72-2-100.

LIBRARY
Theological Seminary,
PRINCETON, N. J.
Division
21 No. Case,
Section
2 No. Shelf,
20 No. Book, No.

BS64
.S5T6

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

https://archive.org/details/notitiaeditionis00tisc

For the Library of the
Theological Seminary
Princeton
from J. Lenox

NOTITIA

EDITIONIS CODICIS SINAITICI

CUM

CATALOGO CODICUM ET SCHOLIIS ORIGENIS.

NOTITIA

EDITIONIS CODICIS BIBLIORUM SINAITICI

AUSPICIIS IMPERATORIS ALEXANDRI II. SUSCEPTAE.

ACCEDIT

CATALOGUS CODICUM NUPER EX ORIENTE PETROPOLIN PERLATORUM.

ITEM

ORIGENIS SCHOLIA IN PROVERBIA SALOMONIS

PARTIM NUNC PRIMUM PARTIM SECUNDUM ATQUE EMENDATIUS EDITA.

EDIDIT

AENOTH. FRID. CONST. TISCHENDORF

THEOL. ET PHIL. DR. PALAEOGR. BIBL. IN ACAD. LIPS. PROF. PUBL. ORD. REGI SAXONIAE A CONSILIIS AULIC. ORDINUM IMPP. RUSS. S. ANNAE CL. II. CUM CORONA IMP. ET S. STANISL. CL. II. REG. SAX. ALBERTI IMP. FRANC. LEGIONIS HONOR. REG. BORUSS. AQUILAE RUBRAE CL. III. REG. BAV. S. MICHAEL. CL. I. EQUES REG. GRAEC. SALVATOR. CENTURIO REG. SUEC. DE STELLA POLAR. REG. SARD. SS. MAUR. ET LAZAR. DUC. PARM. S. LUDOVICI EQUES SOCIETATUM REG. SCIENTIARUM UPSAL. HAGAN. PRO DEFEND. RELIG. CHRIST. HISTOR. THEOL. LIPS. ORIENT. GERM. SOCIUS ITEM INSTITUTI AEGYPTIACI SOC. HONOR.

LIPSIAE:

F. A. BROCKHAUS.

1860.

Quod in elaboranda prima Novi Testamenti editione rem librorum sacrorum criticam altius promovendi ceperam consilium quum obeundis bibliothecis quae Parisiis, quae in Anglia, in Hollandia, in Helvetia, in Italia vigent, ab auctumno anni 1840 per quadriennium fere exsecutus essem, nihil magis desiderabam quam ipsum adire orientem, unde in Europae bibliothecas tot clara antiquitatis studiosae monumenta pervenisse constat. Cui desiderio non sine singulari favore Friderici Augusti beati Saxoniae regis ita satisfactum est, ut maximam anni 1844 partem in perlustrandis terris orientis consumerem, in iis maxime ubi vetera monasteria habentur. Quod iter constat magnam inprimis laudem habuisse ab aliquot Graecis Veteris Testamenti fragmentis in patriam delatis, pietatis testificandae caussa nomine regii patroni mei insignitis, bibliothecae universitatis Lipsiensis traditis brevique post Lipsiae in publicum editis. Quum enim mense Maio anni 1844 in monasterio S. Catharinae ad montem Sinaiticum veteres libros scriptos investigando incidissem in sportam, in quam coniectae erant variorum codicum lacerorum perditorumque reliquiae, cuiusmodi plures iam furnus acceperat, detexi illa antiquissimi LXX interpretum codicis fragmenta. Quae quippe despecta et proxima exitio quum facile mihi cederentur, tamen non cessae sunt aliae eaeque ampliores eiusdem codicis partes ex eadem oblivione protractae, in quibus Esaias totus et Maccabaeorum libri cum aliis supererant. Has certe ut dignius conservarent, suasi sperans post de cedendis conventum iri. Quod quum praeter spem non contigisset, secundo in orientem itinere anno 1853 quicquid eius textus antiquissimi supererat in futuram editionem accurate describere constitueram. At quum secundum visebam Sinai montem cum S. Catharinae monasterio, nec vidi quem adpetebam thesaurum, nec quo devenisset comperi. Hinc in Europam eum delatum esse coniiciens, quum anno 1855 primum volumen Monumentorum sacrorum meorum edebam, textum extremae paginae vaticiniorum Esaiae, quem iam anno 1844 descripseram, una edendum curavi, monens ut codicem Friderico-Augustanum ita etiam reliqua eiusdem libri antiquissimi fragmenta, quoquo pervenerint, mea opera ab interitu esse vindicata [1].

---

[1] Cf. Monum. sacr. ined. Nov. Collect. Vol. I. 1855. p. XXXX. „In priore meo itinere orientali in duas incidi reliquias eiusdem Vet. Test. codicis, quo dubito an quicquam in membranis Graece scriptum exstet antiquius. Alteras mihi contigit tam esse felici ut acquirerem: quas quum in patriam attulissem atque ut decus essent bibliothecae univ. Lips. convenisset, insignitas nomine clementissimi regis Friderici Augusti anno 1846 foras dedi. Alterae vero ut mihi cederentur frustra operam dedi; spe tamen fretus, fore ut brevi post de cedendis conveniretur, non descripsi nisi unam paginam. Ipsis membranis pretiosissimis quid postea factum sit, comperire non potui; sed dudum in Europam allatas credo. Meum vindico ab interitu eas retraxisse: inter abiectas enim variorum codicum reliquias quanti illae pretii essent significavi, atque ut melius ac dignius conservarentur auctor fui. Quum vero illorum fragmentorum — — nondum quicquam in lucem prolatum sit, meum esse officium putavi ut, quae pauca ex antiquissimo thesauro depromta habeo, publici iuris facerem.“ Praeterea cf. quae iam anno 1850 de eadem re scripseram in Prolegomenis Vet. Test. tom. I. p. XXXVII. „Inveni equidem nuper in itineribus meis codicem Graecum alium pretiosissimum quarti ut videtur saeculi, in quo cum aliis etiam“ („tres“, sed non sunt nisi primus et quartus) „Maccabaeorum libri continentur. Quem tantum thesaurum ut propediem ex diuturnis tenebris in lucem protrahere contingat omnem operam dabo.“

At longe aliud atque opinabar deus providerat. Quum enim exeunte fere anno 1856, consentiente P. de Falkenstein, regi Saxoniae e summis rei publicae ministris, ut iam dudum apud me constitueram, litteris legato Imperiali Russico [1] Dresdae traditis proposuissem, ut mandatu imperatoris Alexandri II. in orientem proficiscerer antiquos codices quum Graecos tum orientales maximeque litterarum sacrarum investigandi acquirendique caussa: intercedentibus viris summis Abrah. de Noroff et E. de Kovalewsky, item viro illustrissimo Theodoro de Grimm, olim Constantini fratris imperatoris nunc Nicolai heredis regni educatore, commendante etiam academia scientiarum Imperiali Petropolitana [2], ipsa denique favente Maria imperatrice, qua est singulari animi generositate, celsissimus imperator, revera vir celsus et erectus, medio mense Septembri anni 1858 exsequi me iussit propositum. Urgebat autem tum septima Novi Testamenti mei editio. Qua ultimis diebus anni 1858 absoluta primis anni 1859 diebus iter orientale ingressus sum. Ultimo die mens. Jan. tertium visi S. Catharinae monasterium, benevolentissime a fratribus Sinaitis exceptus. Die 4. m. Februarii, quo iam unum e servis miseram ut arcesseret camelos, quibus die 7. in Aegyptum redirem, cum oeconomo monasterii inter ambulandum collocutus eram de interpretatione LXX virorum, cuius a me editae exemplaria aliquot pariter cum Novi Testamenti mei exemplaribus attuleram fratribus. Ex ambulatione reversi intravimus cubiculum oeconomi. Ibi ille se quoque exemplar LXX virorum habere dixit opposuitque ante oculos pannum quo involutum erat. Aperui pannum et vidi quod ultra omnem spem erat. Erant enim codicis, quem antiquissimum omnium codicum Graecorum in membranis superstitum dudum declaraveram, reliquiae uberrimae, in quibus non modo quos anno 1844 e sporta protraxeram aliosque Veteris Testamenti libros sed etiam, quod longe gravissimum, Novum Testamentum totum ne minima quidem lacuna deformatum, auctum vero plena Barnabae epistula et prima Pastoris parte, superesse videbam. Quae res quantam in admirationem me coniecerit, dissimulare nequibam. Librum vel potius libri fragmenta — singula enim folia in plures partes dissoluta erant, nec alio tegumento quam panno utebantur — consentiente oeconomo, qui ipse sumpserat ex cella sceuophylacis, quae libros quum scriptos tum typis expressos eosque maiorem partem liturgicos cum varia supellectile liturgica continet, in cubiculum meum transtuli. Ibi demum quantum thesaurum manibus tenerem prorsus intellexi, deoque auctori tanti beneficii in ecclesiam inque me ipsum collati laudes et grates egi. Ipsam primam noctem transscribendae Barnabae epistulae impendi; quippe dormire nefas videbatur. Postridie convenit cum fratribus, ut accepto mandato superiorum Cahirae sedentium codicem transscribendi caussa ad me Cahiram mitterent. Profectus igitur statuto die iam die 13. m. Febr. adveni Cahiram, ubi reduci res tantopere cessit ut, quod vix credibile videbitur, nuntio intra novem dies deserta Aegyptiacum et Arabicum bis emenso die 24. eiusdem mensis membranas antiquissimas ex manibus sumerem superiorum. Intra duos menses transscriptio absoluta est, complectens versiculos quibus codex scriptus est plus centum mille: vel enim mea ipse manu transscripsi, vel duorum amicorum manu prout poterant descripta ad litteram recognovi; qua in re plurimum mihi negotii facessivere quae locorum fere octo milibus antiquissimo textui a correctoribus antiquis inlata sunt. Horum vero ratio nisi prorsus perspecta esset, accurata editio, quam sine mora parare iam tum constitueram, suscipi non poterat.

---

[1] Erat tum Baro de Schroeder, cuius in locum paullo post successit princeps Alex. Wolkonsky. Horum uterque cum Barone de Kotzebue rem a me susceptam eximio studio prosecutus est.

[2] Cf. Bulletin de la classe des sciences historiques, philologiques et politiques de l'académie Impériale des sciences de S. Pétersbourg, Nr. 326. 327; tom. XIV. Nr. 14. 15. p. 239 sq.

Interea vero venerandis fratribus Sinaitis auctor fui, ut ipsum codicem singularis pietatis significandae caussa offerrent per me imperatori Alexandro II., tanto fidei orthodoxae decori ac praesidio. Id quod illi ex animo comprobarunt. Quum vero defuncto Constantino archiepiscopo, quondam et ipso patriarcha, non esset totius Sinaitarum collegii princeps, summam rerum eius curam gerens, atque qui illo ipso tempore electione fratrum unanimi in defuncti locum suffectus erat nondum esset solemniter consecratus, adversante qui auctoritatem sibi sumpserat, consensit venerabile collegium, ut editionis parandae caussa textus accuratissimae, id quod vel maxime urgebam, codicem Petropolin deferrem, utpote datum ad tempus donec in perpetuum datum esse archiepiscopus collegii nomine significaret. Quo ex pacto traditus mihi est codex Cahirae die 28. m. Septbr.

Antea vero per plures menses viseram Palaestinam, maxime Hierosolyma cum iis quae adiacent, Berytum, Laodiceam, Smyrnam, insulam Patmi, Constantinopolin: neque his locis deerat quod faceret ad propositum meum. Singulare itineri isti decus accessit inde quod contigit, ut ipsam urbem sanctam simul cum magno duce Constantino ingrederer. Hunc principem intelligentissimum magnoque animo praeditum insigniter studia mea fovisse, hoc loco non est silentio praetereundum.

Praeterea optime de me promeruerunt A. Lobanow princeps, imperatoris Alexandri II. apud Turcarum imperatorem legatus, aequans ille quidem nobilitate animi generis nobilitatem, et vir rerum peritia clarissimus de Lagovsky, consulatu quem dicunt Imperiali Russico in Aegypto fungens. Ceterum quum exeunte mense Augusto apud Lobanow principem ad ripas Bospori liberali hospitio exceptus commorabar, aliquando ille attulit librum Russice scriptum, in quo codicis Sinaitici a me tantopere laudati notitiam se invenisse dicebat. Liber erat Porphyrii archimandritae Russici, Petropoli anno 1856 editus, in quo ille de itineribus annis 1845 et 1846 per orientem inque primis ad Sinai montem factis exponit. Locum quo agit de bibliis Sinaiticis Lobanow princeps accurate interpretando mecum communicavit. Inde intellexi, anno postquam ipse Veteris Testamenti fragmenta inveneram magnique faciunda significaveram, eadem in monasterio S. Catharinae vidisse Porphyrium, et quidem iis iam aucta partibus quae antea latuerant, sed quas eiusdem membra corporis esse primo obtutu apparebat. Licet autem ille per totum librum suum multis modis virum doctissimum peritissimumque se probaverit neque codicem rem pretiosam esse ignoraverit, tamen quae de scriptura notavit, de aetate, de textu, in errore versantur pleraque [1]. Atque quum longum per tempus ad Sinai montem commoraretur, nullum ex libris Veteris aut Novi Testamenti in usum

[1] Refert Porphyrius (tom. 1. p. 225 sqq.) litteras codicis simillimas esse Slavonicis, item rationem scripturae esse stichometricam; quae quidem quum ab Euthalio circa annum 446 inventa sit nec diu in scribendis codicibus obtinuerit, codicem scriptum videri quinto saeculo. Tum librorum singulorum ordinem indicat. Psalmorum textum notat frequenter distingui voce διαψαλμα rubro adpicta, inprimisque delectatur notis textui cantici canticorum interiectis, quibus ipsum ad colloquii similitudinem accedat. Dialectum libri propriam dicit servata μ littera in formis λημψομαι et similibus, item retento ante consonam ν ἐφελκ. Novi Testamenti textum e singulari quadam editione, fortasse scholae Alexandrinae, petitum putat, sed eadem qua scriptus esset aetate correctum ad exemplar textus in omnibus ecclesiis recepti. Propter quam ipsam collationem codicem permagni faciundum dicit, utpote antiquissimum in ecclesia testem, textum sacrum quemadmodum etiamnum ecclesia adhibeat semper eundem fuisse. Haec igitur Porphyrius, nec imperite. Quae vero in iis eminent, codicem ad rationem Euthalii conscriptum esse proptereaque saeculi videri quinti, item correctum esse eadem aetate atque scriptum, et corrigendo textum ecclesiae orthodoxae substitutum esse: horum nihil satis recte habet. Minime enim codicis scriptura Euthalium sequitur; neque si sequeretur, inde ad talem aetatem concludendum esset. Correctiones vero, quas tanti facit, ad plures referendae auctores, quorum gravissimi duo aliquot saeculis codice posteriores sunt. Denique ut saepe illi cum usu ecclesiae orthodoxae conveniunt, ita multo saepius ab eodem confirmando abhorrent. Quae quidem omnia hoc loco tetigisse satis est; accuratius dicendi locus erit in Prolegomenis editionis.

publicum nedum criticum describendum existimavit. Pastoris quidem librum in Graecis codicibus tam diu frustra quaesitum ac totam priorem epistulae Barnabae partem huc usque Graece deperditam esse nesciebat: alioquin certe his describendis studuisset litteris Christianis satisfacere. Quae quidem in nemine vituperanda sunt; varia enim ac diversa singulorum studia, nec omnia omnes possumus. Notari vero ista prout sunt propterea debebant quod nuperrime fuerunt quibus, dum mea laudabantur studia, de reverendi archimandritae studiis aut laudibus detrahi videretur.

Relicta medio mense Octobri Aegypto Petropolin veni ineunte mense Novbr. Ibi ipse imperator cum augustissima coniuge dignatus est non modo oculis perlustrare sed etiam studiose cognoscere quae summo eius mandatu ex oriente attuleram antiqua litterarum monumenta. Quibus tantopere est delectatus, ut etiam in communem fructum ea propalam per duas hebdomades collocari iuberet. Qui vero prae ceteris omnibus eminebat, codicem bibliorum Sinaiticum ut quam primum et quam convenientissime edendum curarem placuit. Talis enim veritatis divinae testis, ex tanta antiquitate tantaque monumentorum litterarum strage singulari dei gratia ad nostra usque tempora salvus, omni cum cura providendum videbatur ne diutius litteris atque ecclesiae deesset. Reputanti igitur mecum quem potissimum editionis modum proponerem tria maxime observanda erant. Quum enim ita edendum videbatur, ut quam accuratissime repraesentaretur scriptura antiqua, tum ut opus viro cuius summa mandata exsequebar dignum prodiret, denique ut exspectationi omnium strenuis circa sacrum textum studiis deditorum quam maturrime satisfieret. Re diligenter perpensa tres potissimum modos proponendos existimavi inque manus tradidi viri summi E. de Kovalewsky, scientissimi litterarum bonarum patroni. Cuius commendatione ductus imperator eum modum ratum habuit, qui medium quiddam inter duos reliquos tenebat. Paratur igitur editio sic, ut totus textus, quemadmodum ipsa prima manus exaravit, typis exscribatur eiusmodi qui ad maximam ipsorum manu scriptorum accedant similitudinem. In qua adpetenda non satis duximus, ut singulae alphabeti formae uti in codice sunt, ratione etiam habita minutiorum atque minutissimarum cuiusmodi exeunte versu adhiberi solent, redderentur formis aeneis, sed etiam si litterae iuxta positae, ut αυ, ου, ατ, plus spatii in typis quam in scriptura requirebant, formae duplices fictae sunt quibus ipsa scriptorum ratio exprimeretur. Talis textus scripti repraesentatio quantum habeat difficultatis vel subtilitatis requirat, facile intellecturum puto si quis singula paullo accuratius indagare voluerit. Poterat autem eo magis typorum ope institui, quoniam tanta est scripturae in codice Sinaitico aequabilitas, ut videri possit typis non calamo effecta esse. Ut autem antiquarum litterarum formas, ita etiam codicis magnitudinem, columnas in quas singularum paginarum textus distinctus est, singulos versus, prout exeunt aut initii vel sectionis significandae caussa ceteros paullulum excedunt, atramenti quoque colorem magis fuscum quam nigrum, repraesentari consentaneum est.

Hunc igitur in modum quae prima manus dederit editione exprimi diximus. Similiter exprimuntur quae correctorum primus et alter, qui et ipsi insigni antiquitate praestant, adscripserunt in marginibus, item quae punctis scripturae antiquissimae superpositis vel uncorum signis delenda notarunt correctores. Quaecumque vero posterioribus curis in textu antiquissimo mutata sunt, vel eradendo vel addendo vel signis adpositis vel alio quolibet modo, ea omnia auctoribus singulis accurate distinctis et perscribuntur et explicantur in commentario.

Ut autem penitus viri docti rationem ipsius codicis cognoscere queant, textui typis descripto tabulae addentur photographicae et lithographicae. Nec una vel altera sed viginti paginae hoc modo expressae dabuntur, selectae ita ut locos contineant pro ratione critica vel etiam palaeographica inprimis graves.

In utroque labore, quum in eo quem photographicum lithographicumque diximus et artificibus duobus Petropolitanis clari nominis commisimus, tum in textu typis exscribendo, quod fit Lipsiae apud Giesecke et Devrient, quorum nomina per hos proximos annos quum pluribus aliis operibus tum nova collectione nostra Monumentorum sacrorum ineditorum inclaruerunt, nostris studiis ea erit pars, ut in neutra quicquam ratione proditurum sit quin antea ad ipsum codicem, quem semper ad manus habemus, curiose a nobis recognitum ac probatum sit.

Atque haec quidem de textu codicis Sinaitici, qui editionis nostrae volumina tria occupabit. Duo enim priora libris Veteris Testamenti quoad supersunt destinavimus, ac primum quidem per quattuor columnas scriptis, alterum poeticis iisque scriptis stichometrice per duas columnas. Tertium continebit Novum Testamentum totum una cum Barnabae epistula et Pastoris fragmentis. Accedet vero ad ista tria quartum, quod praeter tabulas viginti, de quibus iam diximus, commentarium nostrum criticum comprehendet de omnibus locis quos attigerunt veteres correctores, atque si qui alii commentatione palaeographica indigent. Quorum locorum numerus octo milia superabit. Praecedent commentarium prolegomena, in quibus, ut cetera praeteream, fusius explicabitur de historia codicis, item de eius aetate, quo loco qui simili antiquitatis laude praestant codices facsimili quod vocant repraesentabuntur, denique de ratione textus, ubi collatis antiquissimis gravissimisque nostris bibliorum codicibus reliquis, ut celeberrimo Vaticano, Parisiensi Ephraemi Syri rescripto, Alexandrino Londinensi, probabitur invento codice Sinaitico rem sacram criticam immenso beneficio auctam esse eiusque ope Novi Testamenti textum, ut de Vetere taceam, ad longe maiorem perductum iri probabilitatem, constantiam, firmitatem.

Totum opus, quod quattuor ut diximus voluminibus constabit, Petropoli, quam in urbem omnia quae parantur exemplaria i. e. trecenta transferenda curabimus, ἐὰν ὁ θεὸς θελήσῃ, proditurum est medio fere anno salutis 1862. Viros doctos rei aliquantulum gnaros non fugiet quam sit difficile tale opus tam brevi tempore absolvere [1]. Sed nulli operae parcendum videbatur in edendo tanto criticae sacrae thesauro, quem iam nunc cupidissime exspectari a multis quibus textus sacri sinceritas curae cordique est, si non aliunde scirem, certe ex epistulis didicissem a doctis Britannis per hos proximos menses ad me missis. Accessit vero etiam singularis accelerandi vel potius maturandi operis caussa. Quum enim anno 1862 imperio Russorum, quippe ante annos mille a Rurico fortissimo Varagorum duce condito, rarissimam solemnitatem instare sciebam, desiderium me incessit efficiendi, ut huic operi in concelebrandis istis imperii Russici solemnibus pars esset. Quod quum placuerit imperatori Alexandro II., quippe qui litterarum lumen ab imperii sui gloria abesse vetat, iam non amplius desiderium est sed officium, cui ut satisfiat religionis est.

Cohaeret autem cum hac destinatione aliud idque tantis solemnibus dignum. Quum enim totum opus impensis imperatoris paratur, tum statutum est, ut non in venditionem sed ad donandum paretur.

---

[1] Pro tota operis ratione imprimis comparari potest editio codicis Alexandrini, doctae Angliae thesauri, curae Henrici Baber demandata. Comprehendit illa tribus voluminibus totum Veteris Testamenti textum cumque paucis exceptis integrum, accedente quarto volumine prolegomena cum commentariis palaeographicis continente. Quam ad instituendam quae facerent dudum praeparatis, opus absolutum est (editore fatente „labores plane Herculeos se exantlasse") intra annos quattuordecim; primum enim volumen Londini prodiit 1812, tertium ibidem 1826. — Nupera codicis Vaticani editio, instituta illa quidem ad modum editionis bibliorum Graecorum vulgarem proptereaque nostrae editioni dissimillima, ab Eminentissimo Card. Angelo Maio suscepta est anno 1828, ipsoque defuncto curis S. Rev. Caroli Vercellone correcta prodiit anno 1858.

Nihil igitur exemplarium venale erit, sed omnia per totam Christi ecclesiam, ubicumque litteris locus atque honos est, a clementissimo imperatore donabuntur.

Haec dum promittuntur nuntianturque, verendum est ne splendorem aut gloriam editionis communi utilitati anteposuisse videamur. Quam in suspicionem ne incurramus iam provisum est. Quo enim anno editionem nostram solemnem, ut hunc ei titulum imponam, prodituram speramus, in eundem alteram paramus, communi destinatam usui. Haec et ipsa rationem habebit criticam: totum enim textum simili modo repraesentabit atque hoc ipso libro aliquot codicis folia expressa dedimus; repetet insuper potiorem prolegomenorum partem cum commentario critico, itemque tabulam totius paginae scripturas ad ipsius codicis modum exhibentem. Postquam igitur editio maior et principalis prodierit Petropoli, sine mora proditura est minor sive manualis Lipsiae apud F. A. Brockhaus, et quidem pretio praeter morem modico: nec ipsa enim munificentiae imperatoriae expers erit. Ipso vero anno 1862 Lipsiae non prodibit nisi totum Novum Testamentum cum Barnabae epistula et fragmentis Pastoris, quod anno fere post excepturi sunt, ut speramus, Veteris Testamenti libri, quicquid horum Sinaitico monumento aetatem tulit.

Quae quum ita sint, nihil magis gaudeo quam quod spes, quam audacter expressi litteris Cahirae ineunte vere anni 1859 ad virum summum P. de Falkenstein datis, luculentissime confirmata est. Scripsi ibi enim hunc in modum: „Im Vertrauen auf die dem Unternehmen zugewandte hohe kaiserliche Gunst glaube ich schon jetzt der gelehrten Welt die baldigste und des Objekts würdigste Veröffentlichung der Handschrift in Aussicht stellen zu dürfen. Die Vatikanische Handschrift kannte man seit drei Jahrhunderten, bevor vielgehegten Wünschen durch ihre Herausgabe genügt wurde. Vielleicht bedarfs statt jener Jahrhunderte nur eben so vieler Jahre, um die christliche Literatur mit der jetzt aufgefundenen, einer ihrer kostbarsten Urkunden, zu bereichern“ [1].

Sed iam nunc paullo uberius de ipso codice referendum dicendumque est. Cuius cognoscendi quanta exspectatio sit probe scientes, tenacitatis vel certe parcitatis laudem adpetituri videremur, si satis haberemus omnia in posterum promisisse, in praesens nihil dantes. Qua laude spreta primum referemus qui libri foliis Sinaiticis contineantur et quo illi se ordine excipiant; deinde breviter de antiquitate codicis explicabimus; tum lectionis specimina ex plerisque Novi Testamenti libris desumpta adscribemus, addita nota de correctoribus textus antiquissimi; denique integrum textum nonnullarum paginarum ex utroque Testamento adiectis notis aliquot exhibebimus.

Primum igitur dicendum quos et quo ordine libros codex contineat. Constat nunc foliis 345 et dimidio. Ex his 199 Veteris Testamenti sunt, 147 et dimidium Novi Testamenti, cuius nomine ex ipsius codicis auctoritate etiam Barnabam et Pastorem comprehendimus. Initium textus Veteris Testamenti fit uno folio primi Chronicorum libri, cuius ad capita IX. X. XI. pertinet. Sequuntur folia sex, quibus continetur textus libri τωβειθ, isque a capite inde secundo, quibus verbis codex Friderico-Augustanus deficit, integer. Tertio loco foliis octo legitur liber ιουδειθ, ab initio usque ad finem. Quartum et quintum locum tenent foliis 26 Maccabaeorum libri primus et quartus integri. Sequitur foliis 26 Esaias totus cum foliis sex prioribus

[1] Cf. Wissenschaftliche Beilage der Leipziger Zeitung, 1859, Nr. 31: „Ein Brief des Prof. Dr. Tischendorf an den Staatsminister von Falkenstein.“

vaticiniorum Hieremiae. Ex prophetis quos dicere solent minoribus supersunt novem hi: ιωηλ (δ), αβδιου[1] (ε), ιωνας (ϛ), ναουμ (ζ), αμβακουμ (η), σοφονιας (ϑ), αγγαιος (ι), ζαχαριας (ια), μαλαχιας (ιβ). Quorum textus folia occupat quattuordecim. Haec excipit totum atque integrum librorum poeticorum corpus, quos quippe stichometrice scribi solitos antiquissima consuetudo, cuius testes habemus Gregorium Nazianzenum, Amphilochium, Epiphanium aliosque, βίβλοι στιχηρεῖς nuncupabat. Morem igitur antiquissimum etiam codex Sinaiticus servans hos libros non ut reliquos omnes per quattuor sed per duas columnas quavis pagina scriptos exhibet. Singuli hoc se ordine excipiunt: ψαλμοι (foll. 40), παροιμιαι (foll. 15), εκκλησιαστης (foll. 5), ασμα (foll. 3), σοφια σαλομωντος[2] (foll. 9), σοφια σειραχ (foll. 25), ιωβ (foll. 15).

Iobi librum Novum excipit Testamentum, ita quidem ut primum locum quattuor evangelia teneant, secundum Pauli epistulae, tertium actus apostolorum, quartum epistulae catholicae, quintum apocalypsis Iohannis, ultimum Barnabae epistula cum Pastoris fragmentis. Notandum vero est inter Pastoris initium et epistulae Barnabae finem sex folia intercidisse, id quod ex quaternionum numeris discitur. Singulorum librorum tituli sic habent: κατα μαϑϑαιον, κατα μαρκον, κατα λουκαν, κατα ιωαννην. προς ρωμαιους, προς κορινϑιους α, προς κορινϑιους β, προς γαλατας, προς εφεσιους, προς φιλιππησιους, προς κολοσσαεις[3], προς ϑεσσαλονικεις α, προς ϑεσσαλονικεις β, προς εβραιους, προς τιμοϑεον α, προς τιμοϑεον β, προς τιτον, προς φιλημονα. πραξεις[4]. επιστολη ιακωβου[5]. πετρου επιστολη α[6], πετρου β[7]. ιωαννου επιστολη α[8], ιωαννου β, ιωαννου γ. ϊουδα. αποκαλυψις ιωανου[9]. βαρναβα επιστολη (sic inscriptio; in paginarum titulis nil est nisi βαρναβα). ποιμην.

Altero loco de antiquitate codicis breviter dicam. Breviter, inquam; explicatiora enim in prolegomena servanda sunt. Hanc in rem quae Cahirae iis scripsi litteris quae inventi thesauri primum nuntium in patriam adferebant[10]: „Für diese Handschrift nun bedarf es wenigstens zur Feststellung des Jahrhunderts ihrer Entstehung kaum eines Datums; denn dass sie im vierten christlichen Jahrhundert geschrieben sei, das lässt sich mit allen Argumenten, die in der paläographischen Wissenschaft gelten, fast ausser allen Zweifel stellen", ea non possum quin repetam atque confirmem. Accuratiora quaerenti illud tantum poterit dubium videri, utrum codex ante medium saeculum quartum an post demum sit scriptus.

Primum antiquitatis argumentum in scriptura positum esse constat. Codicis scriptura formas unciales habet eiusmodi, ut proxime accedat ad nonnullorum Herculanensium aliorumque[11] codicum papyraceorum usum, neque ulli membranaceorum quos novimus cedat summae antiquitatis specie. Qua in re quid inprimis valeat quaerenti adtendendum est ad constantem formarum partim quadrarum partim

---

[1] Ita inscriptio libri habet, subscriptio αβδειου.

[2] Alibi est σολομωντος.

[3] Sic in titulo, quemadmodum etiam post legitur τοις εν κολοσσαις. Sed in subscriptione et in paginarum titulis habetur κολασσαεις.

[4] Ita inscriptio et singularum paginarum tituli habent. In subscriptione est πραξεις αποστολων.

[5] Sic habet epistulae subscriptio. Inscriptio nulla est nec magis in paginis tituli habentur.

[6] Subscriptio nil nisi πετρου α habet.

[7] Ita et inscriptio et subscriptio.

[8] In subscriptione non est nisi ιωαννου α.

[9] ιωανου hoc loco, sed in subscriptione ιωαννου.

[10] Cf. supra p. 10.

[11] Teneo ipse fragmentum breve papyraceum a Beduinis prope Saccaram in magna necropoli Memphitica effossum, litteris codici Sinaitico simillimis conscriptum.

rotundarum puritatem, a qua quidem in antiquissimis libris ne tum quidem disceditur ubi, ut saepissime fit versu exeunte, propter spatii angustias minutiores litterae adhibentur. Talis puritas ut in Sinaitico codice, in Vaticano, in Alexandrino, in Ephraemi Syri rescripto, in Octateuchi fragmentis Parisiensibus, Lugdunensibus, Petropolitanis, in altero Dioscoride Vindobonensi, in altero palimpsesto evangeliorum Guelferbytano, in Genesis fragmentis Cottonianis, in Dionis Cassii fragmentis Vaticanis, item in aliis nonnullis sacri textus fragmentis invenitur: ita non amplius intacta mansit in altero Dioscoride Vindobonensi, quem ineuntis saeculi sexti esse ipse scriptor testatur, nec magis in aliis eiusdem ut videtur aetatis codicibus, quales sunt Vindobonensis Genesis purpurea, Numerorum liber palimpsestus Petropolitanus, alter evangeliorum codex palimpsestus Guelferbytanus. Quamvis igitur a prisca illa scripturae uncialis puritate ad aetatem sexto saeculo priorem concludendum sit, tamen inter primum et quintum, opinor, fluctuare poterit si quis solas litterarum formas spectaverit. Quem in modum dubitantem ad certiora aliud ducit et ipsum scripturae proprium: nondum enim codex Sinaiticus initialibus quas vocant litteris utitur. Hoc an in quinti saeculi codicibus inveniatur, posteriores enim non in censum veniunt, vehementer dubito. Qui enim codices et Graeci et Latini quinto saeculo scripti videntur, qua in re qui studia palaeographica quodammodo excoluerunt mecum consentientes habeo, initialium usum litterarum habent. Non item papyri, nec magis antiquissimi codices nostri reliqui, ut codex Vaticanus et celeberrima Octateuchi fragmenta. Dioscoridum quidem Vindobonensium alter, qui Iulianae Aniciae librum aetate haud dubie superat, initiales habet magnitudinem reliquarum litterarum parvo momento excedentes. Denique in taxanda scriptura non praetermittenda est interpunctionis ratio. Haec in Sinaitico codice non modo maxima simplicitate utitur, sed est etiam per plerasque utriusque Testamenti partes rarissima, ita quidem ut plerumque finita aliqua textus continui serie, ubi vel maxime exspectas punctum, prorsus nihil eiusmodi adpositum sit, atque saepe etiam continuus textus nulla alia re nisi vacuo distinguatur spatio, quod quidem non raro correctorum manus ad supplendum punctum adhibuit. Rursus hac in re codici Sinaitico maior est cum papyris et Vaticano codice similitudo quam cum aliis monumentis iisque ut videtur posterioribus.

Palaeographiae sacrae studiosi facile memores erunt quantopere Leonh. Hugius in ea quam anno 1810 de antiquitate codicis Vaticani scripsit commentatione delectatus sit textu Vaticano qualibet pagina in tres columnas distincto, ita ut „si liber expansus ob oculos ponatur sex columnas simul uno intuitu complectamur.“ Hinc „superficiem libri vix non praebere speciem prisci voluminis“ dicit concluditque inde eximiam eius vetustatem esse verbis his: „Singularis haec forma codicis docet eum scriptum fuisse quo tempore a voluminibus ad libros transitum, atque eorum prisca facies, cui oculus iam insueverat, retenta est, quo voluminibus quantum fieri poterat libri quam simillimi essent, et rei novitas coniunctam vetustatis speciem propagaret.“ (Cf. l. l. p. 13.) Ad quae addit non aliud sibi innotuisse simile monumentum nisi illustre Dionis Cassii fragmentum [1]. Quam vero ille Vaticani codicis laudem praedicat, eam Sinaiticus exsuperat eo quod, exceptis pariter atque in Vaticano libris poeticis sive stichometricis, quavis pagina non tres sed quattuor columnas exhibet, ita ut expanso libro octo columnas uno intuitu complectamur, etiam maiore prisci voluminis specie decepti. Quae res eo plus valet quod similis ratio in alio codice non inventa est.

---

[1] Accedunt alii paucissimi, ut Pentateuchi Samaritani exemplaria duo veterrima apud Naplusenses, insignia Pentateuchi Latini fragmenta Lugdunensia, codex Graecus patristicus noni fere saeculi in Patmi insula, evangeliarium octavi fere saeculi, quod Alex. Lobanow princeps Constantinopoli nuper ad bibliothecam Imp. Petropolitanam misit.

Praetereo in praesens insignis antiquitatis argumenta quae praebent codicis Sinaitici orthographia cum Vaticano imprimis consentiens, item librorum Novi potissimum Testamenti ordo, item singulorum Novi Testamenti librorum et inscriptiones et subscriptiones, quarum simplicitatem nihil superat, item variorum correctorum rationem, quorum ne ii quidem duo qui aliquot certe saeculis post plerasque utriusque textus partes recognoverunt accentuum usum habuere. Sed de capitulis Ammonii cum Eusebii canonibus dicam. Haec harmoniae cuiusdam evangelicae instrumenta in communem codicum usum iam circa medium saeculum quartum abisse testantur Caesarius et Epiphanius atque etiam Hieronymus, qui nec a Latinis abesse volebat. Neque aliud testantur antiquissimi Novi Testamenti codices nostri omnes praeter solos Sinaiticum, qui ab ipsa prima manu omnino nihil eiusmodi habet, et Vaticanum, qui aliam ac peculiarem textus tum evangelici tum apostolici distinctionem habet. Qua ex re quod sumitur argumentum quantam in summa codicis vetustate probanda vim habeat, facile cuivis clarum erit.

Nec vero minus valet quod codex Sinaiticus tanquam ad ipsum canonem pertinentes Barnabae epistulam et Hermae Pastorem praebet. Quum enim probe scimus saeculis secundo et tertio utrumque hunc librum ad canonicam auctoritatem adspirasse et a multis revera inter canonicos receptum esse, cuius rei testes luculentos habemus prae ceteris Clementem Alexandrinum et Origenem, atque etiam ante medium saeculum quartum et Barnabae epistulam et Pastorem cum actibus Pauli et apocalypsi Petri inter ἀντιλεγόμενα i. e. dubiae auctoritatis libros recepisse Eusebium, quocum egregie consentit index ille canonicorum librorum codici Claromontano medii fere saeculi sexti additus sed ipso haud dubie aliquot saeculis antiquior (— — — „Barnabae epistula, Iohannis revelatio, actus apostolorum, pastor, actus Pauli, revelatio Petri“), tum inter omnes constat exeunte fere saeculo quarto (i. e. in conciliis Laodiceae anno 364 et Carthagine anno 397 habitis) de canonicis ecclesiae libris publice praeceptum esse nec vero Barnabam aut Pastorem locum in iis habuisse. Qua in re quae codici Sinaitico consensio intercedit cum Eusebio atque codicis Claromontani canone, augetur etiam eo quod inter Barnabam et Pastorem sex folia exciderunt, quibus tertium ex antilegomenis Eusebii scriptum fuisse perquam probabile fit; neque magis codex ad finem integer superest, deperdita ipsius Pastoris maiore parte. Quando vero talem codicis biblici maxima cum cura atque elegantia adornati modum placuisse putemus? Simile quidem exemplum aliud nullum habemus. Nec enim apte comparari potest Alexandrinus codex, in quo canonicos Novi Testamenti libros utraque Clementis epistula excipit. Quamvis enim concedendum sit, priorem harum epistularum antiquissimis temporibus ipsam quoque canonicam auctoritatem adfectasse, etsi nec apud Eusebium nec in canone codicis Claromontani cum Barnaba atque reliquis componatur, „nonnullis vero locis etiam publice legi“ saeculo quarto ad finem vergente testatus sit Hieronymus (de vir illustr. cap. 15), tamen alteram nemo unquam tali honore dignam habuit. Hinc alia quam canonica sui temporis ratione scriptor codicis Alexandrini ad adiiciendas Clementis epistulas perductus esse censendus est. Neque ullo modo credi aut probari potest in codice Sinaitico incuriose repetitos esse ex antiquiore exemplo libros ipso illo tempore ab ecclesia publice reprobatos.

Denique, ut rursus alia praeteream, in quibus sunt subscriptiones libris Esdrae et Estherae manu correctorum additae, ex Novi Testamenti textu duo lectionis exempla afferam, in quibus et ipsis certa inest summae antiquitatis nota. Alterum ex Marci evangelio petitum est, alterum ex epistula ad Ephesios inscripta. Prius ex veteri consuetudine sic editur, ut caput extremum versus complectatur viginti. Nec aliter habent codices Graeci nostri laudatissimi saeculorum ut videtur quinti et sexti, Alexandrinus Londinensis, Ephraemi Syri Parisiensis, Bezae Cantabrigiensis, cum uncialibus reliquis quattuordecim et omnibus minusculis, item codices Itali septem cum Vulgatae omnibus, item Syriaci omnes, item interpres

Gothus, alii. Nihilominus Eusebius ad Marinum testatur, in accuratis exemplaribus fere omnibus extremos versus duodecim deesse, quod testimonium etiam Hieronymus confirmat, scribens Hedibiae „omnes Graeciae libros paene hoc capitulum non habere“ [1]. Quum igitur plus quingenti codices Graeci a quinto inde saeculo scripti miro consensu eos exhibeant versus, quos Eusebius ante annum 340 (quo mortuus est) in plerisque codicibus non inventos testificatur, soli contra stant codd. Sinaiticus et Vaticanus, Eusebianae aetatis consuetudinem fideliter testantes [2].

Plus etiam, ut videtur, locus epistulae ad Ephesios probat. Huius enim in principio codices Graeci et interpretes et patres magna consensione testantur verba εν εφεσω verbis τοις ουσιν adposita. Tamen Origenem scimus εν εφεσω non legisse (cf. Nov. Test. meae editionis VII. ad h. l.), et Basilius — medio fere quarto saeculo — refert in „veteribus“ sui temporis codicibus τοις ουσιν absque εν εφεσω se invenisse, quemadmodum nec Marcionem aliter legisse probabile est. Post Basilium nemo amplius eius lectionis meminit; quid quod Hieronymus, quum Origenis commentarium ad suum conficiendum vel maxime adhiberet, verba magni magistri ex ipso quem ante oculos habuisset textu non ex „curiosiore“ interpretatione pendere non satis adsecutus videtur. (Cf. Nov. Test. meum l. l.) Iam vero soli codicum omnium Sinaiticus et Vaticanus [3], uterque a prima manu, cum „veteribus“ Basilii codicibus conveniunt.

Haec satis erunt ad docendam codicis Sinaitici vetustatem reliquis superstitibus omnibus maiorem, nisi quod Vaticanum proxime cognatum habet. Quibus in ponderandis neque negligendum illud est, quod tot tamque gravia argumenta coniuncta se offerunt, neque quicquam est quod contra valeat.

Tertio loco lectionis specimina dabimus ex plerisque Novi Testamenti libris petita: qua re multis gratum factum iri et scio et vehementer gaudeo. In brevi adnotatione critica apparatum sequar septimae Novi Testamenti editionis meae, quem ipsum adire velim plura desiderantes, quae ut hoc loco omitterem suasit brevitatis studium.

Matthaei 1, 5 codex Sinaiticus — cui in numero instrumentorum criticorum signum ℵ destinavi — habet βοεσ ut B cop sah k, item ιωβηδ cum BC*Δ al^{4} etc 1, 6 δαυειδ (plene scriptum) δε absque ο βασιλευς cum B et al^{2} etc 1, 8 et 9 οζειαν (cum BΔ, D in Lc) οζιασ. 1, 10 et 11 ιωσειαν· ιωσειας cum B, D in Lc, Δ 1, 14 σαδωχ bis 1, 18 του δε ιησου χριστου η γενεσισ ουτωσ ην. μνηστηθεισης (omittit h. l. γαρ cum BC*Z aliis etc) της 1, 19 παραδειγματισαι (cum CEKLMPSUVΔ etc) a prima et tertia, δειγματισαι (ut BZ 1.) ab altera manu 1, 25 υιον pro τον υι. αυτης τον πρωτοτοκον cum BZ al^{2} etc 2, 3 ο βασιλευσ ηρωδησ cum BDZ al^{4} etc 2, 5 ειπαν cum solo B 2, 17 δια cum BCDZ al^{10} etc; ibidem κλαυθμος cum BZ al^{2} etc, non θρηνοσ και κλαυθμ. 2, 21 εισηλθεν cum BC cop 3, 2 λεγων cum solis B cop sah g^{2}· Hil 3, 7 βαπτισμα absque αυτου cum solis B Chr^{moscl} sah Or^{3} Hil^{libere} 3, 11 υμας βαπτιζω εν υδατι a prima manu cum B al^{2} etc, item υμας εν υδ. βαπτ. a tertia manu 3, 15 προσ αυτον cum CLP aliisque uncialibus octo etc, non ut B al^{4} αυτω 3, 16 βαπτισθεισ δε cum BC* al^{4} etc; ibidem ευθυσ ανεβη cum BD al^{4} etc; ibidem a prima manu ερχομενον pro και ερχ. cum solis B cop it^{5} aliisque Latinis 4, 2 τεσσερακοντα cum solis B*CLPΔ 4, 3 προσελθ. ο πειραζ. ειπεν αυτω cum B al^{7} etc 4, 10 omittit οπισω μου cum BC*KPSVΔ etc 4, 16 a prima manu σκοτι, ab altera (cum solis BD Or^{1}) σκοτια 4, 18 αλεεις a prima manu cum solo C,

---

[1] Cf. Nov. Test. mea editio VII. ad h. l.

[2] Ex Latinis solus accedit codex Italae Taurinensis, olim Bobbiensis, qui ipse ad quartum saeculum referendus videtur. Tamen etiam tres versiones orientales: Armena, Aethiopica, Arabica, quamvis contra stent codices longe plerique, eandem antiquissimi textus rationem confirmant.

[3] Ex hoc vel alio fonte persimili fluxerunt quae secundis curis inlata sunt codici Vindobonensi epp. Paulin. apud nos numero 67 signato. In his est etiam quod verba εν εφεσω punctis notantur.

non item versu 19. 4, 23 εν τη γαλιλαια (cum BC 157. tuentibus εν ολη τη γαλιλ.) 5, 1 προσηλϑαν cum solo B 5, 4 et 5 cum BC reliquisque uncialibus consentit contra D etc 5, 11 om ρημα cum solis BD et versionibus aliquot; ibidem tuetur ψευδομενοι contra D etc 5, 13 βληϑεν εξω καταπατ. cum solis BD al[2] 5, 20 confirmat υμων η δικαιοσυνη cum BEKLVΔ etc contra MSU etc 5, 22 omittit εικη cum B al[2] etc 5, 30 habet εις γεενν. απελϑη cum B (D similiter) al[5] etc 5, 36 τριχαν ut EL al 5, 39 ραπιζει cum solo B; ibidem εις pro επι cum B al plus[10]; ibidem om σου cum 1. 33. 157. al plur it[3] etc contra BD etc σιαγ. σου et reliquorum uncialium σου σιαγ. 5, 42 habet δοσ cum solis BD al[2] Clem 5, 44 confirmat τουσ εχϑρ. υμων omissis seqq. cum B al[7] etc 6, 1 προσεχ. δε cum LZ al mu etc contra BDEKMSUΔ etc 6, 10 ελϑατω cum solis DE**GΔ 6, 12 αφηκαμεν cum BZ al[2] etc 6, 13 om οτι σου εστιν etc cum BDZ etc 6, 18 κρυφαιω cum BD al[2] 6, 28 αυξανουσιν· ου κοπιωσιν ουδε νηϑουσιν cum B al pauc 7, 5 εκ του οφϑαλμ. σου την δοκον cum solis BC 7, 13 εισελϑατε cum BCLΔ al[2]; ibidem om a prima η πυλη cum solis it[5] for Clem Or Cyp al 7, 14 confirmat a prima οτι cum B*X etc, non τι 7, 18 ενεγκειν pro secundo ποιειν cum solo Or[1] (B Or[1] ενεγκειν pro priore ποιειν) 7, 22 επροφητευσαμεν cum BCLZ etc 7, 26 αυτου την οικιαν cum BZ 1. 8, 1 a prima καταβαντι δε αυτω, ex emendatione (cum BC al[10]) καταβαντοσ δε αυτου 8, 7 αυτω absque ο ιησους cum solis B k cop 8, 8 αποκριϑ. δε cum solis B sah 8, 9 add τασσομενοσ cum B al[3] etc 8, 13 om και ante ωσ cum B al[3] etc, item αυτου cum B al[4] etc 8, 28 a prima γαζαρηνων (sic) 8, 31 αποστειλον ημασ cum B al[4] etc 9, 2 αφιενται cum solo B et Or[1] 9, 5 a prima αφιονται cum solo D, ex emendatione αφιενται cum solo B 9, 9 μαϑϑαιον cum B*D sah go (non item Mc 3, 18) 9, 13 ελεοσ cum BC*D al[3] 9, 18 a prima manu προσελϑων, a secunda εισ προσελϑων (ut solus B), a tertia εισ ελϑων 9, 19 ηκολουϑει cum CD al[3] 9, 27 κραυγαζοντες pro κραζοντες 9, 30 ενεβριμηϑη cum B* al[4] 9, 36 εριμμενοι cum BCL al 10, 3 μαϑϑεοσ cum BD (sed 1, 15 ματϑαν contra B*D); ibidem ϑαδδαιοσ cum B al[2] 9, 4 καναντης contra BCDL etc 10, 19 παραδωσιν cum BE* al[2] 10, 23 φευγ. ε. τ. ετεραν cum B al[2]; ibidem εως a prima cum BD al[1] 10, 25 βεεζεβουλ cum solo B 10, 28 αποκτεννοντων cum CDUΔ etc 10, 41 λημψεται cum BCDLZΔ 11, 9 προφ. ιδειν cum solis BZ 11, 20 ουτος absque γαρ cum BDZ vv aliq Or al 11, 13 επροφητ. cum BCDZ etc 11, 16 εν ταισ αγοραισ cum BZ al[2] 11, 19 εργων (pro τεκνων) ut B* 124. cdd quidam apud Hier et vv aliq 11, 23 καφαρναουμ cum BD etc 11, 25 εκρυψας cum BD 12. Hom[clement] 11, 29 πραΰσ cum BC*D* Clem al 12, 4 εφαγον praegresso εισηλϑεν cum solo B (et al[1]?) 12, 17 ινα cum BCD al[2] Or Eus 12, 18 ον a prima cum B al[2] Eus[1] 12, 24 et 27 βεεζεβουλ cum solo B 12, 36 ὃ cum solis BD; ibidem λαλησουσιν cum solis BC 12, 41 νινευειται 13, 9 ωτα absque ακουειν cum solis BL it[3] (non item 11, 15) 13, 19 ο δε φησιν cum solis BC 13, 35 καταβολησ absque κοσμου ex emendatione cum B al[2] etc 13, 36 οικιαν cum BD etc, item διασαφησον cum solo B et Or[1] 13, 37 ειπεν absque αυτοις cum solis BD vv aliq Or 14, 6 γενεσιοισ δε γενομενοισ cum solis BDLZ 15, 8 ο λαοσ ουτοσ etc cum BDL al[2] etc 15, 23 ηρωτουν cum solis BCDX 15, 39 a prima μαγαδαν cum BD vv aliq, ex emendatione μαγεδαν cum solis Latinis 16, 2 om οψιασ usque ου δυνασϑε cum BVX etc 17, 10 habet οι μαϑηται absque αυτου cum LZ al[3] etc 17, 20 ολιγοπιστιαν cum B al[6] etc; ibidem μεταβα cum B al[4] etc 18, 11 om versum cum BL* al[3] etc 21, 32 confirmat λεγουσιν absque αυτω (cum BDL etc) et ο πρωτος 21, 44 confirmat hunc versum contra D etc 22, 44 confirmat κυριος absque articulo cum BDZ 23, 35 om a prima υιου βαραχιου cum duobus evglstariis, quemadmodum etiam Eusebius bis praeterit 24, 36 add a prima rursusque a tertia manu ουδε ο υιοσ 24, 37 habet εσται cum BL etc itemque v. 38 ωσ 24, 44 η ου δοκειτε ωρα cum BDI 102. vg Ath[2] 24, 45 confirmat οικιασ cum minusc[10] Ephr Bas Chr 27, 25 a prima om επι πασαν (ex emendatione habet εφ ολην) την γην 27, 46 ελωι ελωι λεμα σαβαχϑανει 27, 47 εστηκοτων cum BCL 27, 49 confirmat additamentum αλλοσ δε λαβων λογχην ενυξεν etc cum BCLU etc

27, 54 εκατονταρχησ cum solo D et Or 28, 6 οπου εκειτο absque ο κυριοσ cum B al² etc 28, 7 a prima ιδου ειπα υμιν 28, 11 ανηγγιλαν cum solis D Or Chr 28, 19 βαπτιζοντες, non βαπτισαντεσ 28, 20 του αιωνοσ absque αμην cum A*BD aliis etc.

Marci 1, 1 a prima om υιου θεου cum 28. 255. Ir¹ Or³ Bas Hier Victorin⁸ 1, 4 ο βαπτιζων cum BLΔ al, sed retento και sequente 1, 4 και ην cum BL al² etc 1, 8 εγω εβαπτ. cum BL al³ etc 1, 10 ευθυς cum BLΔ 33. 1, 11 om a prima εγενετο cum solis D ff²· mt (variantibus aliis) 1, 16 και παραγων cum BDL al¹⁰ etc, item σιμωνοσ cum BLM al pauc; ibidem om αμφιβληστρ. cum solis BL 33. 1, 17 αλεεις, sed v. 16 αλιεισ 1, 18 ευθυσ cum solo L ut videtur 1, 21 εδιδ. εισ την συναγωγην cum CLΔ al etc 1, 24 οιδαμεν cum solis LΔ item cop al Or² Eus al 1, 27 απαντεσ cum BL al pauc Or; ibidem διδαχη καινη κατ εξουσιαν και cum solis BL 33. 102. 1, 28 om a prima ευθυσ πανταχη (sic enim suppletur) 1, 29 et 30 utroque loco ευθυσ cum BLΔ al et BDL al 1, 31 κρατησασ τησ χειροσ cum solis BDL b 1, 32 εδυ, non εδυσεν 1, 38 εξηλθον cum solis BCL 33. 1, 39 ηλθεν cum solis BL, sed sequitur a prima κηρυσσιν 1, 41 αυτου ηψατο cum solis BL 435. 1, 44 μωυσησ, non μωσησ 2, 3 φεροντ. προσ αυτ. παραλυτ. cum BL etc 2, 4 προσενεγκαι cum BL etc; ibidem κραβακτον (nec κραβαττον nec κραβατον nec κραββ.), nec aliter vv sqq; ibidem οπου cum BDL 2, 5 αφεωνται 2, 8 ευθυσ cum solis BL 33. 2, 12 ηγερθη και ευθυσ cum solis BC*L cop^cod1; ibidem confirmat λεγοντασ et ουτωσ ουδεποτε, sed pro ειδαμεν vel ειδομεν habet a prima εφανη εν τω ισραηλ 2, 14 a prima λευει, ex emendatione λευειν 2, 16 οτι ησθιεν cum DL et vv; ibidem habet δια τι cum solo D 2, 18 και οι μαθητ. των φαρ. cum BC*L al² etc 2, 21 πληρωμα (non το πλ.) απ αυτου 2, 22 εκχειται και οι ασκ. απολουνται; ibidem om βλητεον cum B 102. solis 3, 1 om την cum solis B al², ibidem confirmat και ην εκει 3, 3 τω την ξηραν χειρ. εχοντ. cum solis CΔ 3, 5 συνλυπουμενοσ 3, 8 εποιει, non ποιει 3, 11 λεγοντεσ pro λεγοντα cum DK al⁴ 3, 15 εξουσιαν absque θεραπ. etc cum BC*LΔ 102. cop 3, 16 habet και εποιησ. τους δωδεκ. cum solis BC*Δ 3, 19 ισκαριωθ cum BCLΔ al² 3, 25 δυνησεται cum BCLΔ et vv aliq; ibidem η οικια εκειν. στηναι cum BL etc 3, 31 και ερχεται cum DG al⁴ it⁶ 3, 32 om και αι αδελφαι σου 3, 35 confirmat το θελημα 4, 1 συναγεται cum BCLΔ al⁴ et πλειστοσ cum solis BCLΔ 4, 5 confirmat οπου et βαθοσ γησ 4, 8 αυξανομενα cum solo B 8, 9 οσ εχει cum solis BC*DΔ 8, 10 ηρωτουν (cum solo C); ibidem τασ παραβολασ cum BCLΔ vv aliq 4, 22 εαν μη ινα cum solis BΔ 4, 29 παραδοι cum solis BDΔ (sed 5, 43 confirmat γνω) et ευθυσ cum solis BCL 4, 32 confirmat κατασκηνουν 5, 1 γερασηνων cum BD vv aliq 5, 9 a prima λεγιων, ex emend. λεγαιων, item v. 15. 5, 36 παρακουσασ cum solis BLΔ e 5, 37 μετ αυτου συνακολ. cum solis BCLΔ 6, 1 ερχεται cum solis BCLΔ syr^p mg 6, 3 και ιωσηφ cum 121. it⁵ vg 6, 11 οσ αν τοποσ μη δεξ. cum BLΔ etc 6, 24 του βαπτιζοντοσ cum BLΔ al² go syr^p 6, 33 και προηλθον αυτουσ cum BL etc 6, 38 ιδετε cum BDL etc 6, 41 τ. μαθηταισ absque αυτου cum BLΔ etc; ibidem a prima παρατιθωσιν 6, 45 εωσ αυτοσ απολυει cum BL 1. 6, 48 ιδων cum BDLΔ etc 7, 16 om versum cum BLΔ* al² cop 7, 17 εισηλθον cum U al¹⁰ cop 7, 25 αλλα ευθυσ ακουσ. γυνη cum BLΔ 33. vv aliq 7, 26 η δε γυν. ην cum BDLΔ etc 7, 27 και ελεγεν cum BLΔ 33. cop 7, 32 κωφ. και μογιλαλ. cum BDΔ etc 7, 34 ex emendatione εφφεθα ut D et Latini 7, 35 ηνυγησαν (i. e. ηνοιγ.) cum BDΔ etc 7, 36 λεγωσιν cum BLΔ al³ 8, 4 και ειπαν ποθεν (pro οτι ποθεν vel ποθεν): ita solus ut videtur 8, 5 ηρωτα cum solis BLΔ et ειπαν cum solis BΔ 8, 6 παραγγελλει cum solis BDLΔ 8, 16 confirmat εχομεν 8, 23 εξηνεγκεν cum BCLΔ 33. 8, 25 και διεβλεψεν cum BC*LΔ al⁴ 8, 26 μη (ex emendatione μηδε) εισ την κωμην εισελθησ cum (μηδε etc) BL al² cop 8, 28 ειπαν cum BCLΔ k cop syr 9, 38 εφη αυτω ο ιωανν. λεγων cum BL (Δ cop syr) 9, 38 εκωλυομεν cum BDLΔ al² 9, 42 πιστευοντων sine εισ εμε cum Δ it⁴ cop^cod 10, 46 ιερειχω, ibidem τυφλοσ (cum BDLΔ al cop Or) και (om reliqui) προσαιτησ (cum BLΔ k cop)

10, 47 confirmat ναζωραιοσ 10, 49 ειπεν φωνησατε αυτον cum BCLΔ etc 11, 7 a prima αγουσιν cum C al^9, ex emendatione φερουσιν cum BLΔ Or 11, 26 om versum cum BLSΔ etc 13, 6 πολλοι absque γαρ cum BL aeth pers^p 13, 14 το βδελυγμ. τησ ερημωσεωσ absque το ρηϑ. etc cum BDL al^1 vv aliq Aug^2; ibidem εστηκοτα cum solis BL 13, 35 η οψε cum BCLΔ k syr$^{p\ mg}$ et μεσονυκτιον cum solis BCLΔ 14, 35 confirmat προελϑων, ibidem επιπτεν cum solis BL cop^2 14, 38 ελϑητε a prima cum solis B 346. q Cyp al 15, 22 confirmat γολγοϑαν 15, 23 εδιδ. αυτω absque πιειν cum solis BC*LΔ vv^3 15, 28 om versum cum ABCDX etc 16, 8 Post εφοβουντο γαρ om omnia reliqua cum B k etc.

Lucae 1, 3 εδοξε 1, 5 βασιλεωσ absque του cum BLR 1, 10 ην του λαου 1, 15 κυριου absque του cum ACLΓ etc 1, 17 ηλεια ut B* 1, 25 κυριοσ cum CDL 33.; ibidem επειδεν et (cum B*DL 1.) ονειδοσ 1, 26 απο cum BLW^c al^4 Cyr^{hr} 1, 27 a prima εμνηστευμενην 1, 29 η δε sine ιδουσα cum BDLX etc, et επι τω λογ. διεταραχϑ. cum iisdem 1, 35 γεννωμενον sine εκ σου 1, 37 a prima παρα του ϑεου cum solis BDL al^1 1, 42 ανεβοησεν et φωνη 1, 50 εισ γενεαν και γενεαν 1, 61 ειπαν cum DLΔ al 1, 66 και γαρ 1, 69 παιδοσ cum BDL al^1 1, 70 των αγιων (sequens των om cum BLW^{c}Δ etc) απ αιων. αυτου προφ. (αυτ. προφ. ut Eus) 2, 1 αυτην (ν deletum) απογραφην (ν deletum) εγεν. πρωτη (ex emend. πρ. εγεν.) 2, 9 a prima επελαμψεν αυτοις pro περιελαμψ. αυτουσ 2, 10 a prima ητισ εστιν 2, 12 a prima om κειμενον ut D 68.; ex emend. habet (ut BLPS al^2) και κειμ. 2, 14 a prima ευδοκιασ 2, 16 a prima ανευρον, ex emend. ευραν 2, 33 ο πατηρ αυτου και η μητ. αυτου 2, 35 confirmat και σου δε 3, 1 ter ut C τετρααρχ.; item v. 19. 3, 17 a prima διακαϑαραι ut B a e cop Ir^{int} et συναγαγειν ut B e 3, 22 ωσ ut BDL 33. Or 3, 23 και αυτοσ ην ιησουσ αρχομ. ωσει ετων τριακ. ων υιοσ ωσ ενομιζ. ιωσηφ: cf N. T. meum 3, 24 et 29 μαϑϑαϑ 3, 26 σεμεειν ut BL, ibidem ιωσηχ ut BLΓ etc et ιωδα cum BL(X)Γ etc 3, 30 ιωναμ cum BΓ etc 3, 33 τ. αδμιν του αρνει 3, 34 a prima ισακ ut D it^4 go 3, 36 καιναμ cum BL etc 4, 5 αναγ. αυτον absque ο διαβολοσ cum BDL etc; item absque εισ ορ. υψηλον cum BL vv aliq 4, 9 ηγαγ. δε cum BL vv aliq Or^{int} 4, 16 ναζαρα ut 33. Or 4, 17 βιβλ. του προφητ. ησαιου cum BL etc 4, 22 ουχι cum BDL et υιοσ εστ. ιωσηφ ουτοσ cum (B)(D)L etc 4, 23 εισ την καφαρναουμ cum solo B 4, 34 φωνη μεγαλη cum BLV* cop Or 4, 43 επι cum BL etc et απεσταλην cum BCDLX etc 4, 44 εισ τασ συναγωγασ cum BDQ al^{12} 5, 2 a prima αλεεισ 4, 3 σιμωνοσ cum BDL solis 4, 5 ολησ νυκτοσ cum ABL 131. Cyr 5, 7 ηλϑαν cum L 435. 5, 27 et 29 λευειν et λευεισ 5, 32 a prima ασεβεισ pro αμαρτωλουσ 5, 33 ex emendatione Οι absque δια τι cum BL al^2 cop 5, 36 απο cum BDLX etc 5, 39 ϑελει cum BC*L etc et χρηστοσ cum BL al^2 cop 6, 2 om δευτεροπρωτω cum BL etc 6, 9 δε cum BDL etc; επερωτω cum BL 157. vv aliq; υμασ ει cum BDL 157. etc 6, 15 μαϑϑαιον cum B*D goth 6, 18 ενοχλουμ. cum ABL etc 6, 19 ο οχλοσ εζητουν cum BL vv aliq 6, 34 δανισητε cum B 157.; ibidem λαβειν cum BL 237. Iustin; ibidem confirmat εστιν contra B e 6, 42 πωσ δε, ubi B it^2 πωσ, reliqui vel η πωσ vel και πωσ 6, 48 πλημμυρησ cum B*L 33., item προσερηξεν cum B*DL et δια το καλωσ οικοδ. αυτ. cum BL etc 6, 49 ευϑυσ et συνεπεσεν cum BCL etc et DLR etc 7, 12 confirmat τεϑνηκωσ 7, 18 ιωαννει cum solis AB* 7, 20 ειπαν cum solis BDL 7, 21 εκεινη cum BL etc, item ημερα cum L 69. Cyr 7, 28 om προφητησ cum BKLMX etc; item om του βαπτιστου cum BL al 7, 32 α λεγει cum B al^2 7, 33 et 34 confirmat εσϑιων 7, 37 ητισ ην εν cum BL al^2 etc 8, 16 confirmat τιϑησιν ινα etc invito B 8, 19 η μητηρ αυτου cum D al vv aliq Epiph 8, 24 διεγερϑεισ cum BL al^4 8, 26 confirmat αντιπερα 8, 30 rursus a prima λεγιων, ex emend. λεγαιων 8, 37 a prima et tertia γεργεσηνων, a secunda γαδαρηνων 8, 38 a prima εδεετο, ex emend. εδειτο 9, 13 αρτουσ πεντε cum solo B 9, 19 ειπαν cum solis BD 9, 23 confirmat καϑ ημεραν a prima et tertia 9, 26 confirmat λογουσ 9, 34 επεσκιαζεν cum BL al a 10, 1 confirmat και (invitis BL etc) ετερ. εβδομηκ., item ανα δυο invitis BK etc 10, 25 om και ante λεγων cum solis BL e cop

10, 36 τισ τουτων cum BL etc 11, 48 μαρτυρεσ εστε cum solis BL Or 11, 53 κακειϑεν εξελϑοντ. αυτου cum BCL etc 11, 54 ενεδρευοντεσ absque αυτον ut X 130. et ϑηρευσαι (cum BL etc) τι εκ τ. στομ. αυτ. sine ινα κατ. αυτ. cum BL cop aeth 22, 43 sq. confirmat a prima et tertia ωφϑη usque γην contra ABR etc (v. 44 καταβαινοντοσ ut X etc).

Iohannis 1, 3 ουδεν a prima cum D al Ptolem Heracl etc 1, 4 εστιν cum D cdd ap Or etc 1, 15 om λεγων cum D b 1, 18 a prima μονογενησ (absque ὁ cum BC*L) ϑεοσ (cum BC*L etc) εισ (om ο ων) 1, 28 a prima βηϑανια, ex emend. βηϑαραβα ut syr$^{p\ mg}$ 4, 1 ο ιησουσ pro ο κυριοσ cum D etc; ibidem confirmat ἤ contra AB*L etc 4, 7 et 9 πιν a prima 4, 11 a prima εκεινη pro η γυνη (quod B om) 4, 21 πιστευε μοι γυναι cum BC*L etc 4, 50 επιστευσεν absque και cum BD vv aliq Cyr 5, 1 η εορτη 5, 2 om a prima επι (ex emend. εν ut ADGL etc) τη: cf N. T. meum; ibidem a prima το λεγομενον pro η επιλεγομενη; ibidem cum 33. βηϑζαϑα 5, 4 om αγγελοσ γαρ etc 5, 5 om εκει (quod fluctuat); ibidem habet αυτου cum BC*DL etc 5, 13 ενευσεν cum D* 5, 37 εκεινοσ ut BL vv pauc et Athan 6, 51 ο αρτοσ (omissis και et δε) ον εγω δωσω υπερ τησ του κοσμ. ζωησ η σαρξ μου εστιν: cf N. T. meum 7, 50 om a prima ο ελϑ. προσ αυτ. προτερ. quae verba magnopere fluctuant 7, 52 εραυνησον cum B*T 8, 1 sqq. om pericopam de adultera 13, 2 γεινομενου a prima cum BLX d Or; ibidem ινα παραδοι (cum BD*) αυτ. ιουδ. σιμ. ισκαριωτησ cum BLMX etc 13, 12 και ανεπεσεν cum BC* etc 13, 19 πιστευσητε οταν γεν. cum BN^b vv aliq Or Cyr 13, 26 confirmat βαψασ το ψωμ. επιδωσω, item βαψασ ουν 15, 22 ειχοσαν cum BN*L al^3 16, 13 εν τη αληϑεια cum DL etc, sed a prima om παση; ibidem ακουει cum L 33. Ath Cyr 21, 25 ουδ αυτον cum BDΔ al; χωρησειν cum BC* Or^1; βιβλια absque αμην cum ABCD etc.

Ad Romanos 1, 1 αποστολ. ιησου χριστου cum AFGKL etc invitis BDE vv aliq Or al αποστ. χρ. ιησ. tuentibus. Item αποστ. ιησ. χρ. 1 Cor 1, 1 (sed ibi scriptor iam posuerat χ ut scriberet χρ. ιησ.) Eph 1, 1 Tit 1, 1 invitis BDEFG al^3, BDE, A al pauc. Contra habet αποστ. χριστου ιησου 2 Cor 1, 1 cum solis B vg^{cdd} syr^p Thdrt; (item δουλοι χρ. ιησ. cum BDE al^2 d e cop basm Ambrst;) item Col 1, 1 cum ABFGL etc; 1 Tim 1, 1 cum DFG etc; 2 Tim 1, 1 cum DEFGK etc; Philem 1, 1 cum AD***E**FGK etc.

Rom 1, 27 ομοιωσ τε (cum BD**^{c}EKL etc) και οι αρρένεσ (cum ACD***EL etc); item a prima αρρενεσ (cum AC etc) εν αρρεσι (cum A etc) 1, 29 πονηρια κακια πλεονεξια cum A syr Ephr Aug 1, 31 om a prima ασπονδουσ 1, 32 confirmat ου μον. αυτ. ποιουσιν etc 2, 5 confirmat αποκαλυψεωσ (ex emend. additur και) δικαιοκρισιασ 2, 11 προσωποληмψια cum ABD*G 2, 14 ποιωσιν cum AB etc 2, 15 συνμαρτυρουσησ 2, 17 νομω cum ABD* etc 2, 26 ουχ η ακροβ. cum B 44. Dam 3, 4 καϑαπερ cum B Thdrt 3, 12 ηχρεωϑησαν cum AB*D*G 3, 22 ιησου χριστου confirmat; και επι παντασ om a prima cum ABC etc 3, 25 δια πιστεωσ cum C*D*FG etc 3, 26 προσ την ενδιξιν cum ABCD* etc 3, 29 μονον cum ACFGKL etc 3, 30 a prima ειπερ et v. 31 ιστανομεν 4, 18 confirmat επ ελπιδι 4, 19 om ου cum ABC al^3 etc 4, 22 confirmat διο και ελογ. 5, 1 a prima εχωμεν 6, 12 ταισ επιϑυμ. αυτου ut ABC* etc 7, 25 a prima ευχαριστω τω ϑεω cum AKL etc; ex emend. χαρισ δε τ. ϑ. ut C al^8, et absque δε B al^1 etc 8, 11 του εγειραντοσ τον (ex emend. deletur) ιησουν - - ο εγειρασ (ex emend. additur τον χριστ.) εκ νεκρ. χριστ. ιησ. (ex emend. om χρ. ιησ.) - - δια του ενοικουντοσ αυτου πνευμ. εν υμιν: cf N. T. meum 8, 17 συνκληρον. et συνπασχ., sed v. 22 συστεναζει (contra 12, 2 συνσχηματιζεσϑε) 8, 20 εφ ελπ. cum B*D*FG 8, 27 εραυνων: cf N. T. meum 8, 28 confirmat συνεργει sine ο ϑεοσ 9, 4 ισραηλειται et αι διαϑηκαι 9, 16 ελεωντοσ, sed v. 18 ελεει 9, 28 a prima om εν δικαιοσ. οτι λογ. συντετμ. cum AB al^3 etc 11, 6 om a prima ει δε εξ εργων etc cum ACDEFG 47.* etc 11, 22 a prima αποτομια cum ABC 67.** Or Dam 12, 11 τω κυριω 15, 4 a prima εγραφη cum BCDEFG etc; ex emend. προεγραφη cum AL etc 16, 25 sqq. ad finem epistulae leguntur.

1 Corinth. 1, 2 ηγιασμ. εν χρ. ιησ. post εν κορινθω confirmat cum AD**L etc 1, 13 confirmat υπερ 1, 14 a prima om τω θεω ut B 67.** 2, 4 εν πιθοισ (ex emend. additur ανθρωπινησ) σοφιας λογοσ (ipsa prima emend. -γοισ) 2, 10 ημιν δε απεκαλ. ο θεοσ δια του πνευμ. (corr. addit αυτου) το γ. πν. π. ερευνα: cf N. T. meum 4, 6 απολλων a prima, ut AB*; ibidem υπερ α γεγραπται absque φρονειν a prima 4, 11 γυμνιτευομεν 4, 13 δυσφημουμενοι a prima cum AC al^{2} Clem Or al 4, 14 νουθετων cum AC al^{7} 4, 15 confirmat χριστω ιησου 4, 21 πραοτητοσ h. l. confirmat, non πραυτητοσ 5, 6 confirmat ζυμοι 6, 5 confirmat λεγω, ibidem ουδεισ σοφοσ 6, 10 ου μεθυσοι cum AC al^{6} 6, 14 confirmat εξεγερει 6, 20 δοξασατε (ex emend. additur δη) τον θεον: ita d e al Did Thdrt Ir^{int} al 7, 1 εγραψατε sine μοι cum BC al^{4} etc 7, 22 ομοιωσ sine και cum AB al^{4} etc 7, 29 ο καιροσ συνεσταλμενοσ εστιν το λοιπον ινα και: ut ABD etc 7, 31 a prima τον κοσμον ut soli AB 7, 34 και μεμερισται και η γυνη η αγαμοσ και η παρθ. η αγαμοσ μεριμνα τα του: cf N. T. meum 7, 35 a prima συμφορον cum ABD* al^{5} 7, 39 δεδεται absque νομω a prima cum ABD*F^{a} 17. 67.** vv aliq Clem etc 16, 23 τ. κυρ. ιησου cum B etc 16, 24 confirmat αμην cum ACDEKL etc contra BFG etc.

2 Corinth. 2, 2 και τισ cum solis ABC Cyr Dam 2, 3 εγραψα sine υμιν cum ABC* 17. etc pergitque τουτο αυτο cum BKL etc; ibidem a prima σχω cum AB etc 2, 16 εκ θανατου et εκ ζωησ cum ABC al^{7} vv aliq Clem etc; ibidem a prima κατεναντι cum ABC etc 3, 3 καρδιαισ, non καρδιασ 3, 6 αποκτεννι contra -κτεινει in B al permult 3, 17 om a prima εκει cum ABCD* 17. 67.** etc 4, 1 εγκακουμεν ut AB al item D*FG 4, 2 συνιστανтεσ cum CD*FG al^{3} 4, 4 confirmat αυγασαι et post θεου ex emendatione addit του αορατου 4, 5 δια ιησου ut A**C Marcion ap Epiph et Latini, ex emend. ipsius primae ut videtur manus δια χριστου. Cf N. T. meum. 4, 6 a prima λαμψει cum ABD* 67.**

Ad Galatas 1, 15 ευδοκησεν ο θεοσ cum ADEKL etc 1, 17 ανηλθον cum AKL etc 2, 1 confirmat δεκατεσσαρων 2, 4 ινα ημασ καταδουλωσουσιν cum AB*CDE etc 2, 5 οισ ουδε confirmat 2, 11 κηφασ cum ABCH etc, item v. 14. 2, 12 ηλθεν cum BD*FG al^{2} Or 3, 1 εβασκανεν sine τη αληθ. etc et εσταυρωμενοσ sine εν υμιν 3, 7 a prima υιοι εισιν αβρ. cum B Chr al 3, 19 confirmat προσετεθη 3, 21 εκ νομου ην αν: cf N. T. meum 3, 23 συνκλιομενοι cum ABD*FG etc 3, 28 απαντεσ cum AB** 4, 25 το γαρ σινα οροσ εστιν ον εν τη 5, 1 τη ελευθερ. ημασ χριστ. ηλευθερωσεν (ex emend. χρ. ημ. ηλευθ.) στηκετε ουν

Ad Ephesios 1, 1 τοισ αγιοισ (ex emend. additur πασιν ut A al^{2} etc) τοισ ουσι (ex emend. additur εν εφεσω [1]) 1, 3 a prima του κυριου και σωτηροσ ημων ιησ. χρ. 1, 6 εν η ex emendatione, ης a prima cum AB etc 1, 7 a prima εσχομεν ut D* cop Ir^{int}; ibidem a prima το πλουτοσ 1, 11 confirmat (cum BKL etc) εκληρωθημεν 1, 15 a prima om αγαπην την cum AB 17. 1, 20 confirmat ενηργησεν et επουρανιοισ 2, 3 ημεθα cum B al^{2} Or; item τεκνα φυσει cum BK etc 2, 5 confirmat τοισ (contra B etc εν τοις) παραπτωμασιν (contra B add και ταισ επιθυμ.) 2, 8 δια πιστεωσ cum BD*FG etc 2, 13 εγενηθ. εγγυσ cum AB etc 2, 13 confirmat ειρηνην secundum 2, 20 a prima ακρογωνιαιου του χριστου, ex emend. ακρ. αυτ. χριστ. ιησ. 3, 1 a prima του χριστου cum D*FG d e g aeth; sed corrector add ιησου.

---

[1] Multi sunt qui codicem post ipsum scriptorem attigerunt. Alii certos tantum libros, alii totum codicem vel certe pleraque recensuerunt, rursus alii non tam recensendo textui quam supplementis quibusdam studuerunt, ut Ammonii Eusebiique numeris addendis. Qua de re accuratiora in Prolegomenis dabimus. Is qui h. l. εν εφεσω supplevit, item ad finem evang. Lucae και ανεφερ. εισ τον ουρανον, totum N. T. recensuit. Saeculo vixisse videtur sexto exeunte vel septimo atque in numero correctorum eorum qui inprimis in censum veniunt quartum locum occupat. In brevi adnotatione critica textui paginarum duodeviginti addita nobis dicitur corr.^{2b} Ex re enim esse visum est ut correctores et aetate et scriptura et indole cognati uno eodemque numero comprehendantur, nec nisi ubi certo distingui possunt singulatim indicentur.

Ad Philipp. 2, 1 confirmat ει τισ σπλαγχνα 2, 4 μη τα εαυτ. εκαστοσ σκοπουντεσ αλλα κ. τ. ε. εκαστοι (a prima ad seqq trahitur) τουτο (ex emend. additur γαρ) φρονειτε: cf N. T. meum 2, 23 αφιδω cum AB*D*FG 17. 2, 30 δια το εργον κυριου cum A al pauc vv aliq; ibidem παραβολευσαμενοσ cum ABDEFG etc.

Ad Hebraeos 1, 8 a secunda ραβδ. τησ ευθυτητοσ ραβδοσ τησ cum solis ABM Cyr (prima transiluerat a priore ραβδ. ad alterum) 1, 12 a prima αλλαξεισ cum D 43. et Latinis 2, 9 confirmat χαριτι 3, 6 confirmat μεχρι τελουσ βεβαιαν 4, 2 μη συνκεκερασμενοσ: sic. Cf N. T. meum 6, 14 ει μην cum ABD*E al[5] Did Dam 6, 19 confirmat ασφαλη, item 7, 3 αφωμοιωμενοσ et 7, 5 αποδεκατουν 7, 5 et 11 λευει et λευειτικησ cum BCD* et BDE 8, 4 οντων των προσφεροντων (absque των seq cum ABD*E* al[4]) κατα (absque τον cum AB etc) νομον (ex emend. τον νομ.) 8, 6 a prima τετυχε, ex emend. τετευχε: cf N. T. meum 8, 10 a prima επι καρδιαν ut K al Clem, ex emend. επι καρδιασ 8, 12 om a prima και τ. ανομ. αυτων cum B al[2] etc.

1 ad Timotheum 3, 16 a prima οσ εφανερωθη. Corrector aliquis, qui omnium ultimus textum attigit, saeculi fere duodecimi, reposuit θεοσ, sed hoc tam caute fecit ut antiquissimam scripturam intactam relinqueret. 5, 16 ει τισ πιστη cum ACFG al[2] etc 5, 18 confirmat βουν αλ. ου φιμωσεισ 5, 21 χριστου ιησου cum AD*FG etc; ibidem confirmat προσκλισιν cum FGK etc contra ADL etc.

Actorum 1, 4 a prima εν πνευμ. βαπτισθ. αγιω cum solo B 1, 8 μου cum ABCD Or[1] 1, 10 εσθησεσι λευκαισ cum ABC* al[4] etc 1, 13 μαθθαιοσ 1, 19 αχελδαμαχ ut A al[2]; cf edit. meam 1, 25 confirmat κληρον, item v. 12 διηπορουν 2, 7 λεγοντεσ absque προσ αλληλουσ cum ABC al[2] etc 2, 20 ημεραν cum solis BD 2, 25 προορωμην et εφ ελπιδι 2, 31 ουτε ενκατελιφθη εισ αδην ουτε: cf N. T. meum 2, 37 την καρδιαν cum ABC al Chr 2, 38 φησιν ut AC etc 2, 47 sq καθ ημεραν επι το αυτο· πετροσ δε cum ABC etc 3, 6 om εγειρε και cum solis BD sah 3, 16 a prima om επι cum B a[4] solis 3, 19 προσ το cum solo B 3, 21 των αγιων (ex emend. additur των) απ αιωνοσ αυτου προφητων cum AB*C al pauc 4, 20 ειδαμεν cum AB*D al pauc 4, 25 ο του πατρ. ημων δια πνευμ. αγιου στομ. δαυ. παιδοσ σου ειπων cum ABE al[7] Ath 4, 32 ην καρδια (cum ABD* Or al) και ψυχη (cum AD al[1] Or al) μια 4, 35 διεδιδετο cum solis AB*DE 5, 2 συνειδυιησ (sed scribitur συνιδυησ) cum solis AB*E 20, 24 ουδενοσ λογου ποιουμ. τ. ψυχ. τιμ. εμαυτω cum solis BCD** 20, 28 τ. εκκλησ. του θεου confirmat cum B al mu etc 20, 29 a prima εγω οιδα cum AC*D etc, ex emend. εγω δε οιδ. ut cop.

Iacobi 1, 3 confirmat το δοκιμ. υμων τ. πιστεωσ 1, 12 επηγγειλατο sine ο θεοσ cum solis AB ff arm 1, 18 εαυτου ex emend. cum solis AC al[1] 1, 19 ιστω (ex emend. ιστε) αδ. μου αγαπ. εστω δε: cf N. T. meum 2, 4 ου omisso και cum AB**C etc 2, 5 τω κοσμω cum solis A*BC* 2, 13 ανελεοσ et κατακαυχαται (ex emend. additur δε) ελεοσ κρισεωσ: cf N. T. meum 2, 19 εισ εστιν ο θεοσ cum A 68. etc 2, 20 confirmat νεκρα contra αργη 3, 5 ηλικον cum ABC* vg Chr al 3, 6 η (ex emend. και η) γλωσσ. πυρ ο κοσμοσ τησ αδ. η γλ. καθ. 3, 8 ακαταστατον cum AB 7. etc 4, 4 a prima μοιχαλιδεσ cum solis AB 13.

1 Petri 1, 6 a prima ει δεον absque εστιν cum B Clem Thphyl[1] 1, 8 ιδοντεσ cum BC etc; ibidem confirmat αγαλλιασθε 1, 9 confirmat υμων 1, 10 et 11 εξηραυνησαν (cum AB*) et εραυνωντεσ (cum B*) 1, 16 διο γεγραπται αγιοι εσεσθαι διοτι εγω αγιοσ και ει: cf N. T. meum 1, 22 τησ αληθειασ εις cum ABC al[3] vv aliq 1, 32 εκ φθορασ (pro σπορασ) φθαρτησ cum AC 1, 24 σαρξ χορτος ex emend. cum A al[8] etc.

1 Iohannis 2, 16 αλαζονια ut AB*G al 2, 18 a prima αντιχριστος cum BC al[3] Or al 2, 27 confirmat ελαβετε 3, 2 οιδαμεν cum ABC al[2] etc 3, 14 ο μη αγαπων cum AB al[2] etc 4, 3 ο μη ομολογ. ιησουν κυριον εν σαρκι εληλυθοτα: cf N. T. meum 5, 7 οτι οι τρεισ εισιν οι μαρτυρουντεσ το πνευμα κ. το υδωρ και το αιμα absque additamento 5, 9 οτι μεμαρτυρηκεν cum AB al[6] etc.

Iudae 5 ειδοτασ υμασ παντα οτι κυριοσ απαξ λαον: cf N. T. meum 9 confirmat ο δε μιχαηλ ο αρχαγγ. οτε 12 ουτοι εισιν γογγυσται μεμψιμυροι κατα τασ επιθυμ. αυτων πορευομενοι (γογγ. usque πορ. a corr. improbantur) εν (ex emend. οι εν) ταισ αγαπαισ υμων: cf N. T. meum.

Apocalypsis 1, 1 a prima ιωανει 1, 4 ιωανησ, tum απο ο ων, item τ. επτα πνευμ. των (ut A 47. And) 1, 5 τω (a prima deest) αγαπωντι ημασ και λυσαντι (cum AC al[5] etc) εκ (ex emend. ημασ εκ) των (εκ των ut AC al[4] And) 1, 6 και εποι. ημασ βασιλειαν (ex emend. additur και) ιερεισ τω; ibidem εισ τον αιωνα (ex emend. τουσ αιωνασ) των αιωνων αμην 2, 1 confirmat των χρυσων 2, 2 τον κοπον σου contra AC etc; ibidem om a prima ειναι cum AC al[3] 2, 3 και υπομ. εχισ και θλιψισ πασασ (corr. haec improbavit) και εβαστασασ δια το ον. μου και ουκ εκοπιασασ 2, 4 αλλα εχω, ibidem αφηκεσ a prima 2, 5 πεπτωκεσ, ibidem ερχομαι σοι και 2, 7 confirmat νικωντι 2, 8 τησ εν ζμυρνη 2, 9 confirmat τα εργα και την θλιψιν 2, 10 confirmat μηδεν contra μη in ABC etc 2, 13 οιδα που κατοικεισ cum AC 38. vg etc; ibidem εν ταισ ημεραισ εν ταισ (ex emend. αισ) αντιπασ (ex emend. sed posteriore αντειπασ) ο μαρτυσ μου ο πιστοσ οσ 2, 14 οσ εδιδασκεν (ex emend. additur τον βαλακ) βαλειν (ex emend. βαλλειν) 2, 18 τουσ οφθ. αυτου confirmat 2, 20 οτι αφεισ (ex emend. αφηκασ) τ. γυν. ιαζαβελ (ex emend. ιεζαβ.) η λεγουσα (ex emend. την λεγουσαν) αυτην 2, 25 αχρι ου cum C al pauc 22, 16 confirmat επι ταισ εκκλησιαισ et πρωινοσ.

Quarto loco exhibiturum me dixi continuum atque integrum textum nonnullarum paginarum ex utroque Testamento. Exscribendas curavi paginas 18, quarum 8 Veteris Testamenti sunt, 9 Novi Testamenti, duodevicesima vero ex epistula Barnabae et Pastore composita est.

Octo paginis Veteris Testamenti haec continentur: I. Tobith 14, 15 — Iudith 1, 14. II. Iudith 16, 9 — 25. III. 1 Maccab. 1, 1 — 22. IV. 4 Maccab. 1, 1 — 29. V. Esai. 1, 1 — 27. VI. Esai. 1, 27 — 3, 2. VII. Psalm. 1, 1 — 4, 5. VIII. Ecclesiast. 12, 8 — Cantic. 1, 8.

Item Novi Testamenti paginis novem: IX. Matth. 27, 64 — 28, 20. X. Marc. 1, 1 — 35. XI. Ioh. 21, 1 — 25. XII. 2 Cor. 11, 32 — 13, 5. XIII. 2 Cor. 13, 5 — Gal. 1, 17. XIIII. 2 Thess. 2, 17 — Hebr. 1, 7. XV. Act. 28, 17 — 31. XVI. Iac. 1, 1 — 2, 6. XVII. Apoc. 9, 5 — 10, 8.

Pagina XVIII finis Apoc. cum initio epistulae Barnabae et duae primae columnae textus Pastoris continentur.

σεν κ̅ν̅ τον ϑ̅ν̅>
εισ τουσ αιωνασ
των αιωνων αμη̅

>τ̅ωβειϑ̅>

ετουσ δωδεκατου
τησ βασιλειασ ναβου
χοδονοσορ οσ εβα
σιλευσεν ασσυριω̅
εν νινευη τη με
γαλη πολει εν ταισ
ημεραισ αρφαξαδ
οσ εβασιλευσεν μη
δων εν εκβατανοισ
και ωκοδομησεν
εκβατανα και κυ> [1]
κλω τειχη εκ λιϑω̅
λελαξευμενων>
εισ πλατοσ πηχω̅
τριων και εισ μηκοσ
πηχεων εξ και ε>
ποιησεν το ϋψοσ
του τειχουσ πηχε
ων εβδομηκοντα [2]
και τουσ πυργουσ
αυτησ κατεστησε̅
επι τασ πυλασ αυ
τησ πηχεων εκα
τον και το πλατοσ
αυτησ εϑεμελιω
σεν εισ πηχεισ εξη
κοντα και εποιη
σεν τασ πυλασ αυτησ
πυλασ διεγηγερμε [3]
νασ εισ υψοσ πηχω̅
εξηκοντα και το
πλατοσ αυτησ πη
χεων τεσσερακο̅
τα εισ εξοδον τω̅ [4]
αρματων αυτων [5]
και εποιησεν πολε
μον εν ταισ ημε
ραισ εκειναισ βασι
λευσ ναβουχοδο>
νοσορ προσ βασιλεα
αρφαξαδ εν τω πε
διω τω μεγαλω του
το εστιν πεδιον ρα
γαυ και συνηντη
σαν εισ πολεμον> [6]
παντεσ οι κατοικου̅ [7]
τεσ τον ευφρατη̅
και τον τιγριν και>

τον ϋδασπην αρι [8]
ασε βασιλεωσ ελυ> [9]
μαιων και συνη
χϑησαν εϑνη πολ
λα εισ παραταξιν
ϋιων χεσλαιουδα [10]
και απεστειλεν να
βουχοδονοσορ βα [11]
σιλευσ ασσυριων
επι παντασ τουσ
κατοικουντασ ια [12]
μνιαν και επι παν
τασ τουσ κατοικου̅
τασ κιλικιαν και λι [13]
βανον και παντασ [14]
τουσ κατοικουντασ
κατα προσωπον>
τησ παραλιασ και τοισ [15]
εν τοισ εϑνεσιν>
του καρμηλου και
γαλααδ και την α
νω γαλειλαιαν και
το μεγα πεδιον εσ
δρηλων και παν>
τασ τουσ εν σαμα>
ρεια και ταισ πολε
σιν αυτησ και πε
ραν του ϊορδανου
εωσ εισ ι̅λ̅μ̅ και βα [16]
τανη και χεσλουσ
και καδησ και τουσ
χιμαρρουσ αιγυ>
πτου και ταφνασ
και ραμεσση και πα
σαν την γεσεμ εωσ
του ελϑειν επι τα [17]
ορεια τησ αιϑιοπι
ασ και εφαυλισαν
παντεσ οι κατοι
κουντεσ την γη̅
πασαν το ρημα να [18]
βουχοδονοσορ>
βασιλεωσ ασσυριω̅
και ου συνηλϑοσα̅
αυτω εισ τον πολε
μον οτι ουκ εφο
βηϑησαν αυτον>
αλλ ην εναντιον

αυτων ωσ ανηρ
εισ και απεστρεψα̅
τουσ αγγελουσ αυ
του κενουσ εν ατι
μια προσωπων>
αυτων και εϑυμω
ϑη ναβουχοδονο
σορ επι πασαν τη̅
γην ταυτην σφο
δρα και ωμοσεν
κατα του ϑρονου
και κατα τησ βασι
λειασ αυτου ει μη̅
εκδικησει παντα [19]
τα ορια τησ κιλικιασ
και δαμασκου και [20]
ανελειν εν τη ρομ
φαια αυτου και πα̅ [21]
τασ τουσ κατοικου̅
τασ εν γη μωαβ και
τουσ ϋιουσ αμμω̅
και πασαν την ϊου
δαιαν και παντασ
τουσ εν αιγυπτω
εωσ ελϑειν επι τα
ορια των δυο ϑαλασ
σων· και παρεταξα
το εν τη δυναμει
αυτου προσ αρφα
ξαδ τον βασιλεα
εν τω ετει τω ε>
πτακαιδεκατω·
και εκραταιωϑη
εν τω πολεμω>
αυτου και ανεστρε
ψεν πασαν δυνα
μιν αρφαξαδ και
πασαν την ϊππο̅
αυτου και τα χρη [22]
ματα αυτου και
εκυριευσεν των
πολεων αυτου
και αφικετο εωσ
εκβατανων και
εκρατησεν των
πυργων και επρο
νομευσεν τασ πλα
τειασ αυτησ και το̅

και το καλλος αυ
της ηχμαλωτι
σεν ψυχην αυτου
διηλθεν ο ακινα
κης τον τραχη>
λον αυτου· εφρι
ξαν περσαι την
τολμαν αυτης
και μηδοι το θρα
σος αυτης· ερρα>[1]
χθησαν· τοτε η
λαλαξαν οι ταπει
νοι μου και εφο
βηθησαν οι ασθε
νουντες μου και
επτοησαν ϋψω[2]
σαν την φωνην
αυτου και ανετρα[3]
πησαν ϋϊοι κορα
σιων κατεκεν>
τησαν αυτους
και ως παιδας αυ
τομολουντων
ετιτρωσκον αυ
τους απωλοντο
εκ παραταξεως>
κυριου μου·
ϋμνησω τω θ̅ω̅
μου ϋμνον και>
νον· κ̅ε̅ μεγας ει
και ενδοξος·
θαυμαστος εν ϊ
σχυει ανϋπερβλη
τος· σοι δουλευ
σατω πασα η κτι
σις σου οτι ειπας
και εγενηθησαν
επεστρεψας το
πνευμα σου και
ωκοδομηθησα̅·
και ουκ εστιν ος
αντιστησεται>
τη φωνη σου·
ορη γαρ εκ θεμελι
ων συν υδασιν>
εσαλευθησαν·

σαλευθησεται>[4]
πετρα απο προ>[5]
σωπου σου ως
κηρος τακησον
ται ετι δε τοις φο
βουμενοις σε συ
εϊλατευσεις αυ>[6]
τοις οτι μεικρο̅
πασα θυσια εις ο
σμην ευωδιας
και ελαχιστον
παν στεαρ εις ο
λοκαρπωμα σοι
ο δε φοβουμε>
νος τον κ̅ν̅ με
γας δια παντος·
ουαι εθνεσιν ε>
πανιστανομε
νοις τω γενει>
μου· κ̅ς̅ παντο
κρατωρ εκδικη
σει αυτους εν η
μερα κρισεως
δουναι πυρ και>
σκωληκας εις>
σαρκας αυτων·
και κλαυσονται
εν αισθησει εως
αιωνος
ως δε ηλθοσαν>
εις ιερουσαλημ
προσεκυνησαν
τω θεω
και ηνικα εκα>
θαρισθη ο λαος
ανηνεγκαν τα
ολοκαυτωμα
τα αυτων και τα
εκουσια αυτων
και τα δοματα
και ανεθηκεν ϊ
ουδειθ παντα>
τα σκευη ολο>
φερνους οσα ε
δωκεν ο λαος>
αυτη και το κω
νωπιον ο ελα>

βεν εαυτη εκ του
κοιτωνος αυτου
εις αναθεμα τω[7]
θ̅ω̅ εδωκεν
και ην ο λαος ευ
φραινομενος εν
ιερουσαλημ κατα
προσωπον των
αγιων επι μηνας
τρεις
και ιουδειθ μετ αυ
των κατεμεινε̅
μετα δε τας ημε
ρας ταυτας ανε>
ζευξαν εκαστος
εις την κληρο>
νομιαν αυτου·
και ϊουδειθ απηλ
θεν εις τον οικο̅
αυτης εις βαιτου
λουα και κατεμει
νεν επι της ϋπαρ
ξεως αυτης
και εγενετο κα>
τα τον καιρον αυ
της ενδοξος εν>
παση τη γη· και πολ
λοι επεθυμησαν
αυτην και ουκ ε
γνω ανηρ αυτην
πασας τας ημερας
της ζωης αυτης
αφ ης ημερας απε
θανεν μανασσης
ο ανηρ αυτης και
προσετεθη προς
τον λαον αυτου
και ην προβαινου
σα μεγαλη σφο
δρα και εγηρασε̅
εν τω οικω του
ανδρος αυτης>
ετη εκατον πεν
τε και αφηκεν>
την αβραν αυτης
ελευθεραν και α
πεθανεν εις βαι

τουλουα και εθα
ψαν αυτην εν>
τω σπηλαιω του
ανδρος αυτης>
μανασση και ε
πενθησεν αυτη̅
ο οικος ισραηλ̅
επι ημερας επτα
και διειλεν τα ϋπαρ
χοντα αυτης προ
του αποθανειν
αυτην πασιν τοις
εγγιστα του γε>
νους αυτης
και ουκ ην ετι ο εκ
φοβων τους υι
ους ϊσραηλ̅ εν>
ταις ημεραις ϊου
δειθ και μετα το
αποθανειν αυτη̅
ημερας πολλας

>ϊουδειθ>

και εγενετο μετα το
παταξαι αλεξανδρο̄
τον φιλιππου μα
καιδονα οσ εξηλϑε̄
εισ γην χεττιειμ και [1]
επαταξεν τον δαρει
ον βασιλεα περσω̄
και μηδων και ε
βασιλευσεν αντ αυ
του προτερον επι τη̄
ελλαδα και συνεστη
σατο πολεμουσ πολ
λουσ και εκρατησεν
οχυρωματων και
εσφαξεν βασιλεισ
τησ γησ και διηλϑε̄
εωσ ακρων τησ γησ
και ελαβεν σκυλα
πληϑοσ εϑνων και
ησυχασεν η γη ενω
πιον αυτου και συνη
ξεν δυναμιν ϊσχυ
ραν σφοδρα και ηρ
ξεν χωρων εϑνω̄
και τυραννων και
ϋψωϑη και επηρϑη
η καρδια αυτου και
εγενετο αυτω εισ
φοβερον και μετα
ταυτα επεσεν επι
την κοιτην και ε
γνοι οτι αποϑνησκι [2]
και εκαλεσεν τουσ
παιδασ αυτου τουσ
ενδοξουσ τουσ συ [3]
νεκτροφουσ αυτου
εκ νεοτητοσ και δι
ειλεν αυτου την [4]
βασιλειαν αυτου ε
τι αυτου ζωντοσ και
εβασιλευσεν αλε
ξανδροσ ετη ιβ̄ και
απεϑανεν και ε
πεκρατησαν οι παι
δεσ αυτου εκαστοσ
εν τω τοπω αυτου
και επεϑεντο πᾱ
τεσ διαδηματα με

[μνήσϑητι κε̄ τὴν ψυχὴν
τοῦ ἁμαρτωλοῦ διονυσίου
μοναχοῦ ὅταν ἔλϑῃσ ἐν
τῇ βασιλεία σου]

τα το αποϑανιν αυ
τον και υιοι αυτω̄
οπισω αυτων ετη
πολλα και επληϑυ
ναν κακα εν τη γη
και εξηλϑεν εξ αυτω̄
ρειζα αμαρτωλοσ
αντιοχοσ επιφα
νησ υιοσ αντιοχου
του βασιλεωσ οσ η̄
ομηρα εν ρωμη και
εβασιλευσεν εν ετι
εκατοστω και τρι
ακοστω και εβδο
μω βασιλειασ ελ
ληνων εν ταισ η
μεραισ εκειναισ
εξηλϑεν ισ̄λ υιοι [5]
παρανομοι και α
νεπισαν πολλουσ λε
γοντεσ πορευϑω
μεν και διέαϑωμε̄ [6]
ϑα διαϑηκην μετα
των εϑνων των
κυκλω ημων οτι
αφ ησ εξωρισϑημε̄ [7]
απ αυτων ευρεν η
μασ κακα πολλα και
ηγαϑυνϑη ο λογοσ
εν οφϑαλμοισ αυ
των και προεϑυμω [8]
ϑησαν τινεσ του
λαου και επορευϑη
σαν προσ τον βασιλε
α και εδωκεν αυτοισ
εξουσιαν ποιησαι
τα δικαιωματα τω̄
εϑνων και ωκο
δομησαν γυμνα
σιον εν ιεροσολυ
μοισ κατα νομιμα [9]
των εϑνων και ε
ποιησαν εαυτοισ
ακροβυστιασ και
απεστησαν απο
διαϑηκησ αγιασ
και εξευγισϑησαν [10]
εν τοισ εϑνεσιν

και επραϑησαν [11]
του ποιησαι το πο
νηρον και ητοι
μασϑη βασιλεια ε [12]
νωπιον αντιοχου
και ϋπελαβεν βα
σιλευσαι γησ αιγυ
πτου οπωσ βασι
λευση επι τασ δυο
βασιλειασ και εισηλ
ϑεν εισ αιγυπτον
εν οχλω βαρει εν αρ
μασιν και ελεφασῑ [13]
και εν ιππευσιν και [14]
στολω μεγαλω και
συνεστησατο πο
λεμον προσ πτολε
μαιον βασιλεα αι
γυπτου και απεστρα [15]
φη πτολεμαιοσ α
πο προσωπου αυ
του και εφυγεν και
εφυγον τραυματι [16]
αι πολλοι και κατε
λαβοντο τασ πολεισ
τασ οχυρασ εν τη
αιγυπτω και ελα
βεν τα σκυλα τησ
αιγυπτου και επε
στρεψεν αντιοχοσ
μετα το παταξαι αι
γυπτον εν τω ρ̄ και
μ̄ και γ̄ και ανεβη [17]
επι ϊηλ̄ και επι ϊηλμ̄
εν οχλω βαρει και
εισηλϑεν εισ το α
γιασμα εν υπερη
φανια και ελαβεν
το ϑυσιαστηριον
το χρυσουν και τη̄
λυχνιαν του φω
τοσ και παντα τα σκευ
η αυτησ και την τρα
πεζαν τησ προϑε
σεωσ και τα σπον
δια και τασ φιαλασ
και τασ ϑυϊσκασ τασ
χρυσασ και το κατα

φιλοσοφωτατο̄
λογον επιδικνυ
σθαι μελλων ει >
αυτοδεσποτος ε
στιν των παθω̄
ο ευσεβης λογισμος
συμβουλευσαιμ ᾱ
ϋμιν ορθως οπως
προσεχητε προ
θυμως τη φιλο
σοφια και γαρ αναγ
καιος εις επιστη
μην παντι ο λο
γος και αλλως της
μεγιστης αρετης
λεγω δη φρονη >
σεως περιεχει ε >
παινον ει αρα τω̄
σωφροσυνης κω
λυτικων παθων
ο λογισμος φαινε
ται επικρατειν γα
στριμαργιας τε και
επιθυμιας αλλα και
των της δικαιοσυ
νης εμποδιστι >
κων παθων κυρι
ευειν αναφαινε
ται οιον κακοηθι
ας και των της αν
δριας εμποδιστι
κων παθων θυ
μου τε και φοβου
και πονου πως οῡ
ισως ειποιεν αν > [1]
τις ει των παθων
ο λογισμος κρατει
ληθης και αγνοιας
ου δεσποζει γελοι
ον επιχειρουν >
τες λεγειν ου γαρ >
των αυτου παθω̄
ο λογισμος κρατει
αλλα των της δι >
καιοσυνης και αν
δριας και σωφροσυ
νης εναντιων και
των τοιουτων >

ουχ ωστε αυτα κα
ταλυσαι αλλ ωστε
αυτοις μη ειξαι
πολλαχοθεν μεν
ουν και αλλαχοθε̄
εχοιμ αν ϋμιν ε >
πιδειξαι οτι αυτο
κρατωρ εστιν τω̄
παθων ο λογισμος
πολυ δε πλεον του
το αποδειξαιμι α
πο της καλοκαγα
θιας των ϋπερ αρε
της αποθανοντω̄
ελεαζαρου τε και
των επτα αδελφω̄ [2]
και της τουτων >
μητρος παντες [3]
γαρ ουτοι τους εως
θανατου πονους
ϋπεριδοντες επε
δειξαντο οτι περι [4]
κρατει των παθω̄
ο λογισμος των >
μεν ουν αρετων
επεστι μοι επαινεῑ
τους κατα τουτον
τον καιρον ϋπερ
της καλοκαγαθιας
αποθανοντας με
τα της μητρος αν
δρας των δε τιμω̄
μακαρισαιμ αν θαυ
μασθεντες γαρ ου
μονον ϋπο παν
των ανθρωπων
επ ανδρια αλλα και [5]
ϋπο των αικισαμε
νων αιτιοι κατε
στησαν του κατα
λυθηναι την κατα
του εθνους τυραν
νιδα νικησαντες
τον τυραννον τη
υπομονη ωστε κα
θαρισθηναι δι αυ >
των την πατριδα
αλλα και περι του >

νυν αυτικα δη λε
γειν εξεσται αρξα
μενω της ϋποθε
σεως οπερ ϊωθα >
ποιειν και ουτως
εις τον περι αυτω̄
τρεψομαι λογον
δοξαν διδους τω
πανσοφω θω̄
ζητουμεν δη τοι
νυν ει αυτοκρατωρ [6]
εστι των παθων
ο λογισμος διακρι [7]
νομεν τι ποτε ε
στιν λογισμος και
παθος και ποσαι
παθων ειδεαι και ει
παντων επικρα
τει τουτων ο λογι
σμος
λογισμος δη τοινῡ [8]
εστιν νους μετα
ορθου λογου προ
τιμων τον σοφιας
βιον· σοφια δη τοι
νυν εστιν γνωσις
θειων και ανθρω
πιων πραγματω̄
και των τουτων
αιτιων αυτη δη
τοινυν εστιν η >
του νομου παιδια
δι ης τα θεια σεμνως
και τα ανθρωπινα
συμφεροντως > [9]
μανθανομεν
της δε σοφιας ειδε
αι καθεστηκασιν [10]
φρονησις και δικαι
οσυνη και ανδρια
και σωφροσυνη
κυριωτατη δε πᾱ
των η φρονησις
εξ ης δε παθων ο
λογισμος επικρα
τει παθων δε φυσις
εισιν αι περιεκτι >
κωταται δυο ηδο

νη τε και πονος
τουτων δε εκατε
ρος και περι την > [11]
ψυχην πεφυκεν
πολλαι δε και περι
την ηδονην και
τον πονον αγαθω̄
εισιν ακολουθειαι [12]
προ μεν ουν της
ηδονης εστιν ε
πιθυμια μετα δε
την ηδονην χαρα
προ δε του πονου
εστιν φοβος με
τα δε τον πονον
λυπη θυμος δε >
κοινον παθος ε
στιν ηδονης και
πονου εαν εννο
ηθη τις οτι αυτω
περιεπεσεν εν τη
ηδονη δε ενεστῑ
και η κακοηθης
διαθεσις πολυτρο
πωτατη παντω̄
ουσα των παθω̄
και τα μεν ψυχης [13]
αλαζονια και φι >
λαργυρια και φιλο
δοξια και φιλονι
κια και βασκανια
κατα δε το σωμα
παντοφαγια και
μονοφαγια και
λαιμαργια καθα >
περ ουν δυειν του
σωματος και της
ψυχης φυτων ο̄
των ηδονης τε
και πονου πολλαι
τουτων των φυ
των εισιν παραφυ
αδες ων εκαστη̄
ο πανγεωργος λο
γισμος περικαθαι
ρων και αποκνι >
ζων και περιπλε
κων και επαρδων [14]

ορασισ ην ειδεν η
σαϊασ ϋϊοσ αμωσ η̅ 1
ειδεν κατα τησ ϊου
δαιασ· και κατα ϊε
ρουσαλημ εν βασι
λια οζειου και ϊω
αθαμ· και αχαζ'·
και εζεκιου·
οι εβασιλευσαν τησ
ϊουδαιασ·
ακουε ουρανε και ε
νωτιζου γη οτι κ̅σ̅
ελαλησεν·
ϋϊουσ εγεννησα και
ϋψωσα αυτοι δε με
ηθετησαν· εγνω
βουσ τον κτησαμε
νον· και ονοσ την
φατνην του κ̅υ̅ αυ
του ϊσραηλ' δε με ουκ ε
γνω· και ο λαοσ
με ου συνηκεν
ουαι εθνοσ αμαρ
τωλον· λαοσ πλη
ρησ αμαρτιων·
σπερμα πονηρο̅
ϋϊοι ανομοι· ενκα 2
τελιπατε τον κ̅ν̅
και παρωργισατε το̅
αγιον ϊσραηλ'· 3
τι ετι πληγηται
προστιθεντεσ
ανομιασ· πασα κε
φαλη εισ πονον
και πασα καρδια εισ
λυπην απο ποδω̅
εωσ κεφαλησ·
ουτε τραυμα ου
τε μωλωψ ουτε
πληγη φλεγμε 4
νουσα· ουκ εστιν
μαλαγμα επιθει 5
ναι· ουτε ελαιον
ουτε καταδεσμουσ
η γη ϋμων ερημοσ
αι πολισ ϋμων πυ 6
ρικαυστοι· την χω
ραν ϋμων ενωπι

ον ϋμων αλλοτρι
οι κατεσθιουσιν
αυτην και ηρημω
ται κατεστραμμε
νη ϋπο λαων αλ
λοτριων ενκατα
λιφθησεται η θυ
γατηρ' σειων ωσ
σκηνη εν αμπελω
σιν και ωσ οπωρο
φυλακιον εν συκυ 7
ηρατω ωσ πολισ πο
λιορκουμενη·
και ει μη κ̅σ̅ σαβαωθ'
ενκατελιπεν η 8
μιν σπερμα· ωσ σο
δομα' αν εγενηθη
μεν και ωσ γομορ
ρα' αν ωμοιωθη>
μεν·
ακουσατε λογον κ̅υ̅
αρχοντεσ σοδομω̅·
προσεχεται λογο̅ 9
θ̅υ̅ λαον γομορρασ 10
τι μοι πληθοσ τω̅
θυσιων ϋμων λε
γει κ̅σ̅ πληρησ ειμι
ολοκαυτωματω̅
κρειων· και στεαρ'
αρνων και αιμα ταυ
ρων και τραγων
ου βουλομαι·
ουδ εαν ερχησθαι 11
οφθηνε μοι· τισ
γαρ εξεζητησεν
ταυτα εκ των χει
ρων ϋμων· πατει̅
την αυλην μου ου
προσθησεσθαι
εαν φερηται σεμι
δαλιν ματεον θυ
μιαμα βδελυγμα
μοι εστιν· τασ νου
μηνιασ ϋμων και
τα σαββατα· και η
μεραν μεγαλην
ουκ ανεχομαι·
νηστιαν και αργι

αν· και τασ εορτασ
ϋμων μισι η ψυχη
μου· εγενηθηται
μοϋι εισ πλησμο 12
νην· ουκαιτι αν 13
ησω τασ αμαρτιασ
ϋμων οταν τασ χι 14
ρασ εκτινηται προσ 15
με αποστρεψω τουσ
οφθαλμουσ μου
αφ υμων και εαν
πληθυνηται τη̅
δεησιν ουκ εισα
κουσομαι ϋμων·
αι γαρ χειρεσ ϋμω̅
αιματοσ πληρεισ
λουσασθε καθαροι
γενεσθε· αφελεται
τασ πονηρειασ α
πο των ψυχων ϋ
μων απεναντι τω̅
οφθαλμων μου·
παυσασθε απο των
πονηριων ϋμω̅·
μαθετε καλον ποι
ειν· εκζητησατε
κρισειν· ρυσασθαι
αδικουμενον
κριναται ορφανω
και δικαιωσατε χη
ραν· και δευτε και
διελεγχθωμεν
λεγει κ̅σ̅· και εαν ω
σειν αι αμαρτιαι ϋ 16
μων ωσ φοινικου̅
ωσ χιονα λευκα
νω· εαν δε ωσειν 17
ωσ κοκκινον ωσι 18
εριον λευκανω
και εαν θεληται και
εισακουσητε μου 19
τα αγαθα τησ γησ
φαγεσθαι· εαν δε
μη θεληται μηδε
εισακουσηται μου
μαχερα ϋμασ κα
τεδεται· το γαρ στο
μα κ̅υ̅ ελαλησεν

ταυτα·
πωσ εγενετο πορνη
πολισ πιστη σειω̅
πληρησ κρισεωσ
και αληθιασ· εν η 20
δικαιοσυνη εκοι
μηθη εν αυτη·
νυν δε φονευτε· 21
το αργυριον ϋμω̅
αδοκιμον· οι κα
πηλοι σου μισγου
σιν τον οινον ϋ
δατι· οι αρχοντεσ
σου απιθουσιν
κοινωνοι κλεπτω̅
αγαπωντεσ δωρα
διωκοντεσ αντα
ποδομα ορφανοισ
ου κρινοντεσ·
και κρισιν χηρασ
ου προσεχοντεσ·
δια τουτο ταδε λε
γει ο δεσποτησ κ̅σ̅
σαβαωθ'· ουαι οι
ϊσχυοντεσ ι̅η̅λ̅ ου
παυσεται γαρ μου
ο θυμοσ εν τοισ
ϋπεναντιοισ· και
κρισειν εκ των ε 22
χθρων μου ποιη
σω και επαξω την
χιρα μου επι σε και 23
πυρωσω σε εισ κα
θαρον· τουσ δε απι
θουντασ απολεσω
και αφελω παντασ
ανομουσ απο σου
και παντασ ϋπερη
φανουσ και επιστη 24
σω τουσ κριτασ σου
ωσ το προτερον
και τουσ συμβουλουσ
σου ωσ το απ αρχησ
και μετα ταυτα κλη
θηση πολισ δικαι
οσυνησ μητροπο
λισ πιστη σιων με
τα γαρ κριματοσ σω

ϑησεται η εχμαλω [1]
σια αυτησ και η απο [2]
στροφη αυτησ με
τα ελεημοσυνησ
και συντριβησον
ται οι ανομοι και
οι αμαρτωλοι αμα
και οι ενκαταλιπο̅
τεσ τον κ̅ν̅ συντε
λεσϑησονται·
διοτι αισχυνϑη
σονται επι τοισ ει [3]
δωλοισ αυτων
α αυτοι ηβουλον
το· και επεσχυν [4]
ϑησαν επι τοισ κη [5]
ποισ α αυτοι επε [6]
ϑυμησαν· εσον
ται γαρ· ωσ τερεβι̅
ϑοσ αποβεβληκυ
ϊα τα φυλ'λα και ωσ
παραδισοσ ϋδωρ
μη εχων και εσται
η ϊσχυσ αυτων ωσ
καλαμη στιππυ
ου και ε εργασιαι [7]
αυτων ωσ πινϑη
ραισ πυροσ και κα
τακαυϑησονται
οι ανομοι και οι
αμαρτωλοι αμα·
και ουκ αιστε ο σβε [8]
σων·
ο λογοσ ο γενομε
νοσ παρα κ̅υ̅ προσ
ησαϊαν ϋϊον αμωσ
περι τησ ϊουδεασ
και περι ι̅η̅μ̅
οτι εστε εν ταισ ε
σχαταισ ημαιρεσ [9]
εμφανεσ το οροσ
κ̅υ̅ και ο οικοσ του
ϑ̅υ̅ επ ακρων τω̅
ορεων και ϋψω
ϑησεται ϋπερανω
των βουνων·
και ηξουσιν επ αυ
τον παντα τα εϑνη [10]

και πορευσονται
εϑνη πολλα και
ερουσιν δευτε και
αναβωμεν εισ το
οροσ κ̅υ̅ και εισ το̅
οικον του ϑ̅υ̅ ϊακωβ'
και αναγ'γελι ημιν [11]
την οδον αυτου
και πορευσωμεϑα
εν αυτη εκ γαρ σιω̅
εκξελευσεται νο [12]
μοσ και λογοσ κ̅υ̅
εξ ι̅λ̅μ̅ και κρινει [13]
ανα μεσον εϑνων
πολλων και ελεξι [14]
λαον πολυν και συ̅
κοψουσιν τασ μα
χαιρασ αυτων εισ
αροτρα· και τασ ζιβυ
νασ αυτων εισ δρε
πανα· και ου μη [15]
λημψεται εϑνοσ [16]
επ εϑνοσ μαχερα̅
και ου μη μαϑωσι̅
ετι πολεμον·
και νυν οικοσ του ϊ
ακωβ' δευτε και πο
ρευϑωμεν τω φω
τι κ̅υ̅· ανηκεν γαρ
τον λαον αυτου
τον οικον του ι̅η̅λ̅
οτι ενεπλησϑη ωσ
το απ αρχησ η χωρα
αυτων κληδονισ
μων ωσ η των αλ
λοφυλων· και τε
κνα πολ'λα αλ'λοφυ
λα εγενηϑη αυτοισ·
ενεπλησϑη γαρ η
χωρα αυτων αργυ
ριου και χρυσιου
και ουκ ην ο αριϑμοσ [17]
των ϑησαυρων αυ
των και ενεπλησϑη
η γη ιππων και ου
κ ην ο αριϑμοσ τω̅ [18]
αρματων αυτων·
και ενεπλησϑη η

γη βδελυγματων
των εργων των χι [19]
ρων αυτων και προσ
εκυνησαν α εποι [20]
ησαν οι δακτυλοι
αυτων· και εκυψε̅
α̅ν̅ο̅σ̅ και εταπινω
ϑη ανηρ και ου μη
ανησω αυτοισ [21]
και νυν εισελϑατε
εισ τασ πετρασ και
κρυπτεσϑαι εισ τη̅
γην απο προσωπου
του φοβου κ̅υ̅ και
απο τησ δοξησ τησ
ϊσχυοσ αυτου οτα̅
αναστη ϑαυσε τη̅ [22]
γην οι γαρ οφϑαλ
μοι κ̅υ̅ ϋψηλοι· ο
δε α̅ν̅ο̅σ̅ ταπινοσ [23]
και ταπινωϑησε [24]
ται το ϋψοσ των α̅
ϑρωπων και υψω
ϑησεται κ̅σ̅ μονοσ
εν τη ημερα εκι [25]
νη·
ημερα γαρ κ̅υ̅ σαβαωϑ
επι παντα ϋβριστη̅
και ϋπερηφανον
και επι παντα ϋψη
λον και μετεωρο̅·
και ταπινωϑησο̅ [26]
ται και επι πασαν
κεδρον του λιβανου
των ϋψηλων και
μετεωρων· και
επι παν δενδρο̅
βαλανου βασαν·
και επι παν οροσ
ϋψηλον· και επι
παντα βουνον ϋ
ψηλον· και επι πα̅
τα πυργον ϋψηλο̅
και επι παντα τιχοσ [27]
ϋψηλον· και επι
παν πλοιον ϑαλασ
σησ· και επι πασα̅
ϑεαν πλοιων καλ

λουσ· και ταπινω [28]
ϑησεται πασ α̅ν̅ο̅σ̅
και πεσιται ϋψοσ [29]
α̅ν̅ω̅ν̅ και ϋψωϑη
σεται κ̅σ̅ μονοσ
εν τη ημερα εκι [30]
νη· και τα χιροποι [31]
ητα παντα κατακρυ
ψουσιν εισενηγ [32]
κανταισ εισ τα σπη [33]
λεα· και εισ τασ χισ [34]
μασ των πετρω̅
και εισ τασ τρωγλασ
τησ γησ απο προ
σωπου του φοβου
κ̅υ̅ και απο τησ δο
ξησ τησ ϊσχυοσ αυ
του οταν αναστη
ϑαυσε την γην· [35]
τη γαρ ημερα εκινη [36]
εκβαλει α̅ν̅ο̅σ̅ τα βδε
λυγματα αυτου
τα αργυρα και τα χρυ
σα α εποιησαν προσ
κυνειν τοισ ματε [37]
οισ· και ταισ νυκτε
ρισιν του εισελϑιν [38]
εισ τασ τρωγλασ
τησ στερεασ πετρασ
και εισ τασ σχισμασ
των πετρων απο
προσωπου του φο
βου κ̅υ̅ και απο τησ
δοξησ τησ ϊσχυοσ
αυτου οταν αναστη
ϑραυσε την γην [39]
ϊδου δη ο δεσποτησ
κ̅σ̅ σαβαωϑ' αφελι [40]
απο τησ ϊουδεασ
και απο ι̅λ̅μ̅· ϊσχυ
οντα και ϊσχυου
σαν ϊσχυν αρτου
κα ισχυν ϋδατοσ [41]
γειγαντα και α̅ν̅ο̅ν̅ [42]
πολεμιστην και
δικαστην και προ
φητην και στοχα
στην και πρεσβυ

α μακαριος ανηρ ος ουκ επορευϑη εν βου
λη ασεβων
και εν οδω αμαρτωλων ουκ εστη
και επι καϑεδραν λοιμων ουκ εκαϑισε
αλλ η εν τω νομω κ̅υ̅ το ϑελημα αυτου
και εν τω νομω αυτου μελετησει ημε
ρας και νυκτος
και εσται ως το ξυλον το πεφυτευμε
νον παρα τας διεξοδους των ὑδατων
ο τον καρπον αυτου δωσει εν καιρω αυτου
και το φυλλον αυτου ουκ απορρυησεται
και παντα οσα αν ποιη κατευοδωϑησεται
ουχ ουτως οι ασεβεις ουχ ουτως
αλλ η ως ο χνους ον εκριπτει ο ανεμος
απο προσωπου της γης
δια τουτο ουκ αναστησονται οι ασε [1]
βεις εν κρισει
ουδε αμαρτωλοι εν βουλη δικαιων
οτι γινωσκει κ̅σ̅ οδον δικαιων
και οδος ασεβων απολειται
β ἵνα τι εφρυαξαν εϑνη και λαοι εμελε>
τησαν κενα
παρεστησαν οι βασιλεις της γης
και οι αρχοντες συνηχϑησαν επι το αυτο
κατα του κ̅υ̅ και κατα του χ̅υ̅ αυτου
διαψαλμα *
διαρρηξωμεν τους δεσμους αυτων
και απορριψωμεν αφ ημων τον ζυ
γον αυτων
ο κατοικων εν ουρανοις εκγελασε
ται αυτους
και ο κ̅σ̅ εκμυκτηριει αυτους
τοτε λαλησει προς αυτους εν οργη αυτου
και εν τω ϑυμω αυτου ταραξει αυτους
εγω δε κατεσταϑην βασιλευς υπ αυτου
επι σειων ορος το αγιον αυτου
διαγγελλων το προσταγμα κ̅υ̅
κ̅σ̅ ειπεν προς με υιος μου ει συ
εγω σημερον γεγεννηκα σε
αιτησαι παρ εμου και δωσω σοι εϑνη
την κληρονομιαν σου
και την κατασχεσιν σου τα περατα
της γης
ποιμανεις αυτους εν ραβδω σιδηρα
ως σκευος κεραμεως συντριψεις αυτους [2]
και νυν βασιλεις συνετε
παιδευϑητε παντες οι κρινοντες
την γην

δουλευσατε τω κ̅ω̅ εν φοβω
και αγαλλιασϑε αυτω εν τρομω
δραξασϑε παιδιας μηποτε οργισϑη κ̅σ̅
και απολεισϑε εξ οδου δικαιας
οταν εκκαυϑη εν ταχει ο ϑυμος αυτου
μακαριοι παντες οι πεποιϑοτες
επ αυτω
ψαλμος τω δαυειδ οποτε απεδι *
δρασκεν απο προσωπου αβεσσα *
λωμ του υιου αυτου *
γ κ̅ε̅ τι επληϑυνϑησαν οι ϑλιβοντες με
πολλοι επανισταναι επ εμε [3]
πολλοι λεγουσιν τη ψυχη μου ουκ ε
στιν σωτηρια αυτω εν τω
ϑ̅ω̅ αυτου
διαψαλμα *
συ δε κ̅ε̅ αντιλημπτωρ μου ει
δοξα μου και ὑψων την κεφαλην μου
φωνη μου προς κ̅ν̅ εκεκραξα
και επηκουσεν μου εξ ορους αγιου
αυτου διαψαλμα *
εγω εκοιμηϑην και ὑπνωσα
εξηγερϑην οτι κ̅σ̅ αντελαβετο μου [4]
ου φοβηϑησομαι απο μυριαδων λαου
των κυκλω συνεπιτιϑεμενων μοι
αναστα κ̅ε̅ σωσον με ο ϑ̅σ̅ μου
οτι συ επαταξας παντας τους εχϑραι
νοντας μοι ματαιως
οδοντας αμαρτωλων συνετριψας
του κ̅υ̅ η σωτηρια και επι τον λαον σου
η ευλογια σου
εις το τελος εν ψαλμοις *
ωδη τω δαυειδ *
δ εν τω επικαλεισϑαι με εισηκουσεν
μου ο ϑ̅σ̅ της δικαιοσυνης μου
εν ϑλιψει επλατυνας μοι
οικτειρησον με και εισακουσον της
προσευχης μου
ὑιοι ανϑρωπων εως ποτε βαρυκαρδιοι
ἵνα τι αγαπατε ματαιοτητα και ζη
τειτε ψευδος
διαψαλμα *
και γνωτε οτι εϑαυμαστωσεν κ̅σ̅
τον οσιον αυτου
κ̅σ̅ εισακουσεται μου εν τω κεκραγε
ναι με προς αυτον
οργιζεσϑε και μη αμαρτανετε
α λεγετε εν ταις καρδιαις υμων επι ταις

ματαιοτης ματαιοτητων ειπεν
ο εκκλησιαστης τα παντα
ματαιοτης και περισσον οτι ε
γενετο εκκλησιαστης σοφος
και οτι εδιδαξεν γνωσιν συν το̄ [1]
ανϑρωπον και ους εξϊχνιασε [2]
ται κοσμιον παραβολων
πολλα εζητησεν εκκλησιαστης [3]
του ευριν λογους ϑεληματος
και γεγραμμενον ευϑυ
τητος λογους αληϑιας
λογοι σοφων ως τα βουκεντρα και ως
ηλοι πεπυρωμενοι οι παρα
των συναγματων εδοϑησαν [4]
εκ ποιμενος ενος και περισ
σον εξ αυτων
ϋϊε μου φυλασσου ποιησαι βιβλια πολλα [5]
ουκ εστιν περασμος και μελετη
πολλη κοπωσις σαρκος
τελος λογου το παν ακουε τον ϑ̄ν̄ φο
βου και τας εντολας αυτου φυ
λασσε οτι τουτο πας ο ανϑρωπος
οτι συν παν το ποιημα αξει ο ϑ̄ς̄
εν κρισι εν παντι παρεωραμενω [6]
εαν τε αγαϑον εαν τε πονηρον

εκκλησιαστης

α ασμα ασματων ο εστιν τω σαλομων
η νυμφη *
φιλησατω με απο φιληματων
στοματος αυτου
οτι αγαϑοι μαστοι σου ϋπερ οινον
και οσμη μυρων σου ϋπερ παντα
τα αρωματα
μυρον εκκαινωϑεν ονομα σου
δια τουτο νεανιδες ηγαπησαν σε
ειλκυσαν σε οπισω σου εις οσμην
μυρων σου δραμουμεν
ταις νεανισιν η νυμφη *
διηγειται τα περι του νυμ
φιου α εχαρισατο αυτη *
εισηνεγκεν με ο βασιλευς εις το τα
μειον αυτου
της νυμφης διηγησαμε *
νης ταις νεανισιν · αϊ δε ·
ειπαν *
αγαλλιασωμεϑα και ευφρανϑω
μεν εν σοι
αγαπησομεν μαστους σου
ϋπερ οινον
αι νεανιδες τω νυμφιω *
βοωσιν το ονομα της νυμ
φης ευϑυτης ηγαπησεν σε
ευϑυτης ηγαπησεν σε
η νυμφη *
μελάινα ειμι και καλη ϑυγατερες ϊη̄λ̄μ̄
ως σκηνωματα κηδαρ ως δερ
ρεις σαλομων
μη βλεψητε μοι οτι εγω ειμι
μεμελανωμενη
οτι παρεβλεψεν με ο ηλιος
ϋϊοι μητρος μου εμαχεσαντο εν εμοι
εϑεντο με φυλακισσαν εν αμπελωσῑ
αμπελωνα εμον ουκ εφυλαξα
προς τον νυμφιον χ̄ν̄ *
απαγγειλον μοι ον ηγαπησεν
η ψυχη μου
που ποιμαινεις που κοιταζεις
εν μεσημβρια
μηποτε γενωμαι ως περιβαλλο
μενη επ αγελαις ετερων σου
ο νυμφιος προς την νυμφην *
εαν μη γνως σεαυτην η καλη
εν γυναιξιν
εξελϑε συ εν πτερναις των ποιμνιω

ελθοντεσ οι μαθη
ται κλεψουσιν αυ
τον και ειπωσιν
τω λαω ηγερθη α
πο των νεκρων
και εσται η εσχα
τη πλανη χειρω̅ [1]
τησ πρωτησ
εφη δε αυτοισ ο πι
λατοσ εχετε κουσ
τωδιαν ϋπαγετε
ασφαλισασθαι ωσ
οιδατε οι δε πορευ
θεντεσ ησφαλισα̅
το τον ταφον σφρα
γισαντεσ τον λιθο̅
μετα τησ κουστω
διασ
τ̅ν̅β̅ οψε δε σαββατων
ι τη επιφωσκουση
εισ μιαν σαββατω̅
ηλθεν μαριαμ η
μαγδαληνη και η
αλλη μαρια θεω
ρησαι τον ταφο̅
και ϊδου σισμοσ ε
γενετο μεγασ αγ
γελοσ γαρ κ̅υ̅ κατα
βασ εξ ο̅υ̅ν̅ο̅υ̅ και
προσελθων απε
κυλισε τον λιθο̅
και εκαθητο ε
πανω αυτου ωσ [2]
αστραπη και το ε̅
δυμα αυτου λευ
τ̅ν̅γ̅ κον ωσ χιων απο [3]
3 δε του φοβου αυ
του εσισθησαν οι
τηρουντεσ και ε
γενηθησαν ωσ
νεκροι
αποκριθεισ δε ο
αγγελοσ ειπεν [4]
μη φοβηθηται [5]
ϋμισ οιδα γαρ οτι
ι̅ν̅ τον εσταυρω
μενον ζητειτε
ουκ εστιν ωδε η

γερθη γαρ καθωσ
ειπεν δευτε ειδε
τε τον τοπον οπου
εκειτο και ταχυ
πορευθισαι ειπα
τε τοισ μαθηταισ
αυτου οτι ηγερθη
απο των νεκρω̅
και ιδου προαγει
υμασ εισ την γαλι
λαιαν εκει αυτο̅
οψεσθαι ιδου ει
πα υμιν [6]
τ̅ν̅δ̅ και απελθουσαι
β ταχυ απο του μνη
μιου μετα φοβου
και χαρασ μεγαλησ
εδραμον απαγγι
λαι τοισ μαθηταισ
αυτου
τ̅ν̅ε̅ και ϊδου ι̅σ̅ υπηντη [7]
ι σεν αυταισ λεγω̅
χαιρετε αι δε προσ
ελθουσαι εκρατη
σαν αυτου τουσ πο
δασ και προσεκυ
νησαν αυτω
τοτε λεγει αυταισ
ο ι̅σ̅ μη φοβεισθε
ϋπαγεται απαγγι
λατε τοισ αδελφοισ [8]
ϊνα ελθωσιν εισ [9]
την γαλιλαιαν και
εκει με οψονται
πορευομενων
δε αυτων ϊδου τι
νεσ τησ κουστω
διασ ελθοντεσ εισ
την πολιν ανηγ
γιλαν τοισ αρχιε
ρευσιν απαντα τα
γενομενα
και συναχθεντεσ
μετα των πρεσβυ
τερων συμβουλι
ον τε εποιησαν [10]
αργυρια ικανα ε
δωκαν τοισ στρα

τιωταισ λεγοντεσ
οτι ειπατε οι μαθη
ται αυτου νυκτοσ
ελθοντεσ εκλε
ψαν αυτον ημω̅
κοιμωμενων
και εαν ακουσθη
τουτο επι του η
γεμονοσ ημεισ
πεισομεν και ϋ
μασ αμεριμνουσ
ποιησωμεν οι
δε λαβοντεσ αρ [11]
γυρια εποιησαν [12]
ωσ εδιδαχθησαν
και εφημισθη ο
λογοσ ουτοσ πα
ρα ιουδαιοισ εωσ [13]
τησ σημερον
οι δε ενδεκα μαθη
ται επορευθησαν
εισ την γαλιλαια̅
εισ το οροσ ου ε
ταξατο αυτοισ ο ι̅σ̅
και ιδοντεσ αυτο̅
προσεκυνησαν
οι δε εδιστασαν
και προσελθων
ο ι̅σ̅ ελαλησεν λε [14]
γων εδοθη μοι
πασα εξουσια εν
ουρανω και επι
γησ πορευθεντεσ
μαθητευσατε πα̅
τα τα εθνη βαπτι
ζοντεσ αυτουσ
εισ το ονομα του
π̅ρ̅σ̅ και του ϋϊου
και του αγιου π̅ν̅σ̅
διδασκοντεσ αυ
τουσ τηριν παντα
οσα ενετιλαμην
ϋμιν
και ϊδου εγω ειμι
μεθ υμων
πασασ τασ ημε
ρασ εωσ τησ συν
τελειασ του αιω
νοσ

α αρχη του ευαγγελι
β ου ιυ χυ καθως γε [1]
γραπται εν τω ησα
ϊα τω προφητη
ϊδου εγω αποστε
λω τον αγγελον μου
προ προσωπου σου
οσ κατασκευασει
την οδον σου
β δ φωνη βοωντοσ ε̅
τη ερημω ετοιμα
σατε την οδον κυ
ευθιας ποιειτε τασ
τριβουσ αυτου καὶ ε [2]
γενετο ιωαννησ
ο βαπτιζων εν τη
ερημω και κηρυσ
σων βαπτισμα με
τανοιασ εισ αφεσι̅
αμαρτιων
και εξεπορευετο
προσ αυτον πασα
η ιουδαια χωρα και
οι ϊεροσολυμειτε [3]
παντεσ εβαπτιζο̅ [4]
το ϋπ αυτου εν τω
ϊορδανη ποταμω
εξομολογουμενοι
τασ αμαρτιασ αυτω̅
και ην ο ϊωαννησ
ενδεδυμενοσ τρι
χασ καμηλου και ζω
νην δερματινην
περι την οσφυν
αυτου και εσθων [5]
ακριδασ και μελι
αγριον
γ ς και εκηρυσσεν λε
γων ερχεται ο ϊσχυ
ροτεροσ μου οπισω
μου ου ουκ ειμη [6]
κανοσ κυψασ λυσαι
τον ϊμαντα των
ϋποδηματων αυ
του
εγω εβαπτισα ϋμασ
ϋδατι αυτοσ δε βα
πτισει εν πνι αγι [7]
ω
δ α και εγενετο εν εκει
ναισ ταισ ημεραισ
ηλθεν ισ απο ναζα
ρετ τησ γαλιλαιασ
και εβαπτισθη εισ
τον ιορδανην ϋπο
ε α ϊωαννου και ευθυσ
αναβενων εκ του
ϋδατοσ ειδεν σχι
ζομενουσ τουσ
ουνουσ και το πνα
ωσ περιστεραν κα
ταβαινον και με
νον επ αυτον
και φωνη εκ τω̅ [8]
ς β ουνων συ ει ο υσ
μου ο αγαπητοσ
εν σοι ευδοκησα
και ευθυσ το πνα αυ
τον εκβαλλει εισ
την ερημον και
ην εν τη ερημω
μ ημερασ πιραζο
μενοσ ϋπο του σα
ζ ς τανα και ην μετα
των θηριων και οι
αγγελοι διηκονου̅
αυτω
η δ μετα δε το παραδο
θηναι τον ιωαν
νην ηλθεν ο ισ εισ
την γαλιλαιαν κη
θ ς ρυσσων το ευαγ
γελιον του θυ οτι [9]
πεπληρωται ο και
ροσ και ηγγεικεν
η βασιλια του θυ
μετανοειτε και
πιστευεται εν τω
ευαγγελιω
και παραγων πα
ρα την θαλασσαν
τησ γαλιλαιασ ει [10]
δεν σιμωνα και
ανδρεαν τον α
δελφον σιμωνοσ
αμφιβαλλοντασ
εν τη θαλασση ησα̅
ι β γαρ αλιεισ και ειπε̅
αυτοισ ο ισ δευτε
οπισω μου και ποι
ησω ϋμασ γενεσ
θε αλεεισ ανων
και ευθυσ αφεντεσ
τα δικτυα ηκολου
θησαν αυτω
ια ς και προβασ εκειθε̅ [11]
ϊδεν ϊακωβον το̅
του ζεβεδεου και
ϊωαννην τον α
δελφον αυτου και
αυτουσ εν τω πλοι
ω καταρτιζοντασ
τα δικτυα και ευθυσ
εκαλεσεν αυτουσ
και αφεντεσ τον
πρα αυτων ζεβεδε
ον εν τω πλοιω
μετα των μισθω
των απηλθον ο
πισω αυτου
ιβ η και εισπορευον
ται εισ καφαρναουμ
και ευθυσ τοισ σαβ
βασιν εδιδαξεν [12]
εισ την συναγω
ιγ β γην και εξεπλησ
σοντο επι τη διδα
χη αυτου ην γαρ δι
δασκων αυτουσ
ωσ εξουσιαν εχω̅
και ουχ ωσ οι γραμ
ιδ η ματεισ και ευθυσ
ην εν τη συναγω
γη αυτων ανοσ
πνι ακαθαρτω και
ανεκραξεν λεγω̅ [13]
τι ημιν και σοι ιυ
ναζαρηνε ηλθεσ
απολεσε ημασ οι [14]
δαμεν σε τισ ει ο
αγιοσ του θυ και ε
πετιμησεν αυτω
ο ισ φιμωθητι και [15]
εξελθε εξ αυτου
και σπαραξαν αυτο̅
το πνα το ακαθαρτο̅
και φωνησαν φω
νη μεγαλη εξηλ
θεν εξ αυτου και
εθαμβηθησαν
απαντεσ ωστε συ̅
ζητιν αυτουσ λεγο̅
τασ τι εστιν τουτο
διδαχη καινη κα
τ εξουσιαν και τοισ
πνασι τοισ ακαθαρ
τοισ επιτασσι και
υπακουουσιν αυ
τω
και εξηλθεν η ακο
η αυτου εισ ολην τη̅ [16]
περιχωρον τησ ϊ [17]
ιε β ουδαιασ και ευθυσ [18]
εκ τησ συναγωγησ
εξελθοντεσ ηλθο̅
εισ την οικιαν σι
μωνοσ και ανδρε
ου μετα ϊακωβου
και ϊωαννου η δε
πενθερα σιμωνοσ
κατεκειτο πυρεσ
σουσα και ευθυσ λε
γουσιν αυτω πε
ρι αυτησ και προσ
ελθων ηγειρεν
αυτην κρατησασ
τησ χιροσ και αφη
κεν αυτην ο πυ
ρετοσ και διηκο
νει αυτοισ
οψιασ δε γενομε
νησ οτε εδυ ο ηλι
οσ εφερον προσ
αυτον παντασ τουσ
ις η κακωσ εχοντασ [19]
και δαιμονια πολ
λα εξεβαλλεν και
ουκ ηφιε λαλιν [20]
τα δαιμονια οτι
ηδισαν αυτον [21]
ιζ γ και πρωϊ εννυχα
λειαν αναστασ ε

σησ της τιβεριαδοσ
εφανερωσεν δε
ουτωσ ησαν ομου
σιμων πετροσ και
θωμασ ο λεγομε
νοσ διδυμοσ και
ναθαναηλ ο απο
κανα της γαλιλαι
ασ και οι ϋϊοι ζεβε
δαιου και αλλοι εκ
των μαθητων αυ
του δυο
λεγει αυτοισ σιμω̅
πετροσ ϋπαγω α
λιευειν λεγουσιν
αυτω ερχομεθα και
ημεισ συν σοι εξηλ
θον ουν και ενε
βησαν εισ το πλοι
ον και εν εκινη τη
νυκτι εκ̇οπιασαν [1]
ουδεν πρωιασ δε [2]
γενομενησ εστη ι̅σ̅
επι τον αιγιαλον
ου μεντοι εγνω
σαν οι μαθηται ο
τι ι̅σ̅ εστιν
λεγει ουν αυτοισ ι̅σ̅
παιδια μη προσ [3]
φαγιον εχετε απε
κριθησαν αυτω ου
λεγει αυτοισ βαλε [4]
τε εισ τα δεξια με
ρη του πλοιου το
δικτυον και ευρη
σετε οι δε εβαλον [5]
και ουκετι αυτο ϊλ
κυσαι ϊσχυον απο
του πληθουσ των
σ̅κ̅ ι ϊχθυων· λεγει ου̅
ο μαθητησ εκει
νοσ ον ηγαπα ο ι̅σ̅
τω πετρω ο κ̅σ̅ εστι̅
σιμων ουν πετροσ
ακουσασ οτι ο κ̅σ̅
εστιν τον επενδυ
την διεζωσατο
ην γαρ γυμνοσ και

εβαλεν εαυτον εισ
την θαλασσαν οι
δε αλλοι μαθηται
τω αλλω πλοιαρι
ω ηλθον ου γαρ η
σαν μακραν απο
τησ γησ αλλα ωσ α
πο πηχων διακο
σιων συροντεσ το
δικτυον των ϊχθυ
σ̅κ̅α̅ ϛ ων ωσ ουν ανε [6]
βησαν εισ την γην [7]
βλεπουσιν ανθρα
κιαν κειμενην
και οψαριον επικει
μενον και αρτον
λεγει αυτοισ ο ι̅σ̅ ε
νεγκαται απο τω̅
οψαριων ων επι
ασατε νυν
σ̅κ̅β̅ ϛ ενεβη ουν σιμων
πετροσ και ειλκυ
σεν το δικτυον
εισ την γην μεστο̅
ϊχθυων μεγαλω̅
εκατον πεντηκο̅
τα τριων και τοσου
των οντων ου
κ εσχισθη το δι
κτυον λεγει αυτοισ
ο ι̅σ̅ δευτε αριστη
σ̅κ̅γ̅ ϛ σατε ουδισ δε ετολ
μα των μαθητω̅
εξετασαι αυτον συ
σ̅κ̅δ̅ ι τισ ει ειδοτεσ οτι
ο κ̅σ̅ εστιν ερχε
ται ο ι̅σ̅ και λαμβα
σ̅κ̅ε̅ ϛ νει τον αρτον και
διδωσιν αυτοισ και
το οψαριον ομοι
σ̅κ̅ϛ̅ ι ωσ τουτο δε ηδη
τριτον εφανερω
θη ο ι̅σ̅ τοισ μαθη
ταισ εγερθεισ εκ
νεκρων οτε ουν
ηριστησαν λεγει
τω σιμωνι πετρω
ο ι̅σ̅ σιμων αγαπασ [8]

με πλεον τουτω̅
σ̅κ̅ζ̅ ϛ λεγει αυτω ναι
κ̅ε̅ συ οιδασ οτι
φιλω σε λεγει αυ
τω βοσκε τα αρνι
σ̅κ̅η̅ ι α μου· παλιν λε
γει αυτω σιμων [9]
ϊωαννου αγαπασ
σ̅κ̅θ̅ ϛ με λεγει αυτω [10]
κ̅ε̅ συ οιδασ οτι
φιλω σε λεγει αυ
τω ποιμαινε τα
σ̅λ̅ ι προβατα μου· λε
γει αυτω το τριτο̅
σιμων ϊωαννου
φιλεισ με ελυπη
θη δε ο πετροσ ο [11]
τι ειπεν αυτω το
τριτον και φιλεισ [12]
με και λεγει αυ
τω κ̅ε̅ παντα συ οι
δασ συ γινωσκεισ
οτι φιλω σε και
σ̅λ̅α̅ ϛ λεγει αυτω βοσκε
τα προβατα μου·
αμην αμην λεγω
σ̅λ̅β̅ β σοι οτε ησ νεω
τεροσ εζωννυ
εσ σεαυτον και πε
ριεπατεισ οπου η
θελεσ οταν δε γη
ρασησ εκτενισ τη̅ [13]
χιραν σου και αλ [14]
λοι ζωσουσιν σε
και ποιησουσιν [15]
σοι οσα ου θελισ [16]
τουτο δε ειπεν ση
μαινων ποιω
θανατω δοξασει
τον θ̅ν̅ και τουτο
ειπων λεγει αυ
τω ακολουθι μοι
επιστραφεισ δε
ο πετροσ βλεπι το̅
μαθητην ον ηγα
πα ο ι̅σ̅ και ανεπε [17]
σεν εν τω δειπνω
επι το στηθοσ αυ

του και λεγει αυτω [18]
κ̅ε̅ τισ εστιν ο πα
ραδιδουσ σε τουτο̅
ουν ϊδων ο πετροσ
ειπεν τω ι̅υ̅ ουτοσ
δε τι λεγει αυτω
ο ι̅σ̅ εαν αυτον θε
λω μενιν εωσ ερ
χομαι τι προσ σε
συ μοι ακολουθι
εξηλθεν ουν ου
τοσ ο λογοσ εισ τουσ
αδελφουσ οτι ο
μαθητησ εκει
νοσ ουκ αποθνη
σκει ουκ ειπεν δε
αυτω ο ι̅σ̅ οτι ουκ α
ποθνησκει αλλ' ε
αν αυτον θελω
μενειν εωσ ερχο
μαι ουτοσ εστιν ο [19]
μαθητησ ο μαρτυ
ρων περι τουτων ο
και γραψασ ταυτα
και οιδαμεν οτι
αληθησ εστιν η
μαρτυρια αυτου
εστιν δε και αλλα
πολλα α εποιησεν
ο ι̅σ̅ ατινα εαν γρα
φηται καθ εν ου
δ αυτον οιμαι τον
κοσμον χωρησει̅
τα γραφομενα βι
βλια

ευαγγελιον
κατα
ϊωαννην

σκηνων πιασαι
με θελων και δι
α θυριδοσ εν σαρ
γανη εχαλασθη̅
δια του τιχου̅σ̅ και
εξεφυγον τασ χι
ρασ αυτου
καυχασθαι δε ου [1]
συμφερον μεν
ελευσομαι δε εισ
οπτασιασ και απο
καλυψεισ κ̅υ̅
οιδα ανθρωπον
εν χ̅ω̅ προ ετων
δεκατεσσαρων ει
τε εν σωματι ου
κ οιδα ειτε εκτοσ
του σωματοσ ου
κ οιδα ο θ̅σ̅ οιδεν
αρπαγεντα τον
τοιουτον εωσ τ̓ρυ [2]
του ουρανου
και οιδα τον τοιου
τον ανθρωπον
ειτε εν σωματι ει
τε εκτοσ του σω
ματοσ ουκ οιδα ο
θ̅σ̅ οιδεν οτι ηρπα
γη εισ τον παραδισο̅
και ηκουσεν αρρη
τα ρηματα α ουκ ε
ξον ανθρωπω λα
λησαι
ϋπερ του τοιουτου
καυχησομαι ϋπερ
δε εμαυτου καυχη [3]
σομαι ει μη εν ταισ
ασθενιαισ μου
εαν γαρ θελησω καυ
χησασθαι ουκ εσο
μαι αφρων αληθει
αν γαρ ερω φειδομαι
δε μη τισ εισ εμε
λογισηται ϋπερ ο
βλεπει με η ακου
ει εξ εμου και τη [4]
ϋπερβολη των α
ποκαλυψεων

διο ϊνα μη ϋπεραι
ρωμαι εδοθη μοι
σκολοψ τη σαρκι
αγγελοσ σατανα ϊ [5]
να με κολαφιζη [6]
ϋπερ τουτου τρισ το̅
κ̅ν̅ παρεκαλεσα
ϊνα αποστη απ εμου
και ειρηκεν μοι
αρκει σοι η χαρισ
μου η γαρ δυνα
μισ εν ασθενια [7]
τελειται [8]
ηδιστα ουν μαλλο̅
καυχησομαι εν
ταισ ασθενιαισ μου
ϊνα επισκηνωση
επ εμε η δυναμισ
του χ̅υ̅ διο ευδοκω
εν ασθενιαισ·
εν υβρεσιν
και εναγκαισ [9]
εν διωγμοισ
και στενοχωριαισ [10]
ϋπερ χ̅υ̅ οταν γαρ
ασθενω τοτε δυ
νατοσ ειμι
γεγονα αφρων ϋ
μεισ με ηναγκασα
τε εγω γαρ ωφειλο̅
ϋφ υμων συνιστα
σθαι ουδεν γαρ ϋστε
ρησα των ϋπερλι
αν αποστολων
ει και ουδεν ειμι
τα μεν σημεια του
αποστολου κατειρ
γασθη εν υμιν εν
παση ϋπομονη [11]
σημιοισ τε και τερα [12]
σι και δυναμεσιν
τι γαρ εστιν ο ησσω [13]
θητε ϋπερ τασ λοι
πασ εκκλησιασ
ει μη οτι αυτοσ ε
γω ου κατεναρκη
σα ϋμων χαρισα
σθε μοι την αδικι

αν ταυτην
ϊδου τριτον τουτο
ετοιμωσ εχω ελ
θειν προσ ϋμασ
και ου καταναρ
κησω ου γαρ ζητω
τα ϋμων αλλα ϋ
μασ ου γαρ οφιλει
τα τεκνα τοισ γο
νευσι θησαυριζει̅
αλλα οι γονισ τοισ
τεκνοισ εγω δε η
διστα δαπανησω
και εκδαπανηθη
σομαι ϋπερ των
ψυχων ϋμων ει [14]
περισσοτερωσ ϋ
μασ αγαπω ησσο̅ [15]
αγαπωμαι
εστω δε εγω ου κα
τεναρκησα ϋμω̅
αλλα ϋπαρχων
πανουργοσ δολω
ϋμασ ελαβον μη
τινα ων απεσταλ
κα προσ υμασ δι αυ
του επλεονεκτη
σα ϋμασ παρεκαλε
σα τιτον και συνα
πεστιλα τον αδελ
φον μητι επλεο
νεκτησεν ϋμασ τι
τοσ· ου τω αυτω
π̅ν̅ι̅ περιεπατησα
μεν ου τοισ αυτοισ
ϊχνεσιν
παλαι δοκειτε ο [16]
τι ϋμιν απολογου
μεθα κατεναντι [17]
θ̅υ̅ εν χ̅ω̅ λαλουμε̅
τα δε παντα αγαπη
τοι ϋπερ τησ ϋ
μων οικοδομησ
φοβουμαι γαρ μη
πωσ ελθων ου
χ οιουσ θελω ευ
ρω ϋμασ καγω ευ
ρεθω ϋμιν οιον

ου θελετε μηπωσ
ερισ· ζηλοι· θυμοι·
εριθιαι· καταλα
λιαι· ψιθυρισμοι·
φυσιωσεισ· ακα
ταστασιαι· μη πα
λιν ελθοντοσ μου [18]
ταπινωση με ο
θ̅σ̅ μου προσ ϋμασ
και πενθησω πολ
λουσ των προη
μαρτηκοτων και
μη μετανοησα̅
των επι τη ακα
θαρσια και πορνι
α και ασελγεια η ε
πραξαν
τριτον τουτο ερχο [19]
μαι προσ ϋμασ ϊ [20]
να επι στοματοσ
δυο μαρτυρων η
τριων σταθησε
ται παν ρημα
προειρηκα και προ
λεγω ωσ παρων
το δευτερον και α
πων νυν τοισ προ
ημαρτηκοσιν
και τοισ λοιποισ πα
σιν οτι εαν ελθω
εισ το παλιν ου φι
σομαι
επει δοκιμην ζη
τειτε του εν εμοι
λαλουντοσ χ̅υ̅ οσ
εισ ϋμασ ουκ ασθε
νει αλλα δυνατει
εν υμιν και γαρ ε [21]
σταυρωθη εξ ασθε
νειασ αλλα ζη εκ
δυναμεωσ θ̅υ̅ και
γαρ ημεισ ασθενου
μεν συν αυτω αλ
λα ζησομεν συν
αυτω εκ δυναμε
ωσ θ̅υ̅ εισ ϋμασ
εαυτουσ πιραζετε
ει εστε εν τη πιστι

εαυτουσ δοκιμαζε
τε ουκ επιγινωσκε [1]
τε εαυτουσ οτι χ̅σ̅ ι̅σ̅
εν υμιν εστιν ει μη
τι αδοκιμοι εστε
ελπιζω δε οτι γνω
σεσϑε οτι ημισε ου [2]
κ εσμεν αδοκιμοι
ευχομεϑα δε προσ
τον ϑ̅ν̅ μη ποιησαι
ϋμασ κακον μηδε̄
ουχ ινα ημεισ δο
κιμοι φανωμε̄
αλλ ινα ημεισ το [3]
καλον ποιειτε η
μεισ δε ωσ αδοκι
μοι ωμεν ου γαρ
δυναμεϑα τι κα
τα τησ αληϑιασ αλ
λα ϋπερ τησ αληϑι
ασ
χαιρομεν γαρ οτᾱ
ημεισ ασϑενωμε̄
ϋμεισ δε δυνατοι η
τε τουτο και ευχο [4]
μεϑα την ϋμων
καταρτισιν
δια τουτο ταυτα α
πων γραφω ϊνα
παρων μη απο
τομωσ χρησωμαι
κατα την εξουσιᾱ
ην ο κ̅σ̅ εδωκεν
μοι εισ οικοδομη̄
και ουκ εισ καϑαι
ρεσιν
λοιπον αδελφοι
χαιρετε καταρτιζε
σϑαι παρακαλεισ
ϑε το αυτο φρονει
τε ϊρηνευετε και ο
ϑ̅σ̅ τησ αγαπησ και
ϊρηνησ εσται με
ϑ υμων
ασπασασϑε αλλη
λουσ εν αγιω φι
ληματι
ασπαζονται ϋμασ
οι αγιοι παντεσ
η χαρισ του κ̅υ̅ ι̅υ̅ χ̅υ̅
και η αγαπη του
ϑ̅υ̅ και η κοινωνι
α του αγιου π̅ν̅σ̅ με
τα παντων ϋμων [5]

π̅ρ̅οσ κορινϑιουσ̅
β̅

παυλοσ αποστολοσ
ουκ απ ανϑρωπω̄
ουδε δι α̅ν̅ο̅υ̅ αλλα
δια ι̅υ̅ χ̅υ̅ και ϑ̅υ̅ πα
τροσ του εγιραντοσ
αυτον εκ νεκρω̄ [6]
και οι συν εμοι πᾱ
τεσ αδελφοι ταισ εκ
κλησιαισ τησ γαλα
τιασ χαρισ ϋμιν και
ειρηνη απο ϑ̅υ̅ πα
τροσ ημων και κ̅υ̅
ι̅υ̅ χ̅υ̅ του δοντοσ ε
αυτον περι των [7]
αμαρτιων ημω̄
οπωσ εξεληται η
μασ εκ του αιωνοσ [8]
του ενεστωτοσ πο [9]
νηρου κατα ϑελη [10]
μα του ϑ̅υ̅ και πατροσ
ημων ω η δοξα εισ
τουσ αιωνασ των
αιωνων αμην
ϑαυμαζω οτι ουτωσ
ταχεωσ μετατιϑε
σϑαι απο του καλε
σαντοσ ϋμασ εν
χαριτι χ̅υ̅ εισ ετερο̄
ευαγγελιον ο ου
κ εστιν αλλο ει μη
τινεσ εισιν οι ταρασ
σοντεσ ϋμασ μετα [11]
στρεψαι το ευαγγε
λιον του χ̅υ̅ αλλα
και εαν ημεισ η αγ
γελοσ εξ ουρανου
ευαγγελισηται πα [12]
ρ ο ευηγγελισαμε
ϑα ϋμιν αναϑεμα
εστω
ωσ προειρηκα και αρ [13]
τι παλιν λεγω ει τισ
ϋμασ ευαγγελιζε
ται παρ ο παρελαβε
τε αναϑεμα εστω
αρτι γαρ ανϑρωπουσ
πιϑω η τον ϑ̅ν̅
η ζητω ανϑρωποισ
αρεσκιν ει ετι αν
ϑρωποισ ηρεσκο̄
χ̅υ̅ δουλοσ ουκ αν η
μην
γνωριζω δε ϋμιν [14]
αδελφοι το ευαγγε
λιον το ευαγγελι
σϑεν ϋπ εμου οτι
ουκ εστιν κατα αν
ϑρωπον ουδε γαρ
εγω παρα ανϑρωπου
παρελαβον αυτο ου
δε εδιδαχϑην αλλα
δι αποκαλυψεωσ ι̅υ̅
χ̅υ̅
ηκουσατε γαρ την ε
μην αναστροφη̄
ποτε εν τω ϊουδα
ϊσμω οτι καϑ ϋπερ
βολην εδιωκον
την εκκλησιαν του
ϑ̅υ̅ και επορϑουν αυ
την και προεκοπτο̄
εν τω ϊουδαϊσμω
ϋπερ πολλουσ συ
νηλικιωτασ εν
τω γενι μου περισ
σοτερωσ ζηλωτησ
ϋπαρχων των
πατρικων μου πα
ραδοσεων
οτε δε ευδοκησεν
ο ϑ̅σ̅ ο αφορισασ με
εκ κοιλιασ μητροσ
μου και καλεσασ δι
α τησ χαριτοσ αυτου
αποκαλυψαι τον
υ̅ν̅ αυτου εν εμοι
ϊνα ευαγγελιζω
μαι αυτον εν τοισ
εϑνεσιν ευϑεωσ
ου προσανεϑεμη̄
σαρκι και αιματι
ουδε ανηλϑον ει
σ ϊεροσολυμα προσ
τουσ προ εμου αποσ
τολουσ αλλα απηλ
ϑον εισ αραβιαν και

και λογω αγαθω
το λοιπον προσευ
χεσθαι αδελφοι πε
ρι ημων ϊνα ο λο
γοσ του κυ τρεχη
και δοξαζηται κα
θωσ και προσ ϋμασ
και ϊνα ρυσθωμε
απο των ατοπων
και πονηρων αν
θρωπων ου γαρ πα
των η πιστισ
πιστοσ δε ο κσ εστι [1]
οσ στηριξει ϋμασ και
φυλαξει απο του πο
νηρου
πεποιθαμεν δε
εν κω εφ υμασ ο
τι α παραγγελλομε
ποιειτε και ποιησε [2]
τε
ο δε κσ κατευθηναι
ϋμων τασ καρδιασ
εισ την αγαπην του
θυ και εισ την ϋπο
μονην του χυ
παραγγελλομεν δε
ϋμιν αδελφοι εν ο
νοματι του κυ η
μων ιυ χυ στελλε
σθαι ϋμασ απο παν
τοσ αδελφου ατα
κτωσ περιπατου
τοσ και μη κατα τη
παραδοσιν ην πα
ρελαβοσαν παρ η [3]
μων
αυτοι γαρ οιδαται πωσ
δει μιμισθαι ημασ
οτι ουκ ητακτησα
μεν εν υμιν ου
δε δωρεαν αρτον
εφαγομεν παρα
τινοσ αλλα εν κο
πω και μοχθω νυ
κτοσ και ημερασ ερ
γαζομενοι προσ
το μη επιβαρησαι

τινα ϋμων ουχ ο
τι ουκ εχομεν εξου
σιαν αλλ ινα εαυ
τουσ τυπον δωμε
ϋμιν εισ το μιμισθαι
ημασ
και γαρ οτε ημεν προσ
ϋμασ παρηγγελλο [4]
μεν ϋμιν οτι ει τισ
ου θελει εργαζεσθε
μηδε εσθιετω
ακουομεν γαρ τι
νασ περιπατουν
τασ εν υμιν ατα
κτωσ μηδεν ερ
γαζομενουσ αλλα
περιεργαζομενουσ
τοισ δε τοιουτοισ
παραγγελλομεν
και παρακαλουμε [5]
εν κω ιυ χω ϊνα [6]
μετα ησυχιασ ερ
γαζομενοι τον εαυ
των αρτον εσθιω
σιν
ϋμεισ δε αδελφοι
μη εγκακησητε
καλοποιουντεσ
ει δε τισ ουχ υπακου
ει τω λογω ημω
δια τησ επιστολησ
τουτον σημιουσθαι
μη συναναμιγνυ
σθαι αυτω ϊνα εν
τραπη και μη ωσ
εχθρον ηγεισθε
αλλα νουθετιται
ωσ αδελφον
αυτοσ δε ο κσ τησ
ειρηνησ δωη ϋ
μιν την ειρηνη
δια παντοσ εν πα
τι τροπω ο κσ με
τα παντων ϋμων
ο ασπασμοσ τη εμη
χειρι παυλου ο εσ
τιν σημιον εν πα
ση επιστολη ουτωσ

γραφω η χαρισ του
κυ ημων ιυ χυ με
τα παντων ϋμων [7]

προσ θεσσαλονικεισ
στιχων ρπ [8]

πολυμερωσ και πο
λυτροπωσ παλαι
ο θσ λαλησασ τοισ
πατρασιν εν τοισ
προφηταισ επ εσχα
του των ημερων
τουτων ελαλησεν
ημιν εν υιω ον ε
θηκεν κληρονο
μον παντων δι ου
και εποιησεν τουσ
αιωνασ
οσ ων απαυγασμα
τησ δοξησ και χα
ρακτηρ τησ ϋποστα
σεωσ αυτου φερω
τε τα παντα τω ρη
ματι τησ δυναμε
ωσ αυτου καθαρισμο
των αμαρτιων ποι [9]
ησαμενοσ εκαθισε
εν δεξια τησ μεγα
λωσυνησ εν υψη
λοισ
τοσουτω κριττων
γενομενοσ των
αγγελων οσω δι
αφορωτερον πα
ρ αυτουσ κεκληρονο
μηκεν ονομα
τινι γαρ ειπεν ποτε
των αγγελων υιοσ
μου ει συ εγω σημε
ρον γεγεννηκα σε
και παλιν εγω εσο
μαι εισ πατερα και [10]
αυτοσ εσται μοι εισ
υν
οταν δε παλιν εισ
αγαγη τον πρωτο
τοκον εισ την οι
κουμενην λεγει
και προσκυνησα
τωσαν αυτω παν
τεσ αγγελοι θυ
και προσ μεν τουσ
αγγελουσ λεγει ο
ποιων τουσ αγγελουσ

ουδεν εναντιο̄
ποιησασ τω λαω
η τοισ εθεσι τοισ
πατρωοισ δεσμι
οσ εξ ιεροσολυμω̄
παρεδοθην εισ τασ
χιρασ των ρωμαι
ων οιτινεσ ανα
κρινοντεσ με εβου [1]
λοντο με απολυ [2]
σαι δια το μηδεμι
αν αιτιαν θανατου
ϋπαρχειν εν εμοι
αντιλεγοντων
δε των ϊουδαιω̄
ηναγκασθην επι
καλεσασθαι κεσα
ρα ουχ ωσ του εθνουσ
μου οὐ εχων τι κα [3]
τηγορειν· δια ταυ
την ουν την αιτι
αν παρεκαλεσαν [4]
ϋμασ ϊδιν και προσ
λαλησαι εινεκεν [5]
γαρ τησ ελπιδοσ του
ϊσδραηλ την αλυσῑ
ταυτην περικει
μαι οι δε προσ αυ
τον ειπαν ημισ ου
τε γραμματα κατα
σου εδεξαμεθα α
πο τησ ϊουδαιασ ου
τε παραγενομενοσ
τισ των αδελφω̄
απηγγιλεν η ελα
λησεν τι περι σου
πονηρον
αξιουμεν δε ακου
σαι παρα σου α φρο
νισ· περι μεν γαρ
τησ αιρεσεωσ ταυ
τησ γνωστον ημῑ
εστιν οτι παντα
χου αντιλεγεται
ταξαμενοι δε αυ
τω ημεραν ηλθο̄
προσ αυτον εισ τη̄
ξενιαν πλειονεσ

οισ εξετιθετο δια
μαρτυραμενοι τη̄ [6]
βασιλειαν του θ̄ῡ
πιθων αυτουσ πε [7]
ρι του ι̅υ̅ απο τε του
νομου μωϋσεωσ
και των προφητω̄
απο πρωϊ εωσ εσπε
ρασ και οι μεν ουν ε [8]
πιθοντο τοισ λεγο
μενοισ οι δε ηπι
στουν ασυμφω
νοι τε οντεσ προσ [9]
αλληλουσ απελυον
το
ειποντοσ του παυ
λου ρημα εν οτι κα
λωσ το π̅ν̅α̅ το αγι
ον ελαλησεν πε [10]
ρι ησαΐου του προ
φητου προσ τουσ
πατερασ ϋμων λε
γων πορευθητι
προσ τον λαον του
τον· και ειπον ακο
η ακουσετε και ου
μη συνητε και βλε
ποντεσ βλεψετε [11]
και ου μη ϊδητε·
εβαρυνθη γαρ η καρ [12]
δια του λαου τουτου
και τοισ ωσιν αυτω̄
βαρεωσ ηκουσαν
και τουσ οφθαλμουσ
αυτων εκαμμυσᾱ
μηποτε ϊδωσιν
τοισ οφθαλμοισ και
τοισ ωσιν ακουσω
σιν και επιστρεψω [13]
σιν και ϊασομαι
αυτουσ·
γνωστον ουν εστω
ϋμιν οτι τοισ εθνε
σιν απεσταλη του [14]
το το σωτηριον του
θ̄ῡ αυτοι και ακουσο̄
ται· ενεμιναν δε [15]
διαιτιαν ολην εν ϊ [16]

διω μισθωματι
και απεδεχετο πᾱ
τασ τουσ εισπορευο
μενουσ προσ αυτο̄
κηρυσσων την βα
σιλειαν του θ̄ῡ και
διδασκων τα περι
του κ̅υ̅ ι̅υ̅ μετα πα [17]
σησ παρρησιασ ακω
λυτωσ

πραξεισ
αποστολων

Πραξ. 28, 17 — 31.

ϊακωβος ϑ̅υ̅ και κ̅υ̅ ι̅υ̅
χ̅υ̅ δουλος ταις δω
δεκα φυλαις ταις
εν τη διασπορα χαι
ρειν·
πασαν χαραν ηγη
σασϑαι αδελφοι μου
οταν πιρασμοις
περιπεσηται ποι
κιλοις γινωσκον
τες οτι το δοκιμει
ον ϋμων της πιστε
ως κατεργαζεται
ϋπομονην· η δε ϋ
πομονη εργον
τελιον εχετω ϊνα
ητε τελιοι και ολο
κληροι εν μηδενι
λειπομενοι ει δε
τις ϋμων λειπεται
σοφιας αιτιτω πα
ρα του διδοντος ϑ̅υ̅
πασιν απλως και
μη ονιδιζοντος και
δοϑησεται αυτω
αιτειτω δε εν πιστι
μηδεν διακρινο
μενος ο γαρ διακρι
νομενος εοικεν
κλυδωνι ϑαλασσης
ανεμιζομενω
και ριπιζομενω
μη γαρ οιεσϑω ο
ανϑρωπος εκεινος
οτι λημψετε παρα
του κ̅υ̅ ανηρ διψυ
χος ακαταστατος
εν πασαις ταις ο
δοις αυτου καυχα
σϑω δε ο αδελφος
ο ταπινος εν τω
ϋψει αυτου ο δε πλου
σιος εν τη ταπινω
σει αυτου οτι ως αν
ϑος χορτου παρελευ
σεται ανετιλεν
γαρ ο ηλιος συν τω
καυσωνι και εξη

ρανεν τον χορτον
και το ανϑος αυτου
εξεπεσεν και η ευ
πρεπια του προσω
που αυτου απωλε
το ουτως και ο πλου
σιος εν ταις πορι
αις αυτου μαρανϑη
σεται· μακαριος
ανηρ ος υπομενι
πειρασμον οτι δο
κιμος γενομενος
λημψεται τον στε
φανον της ζωης
ον επηγγιλατο τοις
αγαπωσιν αυτον
μηδις πιραζομε
νος λεγετω οτι ϋ
πο ϑ̅υ̅ πειραζομαι
ο γαρ ϑ̅σ̅ απειραστος
εστιν κακων πει
ραζει δε αυτος ου
δενα εκαστος δε
πιραζετε ϋπο της
ϊδιας επιϑυμιας
εξελκομενος και
δελεαζομενος
ειτα η επιϑυμια συλ
λαβουσα τικτει α
μαρτιαν η δε αμαρ
τια αποτελεσϑισα
αποκυει ϑανατον
μη πλανασϑαι αδελ
φοι μου αγαπητοι
πασα δοσις αγαϑη
και παν δωρημα
τελειον ανωϑε̅
εστιν καταβενον
απο του πατρος τω̅
φωτων παρ ω ου
κ εστιν παραλλαγη
η τροπης αποσκι
ασματος βουληϑις [1]
απεκυησεν ημας
λογω αληϑιας εις
το ειναι ημας α
παρχην τινα τω̅
αυτου κτισματω̅ [2]

ϊστω αδελφοι μου [3]
αγαπητοι· εστω δε
πας ανϑρωπος τα
χυς εις το ακουσαι
βραδυς εις το λαλη
σαι· βραδυς εις οργη̅
οργη γαρ ανδρος δι
καιοσυνην ϑ̅υ̅ ου
κ εργαζεται· διο α
ποϑεμενοι πασαν
ρυπαριαν και περισ
σιαν κακιας εμ πρα [4]
ϋτητι δεξασϑαι τον
εμφυτον λογον
τον δυναμενον
σωσαι τας ψυχας υ
μων·
γεινεσϑαι δε ποιη
ται λογου και μη μο
νον ακροαται πα
ραλογιζομενοι ε
αυτους οτι ει τις α
κροατης λογου εστι̅
και ου ποιητης ου
τος εοικεν ανδρι
κατανοουντες το [5]
προσωπον της γε
νεσεως αυτου εν ε
σοπτρω κατενοη
σεν γαρ εαυτον και
απεληλυϑεν και
ευϑεως επελαϑε
το οποιος ην ο δε
παρακυψας εις νο
μον τελειον τον
της ελευϑεριας και
παραμινας ουκ α
κροατης επιλησμο
νης γενομενος
αλλα ποιητης εργου
ουτος μακαριος
εν τη ποιησει αυ
του εσται
ει τις δοκει ϑρησκος
ειναι μη χαλινα
γωγων γλωσσαν
αυτου αλλα απατω̅
καρδιαν αυτου του [6]

ματαιος η ϑρησκι
α· ϑρησκια καϑαρα
και αμιαντος
παρα ϑ̅ω̅ και πατρι [7]
αυτη εστιν· επισκε
πτεσϑε ορφανους
και χηρας εν τη ϑλι
ψει αυτων· ασπιλο̅
εαυτον τηριν απο
του κοσμου· αδελ
φοι μου μη εν προ
σωπολημψιαις ε
χετε την πιστιν
του κ̅υ̅ ημων ι̅υ̅ χ̅υ̅
της δοξης· εαν γαρ
εισελϑη εις συνα [8]
γωγην ϋμων α
νηρ χρυσοδακτυ
λιος εν αισϑητι
λαμπρα εισελϑη
δε και πτωχος εν
ρυπαρα αισϑητι και
επιβλεψηται επι το̅
φορουντα την ε
σϑητα την λαμπρα̅
και ειπητε συ κα
ϑου ωδε καλως
και τω πτωχω ει
πητε συ στηϑι εκει
η καϑου ωδε ϋπο
το ϋποποδιον μου [9]
ου διεκριϑηται ε
ν εαυτοις και εγε
νεσϑαι κριται δια
λογισμων πονη
ρων· ακουσατε α
δελφοι μου αγα
πητοι ουκ ο ϑ̅σ̅ ε
ξελεξατο τους πτω
χους τω κοσμω
πλουσιους εν πι
στι και κληρονο
μους της επαγγε [10]
λιας ης επηγγειλα
το τοις αγαπωσιν
αυτον· ϋμεις δε η
τιμασατε τον πτω
χον ουχ οι πλουσιοι

Ιακωβ. 1, 1 — 2, 6.

αυτων ως βασανι
σμος σκορπιου ο
ταν πεση α̅ν̅ο̅ν̅ και
εν ταις ημεραις ε
κειναις ζητησουσι̅
οι α̅ν̅ο̅ι̅ τον θανα
τον και ου μη ευρη
σουσιν αυτον και
επιθυμησουσιν α
ποθανιν και φυ
γη ο θανατος απ αυ
των και τα ομοιω
ματα των ακριδω̅
ομοιοι ϊπποις ητοι
μασμενοις εις πο
λεμον και επι τας
κεφαλας αυτων ως
στεφανοι ομοιοι
χρυσω και τα προ
σωπα αυτων ως
προσωπα α̅ν̅ω̅ν̅
και ειχαν τριχας
ως τριχας γυναι
κων και οι οδον
τες αυτων ως λεο̅
των ησαν και ειχο̅
θωρακας ως θω
ρακας σιδηρους και
η φωνη των πτε
ρυγων αυτων ως
φωνη αρματων
ϊππων πολλων
τρεχοντων εις πο
λεμον και εχου
σιν ουρας ομοιοις
σκορπιοις και κεν
τρα και εν ταις ου
ραις αυτων η εξου
σια αυτων αδικη
σαι τους ανθρωπους
μηνας πεντε ε
χουσιν εαυτων
τον βασιλεα τον αγ
γελον της αβυσσου
ω ονομα αυτω ε
βραϊστι αβαδδων
και εν τη ελληνι
δι εχι ονομα απολ

λυων ουαι μια α [2]
πηλθεν ϊδου ερ
χεται ετι δυο ουαι [3]
μετα ταυτα ο εκτος
αγγελος εσαλπισε̅
και ηκουσα φωνη̅
του θυσιαστηριου
του χρυσου του ε
νωπιον του θ̅υ̅ λε
γοντα τω εκτω αγ [5]
γελω ο εχων την
σαλπιγγα λυσον τους
τεσσαρες αγγελους
τους δεδεμενους
επι τω ποταμω τω
μεγαλω ευφρατη
και ελυθησαν οι
τεσσαρες αγγελοι
ητοιμασμενοι
εις την ωραν και
μηνα και ενιαυτο̅
ϊνα μη αποκτι
νωσιν το τριτον
των α̅ν̅ω̅ν̅ και ο
αριθμος των στρα
τευματων του ϊπ
πικου δυο μυρια
δων μυριαδας [6]
ηκουσα τον αριθ
μον αυτων και ου
τως ειδον τους ϊπ
πους εν τη ορασει
και τους καθημε
νους επανω αυτω̅
εχοντας θωρακας
πυρινους και ϋα
κινθινους και θυ [7]
ωδεις και αι κεφα
λαι των ϊππων
ως κεφαλαι λεον
των και εκ των
στοματων αυτω̅
εκπορευεται πυρ
και καπνος και
θιον απο των πλη
γων τουτων απε
κτανθησαν το τρι
τον των α̅ν̅ω̅ν̅ εκ

του πυρος και του
καπνου και του
θειου του εκπορευ
ομενου εκ των στο [8]
ματων αυτων η
γαρ εξουσια των ϊπ
πων εν τω στομα
τι αυτων εστιν και
εν ταις ουραις αυτω̅
αι γαρ ουραι αυτων
ομοιαι οφεσιν ε
χουσας κεφαλας [9]
και εν αυταις αδι
κουσιν και οι λοι
ποι των α̅ν̅ω̅ν̅ οι
ουκ απεκτανθη
σαν εν ταις πλη
γαις αυτων ταυταις
ουδε μετενοησα̅
εκ των εργων τω̅
χιρων αυτων ϊνα
μη προσκυνησουσι̅
τα δαιμονια και
τα ϊδωλα τα χρυσαι
α και τα αργυρα και
τα χαλκεα και τα ξυ
λινα και τα λιθινα
α ουτε βλεπειν δυ
νανται ουτε ακου
ειν ουτε περιπατει̅
και ου μετενοη
σαν εκ των φω
νων αυτων ουτε
εκ των φαρμακω̅
αυτων ουτε εκ της
πονηριας αυτων [10]
ουτε εκ των κλεμ
ματων αυτων και
ειδον αλλον αγγελο̅
ϊσχυρον καταβαι
νοντα εκ του ο̅υ̅ν̅ο̅υ̅
περιβεβλημενο̅
νεφελην και η θριξ [11]
επι της κεφαλης
αυτου και το προσω
πον αυτου ως ο η
λιος και οι ποδες
αυτου ως στυλοι

πυρος και εχων εν
τη χειρι αυτου βι
βλαριδιον ηνεωγ [12]
μενον και εθηκε̅
τον ποδα αυτου το̅
δεξιον επι της θα
λασσης τον δε ευ
ωνυμον επι της
γης και εκραξεν
φωνη μεγαλη ως
περ λεων μυκατε
και οτε εκραξεν
ως ελαλησαν ε [13]
πτα φωναι ταις [14]
εαυτων φωναις
και οσα ελαλησαν
αι επτα βρονται
εμελλον γραφει̅
και ηκουσα φωνη̅
εκ του ο̅υ̅ν̅ο̅υ̅ λεγου
σαν σφραγισον ο
σα ελαλησαν αι ε
πτα βρονται και
μη αυτα γραψης
και ο αγγελος ον
ειδον εστωτα ε
πι της θαλασσης
και επι της γης η
ρεν την χειρα αυτου
την δεξιαν εις τον
ουρανον και ωμοσε̅
τω ζωντι εις τους αι [15]
ωνας των αιωνω̅
ος εκτισεν τον ο̅υ̅ν̅ο̅ν̅
και τα εν αυτω και
την γην και τα εν αυ
τη οτι χρονος ου [16]
κ ετι εστιν αλλ εν [17]
ταις ημεραις της
φωνης του αγγελου
του εβδομου οταν
μελλη σαλπιζειν
και ετελεσθη το μυ
στηριον του θ̅υ̅ ως
ευηγγελισεν τους
εαυτου δουλους και
τους προφητας και
η φωνη ην ηκουσα

αυτου απο του ξυ
λου τησ ζωησ και
εκ τησ πολεωσ
τησ αγιασ των γε
γραμμενων εν
τω βιβλιω τουτω
λεγι ο μαρτυρων
ταυτα ειναι ναι ερ [1]
χομαι ταχυ ερχου
κε ιηυ η χαρισ του [2]
κυ ιυ μετα των αγι
ων αμην:

αποκαλυ
ψεισ
ιωαννου

χαιρετε ϋϊοι και ϑυ
γατερεσ εν ονο
ματι κυ του αγαπη
σαντοσ ημασ εν ι
ρηνη
μεγαλων μεν οντω
και πλουσιων τω
του ϑυ δικαιωμα
των εισ ϋμασ ϋπερ
τι και καϑ υπερβο
λην ϋπερευφρε
νομε επι τοισ μα
καριοισ και ενδο
ξοισ ϋμων πνασιν
ου το εμφυτον τησ
δωρεασ πνικησ
χαριν ειληφαται
διο και μαλλον συ
χαιρω εμαυτω ελ
πιζων σωϑηναι
οτι αληϑωσ βλε
πω εν υμιν εκκε
χυμενον απο του
πλουσιου τησ αγα
πησ κυ πνα εφ υ
μασ ουτω με εξε
πληξεν επι ϋμω
η επιποϑητη οψισ
ϋμων πεπισμε
νοσ ουν τουτο και
συνιδων εμαυτω [3]
οτι εν υμιν λαλη
σασ πολλα επιστα
μαι οτι εμοι συνω
δευσεν εν οδω δι
καιοσυνησ κσ και
παντωσ αναγκα
ζομε καγω εισ του
το αγαπαν ϋμασ ϋ
περ την ψυχην μου
οτι μεγαλη πιστισ
και αγαπη εγκα
τοικει εν υμιν ελ
πιδει ζωησ αυτου
λογισαμενοσ ου
τουτο οτι εαν με
λησῃ μοι περι ϋ
μων του μεροσ τι

ο ϑρεψασ με πεπρα
κεν με ροδη τινι
εισ ρωμην μετα
πολλα ετη ταυτην
ανεγνωρισαμην
και ηρξαμην αυτη
αγαπαν ωσ αδελφη
μετα χρονον τινα [4]
λουομενην εισ
τον ποταμον το
τιβεριν · ειδον και
επεδωκα αυτη τη
χιρα και εξηγαγον
αυτην εκ του πο
ταμου ταυτησ ουν
ειδων το καλλοσ
διελογειζομην
εν τη καρδια μου
λεγων μακαριοσ
ημην ει τοιαυτη
γυναικα ειχον και
τω καλλει και τω
τροπω· μονον του
το εβουλευσαμη
ετερον δε ουδε ε [5]
μετα χρονον τι
να πορευομενου
μου εισ κωμασ
και δοξαζοντοσ
τασ κτισεισ του ϑυ
ωσ μεγαλαι και εκ
πρεπεισ και δυνα
τοι εισιν περιπα
των αφυπνωσα
και πνα με ελαβε
και απηνεγκεν
με δι ανοδιασ τινοσ
δι ησ ανοσ ουκ εδυ
νατο · οδευσαι · η
δε ο τοποσ κρημνω
δησ · και απερρηγωσ
απο των ϋδατω
διαβασ ουν τον πο
ταμον εκινον ·
ηλϑον εισ τα ομα
λα · και τιϑω τα γο
νατα και ηρξαμη
προσευχεσϑαι ·

τω ϑω και εξομο
λογεισϑαι τασ αμαρ [6]
τιασ προσευχομε
νου δε μου ηνυγη
ο ουρανοσ και βλε
πω την γυναικα
εκινην ην επεϑυ
μησα ασπαζομε
νην με εκ του ου
ρανου λεγουσαν
ερμα χαιρε βλεψασ
δε εισ αυτην λεγω
αυτη κυρια τι ωδε [7]
ποιεισ · η δε απεκρι
ϑη μοι · ανελημφϑην
εϊνα σου τασ αμαρ [8]
τιασ ελεγξω προσ
τον κν λεγω αυτη
νυν συ μου ελεγ
χοσ ει · ου φησιν
αλλα ακουσον τα
ρηματα α σοι μελλω
λεγειν ο ϑσ ο εν τοισ
ουρανοισ κατοικω
και κτισασ εκ του μη
οντοσ τα οντα · και
πληϑυνασ και αυ
ξησασ ενεκεν τησ
αγιασ εκκλησιασ αυ
του οργειζετε σοι [9]
οτι ημαρτεσ εισ εμε
αποκριϑεισ αυτη
λεγω εισ σε ημαρ
τον ποιω τοπω [10]
η ποτε δε σοι εσχρο [11]
ρημα ελαλησα· ου
παντοτε σε ωσ ϑε
αν ηγησαμην ου
παντοτε σε ενετρα
πην ωσ αδελφη
τι μου καταψευδη
ω γυναι τα πονη
ρα ταυτα και ακαϑαρ
τα· γελασασα σοι λε [12]
γει επι την καρδια
σου ανεβη η επιϑυ
μια τησ πονηριασ
η σοι δοκει σοι αν [13]

NOTAE

AD TABULAS QUAE PRAECESSERUNT.[1]

I. Τωβ. fin. usque Ιουδ. 1, 14.

1. Correctum a corr.[2b] επ εκβατανων, sequente και superpositis punctis deleto. Rursus vero επ et puncta sublata sunt, ita ut remanserit εκβατανων κυκλω.

2. Corrector[2b] ad εβδομηκοντα addidit in margine: και το πλατος αυτου πηχεων ν̄.

3. Ex διεγηγερμενας corrector[2b] fecit διεγειρομενας.

4. 5. Pro εξοδον corrector[2b] substitui voluit εξοδους, item pro iis quae sequuntur: των αρματων αυτων, dedit: δυναμεων δυνατων αυτου και αρματων αυτου και εις διαταξεις των πεζων αυτου.

6. Post συνηντησαν corr.[2b] addidit προς αυτον.

7. Post κατοικουντες corr.[2b] supplevit την ορινην και παντες οι κατοικουντες.

8. Post υδασπην (ita enim *; post demum effectum est ϋδ.) corr.[2b] addidit και τα παιδια.

9. Corr.[2b] pro αριωσε correxit αριωχ.

10. Ex χεσλαιουδα effectum est χελαιουδ: super σ enim punctum adposuit corrector ([b] ut videtur) et α extremum erasit.

11. Corr.[2b] ο βασιλευς pro βασιλευς.

12. Ante ιαμνιαν corr.[2b] addidit την περσιδα και.

13. Ante κιλικιαν corr.[2b] addidit προς δυσμαις και.

14. Post λιβανον corr.[2b] addidit και δαμασκον.

15. τοις: sic.

16. εις superpositis punctis a corr.[2b] improbatum est.

17. Post ελθειν corr.[2b] supplevit (in margine inferiore) επανω τανεως και μεμφεως και παντας τους κατοικουντας την αιγυπτον εως του ελθιν.

18. πασαν uncis circumdatum est, insuperque litterae σα punctis superpositis notantur. Utrumque ad corr.[2] referendum. Inde videtur corrector non totum deleri voluisse sed in eius locum substitui παν.

19. Ex εκδικησει corr.[2b] fecit εκδικησειν.

20. Corr.[2b] ante και ανελειν addidit και συριας.

21. και ante παντας punctis a corr.[2b] improbatum.

22. Pro τα χρηματα corr.[2b] dedit παντα τα αρματα.

II. Ιουδ. 16, 9—25.

1. 2. Pro ερραχθησαν corr.[2b] εταραχθησαν, et επτοηθησαν pro επτοησαν.

3. Pro αυτου corr.[2b] αυτων.

4. σαλευθησεται superpositis punctis exstinctum est a corr.[2b]

5. Pro πετρα corr.[2b] πετραι δε.

6. Primum ε in ειλατευσεις corr.[2b] delevit ut esset ϊλατευσεις.

7. Pro αναθεμα corr.[2b] αναθημα.

Ceterum duo haec textus specimina, quibus libri Iudith initium et finis traduntur, satis docebunt,

[1] In his notis distinximus corr.[1a] et corr.[1b], item corr.[2a] et corr.[2b], denique corr.[3], ut cognatos arctius coniungeremus et tamen ubi fieri posset alterum ab altero distingueremus. Cf. p. 19 not. 1.

in Sinaitico codice non eandem atque quae ex Vaticano edita est huius libri recensionem inveniri. Magis etiam ab editis differt textus Sinaiticus libri Tobith: quod quum iam ex fragmento codicis Friderico-Augustani cognitum esset, hoc loco a specimine abstinui. — Ceterum octo foliis nostris non ut supra dixi totus liber Iudith continetur, sed deest 11, 13 — 13, 9 καϑηκεν — τ. σωμ. α.

III. Μακκ. α' 1, 1 — 22.

Prima columna nihil scripturae habet. Notam quam exhibuimus infra adscripsit Dionysius monachus saeculo fere duodecimo. Compendia scripturae quibus usus est non expressimus.

1. Pro εισ γην ipsa prima manu corr. est εκ γης.
2. Pro εγνοι corr.[2b] dedit εγνω.
3. Corr.[2b] scripsit σῡ delendi signis notato ν.
4. Pro αυτου [2b] correxit αυτοις.
5. εξηλϑεν ῑσ̄λ: corr.[2b] dedit εξηλϑον εξ ῑσ̄λ.
6. ε inter δι et αϑ ipsa prima manu puncto notatum posteaque erasum est. Lineola in με̄ leviter sed non prorsus erasa est. Omnino abundat.
7. Super ξ in εξωρισϑημεν corrector [3] notavit χ, ut fieret εχωρισϑημεν.
8. Pro ω corr.[2b] dedit η, ut fieret προεϑυμηϑησαν.
9. Corr.[2b] post κατα addidit τα.
10. Pro εζευγισϑησαν corrector [3] εζευχϑησαν.
11. Inter π et ρ super επραϑησαν corr.[2] notaverat ει, sed id rursus ablutum est. Nescio an corrector επειραϑησαν voluerit.
12. βασιλεια: corr.[2b] η βασιλεια.
13. Corr.[2b] και εν ελεφασῑ.
14. Addidit corr.[2b] εν ante στολω.
15. Pro απεστραφη corr.[2b] ενετραπη.
16. Pro εφυγον idem correxit επεσον.
17. Post γ̄ corr.[2b] addidit ετι.

IV. Μακκ. δ' 1, 1 — 29.

1. ειποιεν: corr.[2b] εν punctis notavit ut faceret ειποι.
2. των: corr.[2b] superpositis punctis delevit.
3. Corr.[2b] απαντες scripsit pro παντες.
4. Pro περι corr.[2b] dedit περ', ut iam sit οτι περ κρατει.
5. Post ανδρια corr.[2b] addidit και υπομονη.
6. εστι: corr.[2b] εστιν.
7. διακρινομεν: corr.[2b] και διακρινομεν.
8. δη: corr.[2b] μεν δη.
9. συμφεροντως: litterae υμφερ super erasis scriptae sunt sed ipsa prima ut videtur manu. Pro σ (ante υ) ab initio videtur ο exaratum fuisse.
10. Post εστηκασιν corr.[3] adscripsit τεσσαρες.
11. Pro εκατερος corr.[2b] dedit εκατερον.
12. ακολουϑειαι: litterae ακολουϑ ipsa prima ut videtur manu in rasura rescriptae sunt.
13. και τα: haec correctorem non invenerunt.
14. επαρδων: δων in rasura ipsa prima ut videtur manu rescriptum est.

V. Ησαΐας 1, 1 — 27.

Totius huius paginae scriptura antiquum instauratorem invenit, sed parum idoneum: multa enim ab initio recte scripta vitiose rescripsit. Multis locis perquam difficile dictu est utrum ipsa prima manu interpunctum sit an posterioribus curis. Ad marginem inveniuntur numeri quibus Esaiae textum in capita distributum unus e posterioribus correctoribus indicavit. α' ad ipsum initium adposuit, β' ad v. 11 ακουε, γ' ad v. 23 ουαι, δ' ad v. 45 η γη υμων, ε' col. 2 v. 21 ακουσατε, ς' col. 3 v. 17 λουσασϑε, ζ' col. 4 v. 2 πως εγενετο, η' ibidem v. 22 δια τουτο. Continuantur sequenti pagina sic: ϑ' col. 1 v. 5 και συντριβ., ι' v. 39 οτι εστε, ια' col. 2 v. 26 και νυν, ιβ' col. 3 v. 10 και νυν, ιγ' v. 27 ημερα γαρ, ιδ' col. 4 v. 7 και τα χιροποιητα, ιε' v. 20 τη γαρ ημερα, ις' v. 37 ιδου δη. Adpictae etiam sunt notae breves Arabicae: V. col. 2 v. 21 ad ακουσατε, VI. col. 1 v. 34 ad ο λογος ο γενομενος, col. 3 v. 12 ad και κρυπτεσϑαι. Sunt istae notae propter scripturam graves; primo enim hegirae saeculo adscribendas censet collega litterarum Arabicarum scientissimus H. L. Fleischer.

1. Instaurator litterarum evanidarum tam ineptus erat ut pro αμως γη rescriberet αμοσειν.

2. ενκατελιπατε: corr.[2] εγκατ.

3. ϊσραηλ: corr.[2] του ϊσραηλ.

4. φλεγμενουσα: corr.[2] φλεγμαινουσα.

5. επιθειναι: corr.[2] επιθηναι.

6. πολισ: corr. est a corr.[2a] πολεισ.

7. συκυ: corr.[2a] dederat σικυ, sed nunc videtur legi ex instauratione συκι.

8. ενκατελιπεν: corr.[2] ενκατελειπεν.

9. Pro λογο̄ a corr.[2] itemque ab aliis postea repositum est νομον.

10. Ex λαον variis studiis corr. est λαοσ.

11. Pro ουδ εαν corr.[2] scripsit ουδ' αν.

12. μοῦι: ipse scriptor postquam dederat υ, intellecto errore puncto notavit et addidit ι.

13. ουκαιτι: variis studiis correctum ουκετι.

14. 15. χιρασ εκτινητε: corr. est ut v. 13 χειρασ εκτεινητε.

16. 17. ωσειν: ε erasum est utroque loco.

18. ωσι: corr. est a corr.[3] ωσει.

19. εισακουσητε: corr.[2] ex τε fecit ται. Sic.

20. και αληθιασ: haec punctis et signis improbata sunt, primum ut videtur a corr.[2a]

21. φονευτε: correctum -ται.

22. κρισειν: ε a correctore erasum.

23. χιρα: corr.[2a] χειρα.

24. Post υπερηφανους corr.[2a] addidit ταπεινωσω.

VI. Ησαϊας 1, 27 — 3, 2.

1. εχμαλωσια': corr.[2a] αιχμ.

2. η αποστροφη αυτης: corr.[2a] et [b] deleverunt.

3. επι τοις ειδωλοις: correctorum alius (corr.[2a] ut videtur) scripsit απο των ειδωλων, alius vero (corr.[2b] ut videtur) correctionem delevit.

4. 5. επεσχυνθησαν: alius (corr.[2a] ut videtur) αισχυνθησονται legi voluit, alius (corr.[2b]?) επαισχυνθησαν restituit.

6. α αυτοι: corr.[2a] (ut videtur) αυτων α, sed (a corr.[2b]) correctio rursus deleta.

7. 8. 9. ε εργασιαι: variis studiis effectum est αι εργ. Item nr. 8 εστε pro αιστε et nr. 9 ημεραις pro ημαιρες. Immutatum mansit ωσ πινθηραις.

10. αυτον: ν improbatum est, primum a corr.[2b] ut videtur.

11. αναγγελι: corr.[2a] -λει.

12. εκξελευσεται a correctoribus intactum mansit.

13. ιῑλμ: ι prius erasum est et ex altero ϊ factum. Nescio an ab ipsa prima manu ι prius delendi notam acceperit.

14. ελεξι: corr.[2a] ελεγξει.

15. 16. μη: corr.[2a] adpositis signis improbavit. Idem post λημψεται addi voluit ετι, sed id rursus (a corr.[2b] ut videtur) deletum.

17. 18. Utroque loco corr.[2a] exstingui voluit articulum ante αριθμοσ.

19. χιρων: corr.[2a] χειρων.

20. Pro α corr.[2a] adscripsit in margine οισ.

21. αυτοισ: correctum erat (a corr.[2]) αυτουσ, sed rursus (post corr.[2]) eradendo restitutum αυτοισ.

22. θαυσε: corr.[2a] θραυσαι.

23. 24. 25. 26. ταπινοσ, ταπινωθησεται, εκι, ταπινωθησονται: corr.[2a] ubique restituit ει pro ι.

27. παντα: τα signis improbatum atque etiam erasum est. Pro τιχοσ corr.[2a] τειχοσ.

28. 29. 30. 31. ταπινωθησεται, πεσιται, εκι, χιροποιητα: ubique corr.[2a] ει ex ι fecit.

32. 33. 34. εισενηγκανταις: correctum est a corr.[2] εισενεγκαντες. Contra nemo attigit τασχισμασ.

35. θαυσε: corr.[2a] θραυσαι.

36. 37. 38. εκινη, ματεοις, εισελθιν: corr.[2a] εκεινη, ματαιοις, εισελθειν.

39. θραυσε: corr. est -σαι.

40. 41. αφελι: corr.[2a] αφελει, item και ex κα fecit.

42. Post γειγαντα corr.[2b] addidit και ϊσχυοντα.

VII. Ψαλμ. 1, 1 — 4, 5.

Psalmi primus et secundus ut in cdd. LXX fieri solet distinguuntur. Porphyrius (vide supra p. 7) per errorem notavit utrumque in unum coniungi.

1. οι: a corr. erasum est.

2. σκευοσ: corr.[2] σκευη.

3. επανισταντε: corr.[2] επανισταντο.

4. αντελαβετο: corr.[2] αντιλημψεται.

VIII. Εκκλησ. 12, 8 — Ασμ. 1, 8.

1. εδιδαξεν: ex emend. corr.[2] legitur εδιδασκεν.

2. Post ουσ corrector[2b] addidit αυτου, et pro εξιχνιασεται legi voluit εξιχνιασατο.

3. εκκλησιαστησ: corr.[2b] ο εκκλ.

4. συναγματων: corr.[2b] συνταγματων.

5. ποιησαι: corr.[2b] του ποιησαι.

6. κρισι: correctum est κρισει.

In altera columna quaecumque rubro scripta sunt, stellula insignivimus. Sunt autem v. 2, vv. 12—14, vv. 17—19, vv. 24—26, v. 28, v. 38, v. 45.

IX. Ματθ. 27, 64 — 28, 20.

Numeri marginales quibus Ammonii sectiones cum Eusebii canonibus indicantur post demum codici additi sunt. Id quod accuratius in Prolegomenis docebitur.

1. χειρο̄: sic, nec emendatum.

2. Ante ωσ corr.[1a] supplevit ην δε η ειδεα αυτου.

3. ωσ χιων: corr.[2] ωσ η (nisi quod etiam ωση i. e. ωσει legi possit) χιων.

4. Post ειπεν corr.[2a] supplevit ταισ γυναιξιν.

5. φοβηθηται: corr.[2a] scripsit φοβισθαι.

6. Ex ειπον corr.[2b] fecit ειπα.

7. υπηντησεν: corr.[2b] απηντησεν.

8. 9. αδελφοισ et ελθωσιν: corr.[2b] correxit αδελφοισ μου et απελθωσιν.

10. τε εποιησαν: corr.[1a] adposuit και λαβοντεσ. Corr. alius qui secutus est (corr.[2a]?) delevit εποιησαν και, ut remaneret τε λαβοντεσ. Rursus alius (corr.[2b]?) signis delendi sublatis restituit lectionem correctoris[1a].

11. 12. Ante αργυρια corr. ([2b]?) supplevit τα. Ex ωσ corr.[2b] fecit καθωσ.

13. εωσ: corr.[2b] μεχρι.

14. Post ελαλησεν corr.[2b] addidit αυτοισ.

Subscriptio non adest. Pictura non eadem sed similis est.

X. Μαρκ. 1, 1 — 35.

1. Post ῑῡ χῡ corr.[1a] addidit υῡ θῡ.

2. και: corr. ([2b]) punctis superpositis delevit.

3. 4. Corr.[2b] ιεροσολυμειται παντεσ και εβαπτ.

5. εσθων: corr. ([2b]?) εσθιων.

6. ειμη: sic in codice. Sed quum littera η ab instauratore satis antiquo cum pluribus aliis per has quattuor columnas instaurata sit, suspicor hunc demum Π cum Η confudisse. Quae res, ut nunc codex est, ad liquidum perduci nequit.

7. Post βαπτισει corr.[2b] addidit υμασ.

8. 9. Post φωνη corr.[2b] supplevit εγενετο. Item λεγων post του θῡ.

10. ειδεν: ε prius erasum est (a corr.[2b] ut videtur).

11. Post προβασ corr.[2b] addidit ολιγον.

12. Ex εδιδαξεν corr.[2b] fecit εδιδασκεν.

13. 14. Post λεγων corr.[2b] addidit εα. Item ex απολεσε fecit απολεσαι.

15. Post ο ισ̄ corr.[1a] addidit λεγων.

16. 17. 18. Post αυτου corr.[2b] addidit ευθυσ πανταχη et pro ιουδαιασ restituit γαλιλαιασ.

19. Post εχοντασ corr.[2b] (in margine inferiore) supplevit: και τουσ δαιμονιζομενουσ και ην ολη η πολισ επισυνηγμενη προσ την θυραν και εθεραπευσεν πολλουσ κακωσ εχοντασ ποικιλαισ νοσοισ.

20. 21. ηφιε: corr.[2b] ηφιεν. Idem post αυτον addidit τον χ̄ν̄ ειναι.

XI. Ιωανν. 21, 1 — 25.

1. εκοπιασαν: κο iam a prima manu punctis superpositis deletum est. Postea puncta instauravit et obelos addidit corr.[2b]

2. Post δε corr.[2b] addidit ηδη.

3. Pro μη corr.[2b] dedit μητι.

4. λεγει: corr. erat ο δε ειπεν (a corr.[2b]?), sed rursus restitutum est (a corr.[2c]?) λεγει.

5. Post ευρησετε corr.[2b] addi voluit haec in margine inferiore adscripta: οι δε ειπον δι ολησ τησ νυκτοσ εκοπιασαμεν και ουδεν ελαβομεν επι δε τω σω ρηματι βαλουμεν. Item pro οι δε εβαλον correxit εβαλον ουν.

6. 7. Pro ανεβησαν corr.[2b] (et [c]) reposuit απεβησαν. Idem pro εισ legi voluit επι, sed corr.[c] restituit εισ.

8. Ad σιμων corr.[1a] adposuit ιωανου, idque rursus instauravit corr.[2b]

9. Post αυτω corr.[1a] addidit το β̄, idque post instauravit corr.[2b]

10. Post αυτω corr.[2b] addidit ναι.

11. 12. δε: punctis superpositis improbatum est a corr.[2b] ut videtur. Item και, nisi forte iam corr.[1a] puncta improbandi superposuerat.

13. 14. την χιραν: corr.[2b] τασ χιρασ.

15. 16. ποιησουσιν σοι οσα: corr.[2b] scripsit: αποισουσιν σε οπου.

17. Post ο ισ̄ corr.[1a] supplevit ακολουθουντα. Ad hoc rursus corr.[2b] addidit οσ.

18. λεγει: corr.[2b] ειπεν.

19. Post ερχομαι corr.[1a] supplevit τι προσ σε.

XII. Κορινθ. β′ 11, 32 — 13, 5.

1. καυχασθαι δε: his immutatis corr.[2] praeposuit ει.

2. τρυ: sic ipse scriptor, qui primum scripserat του. Per negligentiam igitur υ intactum reliquit.

3. Post εμαυτου minutis litteris supra lineam adiectum est ου, ipsa prima ut videtur manu.

4. Post ακουει corr.[2b] addidit τι.

5. σατανα: α extremum erasum est a corr.[2]

6. Post κολαφιζη corr.[2b] addidit ινα μη υπεραιρωμαι.

7. 8. Corr.[2b] post δυναμισ addidit μου et pro τελειται scripsit τελειουται.

9. Super ε in εναγκαισ ipsa prima ut videtur manu notatum est α. Pro και corr.[2b] reposuit εν.

10. Pro και corr.[2b] scripsit εν.

11. 12. 13. Corr.[2b] pro σημιοισ τε scripsit εν σημιοισ. Item pro ησσωθητε dedit ηττηθητε.

14. 15. Corr.[2b] post ει addidit και, ex αγαπω fecit αγαπων et pro ησσον scripsit ηττον.

16. 17. Corr.[2b] παλιν pro παλαι. Item του θῡ pro θῡ.

18. ελθοντοσ μου: corr.[2b] ελθοντα με, non mutato με sequente.

19. 20. τριτον: corr.[2b] praeposuit ιδου. Item ϊνα delevit.

21. Ex ε in fine corr.[2b] fecit ει ε, ut fieret ει εσταυρωθη.

XIII. Κορινθ. β′ 13, 5 — Γαλατ. 1, 17.

1. Ante ουκ corr.[2b] (ut videtur) supplevit η.

2. ημισε: ε ipse scriptor puncto et obelo brevi notavit.

3. ημεισ: corr.[2b] υμεισ.

4. Post τουτο corr.[2b] addidit δε.

5. Post υμων corr.[2b] addidit αμην.

6. αυτων: corr.[1b] αυτον.

7. περι: corr.[2b] υπερ.

8. 9. του αιωνοσ του ενεστωτοσ: corr.[2b] του ενεστωτοσ αιωνοσ.

10. θελημα: corr.[2b] το θελημα.

11. Ante μεταστρεψαι corr.[1b] supplevit και θελοντεσ.

12. Post ευαγγελισηται corr.[2b] addidit υμιν.

13. προειρηκα: corr.[2b] προειρηκαμεν.

14. δε: corr.[1b] suprascripsit γαρ, quod corr.[2b] rursus improbavit.

XIV. Θεσσαλ. β′ 2, 17 — Εβραι. 1, 7.

1. ο κσ̄ εστιν: corr.[2b] εστιν ο κσ̄.

2. Ante ποιειτε corr.[2b] addidit και.

3. παρελαβοσαν: corr.[2b] παρελαβον.

4. Post υμασ corr.[2b] addidit τουτο.

5. 6. παρακαλουμεν εν κω̄ ιῡ χω̄: corr.[2b] παρακ. δια του κυριου ημων ιῡ χῡ.

7. Corr.[2b] in fine supplevit αμην.

8. Additamentum στιχων ρπ′ posterius est, sed ipsum perantiquum. Numerus ad πρ. θεσσαλ. non est adpositus.

9. Post αμαρτιων corr.[2b] supplevit ημων.

10. Post εσομαι corr.[2b] addidit αυτω.

XV. Πραξ. 28, 17 — 31.

1. 2. Corr.[2b] pro ανακρινοντεσ voluit ανακριναντες et delevit με secundum.

3. ου punctis improbatum est, ipsa prima ut videtur manu.

4. 5. παρεκαλεσαν: ν erasum est a correctore; item ι in εινεκεν.

6. 7. διαμαρτυραμενοι: corr.^{2b} reposuit -μενοσ. Item post πιϑων addidit τε.

8. 9. ουν corr.^{2b} punctis notavit et ex τε fecit δε.

10. περι: corr.^{2b} restituit δια.

11. 12. Pro βλεψετε corr.^{2b} βλεψητε, item επαχυνϑη pro εβαρυνϑη.

13. Post ακουσωσιν corr.^{2b} supplevit και τη καρδια συνωσιν.

14. Corr.^{2b} τουτο punctis notavit.

15. 16. ενεμιναν: ipse scriptor se correxit ε super α posito. Corr.^{2b} vero maluit εμεινεν, et pro διαιτιαν scripsit διετιαν.

17. ιυ: corr.^{2b} addidit χυ.

In quarta columna nil legitur nisi numerus quaternionis posteriore manu adscriptus.

XVI. Ιακωβ. 1, 1 — 2, 6.

Inscriptio non adest.

1. αποσκιασματοσ (ut etiam cod. Vat.): τοσ corr.^{2b} punctis notavit.

2. αυτου: corr.^{2b} εαυτου.

3. ιστω: corr.^{2b} ιστε.

4. εμ.: sic, nec emendatum.

5. κατανοουντεσ: corr.^{2b} reposuit -ουντι.

6. του: corr.^{2b} addidit του, ut fieret τουτου.

7. 8. ϑω: corr.^{2b} praeposuit τω, item την ante συναγωγην addidit.

9. ϋποποδιον: ϋ primum omissum ipse scriptor minuta forma addidit.

10. επαγγελιασ: corr.^{2b} βασιλιασ.

XVII. Αποκαλ. 9, 5 — 10, 8.

1. 6. 7. ομοιοισ, μυριαδασ, ϑυωδεισ: haec omnia intacta manserunt.

2. 3. Corr.^{2b} η μια pro μια et ερχονται pro ερχεται.

4. φωνην: corr.^{2b} sic: φωνησ εκ των κερατων.

5. λεγοντα: corr.^{2b} λεγουσησ.

8. των στοματων: corr.^{2b} ex των fecerat του, sed rursus abstulit quod scripserat, nec attigit στοματων.

9. εχουσα'σ: sic ipse scriptor scripturam emendavit.

10. πονηριασ: corr.^{3} πορνιασ.

11. η ϑριξ: corr.^{2b} ιρισ.

12. βιβ^{λι}λαριδιον: corr.^{2b} emendationis caussa suprascripsit λι, sed rursus abstulit emendatione non absoluta.

13. 14. Corr.^{2b} delevit ωσ, ante επτα addidit αι, ex φωναι fecit βρονται. Sed ταισ φωναισ intactum reliquit.

15. Ante τω corr.^{3} adposuit εν.

16. Ante οτι corr.^{2b} supplevit και την ϑαλασσαν και τα εν αυτη.

17. Ex εστιν corr.^{2b} fecit εσται.

XVIII. Βαρναβα et Ποιμην.

1. 2. Corr.^{2b} ειναι delevit et post ιηυ addidit χε.

3. συνιδων: corr.^{2} συνιδωσ.

4. Post τινα corr.^{2} addidit ιδον αυτην.

5. ουδε εν: corr.^{2} ουδεν.

6. Ante τασ corr.^{2} addidit μου.

7. 8. 9. Post τι corr.^{2} addidit συ, ex εινα fecit ινα, οργειζεται pro -τε.

10. 11. Ex τοπω corr.^{2} fecit τροπω, et δε delevit.

12. 13. σοι: corr.^{2} correxit μοι. Idem pro η σοι reposuit η ου.

Ceterum ex posterioribus his duabus columnis, quibus initium libri Pastoris continetur, satis intelligetur quae ratio inter Sinaiticum textum intercedat et Lipsiensem, nisi quod priores Lipsiensis partes inprimis male habent [1]. Supersunt autem

[1] Lipsiensem textum in universum non veteris cuiusdam Latinorum interpretis esse, ut antea existimaveram, sed ex ipso Graeco fonte derivatum, iam primis litteris mense Martio anno 1859 de invento codice Cahira in patriam missis declaravi. Cf. supra p. 10 not. 1. Quam in rem haec ibi scripta sunt: „Von dem Hirten des Hermas brachte bekanntlich Simonides einen fast vollständigen griechischen Text nach Leipzig, theils in einer von ihm auf dem Athos gemachten Abschrift, theils auf drei Papierblättern aus dem 15. oder 14. Jahrhundert. Nachdem dieser Text zuerst im December 1855

foliis sex Sinaiticis visiones quinque integrae [1], item εντολη α' et paucis ad finem exceptis εντολη β'. Accedunt dimidio folio mandati quarti sectiones duae priores cum fragmentis duobus brevibus, altero mandati tertii, altero tertiae mandati quarti sectionis.

Tabula, quam extremo libro addidimus, ad tabulam photographicam a lithographo effecta est. Quum formae libri accommodanda esset, columnae tres priores non integrae repraesentatae sunt; non enim 36 sed 48 unaquaeque versuum est. Quicquid per totam tabulam in antiquissima scriptura correctum est, ad corr.[2b] referendum est. Is etiam lineolas in μα̅ μω̅ γου̅ etc instaurando amplificavit unaque deformavit, lineolam addidit compendio και col. 1 v. 27, passim ex υ et ι fecit ϋ et ϊ. Quae in ipsis verbis correxit, satis perspicua erunt. Col. 1 διερμηνευσεν pro και διερμηνευειν legi voluit, τερω male repetitum delendum significavit, διηνυχθησαν pro διηνυγησαν reposuit etc.

---

in einer sehr unglücklichen Entstellung herausgegeben, bald darauf auch von mir in genauerer Fassung wiederholt worden war, erhoben sich nicht geringe Zweifel darüber, ob er wirklich aus dem Alterthume stamme oder in der Hauptsache eine mittelalterliche Rückübersetzung aus dem Lateinischen enthalte. Vor allen anderen vertrat ich selbst die letztere Ansicht. Hierüber ist nunmehr durch die Handschrift, die gerade tausend Jahre älter ist als die Leipziger Blätter, volle Klarheit gewonnen; ich freue mich mittheilen zu können, dass der Leipziger Text nicht aus mittelalterlichen Studien, sondern aus dem alten Originaltexte hergeflossen ist. Meine entgegengesetzte Behauptung hat sich aber insofern bewährt, als der Leipziger Text an vielen Corruptionen und auch an solchen leidet, die ohne Zweifel aus mittelalterlicher Benutzung des lateinischen Textes herstammen."

[1] Quinto loco non ορασισ ε' (ut ante ορασισ β' γ' δ') sed αποκαλυψεισ (i. e. -ψισ) ε' legitur.

CATALOGUS

CODICUM NUPER EX ORIENTE PETROPOLIN PERLATORUM.

De consilio itineris mei mandatu imperatoris Alexandri II. in orientem suscepti brevi iam supra est expositum. Sed quod promissum erat, eas aditurum me terras in quibus vetera esse monasteria scirem, ei non prorsus satisfactum est propterea quod invento thesauro Sinaitico impeditus eram quominus reliquum iter ex proposito conficerem; qua re factum est, ut, quod inprimis doleo, nec montis sancti monasteria viserem. Nihilominus novem iis mensibus quos investigandis explorandisque veteribus litterarum inprimis sacrarum monumentis impendi, successu usus sum prosperrimo, quem utpote imperatoris auctoritate atque munificentia datum non possum quin ipsis litteris vehementer gratuler. Erat autem duplex studiorum meorum ratio: quemadmodum enim operam dabam ut acquirerem quae et possent acquiri et collectionibus Imperialibus digna essent, ita alia quoad transeundo fieri potuit in litterarum usum convertere atque etiam quae curas ulteriores poscerent cognoscere studebam. Jam quae altero loco dixi studia, eorum certe aliquot exempla hoc ipso loco proferenda erunt; quae vero codices spectant, quos colligere et Petropolin perferre contigit, brevi indicabo catalogo, ita tamen ut orientales, quorum cognitionem Joh. Dorn, vir litterarum istarum peritia celeberrimus, propediem singulari libello cum viris doctis communicabit, pariterque Slavonicos paucis exceptis summatim describam, de Graecis autem certe plerisque paullo accuratius exponam.

Tota collectio mea, quam viro summo E. de Kowalevsky posteaque imperatoris iussu partim bibliothecae Imperiali Petropolitanae partim academiae scientiarum Imperiali tradidi, partibus constat duodecim, quarum prima libros complectitur duodecim palimpsestos, secunda codices Graecos unciales numeris signatos viginti, tertia codices Graecos minusculos duodeviginti, quarta Syriacos novem, quinta Copticos undecim, sexta Arabicos septem cum aliquot fragmentis Turcicis, septima novem Hebraicos cum antiquissima et rarissima bibliorum Rabbinicorum editione, octava Samaritanos duo, nona Slavonicos tres, decima Abyssinicos undecim, undecima Armeniacos quinque, duodecima volumina duo papyracea cum astrolabio Graeco. His accedunt quattuor monumenta sepulchralia lignea minora Graecis inscriptionibus insignia cum variis aliis monumentis Aegyptiacis. Quo ordine observato de singulis partibus exponam. Ii codices quattuordecim, quibus crucis signum adpictum est (I. Palimps. 1 et 2; II. Graec. unc. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.; III. Graec. minusc. 1 et 2), iussu supremo meis ipsius studiis reservati sunt. Dabo autem operam ut omnia quam primum diligenter pertractem; plura quidem iam descripsi et quinto Monumentorum sacrorum volumini inserenda curabo.

I. Palimpsesta.

Librorum[1] palimpsestorum octo ad litteras Graecas pertinent. Unus (num. 3) foliis constans 224 forma octava minori saeculo decimo scripturam Graecam elegantem argumenti patristici accepit eaque deleta aliquot saeculis post alteram et ipsam Graecam liturgicam, signis musicis insignem. Pariter folia sex (num. 10) bis Graece scripta sunt, primum minimis formis saeculi ut videtur undecimi. Item aliis foliis Graecis quattuor (num. 11) agglutinata sunt frusta aliquot libri bis Graece litteris minusculis scripti. Folia triginta (num. 7) super Graecam scripturam saeculi X. vel XI. textum praebent Slavonicum. His similia sunt fragmenta Slavonica alia (num. 6) foliorum quinquaginta octo, in quibus viginti fere antiquiorem Graecam scripturam minusculam sub Slavonica latentem habent. Accedit (num. 12) folium dimidium, primum Syriace post Graece scriptum. Quibus omnibus, ni fallor, plus momenti habent atque antiquitate praestant folia octo formae maioris, quorum altera sex (num. 2†) primum Graece tum Arabice, duo altera (num. 1†) bis Graece scripta sunt. Quae priore loco dixi folia sex, eiusdem libri Arabici reliquiae sunt, cuius folia viginti duo, meo ipsius nomine in bibliotheca universitatis Lipsiensis insignita, sub textu Arabico partim Octateuchi, partim scriptoris grammatici fragmenta continent, formis uncialibus crassioribus absque accentibus saeculo ut videtur septimo exarata. Octateuchi fragmenta textu perquam memorabili anno 1855 publici iuris feci in primo Monumentorum sacrorum volumine p. 141—176. Ad haec igitur iam accedent fragmenta alia sex, quae, quamvis olim misere conglutinata tegumentisque librorum confixa, certe maiorem partem data opera legi atque edi poterunt. Sed cum Graecis etiam Arabicorum, quae supra scripta sunt, magnum pretium est. Quam in rem conferri velim quae in prolegomenis vol. I. Monumentor. Sacror. ineditor. p. XXXII. scripsi, adhibitis commentariis societatis orientalis Germanicae („Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft"), quorum in tom. 1. p. 148 usque 160 collega cl. H. L. Fleischer de Arabica scriptura foliorum illorum palimpsestorum Lipsiensium fusius explicavit. Inprimis huc pertinet, quod dixit scripturam medium quiddam tenere inter Kufi et Neschi, nec recentiorem X. saeculo haberi posse. Quod ille quam recte vidisset, miro modo probatum est. Quum enim brevi post aliud fragmentum Arabicum ex oriente attulissem, cui annus Arabum 272 i. e. 885—886 p. Chr. adscriptus est, inventa est tanta huius fragmenti cum rescripto codice nostro similitudo, ut ab eodem utrumque scriptum diceres. Inprimis delectatus est Fleischerus re grammatica vetustissimi eius textus. Adnotavit etiam voces plures ad Aramaica et Graeca conformatas sed lexicographis ignotas. Ceterum vitas quattuor sanctorum, S. Euthymii, S. Sabae, S. Abramii, S. Theodosii foliis Lipsiensibus exponi vidit. Ad easdem igitur vitas etiam folia Petropolitana pertinere atque iisdem atque Lipsienses virtutibus praestare perquam probabile est.

Quae cum his foliis Graecis Arabicis composui dignitatis caussa alia duo, pariter scriptura unciali eaque sexti fere saeculi insignia sunt. Habet illa quidem aliquam cum Coptis litteris cognationem, ita ut ad scribam natione Coptum referenda videatur. Similem scripturam in aliquot fragmentis alterius et tertii libri Regum palimpsestis et ipsis a nobis inventam facsimili quod vocant expressimus Monumentor. sacror. vol. I. tab. 3. num. 4. Proprium autem eorum duorum foliorum est quod textum singulis paginis in tres columnas distinctum habent: qua de re cf. quae supra p. 12 de celebri cod. bibliorum Vaticano adnotata sunt. Ipse textus quorsum spectet nondum satis adsecutus sum; litterae enim antiquae,

[1] Liceat hoc nomine etiam quaelibet librorum deperditorum fragmenta comprehendere.

quas textus patristicus saeculi duodecimi obtegit, admodum expalluerunt nec possunt ut videtur chemicorum usu instaurari. Legi tamen nonnulla, quae sic habent:

Εισηλϑεν εισ ψυχη̅
ϑεραποντοσ κ̅υ̅
Και αντεστη βασιλευσ
φοβερον εν τερασιν...
Και σπ – – – ο φαγων
σαρκων ανϑρωπινω̅
ϑοιναν και αιματοσ...

Φειδη δε παντων
οτι σα εστιν δεσποτα...
Ο γαρ ενδελεχισμοσ
αυτου – – –
Μη αισχυνϑησ ομολο
γησαι εφ αμαρτιαισ
Και μη βιαζου – –

Μη αροτρια ψευδοσ
επ αδελφω σου
Μηδε φιλω – – –
Και εν οισ αμαρτανου
σιν υπομιμνησκο̅
νουϑετ – –
Και απαλλαγεντεσ τησ
κακιασ πιστευσωσι̅
επι σε κ̅ε̅ – –

Eiusmodi versus quavis columna scripti sunt sexaginta. Columnae supersunt duodecim.

His octo libris palimpsestis, qui ad Graecas litteras pertinent, adiungendi sunt alii quattuor, in quibus nihil est Graece scriptum. Primus (num. 4), foliis constans 57 formae quaternar. maioris, duplicem scripturam Syriacam habet, quarum prior eaque antiquissima hymnos, altera perantiqua et ipsa lectionarium utriusque Testamenti continere videtur. Secundus (num. 5) foliorum 70 formae quaternariae primum Syriace formis quas dicunt Hierosolymitanis, post Iberice scriptus est. Sunt haec folia sine dubio eiusdem libri palimpsesti reliquiae, de cuius scripturis Ibericis accurate ut solet disputavit cel. Brosset in Mélanges asiatiques tom. III. p. 264—280.[1] Ibericis vero minime posthabenda sunt fragmenta antiquissima Syriaca, cum ex aliis variis codicibus tum ex codice quattuor evangeliorum sexti vel quinti saeculi decerpta. De his cf. Nov. Test. meam ed. VII. p. CCXXX. Quod eo loco optandum dixi, ut „Petropoli propediem inveniatur qui tam grave litterarum Syriacarum monumentum studiose pertractet et in rem criticam convertat", id iam suscepisse gaudeo virum doctissimum J. P. N. Land, Theol. Dr. in univ. Lugd. Batava; qui quidem examinata altera horum fragmentorum parte ante aliquot annos a me Petropolin missa nuper etiam rogavit ut altera, quam nunc attulimus Petropolin, pariter examinanda Lugdunum sibi mitteretur: id quod ab illustri bibliothecae Imp. praefecto liberaliter permissum est.

Qui reliqui sunt librorum horum palimpsestorum tertius (num. 8) et quartus (num. 9), alter foliorum 8, alter 6, bis scripti sunt Slavonice, cuiusmodi nihil alibi inventum est. Maxime autem memorabile est, folia octo antequam Cyrillianum acciperent textum, scripta fuisse Glagolitice.

Quae librorum manuscriptorum collectio quum coniuncta sit cum priore ante biennium Petropolin a me missa, similia fragmenta quindecim complectente[2], bibliotheca Imperialis Petropolitana tantam nacta est librorum palimpsestorum copiam, ut si varietatem spectes, bibliothecas celeberrimas omnes superet, nec ulli nisi forte Vaticanae numero cedat.

[1] P. 280 haec leguntur: En resumé, les feuillets géorgiens dont nous avons présenté l'analyse proviennent d'un manuscrit de la Laure de S. Saba, dont une partie contient des matières diverses, théologiques et liturgiques (cf. p. 266 „fragment de S. Matthieu pour le Samedi Saint", „fin de l'Epître de S. Jude", „fragment de S. Jean pour le lavement des pieds, le Jeudi Saint" etc. „entretiens de S. Joseb, un grand ermite de la Laure de S. Saba, avec le P. Pimen" etc.), sans qu'il soit possible d'en fixer la date; l'autre, en lettres capitales ecclésiastiques géorgiennes, renferme un traité de calendrier et un cycle pascal, écrits certainement en 964 de J. C. et retravaillés en 965." (Cf. p. 267: „C'est donc, après l'Evangéliaire de Djroudch, en Iméreth, écrit en 936 de l'ère chrétienne, le second en ancienneté des manuscrits géorgiens datés.")

[2] Cf. de his Anecdot. sacr. et prof. p. 1 sqq. et 8 sqq.; item Nov. Test. meam edit. VII. p. CCXXVI de folio lectionarii bis rescripto.

II. Graeca, litteris uncialibus scripta.

Ac primo quidem loco ponenda sunt fragmenta aliquot sex codicum Novi Testamenti saeculis VI. et VII. (VIII.) scriptorum. Primum (†) est foliorum duorum in forma maiore, elegantissimis saeculi VI. litteris absque accentibus scriptorum, quibus continentur prioris Pauli ad Corinthios epistulae versus quindecim: 1, 20 usque 2, 12 αυτου (confirmatur igitur lectio codicum ABCFG al[7]) το αμην τω θεω usque Ελθων δε εισ την. Cuius fragmenti quanta sit cum optimis testibus consensio, duabus lectionibus ineuntis cap. II. probare potero: versu enim 2 tuetur και τισ cum solis ABC Cyrillo et Ioh. Damasceno, et v. 3 εγραψα absque υμιν cum solis ABC* 17. am cop arm Dam Ambrst.

Secundum (†) sex foliis form. octavae constat, quibus insunt fragmenta evangelii Iohannis, saeculo eodem sexto scripta, sed litteris passim Coptum referentibus, adhibitis ad distinguendum textum vacuis spatiis absque signis interpunctionis. Singula folia quavis pagina binis columnis scripta haec continent: 1, 25 — 1, 42 τι ουν βαπτιζεισ usque ευρηκαμεν τον μεσσιαν ο εστιν μεθερμηνευομε 2, 9 — 2, 25 και ουκ ηδει usque ου χρειαν ειχεν 2, 25 — 3, 16 ινα τισ μαρτυρηση περι του ανθρωπου usque ινα πασ ο πιστευων επ αυτον (sic; L επ αυτω, reliqui codd. εισ αυτον) μη αποληται αλλ εχη ζωην αιωνιον 3, 16 — 3, 32 Ου γαρ απεστειλεν usque και την μαρτυριαν 3, 32 — 4, 14 αυτου ουδεισ λαμβανει usque γενησεται εν αυτω πηγη 4, 34 — 4, 50 βρωμα εστιν ινα ποιησω usque επιστευσεν δε ο ανθρωποσ τω λογω ον ειπεν. Sunt haec columnis viginti quattuor scripta, sed decem marginibus exterioribus resectis dimidiam fere partem amiserunt. Textum optimae notae esse pauca exempla docebunt. 1, 25 habet ηλειασ cum solis BL, ibidem ουδε ουδε cum ABCL al pauc Or; v. 27 οπισω μου sine αυτοσ εστιν cum BC*L 1. 22. 33. vv aliq Or al; 2, 11 ταυτην εποιησεν αρχην cum ABLΛ 1. 33. 262. Or al; 2, 12 καφαρναουμ cum BXZΔ etc; 3, 32 ο εορακεν, omisso και quod plerumque praecedit, cum BL al[2] etc; 4, 9 et 10 πειν cum solis (A v. 9) B*C*DL; 4, 47 ηρωτα sine αυτον cum BCDL 33. 69. vv aliq Or.

Tertium (†) foliorum 6 form. octav. mai. est, pari fere cum primo atque secundo aetate, sed textu ad legendum passim perdifficili. Erant enim haec folia ad compingendum librum tam arcte conglutinata, ut non possent solvi integra; tamen longe maiorem partem spero lectum iri. Folia quattuor ad capita 22 et 23 evangelii Matthaei pertinent, reliqua duo ad Marci 4, 30 sqq. et 5, 14 — 23.

Quartum (†) uno tantum folio form. maioris constat, quo continetur Matthaei 21, 19 — 24. [παρα] χρημα η συκη · και ϊδοντεσ οι μαθηται usque ον εαν ειπητε μοι · καγω ϋμιν ερω · εν ποια. Etiam hoc fragmentum sexti saeculi videtur; litterarum forma inprimis simile est fragmentis illis tribus evangeliorum purpureis, Romae, Londini et Vindobonae servatis, quae anno 1846 in priore collectione Monumentorum Sacrorum publicavi. In apparatu critico editionis meae VII. siglo N notata sunt.

Quintum (†) folium unum est formae octavae ex tegumento codicis Syriaci ligneo magna cum difficultate solutum. Fragmentum est libri Actorum, continens 2, 45 — 3, 8 nisi quod voces aliquot et litterae marginum pleraeque abscissae sunt. 2, 47 consentit cum ABC etc verbis his: επι το αυτο· πετροσ δε, item 3, 7 πιασασ αυτον τησ δεξιασ χειροσ ηγειρεν αυτον. Litteris uncialibus utitur crassioribus, accentibus nullis. Scriptum videtur saeculo septimo.

Sextum (†) dimidio tantum folio constat. Textus utraque pagina in binas columnas distinctus scripturam uncialem saeculi VII. vel VIII. habet, accentibus posteriore demum manu inlatis. Altera pagina ad Luc. 11, 37 (ibi est ελθων δε pro εισελθ. δε) 38. 39. 40. 41., altera ad eiusdem capitis vv. 42. 43. 44. 45. pertinet.

7. (†)

Codex foliorum 350 in 4. min. est, textum 4 evangeliorum continens eumque integrum exceptis his: Matth. 3, 12 — 4, 18. 19, 12 — 20, 3. Ioh. 8, 6 — 39. (Etiam altera capitulorum Marci pars — post $\overline{λϛ}$ — exscissa est.) Scriptus videtur nono saeculo eoque fere medio. Codicibus evangeliorum eadem vel simili aetatis laude praeditis, EFGHKMSUVΓΛ, etiam pro textus indole similis est; tamen isto in numero locum prae plerisque insignem occupat. Excerpsi in itinere, antequam convenisset ut ipsum codicem Petropolin perferrem [1], nonnulla lectionis specimina, quae ad probandam codicis dignitatem criticam satis erunt. Inprimis notabile est quantopere cum celebri codice Cyprio Parisiensi, ubi is a plerisque discedit, conveniat; saepe vero etiam cum antiquissimis testibus facit accedentibus paucis.

Matth. 1, 11 cum textu plerumque edito facit. 1, 14 tuetur αχειμ 1, 18 η γεννησισ 2, 1 εισ ιερουσαλημ 2, 23 ναζαρεϑ 3, 1 Εν ταισ ημεραισ 6, 12 αφιεμεν a prima manu, αφιομεν (cum DELΔ aliis pauc) ex emendatione 6, 24 δυσι κυριοισ 8, 29 ουχ ωσ οι γραμμ. αυτων (cum BC***KΔ al[7] etc); ex emend. om αυτων (cum ELMSUVX etc) 9, 4 ειδωσ a prima cum BME** etc, a secunda ιδων cum uncialibus plerisque 11, 21 χοραζεὶν 12, 41 νινευῖται 13, 23 συνιών a pr., συνιῶν a sec. 13, 52 μαϑητευϑεισ τη βασιλεια cum BCK al[11] etc; corr. est μαϑ. εισ την βασιλειαν 17, 4 a pr. μωσει (-σει ut BDKΔ etc), a sec. μωση 20, 3 περι τριτην ωραν 20, 23 και εξ ευωνυμων a pr., ex emend. additur μου 20, 26 και οσ (corr. add εαν) ϑελη εν 23, 10 εισ γαρ (corr. add υμων) εστ. ο καϑηγ. 23, 37 η αποκτενουσα 24, 7 λιμοι και λοιμοι 24, 9 ϑλίψιν 24, 45 επι τησ οικετειασ cum BILΔ al pauc; a sec. ε. τ. ϑεραπειασ 25, 13 a pr. ουδε την ωραν cum ABC*DLXΔ etc; a sec. additur εν η ο υιοσ τ. α. ερχ. 26, 42 ει ου δυν. τουτο (cum ABCILΔ etc; corr. add το ποτηριον cum unc pler) παρελϑειν 26, 53 λεγεωνων αγγελουσ a pr. cum ACKLΔ al[4], a sec. λεγεωνασ αγγελων 26, 71 ιδεν a pr., ειδεν a sec. Ita plerumque. 26, 72 a pr. μετα ορκου cum ABCKLΔ al pauc; a sec. μεϑ ορκου 27, 22 λεγουσιν (absque αυτω ut ABDKΔ etc; corr. add αυτω cum unc pler) παντεσ 27, 23 a pr. om λεγοντεσ ut K al[11] a b sah Chr 27, 34 a pr. οινον cum BDKL etc, a sec οξοσ 27, 41 ομοιωσ (ita AL al pauc b for; corr. add δε και) οι αρχ. 27, 52 ανεωχϑη a pr. ut A (C ηνεωχϑ.) al pauc; corr. ανεωχϑησαν. Ad πορευομενων δε αυτων ultimi numeri adpositi sunt: $\overline{τνϛ}$ cum canone $\overline{ι}$.

Marci 1, 2 a pr. καϑωσ cum BKLΔ al pauc Or etc, a sec. ωσ; ibidem την οδον σου cum BDKLP al pauc etc; corr. add εμπροσϑεν σου 1, 6 ην δε ιωαννησ 1, 12 και ευϑεωσ (corr. ευϑυσ) το πν. 1, 13 a pr. om εν τη ερημω (ut K al[20] fere arm); ex τεσσαρακοντα sec. manu factum est τεσσεραχ. (ut AB*LΔ) 1, 16 a pr. αμφιβαλλοντασ (corr. βαλλοντασ) αμφιβλ. 1, 39 εισ τασ συναγωγασ a pr. cum ABCDKLΔ etc 1, 42 a pr. η λεπρα απ αυτου, a sec. απ αυτ. η λεπρ. 1, 43 a pr. εξεβαλεν αυτ. ευϑεωσ ut AK al pauc 1, 44 μωυσησ, ut plerumque, sed non semper 2, 1 και εισηλϑεν (corr. add ο ιησουσ) παλιν 2, 9 εγειρε και αρον (corr. add σου) τον κραβαττον σου (corr. om σου) 2, 17 αλλα (ut B) αμαρτωλουσ sine εισ μετ. 2, 20 a pr. εν εκεινη τη ημερα 2, 21 και ουδεισ επιβλημα ρακκουσ αγναφου επιραπτει επι ιματιω παλαιω· ει δε μηγε (corr. μη) αιρει απ αυτου το πληρωμα (corr. αιρ. το πληρ. αυτου) το καινον του παλαιου: cf. N. T. ed. VII. 3, 2 αυτον ϑεραπευσει a pr., ϑερ. αυτ. a sec. 3, 7 πολλυ a pr. 3, 11 οταν αυτον εϑεωρει, προσεπιπτον αυτω και εκραζον λεγοντα 4, 8 εφερεν ἐν τριακ. και ἐν εξεκ. και ἐν εκατ. 4, 27 καϑευδη και εγειρηται, item βλαστανη et μηκυνηται 4, 31 a pr. ὣσ κοκκω, a sec. ωσ κοκκον, tum μικροτεροσ 4, 38 εγει-

---

[1] Ex annis fere centum in bonis erat gentis Graecae nobilis Smyrnensis nomine Parodi, resque paene sacra habebatur. Virum, ad quem nunc hereditate pertinebat, adduxi ut venerationis testificandae caussa sanctissimo imperatori per me offerret.

ρουσιν a pr. cum B*C*Δ al pauc; ex emend. διεγειρ. 5, 9 a pr. τι ονομα σοι, item a pr. και λεγει αυτω: ex emend. τι σοι ονομα· και απεκριϑη λεγων 5, 11 ην δε εκει (ita solus 1., corr. add προσ τω ορει) αγ. χοιρ. μεγαλη βοσκομενη 5, 12 a pr. παρεκαλουν αυτον οι δαιμονεσ λεγοντεσ, a sec. παρεκαλεσαν αυτον λεγοντεσ οι δαιμ. 5, 14 a pr. ηλϑον, a sec. εξηλϑον 5, 16 a pr. και διηγησαντο, a sec. διηγησ. δε 5, 18 a pr. ινα μετ αυτου η, a sec. ινα η μ. α. 5, 37 a pr. αυτω ακολουϑησαι, a sec. α. συνακολ. 6, 14 a pr. εκ νεκρ. ανεστη (a sec. ηγερϑη) κ. δ. τ. αι δυν. ενεργ. (a sec. ενεργ. αι δυν.): cf. N. T. ed. VII. 6, 22 a pr. και δωσω σοι ο εαν ϑελησ (ita K al pauc), ex emend. ο εαν ϑελ. και δωσ. σοι 6, 23 a pr. αιτησησ με (ut AK etc), a sec. με αιτ.; ibidem εωσ ημισουσ (a sec. ημισεοσ) 10, 51 a pr. ο ιησ. λεγει αυτω (ut K al[15] vv pauc; a sec. λεγ. αυτ. ο ιησ.) τι σοι ϑελ. ποιησω (ut BCKLΔ etc; ex emend. ϑελ. ποι. σοι) 11, 26 ο εν (corr. add τοισ) ουρανοισ 12, 30 a pr. om και εξ ολ. τ. ψυχ. σου cum K 157 al[8] k 13, 15 a pr. τι αραι ut BKL al[2] 13, 25 a pr. εσονται εκ τ. ουρ. cum ABC etc, item πιπτοντεσ cum BCDL etc; corr. του ουρ. εσοντ. εκπιπτ. 13, 29 a pr. ιδητ. ταυτα γινομ. 14, 5 εδυνατο ut KL al aliq 14, 24 εκχυννομενον· αμην (corr. add δε) λεγω υμιν 14, 36 παρενεγκαι (ex emend. -γκε) απ εμου το (hoc ordine cum KM al pauc) 15, 14 οι δε περισσωσ (corr. -σσοτερωσ) εκραζον (corr. -ξαν) 15, 25 a pr. τριτη ωρα ut AC*K al pauc 16, 9 ad αναστασ δε ultimi numeri positi sunt: $\overline{\sigma\lambda\delta}$ et $\overline{\eta}$. Qua de re cf. N. T. ed. VII. Quae post και καλωσ (16, 18) scripta sunt, manus recentior supplevit.

Lucae 1, 36 η συγγενησ σου et εν γηρει 1, 49 μεγαλια, sed ipsa prima ut videtur manu corr. est -λεῖα 2, 26 πριν η ιδειν (ut K al[12]) 2, 38 a pr. καὶ αὐτῇ τῇ (ut ABDLXΔ etc), a sec. κ. αὔτη αὐτῇ τῇ 3, 32 sqq βοόσ, φάλεγ, ἰάρεϑ 6, 1 εν σαββ. δευτεροπρ. διαπ. αυτον δια (absque των cum ABLΔΛ* al) σποριμων 6, 7 ϑεραπευει cum ADL al pauc 7, 16 add εισ αγαϑον a pr. cum MXΛ etc 11, 24 ευρισκων (corr. -σκον), sed sequitur ελϑον 11, 50 rursus εκχυννομενον 12, 16 ηυφορησεν 13, 13 και βαλω κοπριαν 13, 16 a pr. ϑυγατεραν (ut KXΓ*Λ etc) 16, 25 οτι απελαβεσ (corr. add συ) τα 19, 13 εν ω ερχομαι 20, 36 ουτε γαρ 22, 12 αναγαιον (corr. ανωγαιον) 23 πιλᾶτοσ 23, 17 παμπληϑεὶ 24, 22 ορϑριναι 24, 42 επεδ. αυτω ιχϑ. οπτ. μεροσ (om. κ. α. μελισσ. κηρ. cum solis ABDL e cop Clem Or al)· και λαβ. εν. αυτ. εφαγεν.[1] και τα επιλοιπα εδωκεν αυτοισ (haec add cum K al[9] vv mu Athan etc; corr. delevit) 24, 44 ουτ. οι λογ. μου 24, 47 αρξαμενον 24, 53 a pr. τον ϑεον absque αμην cum C*DL etc.

Iohannis 1, 28 ex βηϑανια ipse scriptor emendando fecit βηϑαβαρα, sed corr. rursus restituit βηϑανια 1, 34 a pr. εορακα 1, 51 οψη, corr. οψει 4, 30 εξηλϑον, ex emend. εξηλϑ. δε 5, 1 η εορτη et ανεβη ιησουσ 5, 3 ad marginem versuum quibus scripta sunt: τυφλῶν· χωλῶν· ξηρῶν. (haec primum versum efficiunt; asteriscus quem praepositum habet intactus mansit) ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατοσ κίνησιν· ἄγγελοσ γὰρ κυρίου κατὰ καιρὸν ἐλούετο (ut AK al[1] vv pauc; corr. improbavit sed nihil eius loco reposuit) ἐν τῇ κολυμβήϑρα καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν usque νοσήματι, positi sunt asterisci: qua de re cf N. T. ed. VII. 7, 52 εγειρεται 8, 3 sqq: etiam isti versus inde a tertio αγουσιν δε οι γραμμ. και οι φαρ. asteriscis notati sunt, nisi quod, ut iam supra indicavimus, post verba ο δε ιησουσ κατω v. 6. folium periit. Praeterea in iis quae supersunt codex consentit cum EGHK(M) etc; tuetur enim καταληφϑεισαν, λεγουσιν αυτω πειραζοντεσ, κατεληφϑη, επ' αὐτοφορω (corr. -φωρω). 11, 4 a pr. ο υιοσ του ανϑρωπου 12, 28 φωνη εκ του ουρανου: ad haec corr. add (cum D al[1] vv aliq) λεγουσα 13, 25 αναπεσων (corr. επιπεσων) δε - αποκρινεται (corr. απεκριϑη) ο ιησουσ - επιδωσω· και εμβαψασ (corr. εμβ. ουν) το ψωμ. διδωσιν (corr. επιδιδ.) ιουδα σιμωνοσ ισκαριωτη (corr. -ωτου): cf N. T. ed. VII. 20, 16 λεγει αυτω εβραϊστι (corr. improbavit) ut BDLOXΔ al[7] vv permu. Extrema evangelii inde a verbis συ ακολουϑει μοι v. 22. posteriore manu suppleta sunt.

[1] Puncti triplicem rationem observat scriptor codicis; alias enim summo, alias medio, alias infimo loco adponit.

8. (†)

Viri rei Novi Testamenti criticae amantes delectati sunt fragmentis quattuor evangeliorum priore meo itinere orientali inventis, in ed. VII. mea Novi Testamenti siglo Γ insignitis. Continent Marci et Lucae evangelia centum fere Marci versibus exceptis integra, item Matthaei fragmenta quinque, Iohannis duo. Cuius ista codicis sunt, eiusdem nuperrime alia fragmenta inventa esse vehementer gaudeo. Sunt autem folia 99, in quibus omnia leguntur quae adhuc de Iohannis evangelio desiderabantur: 1, 1—6, 13. 8, 3—15, 24. 19, 6 usque finem. Quibus accedunt haec Matthaei fragmenta 1, 1—5, 31.[1] 9, 6—12, 18. 14, 15—20, 25. 23, 13—28, 20. His cum prioribus fragmentis quinque coniunctis totus Matthaei liber efficitur, versibus centum et quindecim exceptis. Iste codex quanta sit textus bonitate, ex novissima mea editione Novi Testamenti iam satis cognitum esse arbitror. Probavimus ibi (cf. prolegg. p. CLXXIII sq.) adscribendum eum esse eidem codicum familiae, ad quam codicem evangeliorum Smyrnensem pertinere modo dictum est, nec raro uncialibus secundi ordinis codicibus omnibus lectione praestare, passim etiam aliquid plane proprium tueri. Singulare autem folia Petropolitana ornamentum a subscriptione habent, ad finem evangelii Iohannis posita, quae sic habet: ἐτελειώθη ἡ δέλτοσ αὔτη μηνὶ νοεμβρίω κζ̅ ἰνδ. η̅: ἡμέρα ε̅: ὥρα β̅ ∴ Quem ad annum accuratius definiendum egregie facit quod cum die mensis etiam hebdomadis dies indicatus est. Quaerendus enim indictionis octavae annus est quo dies Iovis in diem 27. mens. Novembr. incidebat. Haec secundum Ant. Pilgrami „Calendarium chronologicum medii potissimum aevi monumentis accommodatum“ (Viennae 1781. Cf. p. VII, p. 11, p. 105) intra annos 800 et 950 non quadrant nisi in annum Christi 844.

9. (†)

Codex est foliorum 149 form. octav. maiore, litteris uncialibus noni saeculi quavis pagina binis columnis scriptorum. Continet lectionarium Veteris Testamenti, in quo maxime celebrantur liber Genesis, vaticinia Esaiae et Proverbia Salomonis, quibus passim accedunt lectiones ex aliis libris historicis pariter atque propheticis petitae. Lectiones 36 ex Esaia foliis his leguntur: 8. (ταδε[2] λεγει κυριοσ · εαν θεληтε και εισακουσεται μου usque και πορευσομεθα εν αυτη: 1, 19—2, 3.) 11. (ταδε λεγει κυριοσ · εκ γαρ σιων εξελευσεται νομοσ · και λογοσ κυριου εξ ιερουσαλημ · και κρινει ανα μεσων των usque και υψωθησεται κυριοσ μονοσ εν τ. ημ. εκεινη: 2, 3—11.) 13. (υψωθησεται κυριοσ usque θραυσαι την γην: 2, 11—19.) 16. 20. 22. 25. 27. 30. 33. 36. 38. 40. 44. 48. 50. 53. 56. 58. 61. 64. 68. 71. 75. 79. 83. 87. 89. 91. (ultima verba lectionis: και το πυρ αυτων ου σβεσθησεται· και εσονται εισ ορασιν πασι [sic] σαρκι.) 107. 111. 115. 118. 132. 136. 145. Totidem lectiones e Genesi: 6. (εν αρχη εποιησεν ο θεοσ τον ουρανον etc 1, 1—13.) 9. 12. 14. 17. 20. 23. 25. 28. 31. 34. 37. 39. 42. 45. 48. 51. 54. 57. 59. 62. 65. 69. 72. 76. 80. 84. 87. 90. 93. 96. (ultima verba: απο [cum cod. Alex.] οινου· και λευκοι οι οδ. αυτου η γαλα: 49, 12.) 99. 105. 113. 118. 147. Item lectiones 29 Proverbiorum: 7. (παροιμιαι σολομωντοσ υιου δαδ̅ · οσ εβασιλ. εν ισρ. γνωναι σοφιαν κ. παιδιαν· και νοησαι usque παρρησιαν αγει: 1, 1—20.) 10. 12. 15. 19. 21. 24. 26. 29. 31. 35. 38. 40. 43. 46. 49. 52. 54. 57. 60. 62. 66. 69. 73. 77. 82. 85. 90. 95. (ultima verba: και αινεισθω εν πυλαισ ο ανηρ αυτησ.) Accedunt ex libris historicis: 5 (102. 108. 120. 125. 144.) ex Exodo, una (147.) ex Deuteronomio, una (124.) ex Iosua, una (130.) ex tertio Regnorum, una (133.) ex quarto Regnorum. Item ex propheticis: duae ex Iohele (1: -θετω νυμφιοσ εκ του usque ο λαοσ μου εισ τ. αιωνα 2, 16—26. 2: ταδε λεγέι κυριοσ · εξε-

[1] 1, 6 confirmatur lectio δαυ. δε absque ο βασιλευσ, ut est in ℵB al[2] etc., invitis testibus plerisque.

[2] Accentus et spiritus praetermittimus; codex utrosque plerumque habet. Plerumque, inquam; nulla enim pagina est quin passim desiderentur aut minus accurate positi sint.

γειρεσθω και αναβαινετω παντα τα εθνη usque κατασκηνωσει εν σιων 3, 12—21.) una ex Iona (124.), duae (96. 129.) ex Zephania, quattuor (2. 4. 96. 146.) e Zacharia, ex Ieremia una (137.), quattuor (97. 101. 104. 116.) ex Ezechiele, una (138—144. ετουσ οκτωκαιδεκατου ναβουχοδονοσορ usque και εδοξαζον τον θεον εν τη καμινω λεγοντεσ: ωδη των τριων. ευλογειται παντα τα εργα κυριου τον κύριον etc. Cf. 3, 1 sqq.) ex Daniel; denique quinque (100. 103. 106. 109. 114.) ex libro Iob.

10. (†)

Codex foliorum est 69 formae quartae minoris, saeculo ut videtur nono exeunte scriptus. Sunt fragmenta lectionarii Novi Testamenti satis vitiose quidem scripta [1], tamen pro indole textus non contemnenda. Brevibus notis liturgicis additur nonnihil Arabicum, quod ita comparatum est ut libri aetatem quam diximus confirmet. Praeterea ultimi folii tota altera pagina de duorum infantum ortu atque baptismo exponitur, notatis ad Arabum rationem nec Christianis orientalibus medii aevi improbatam annis 401 et 425, qui initiis saeculi p. Chr. undecimi respondent. Quae omnia adscripta sunt Arabice, ita quidem ut ipso libro multo recentiora esse appareat. Satis memorabile etiam illud est, quod in mediis foliis membranaceis [2] duo bombycina inveniuntur, quorum eandem cum membranaceis aetatem esse ex nonnullis et Graece et Arabice ipsa prima manu scriptis certum fit. Sunt ista igitur ex iis quae antiquissimum chartae bombycinae usum testantur.

Lectiones autem Novi Testamenti totidem ex epistulis Pauli atque ex evangeliis desumptae sunt. Ex Matthaeo leguntur decem: fol. 2 ιδου εγω αποστελλω usque ουτοσ σωθησεται, fol. 8 ο φιλων πατερα usque ου μη απολεσει τ. μ. α, fol. 17 προσκαλεσαμενοσ ο κυρ. ημων ιησ. ο χρ. τουσ δωδ. μαθητασ εδωκεν αυτοὺσ εξουσιαν πνευματων usque λελυμενον ε. τ. ουρανοισ, fol. 21 ακουσασ ο κυρ. ημων ιησ. ο χρ. οτι ιωανν. παρεδοθη usque περαν τ. ιορδανου, fol. 25 ... ο κανανιτησ κ. ιουδασ ησκαριοτησ ο και παραδουσ αυτῶν usque ο εργατησ τησ τροφης αυτου, fol. 29 τοτε ομοιωθησεται η βασ. των ουρ. δεκα usque ουκ οιδατε την ημερ. ουδε την ωραν, fol. 33 ελθων - εισ τα μερη κεσαρειασ usque του θε. του ζοντοσ, fol. 34 μη κρινετε ινα μη usque αγαθα τοισ αιτουσιν αυτον, fol. 66 οταν ελθη ο υι. τ. ανθρ. usque τω διαβολω κ. τ. αγγ. αυτου ..., fol. 68 ... επείνασ γαρ κ. ουκ εδοκατε usque εισ ζωην αιώνιων. Duae ex Marco: fol. 38 εισελθων - εισ καπερναουμ δι ημερων ηκουσθη οτι εισ usque ουτωσ ουδεποτε ειδομὲν, fol. 43 ελθων - εισ την οικιαν πετρου ειδεν usque υπακουουσιν αυτω. Totidem e Luca („κατα λυκαν" bis): fol. 50 εν εκ. τω καιρ. ιδοῢ ανδρεσ φεροντεσ επι κλινησ ανθρωποσ (sic) οσ ην παραλελουμενοσ usque παραδοξα σημερον, fol. 53 - εξελθων - εθεασατο τελωνην ονοματι λευεῖν usque αμφοτεροι συντηρουνται. Ex Iohanne tres: fol. 13 αμην λεγω υμιν ο μη εισερχομενοσ δια usque ζωην εχουσιν (ex emend. εχωσιν) κ. περισσον εχουσιν, fol. 57 τω καιρω εκεινω εγενετο γαμοσ εν κανὰ usque ταυτην εποιησεν αρχην (cf. N. T. meum ed. VII.) των σημειων ο ιησ. - οι μαθηται αυτου, fol. 61 εγω ημι το φωσ του κοσμου usque ουπο ελήλυθει η ωρα αυτου. Epistulae ad Romanos quinque sunt: fol. 19 παυλοσ δουλοσ ιησ. χρ. κλητοσ usque πιστεωσ υμων τε και εμου, fol. 25 αδελφοι, η αγνοήτε οτι οσοι εβαπτησθημεν usque πιστευομεν οτι και συν ..., fol. 34 ... ζησωμεν αυτω ειδοτεσ usque ζωντασ δε τω θεω εν χρ. ιησ. τ. κυρ. ημ., fol. 34 αδελφοι, ο νομοσ του πνευμ. τησ ζωησ εν χρ. ιησ. ηλευθ. με usque δια του εν. αυτου πν. εν υμιν, fol. 41 αδελφοι, η μεν ευδοκια τησ εμεισ καρδιασ usque το ονομα κυρ.

---

[1] Ita legitur fol. 61 εγω ημι - ο ακολουθὸν εμοι ου μη περιπατεισει, fol. 68 επείνασ γαρ κ. ο. εδοκατε με φαγὴν, fol. 34 δια του ενουκούτος αυτου πνευματοσ εν υμ., fol. 6 ο καρπωσ του πν., fol. 2 τοὺσ εαυτου μαθηταισ.

[2] Quos hucusque descripsimus codices omnes membranacei sunt, nisi quod de foliis 58 codicis Slavonici, quorum viginti duplicem scripturam, priorem Graecam alteram Cyrillianam, habent, aliquot sunt bombycina.

σωϑησεται. Utriusque ad Corinthios quattuor: fol. 15 αδελφοι, δοκω ο ϑεοσ ημασ τουσ αποστ. εσχατουσ usque εγεννησα, fol. 28 αδ. εχωμεν τον ϑησαυρον τουτον usque η δε ζωη εν ημιν, fol. 32 εκαστοσ τ. ιδιον μισϑ. λημψεται (alibi saepius ληψεται) κατα usque οιτινεσ εσται υμεισ, fol. 48 αδ. η γαρ αγαπη του χρ. συνεχει ημασ κριναντασ usque εβοηϑησα σοι. Epistulae ad Galatas: fol. 6 ο καρπωσ του πνευματοσ usque αναπληρωσατε τ. νομ. τ. χρ. Ad Ephesios: fol. 52 αδ. ο ϑεοσ του κυρ. ημ. ιησ. χρ. ο πατηρ τησ δοξησ δωη usque αλλα και εν τω μελλοντι, fol. 56 αδ. ο ϑεοσ πλουσ. εν ελεει usque περιπατησωμεν, fol. 60 αδ. υμεισ οι ποτε μακραν usque προσ τον πατερα. Ad Hebraeos: fol. 1 ... usque ινα μη χωρισ ημων τελειωϑωσιν, fol. 11 αδ. εχοντεσ ουν αρχιερεα usque κατα τ. ταξιν μελχισεδεκ, fol. 64 αδ. πολυμερωσ και πολυτρωπωσ παλαι usque ουκ εκλιψουσιν.

11.

Folia sex maioris formae, ad quae accedunt alia duo nondum soluta a foliis Novi Testamenti (codicis nr. 3) quibuscum olim compingendi libri caussa conglutinata sunt. Fragmenta continent homiliarum Chrysostomi, litteris octavi saeculi absque accentibus scripta. Unum hanc subscriptionem habet: ιωαννου επισκοπου εισ την απο τομην του αγιου ϊωαν νου του βα πτιστου: Ex alio haec descripsi: εχεισ εκκλησιαν ϑυσιαν επιτελουμενην · ευχασ πατερων · πνευματοσ αγιου χορηγιαν · μαρτυρων μνειασ · συναϑροισμον αγιων · και αλλα πολλα τοιαυτα δυναμενα σε απο αμαρτιασ ανακαλεσασϑαι εισ δικαιοσυνην · ουκ απηντησεσ (sic) εισ ευχην μαρτυρων etc.

12.

Folium unum formae maioris, scriptura unciali inclinata saeculi IX. utens, argumenti patristici: τί γὰρ τοῦ λόγου μεγαλοφωνότερον · καὶ προῆλϑεσ οὐ τετραήμεροσ νεκρὸσ · ἀλλὰ πολυήμεροσ · τῶ τριημέρω συναναστὰσ etc. Extrema: καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων· ὅσω τότε μὲν ἐλπὶσ ἦν διορϑώσεώσ τε καὶ ἀσφαλείασ · νῦν δέ.

13.

Folium unum formae octavae, saeculo nono ut videtur scriptum. Textus utraque pagina in binas columnas distinctus continet Ieremiae 2, 2 usque 12. Cuius ratio quum saepe ab editis differat, totum omissis accentibus et spiritibus adscribam.

Fol. rect. col. 1 του εξακολουϑησαι σε τω αγιω ιηλ · λεγει κσ · αγιοσ ιηλ τω κυριω αρχη γενηματων · παντεσ οι εσϑιοντεσ αυτον · πλημμελησουσιν · κακα ηξει επ αυτουσ λεγει κσ · ακουσατε λογον κυριου οικοσ ιακωβ · και πασα πατρια οικου ιηλ · ταδε λεγει κυριοσ τι ευροσαν οι πατερεσ υμων εν εμοι πλημμελημα · οτι απεστησαν μακραν απ εμου · και επορευϑησαν οπισω των ματαιων · και εματαιωϑησαν · και ουκ ειπον

Fol. rect. col. 2 που εστι κυριοσ · ο αναγαγων ημασ εκ γησ αιγυπτου · ο καϑοδηγησασ ημασ εν τη ερημω · εν γη απειρω και αβατω · εν γη ανυδρω και ακαρπω · και σκια ϑανατου [1] · εν γη εν η ου διωδευσεν εν αυτη ανηρ · ουδε κατωκησεν υιοσ ανϑρωπου εκει · και εισηγαγον υμασ εισ τον καρμηλον του φαγειν τουσ καρπουσ αυτου · και τα αγαϑα αυτου · και εισηλϑετε και εμειανετε την γην μου · και την κληρονομιαν μου

Fol. vers. col. 1 εϑεσϑε εισ βδελυγμα · οι ιερεισ ου (sic) ουκ ειπον που εστιν κσ · και οι αντεχομενοι του νομου μου ουκ ηπισταντο με · οι ποιμαινεσ ησεβουν εισ εισ (sic) εμε · και οι προφηται · προεφητευον τη βααλ · και οπισω ανοφελουσ επορευϑησαν · δια τουτο ετι κριϑησομαι προσ υμασ λεγει κσ · και προσ τουσ υιουσ των υιων υμων κριϑησομαι οτι διελϑετε νησουσ χετιειμ και ιδετε · και εισ κηδαρ αποστειλατε · και νο

[1] Cf. ad haec Ieremiam vatem e versione Iudaeorum Alexandrinorum etc. a Spohnio editum p. 17. Tribuuntur verba και σκ. ϑαν. Aquilae, Symmacho, Theodotioni.

Fol. vers. col. 2 ησατε σφοδρα και ιδετε και εισ κηδαρ αποστειλατε · και νοησατε σφροδρα και ιδετε (sic, per incuriam bis scripta verba και εισ usque ιδετε) ει γεγονεν τοιαυτα · ει αλλαξονται εθνη θεουσ αυτων · και αυτοι ουκ εισιν θεοι · ο δε λαοσ ηλλαξατο την δοξαν αυτου · εξησ ουκ ωφεληθησεται · εξεστη ο ουρανοσ επι τουτο · και εφριξεν επι πλειον σφοδρα λεγει κσ:

Post ista scriptum est: μηνι οκτωβριω ια · τη παραμονη τησ μνημησ τησ αγιασ και οικουμενικησ εβδομ. συνοδου · τησ εν νηκαια: τω δευτερον: — Quae nota liturgica ad ea quae in codice sequebantur spectare videtur.

Adiacent autem huic fragmento folia alia quattuor form. mai. quibus similes lectiones e Veteri Testamento collectae leguntur, saeculo fere X. scriptae.

14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Numero 14 notavimus folia duo argumenti liturgici, octavi ut videtur saeculi; num. 15 folia septem duorum evangelistariorum, quorum alterum XI., alterum X. saeculo adscribendum videtur; num. 16 folium codicis patristici, formis uncialibus minoribus saeculo ut videtur decimo conscripti; num. 17 folium dimidium lacerum, cuius scriptura saeculi fere octavi ad vitam abbatis cuiusdam sancti pertinet. Folium codicis noni saeculi, numero 18 notatum, ad vitam Antiochi spectat. „Ο δε αγιοσ αντιοχοσ ειπεν προσ αυτον: ζη κσ ο θσ μου. εαν μη κρουσησ με · ουκ εχεισ μεροσ μετ εμου: τοτε εκρουσεν αυτον· και αντι αιματοσ γαλα ερρυει (lege ερρυη) εκ του τραχηλου αυτου“ etc. Folia quattuor quae sequuntur num. 19, fragmenta sunt disputationis inter Arium et Athanasium sub Athanasii nomine ut constat fictae et cum operibus eius editae. Inter alia ibi haec leguntur: αρειοσ ειπεν· Θεοσ που γεγραπται το πνευμα· αθανασιοσ ειπεν· Πανταχου απαγγελλουσιν αι θειαι γραφαι οτι θεοσ εστιν το αγιον πνευμα και ου κεχωρισται τησ του θεου και πατροσ και τησ του μονογενουσ αυτου δοξησ· λεγει δε πετροσ εν ταισ πραξεσι προσ ανανιαν. ουχι μενον σοι εμενεν. και πραθεν εν τη ση εξουσια υπηρχεν · τι εθου εν τη καρδια σου το πραγμα τουτο ψευσασθαι σε etc. Sunt ista ex cap. 43. Numero 20 comprehendimus plura frusta ex variis codicibus saeculorum quinti et sexti decerpta et ad resarciendos codices recentiores adhibita.

III. Graeca, litteris minusculis scripta.

Horum in numero primum locum tenet (†) codex foliorum 146 maioris formae, litteris eiusmodi scriptus quas nono iam saeculo exeunte adhibitas esse subscriptiones docent duorum codicum, alterius Parisiensis anni 890, alterius Oxoniensis anni 896. Notandum tamen est, fol. 103 (post verba και αποστρεψατε τα τεκνα ᾱ, ποιησθεν [sic corrupta scriptura unciali pro απ οπισθεν] εισ οικον και λημψεσθαι την κιβωτον και θησεται αυ) aliam incipere scripturam a prisca prioris elegantia paullo diversam. Continet Genesin inde a 43, 13 usque finem, exceptis 46, 12—47, 23; Exodum exceptis 12, 7—13, 8; Leviticum, Numeros, Deuteronomium; porro Iosuam ab initio usque 24, 26[1]; denique Regnorum libros primum atque alterum integros cum prioribus quindecim capitibus tertii usque ad verba: και πασα η δυναστεια ην εποιησεν και ουσ επολεμησεν · ουχ ιδου ταυτα γεγραμμενα εν βιβλιω λογων των ημερων των βασιλεων ιουδα· και τα λοιπα των συμπλωκων. Liber est magna dignitate suoque in genere paene singularis, quo omni cum cura excutiendo res critica Veteris Testamenti Graeci maiorem in modum promovebitur.

---

[1] Non dubium est quin libri Iudicum et Ruth cum extrema parte libri Iosuae, de quibus in Anecdotis sacr. et prof. p. 7 et in nuperrima editione Veteris Testamenti secundum LXX p. LXIV exposuimus, reliquiae sint eiusdem codicis.

Textus enim quem praebet non videtur LXX virorum, sed fere Theodotionis vel similis interpretis antiqua nobilitate, cuius nonnisi specimina innotuerunt. Initium libri Iosuae sic habet.

’ἴησους:

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν μωϋσῆ δού
λου ϑ̅υ̅ < καὶ εἶπεν κ̅σ̅ τῶ ’ἴησοῦ ὑῖοῦ [1] ναυὴ. τῶ
λειτουργῶ μωϋσῆ λέγων· μωϋσῆσ ὁ ϑε
ράπων μου τετελεύτηκεν· νῦν ὀῦν, ἀνασ
τὰσ διάβηϑι τὸν ἰορδάνην τοῦτον. σὺ, καὶ
πᾶσ ὁ λαὸσ ὀῦτοσ εἰσ τὴν γῆν ἣν, δίδωμι αὐτοῖσ·
πᾶσ ὁ τόποσ ἐφ’ ὃν, ἂν, ἐπιβῆτε τῶ ἴχνει τῶν
ποδῶν ὑμῶν ἐπ’ αυτοῦ < ὑμῖν δώσω αὐτό [2] ὃν, τρό
πον εἴρηκα τῶ μωϋσή· τὴν ἔρημον καὶ τὸν ἀντιλί
βανον τοῦτον ἕωσ τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου
ποταμοῦ εὐφράτου· καὶ πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ
χετταίου ἕωσ τῆσ ϑαλάσσησ τῆσ ἐσχάτησ <
ἀφ’ ἡλίου δυσμῶν ἔσται τὰ ὅρια ὑμῶν· οὐκ ἀν
τιστήσεται ἄ̅ν̅ο̅σ̅ κατενώπιον ὑμῶν πᾶσασ [3]
τὰσ ἡμέρασ τῆσ ζωῆσ σου· καὶ ὥσπερ ἤμην με
τα [4] μωϋσῆ. ὀῦτοσ ἔσομαι καὶ μετα [5] σοῦ· καὶ οὐκ ἐγ
καταλείψω σε οὐδὲ ὑπερόψομαί σε· ἴσχυε
καὶ ἀνδρίζου· σὺ γὰρ ἀποδιαστελεῖσ τῶ λαῶ
τούτω τὴν γῆν ἣν, ὤμοσα τοῖσ πατρᾶσιν [6] ὑμῶν
δοῦναι αὐτοῖσ· ἴσχυε ὀῦν. καὶ ἀνδρίζου φυλάσ
σεσϑαι καὶ ποιεῖν κατὰ πάντα τὸν νόμον τοῦτον
καϑότι ἐνετείλατό σοι μωϋσῆσ ὁ παῖσ μου καὶ
οὐκ ἐκκλίνεισ [7] ἀπ’ αὐτῶν δεξιὰ εἰσ ἀριστερὰ ἵ
να συνεῖσ [8] ἐν πᾶσιν οἷσ, ἐὰν, ποιήσεισ ἐν πᾶσιν·
καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἡ βίβλοσ τοῦ νόμου τοῦ ἐκ τοῦ στό
ματόσ σου · καὶ μελετήσεισ ἐν αὐτῶ ἡμέρασ καὶ νυκτόσ·
ἵνα συνηεῖσ [9] ποιεῖν πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῶ·

Quibus cum apparatu critico collatis non deerit qui statuat, istum codicem hexaplarem repetere Origenis textum omissis ex prava antiquorum scriptorum consuetudine signis criticis. Quae sententia eo commendatur quod tot lectiones, quas Theodotioni aut „reliquis“ interpretibus deberi testatum habemus, (cf. Hexapla Origenis ex editione Montefalconii vel Bahrdtii) in plurimos LXX codices transierunt, quemadmodum ipso Iosuae loco quem exscripsimus codex Petropolitanus modo antiquissimum Octateuchum Ambrosianum modo alios codices modo editionem Complutensem, nec raro interpretem Aethiopem consentientes habet. At omnia quae Petropolitanus praebet coniuncta in alio vix invenientur; quae vero pauca (1, 2 τοισ υιοισ ισραηλ et 1, 7 σφοδρα) Petropolitanus omittit, quamvis in Hexaplis videantur

[1] [2] [3] [4] [5] [6] Ita omnia in codice ut edidimus. Etiam < signum (ut ἐπ’ αυτοῦ <) ad modum codicis expressum.
[7] ἐκκλίνεισ: hoc accentu.
[8] et [9] συνεῖσ et συνηεῖσ: ita codex.

locum habuisse, quaeritur an ad ipsum Theodotionem sint referenda. Res est subtiliore examine dignissima; neque deerunt certiora repetitis studiis. Totum codicem, ubi primum licuerit, foras edere propositum est certe enim ad recuperandas Theodotionis similesque lectiones hexaplares magnum momentum adferet.

Ceterum augetur codicis auctoritas eo quod scriptor plerumque fideliter retinuit antiquam scribendi rationem, ut βενιαμείν, ἐξολεθρευθείσ, λήμψομαι, ἐξηραύνησαν, ἤλθοσαν, ἐμβάλατε, ἐρύσαντο, ἐριμμένην.

2. (†)

Codex est eiusdem fere cum eo qui praecedit aetatis, continens evangelia Matthaei et Marci integra, praemissis tabulis canonum Eusebii cum epistula ad Carpianum et genealogia Iesu ex Matthaeo et Luca concinnata. Indices capitulorum uncialibus litteris scripti sunt neque aliter quae passim adnotata sunt in marginibus. Quae evangelium Matthaei subscripta habet: εὐαγγέλιον κατὰ ματθαῖον· ἐγράφη καὶ ἀντεβλήθη ἐκ τῶν[1] ἱεροσολύμοισ παλαιῶν ἀντιγράφων· τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἀποκειμένων· ἐν στίχοισ ͵βφιδ· κεφφ. τνε, ea prorsus conveniunt cum codice Parisiensi num. 53 (in apparatu Novi Test. critico num. 262) cuius eximiam laudem praedicavit Scholzius: cf. Biblisch-kritische Reise etc. p. 11 sqq. („Eine der interessantesten Handschriften, die ich untersucht habe, ist unstreitig" etc.) et ed. N. T. nostram VII. p. CLXXVII. Quo posteriore loco probavimus quanta sit cum Parisiensi illo codicis uncialis nostri Λ consensio. In quo quidem quum non supersint nisi Lucae et Iohannis evangelia cum inscriptione evangelii Marci, quae ipsa in nostro codice non exstat, haec Matthaei et Marci evangelia, quamvis minusculis litteris scripta sint, alteram quasi eiusdem codicis partem effecisse videntur. Poterit scripturae differentia ita explicari ut duo librarios, eiusdem coenobii socios, in toto conficiendo codice suas habuisse partes statuamus, quorum alter, cui Matthaei et Marci evangelia obtigerant, minusculo genere, alter, qui Lucam et Iohannem scribebat, unciali uteretur. Commune utrique etiam illud est, quod passim brevia scholia in margine eaque ut iam diximus uncialibus litteris adscripta sunt, quemadmodum in Matthaeo ad initium cap. 2 legitur: βηθλεέμ' ἑρμηνεύεται οἶκοσ ἄρτου εἰσ ζωήν· ad 5, 22: τὸ ρακὰ ἑρμηνεύεται κενέ· ad ἔνοχοσ eodem versu: ἔτιοσ μέτοχοσ χρεόστησ ὑπεύθυνοσ· ad βαττολογήσητε 6, 7: λήροσ φλύαροσ· ad μαμωνᾶ 6, 24: ὅ, ἐστὶν χρυσόσ· ad εὐλογήσασ 26, 26: εὐχαριστήσασ· ad Mc 15, 29 οὐᾶ: ἐστίρρημα (sic) χλευασμοῦ. Nec dissimilis in utroque textus ratio esse videtur. Ita Mt 1, 6 legitur δαυ. δε omisso ο βασιλευσ cum ℵB al² (item Λ: vide ante) et vv mu, et 16, 2 verba ὀψείασ γενομένησ λέγετε usque τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε asteriscis notantur: cf N. T. ed. VII.

Sed maximi momenti sunt notae quattuor in codice nostro eoque solo margini evangelii secundum Matthaeum adscriptae, quippe quae non aliunde nisi ex evangelio Hebraeorum fluxerunt atque ita sunt comparatae, ut quaerenti, quae tandem inter Matthaei evangelium et celeberrimam illam scripturam ratio intercesserit, aliquid lucis afferant. Prima legitur ad 4, 5 hunc in modum: τὸ ἰουδαϊκὸν οὐκ ἔχει · εἰσ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀλλ' ἐν ιλημ.[2] Altera ad βαριωνᾶ 16, 17: τὸ ἰουδαϊκὸν υἱὲ ἰωάννου.[3] Tertia ad 18, 22: τὸ ἰουδαϊκὸν ἑξῆσ (sic) ἔχει μετὰ τὸ ἑβδομηκοντάκισ ἑπτά · καὶ γὰρ ἐν τοῖσ προφήταισ μετὰ τὸ χρισθῆναι αὐτοὺσ ἐν πνεύματι ἁγίῳ εὑρίσκετω (sic) ἐν αὐτοῖσ λόγοσ ἁμαρτίασ. Quarta ad verba τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν 26, 74: τὸ ἰουδαϊκὸν · καὶ ἠρνήσατο καὶ ὤμοσεν καὶ κατηράσατο.

---

[1] Omissum est ἐν. Eodem modo codex Par. 53.

[2] Sub hac nota additur: ὦ καὶ λ ψαι. Quae quid sibi velint non satis assequor.

[3] In codice est ἰωάννο.

Quae revera ex evangelio iuxta Hebraeos petita esse, luculenter confirmat Hieronymus, qui eadem verba quae tertio loco posita sunt ex evangelio Nazaraeorum se exscripsisse testatur. Locus Hieronymi tertio libro eius quem contra Pelagianos scripsit dialogi sic legitur: *Si peccaverit, inquit, frater tuus in verbo et satis tibi fecerit, septies in die suscipe eum. Dixit illi Simon discipulus eius: Septies in die? Respondit dominus et dixit ei: Etiam ego dico tibi, usque septuagies septies. Etenim in prophetis quoque postquam uncti sunt spiritu sancto, inventus est sermo peccati.* Consequitur autem ex notis codicis nostri omnibus quattuor, Matthaei libro pro tota narrationis serie et singulorum scriptura maxime cognatum fuisse Hebraeorum evangelium, quippe quod cum iis quae apud Matthaeum leguntur tali modo comparari posset. Quam sententiam iam dudum quum aliis tum eo maxime commendatam esse constat, quod Hieronymus evangelium Hebraeorum, antequam penitus examinasset, pro Hebraica ipsius Matthaei editione, pro „Matthaei authentico" cum „plerisque" habere potuit.

3.

Codex bombycinus in fol. saeculi XIII. vel XIV. continens Suidae Etymologicum. Initium quattuor primis versibus sic habet:

T[ὸ] μὲν παρὸν βιβλίον [̃.......][1] ἱ δὲ συνταξάμενοι τοῦτο ἄνδρεσ σοφοί· εὔδημοσ ῥήτωρ περὶ λέξεων κατὰ στοιχεῖον· ἑλλάδιοσ

ἐπὶ ϑεοδοσίου τοῦ ν [.......] μοίωσ· εὐγένιοσ αὐγουστοπόλεωσ τῆσ ἐν φρυγία ὁμοίωσ· ζώσιμοσ γαζαῖοσ λέξεισ ῥητορικὰσ κατὰ στοιχεῖον·

κεκίλλιοσ σικελϊώ [.......] κλογὴν λέξεων κατὰ στοιχεῖον: λογγῖνοσ ὁ κάσιμοσ, ὁμοίωσ: λούπερκοσ βηρύτιοσ ἀττικὰσ λέξεισ: ἴ̓ου

στῖνοσ ἴ̓ούλιοσ σοφιστὴσ ἐπιτομὴν τῶν παμφίλου γλωσσῶν: περὶ συνηϑείασ ἀττικῆσ: πάμφιλοσ λειμῶνα λέξεων

Quae in his ab editis differunt, inveniuntur omnia in apparatu critico Gaisfordi. Opus est integrum, nisi quod sub ἰούνιοσ ὄνομα post verba βούλομαι γὰρ τὰ τῆσ κωμωδίασ εἰσ τοὺσ τοιούτουσ εἰπεῖν οὐδὲ μιᾶ μὰ τὸν pauca reliqua eius capitis verba: ἀπειροκαλίᾳ usque παίσω desiderantur, item extrema litterae ψ et littera ω. Extrema enim verba continui Etymologici textus sunt: κωμωδῶν οὖν αὐτὸν παρίστησι τὴν πολλὴν χιόνα τῆσ τούτου περὶ τὰ ποιήματα ψυχρότητοσ, quae sub Ψυχροῦ βίου leguntur. Textus non raro illustratur scholiis in margine adscriptis. Ita ad νικόπολισ notatur: τρεῖς αὖται παραφέρονται· ἡ τῆσ ἠπείρου· ἡ τῆσ βιϑυνίασ · καὶ ἡ κατὰ ἀρμενίαν. Item ad νικήτασ: δωρικόν· οὕτω καὶ φιλήτασ καὶ φιλήτησ κατὰ δωριεῖσ· βαρύνεται δὲ ἄμφω τὰ κοινά, πρὸσ διαστολὴν ἐπιϑέτων τοῦ ὁ νικητὴσ καὶ ὁ φιλητήσ. Quod altero loco exscripsimus, legitur apud Gaisfordum, non item prius. Post caput quod inscribitur Ψυχροῦ βίου interiecto spatio incipit [K]αταλοχίσαι τὸ εἰσ λόχουσ καταμερίσαι τὸ πλῆϑοσ τοῦ στρατοῦ: λόχοσ· ἔνιοι μὲν τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνδρῶν ὀκτώ· οἳ δὲ τὸ ἐξ ἀνδρῶν $\overline{\iota\beta}$· οἳ δὲ etc, quae (excerpta ex ipso Etymologico) continuantur per duas paginas et dimidiam. Extrema duo capita sunt: [ὑ]περφαλάγγισισ λέγεται ὅταν ἐξ ἑκατέρων μερῶν τῆσ φάλαγγοσ ὑπερέχωμεν τῶν πολεμίων· ὑπερκέρωσισ δέ, ὅταν ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρουσ μόνον ὑπερέχωμεν τῶν πολεμίων. [λ]επτυσμόσ ἐστιν, ὅταν τὸ βάϑοσ τῆσ φάλαγγοσ συναιρῆται · καὶ ἀντὶ δεκαὲξ τυχὸν ἀνδρῶν, ἐλάττουσ γένωνται. Sequuntur haec de atticismis: ἀττϊκϊσμοὶ τῶν λογίων: Ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, μνημονεύω τοῦ δεῖνοσ, διὰ μνήμησ ἔχω τὸν δεῖνα λέγουσιν· οὕτω καὶ διὰ φροντίδοσ ἔχω τὸν δεῖνα· καὶ δι' ἀγάπησ καὶ δι' ἀμελείασ · καὶ δι' ἐπαίνου καὶ διὰ ψόγου · ἀντὶ τοῦ μνημονεύω καὶ ἀγαπῶ καὶ τὰ λοιπά· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν

[1] Hoc loco non satis clarum est utrum σοῦδα an σουΐδα scriptum sit, etsi prius accentu probabile fit. Ante litteram N notatur: τοῦ σοῦδα ἢ σου..ΐδα (inter υ et ΐ aliquid erasum est; fortasse ου incuriose repetitum erat) τὸ δεύτερον:

ἰδικῶσ, ἰδία λέγουσιν, οἷον, ἰδία ὡμίλησα τῷ δεῖνι, μηδενὸσ ἑτέρου παρόντοσ· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ἰδικῶσ ἐπὶ πρώτου προσώπου, κατ' ἐμαυτὸν εἴπω, διανοοῦμαι. Folio quod sequitur notatum est: αὕτη (quantum assequor) ἡ βίβλοσ ἔστι (sic) ἐμου (sic) παδυβα του ροδυβα (nisi fallor). Denique ultimo folio notantur poetica quaedam. Eiusmodi est hoc distichon:

Τόνδε νέον χρύσιππον ἀριστοκρέων ἀνέθηκε
Τῶν ἀκαδημιακῶν στραγγαλίδων κοπίδα.

Cui haec adponuntur: ἀριστοκρέοντοσ μαθητοῦ χρυσίππου καὶ οἰκείου εἰσ κιόνα χαλκῆν ὑπ' αὐτοῦ ἀναστηλωθεῖσαν τῷ διδασκάλῳ.

4.

Codex membranaceus form. quart. saeculi XII. Quattuor evangelia continet fere integra.

5.

Codex membr. foliorum 121 form. quart. mai. eiusdem fere saeculi XII. Fol. 1 — 48 εἰσ τὰσ περιόδουσ καὶ πράξεισ τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστ. καὶ εὐαγγ. ἰωάννου τοῦ θεολόγου. πρόλογοσ ἀπὸ φωνῆσ νικήτα ἀρχιεπισκ. θεσσαλονίκησ. Incipit Ἡ διήγησισ τῶν ἀποστολικῶν περιόδων καὶ πράξεων, et desinit: καὶ τὴν τοῦ πανευφήμου ἀποστόλου πρεσβείαν ἐξαιτησάμενοι ἀεὶ διαφυλάττειν ἡμᾶσ, ἠσπασάμεθα ἀλλήλουσ, καὶ εἰσήλθομεν ἐν τῇ πόλει, δοξάζοντεσ πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐπὶ πᾶσιν οἷσ ἀκηκόαμεν καὶ ἴδομεν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα etc. Fol. 48 sequitur ἐγκώμιον εἰσ τὸν εὐαγγελιστὴν καὶ θεολόγον ἰωάννην. Initium: Ἀπόστολοσ ὁ τὴν φαιδρὰν ταύτην συγκροτήσασ πανήγυριν etc. Fol. 56 ultima verba sunt: καὶ κόσμοσ γλώσσῃ φέρων κροτεῖ τὸ ἔργον.... Sequitur fol. 57 (praeposito recentiore manu titulo: περίοδοι τοῦ ἁγίου ἀποστ. θωμᾶ) .... ὁ θεῖοσ ἀπόστολοσ. φημώθητι ἔφη τὸ ἀρχαῖον ὄργανον τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ· καὶ παῦσαι ἀλαζονευόμενον etc. Desinit μετὰ πάντων τῶν εὐαρεστησάντων τὸν κοινὸν θεὸν καὶ δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν ἰησ. χριστόν· ᾧ ἡ δόξα etc. Fol. 114 — 121 legitur βασιλείου ἐπισκόπου σελευκείασ λόγοσ εἰσ τὸν ἅγ. ἀπόστ. θωμᾶν. Ὁ μὲν παλαιὸσ τῶν ἀνθρώπων βίοσ etc. usque ad finem.

6.

Codex bombyc. foliorum plus 200 form. max. saeculi XIII. continens catenam patrum ad Octateuchum. Folia multa male affecta sunt et detrita blattis et madore; praetereaque plura perierunt.

7.

Codex chartaceus saeculi XV. continens commentarium Andreae in apocalypsin Iohannis integrum.

8.

Folia membranacea octo formae quart. mai. saeculi X., fragmenta menologii.

9.

Reliquiae duorum codicum membranaceorum eiusdem saeculi ut videtur duodecimi. Alterae constant foliis 91 formae quart. maioris, alterae foliis 120 formae maximae. Utraeque vitas sanctorum continent.

A. Fol. 1 μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστ. ἀνδρέα τοῦ πρωτοκλήτου. Initium: Ὁ ἁγιώτατοσ καὶ μακαριώτατοσ καὶ πρῶτοσ τῆσ ἀποστολικῆσ ὑπὸ χ̅υ̅ κλήσεωσ λαχῶν (sic)· ἀνδρέασ ὁ ἀπόστ. πόλεωσ μὲν ὑπεῖρχε (sic)

βηθσαϊδᾶ. Finis: καὶ οὕτως κατέπαυσεν ἡ τοῦ ὄχλου στάσις· εὐφραινομένων πάντων ἐπὶ τῷ ἐξαισίῳ καὶ ἀόρῳ καὶ αἰφνιδίῳ πτώματι τοῦ δυσσεβοῦς καὶ παρανόμου αἰγεάτου. ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος etc.

Fol. 12 μαρτύριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος βονιφατίου. Incipit: Ὁ θεὸς ὁ φιλάνθρωπος ὁ προνοῶν etc.

Fol. 17 τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἐφραὶμ τοῦ σύρου λόγος εἰς τὸν πάγκαλον ἰωσήφ. Incipit: Ὁ θεὸς ἀβραάμ.

Fol. 33 ἄθλησις τῶν ἁγίων μαρτύρων εὐστρατίου· αὐξεντίου· εὐγενίου· μαρδαρίου. Incipit: Βασιλεύοντος διοκλητιανοῦ καὶ μαξιμιανοῦ πᾶσα ἡ τῶν ῥωμαίων ἀρχή.

Fol. 53 σύγγραμμα εὐσεβίου τοῦ παμφίλου εἰς τὸν τῆς ἁγίας μνήμης ἐπίσκοπον σίλβεστρον καὶ κωνσταντῖνον τὸν πρῶτον ἐν χριστιανοῖς εὐσεβεῖ (sic) βασιλέα. Incipit: Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος εὐσέβιος· ἡνίκα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔγραφεν ἱστορίαν· παραλέλοιπεν ἐκεῖνα ὧν μνήμην ἐποιήσατο ἐν ἑτέροις αὐτοῦ πονήμασιν.

Fol. 78 τὰ περιλιπόμενα τοῦ ἁγίου ἱερεμίου τοῦ προφήτου· καὶ περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς ἱερουσαλήμ. Incipit: Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡνίκα παρώργιζων (sic) υἱοὶ ἰσμαὴλ (sic) κύριον τὸν θεὸν καὶ ἔμελλον αἰχμαλοτίζεσθαι (sic).

Fol. 89 recto λόγος περὶ τῆς συγγενίας τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. Incipit: Ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ νάθαν υἱοῦ δαδ γεννᾶται λευί· λευὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν μελχὶ καὶ τὸν πανθῆρα (hoc accentu. Alia vitiosa ut σειρὰς, γεννᾶτε, correximus)· ἔλαβεν δὲ ὁ μελχὶ γυναῖκα καὶ ἀπέθανεν ἄπαις· καὶ ὁ πανθὴρ ἐγέννησεν τὸν βανπανθήρ· καὶ ὁ βανπανθὴρ ἐγέννησεν τὸν ἰωακεὶμ πατέρα μαρίας τῆς θεοτόκου. ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ σολομῶντος υἱοῦ δαδ γεννᾶται ματθᾶν, καὶ ἐγέννησεν τὸν ἰακὼβ καὶ ἀπέθανεν· καὶ ἔλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μητέρα ἰακὼβ μελχὶ ὁ ἀδελφὸς πανθήρ, καὶ ἐγέννησεν τὸν ἡλί. ὁ μὲν ἰακὼβ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ σολομῶντος, ὁ δὲ ἡλὶ (antea ἡλι, h. l. et infra ἡλι) ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ νάθαν. ἀπέθανεν δὲ καὶ ἡλὶ ἄπες (sic)· καὶ ἔλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος ἰακώβ, καὶ ἐγέννησεν τὸν ἰωσήφ. ἰωσὴφ φύσει μὲν υἱός ἐστιν τοῦ ἰακώβ, κατὰ δὲ νόμον τοῦ ἡλί. κατώκουν δὲ εἰς τὴν γαλιλαίαν. Folio 90 verso iste tractatus desinit imperfectus. Fol. 91 sequitur fragmentum menologii.

B. Fol. 1—5 leguntur extremae partes vitae Eustathii aliorumque. Fol. 5 μαρτύριον τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου πρωτομάρτυρος θέκλας. Incipit: Ἀναβαίνοντος τοῦ παύλου εἰς τὸ ἰκόνιον μετὰ τὴν φυγὴν τὴν ἀπὸ ἀντιοχείας ἐγένοντο σύνοδοι αὐτοῦ δημᾶς καὶ ἑρμογένης ὁ χαλκεὺς ὑποκρίσεως γέμοντες· ἐξελιπάρουν τὸν παῦλον ὡς ἀγαπῶντες αὐτόν. Ad finem sic habet: καὶ ἐλθοῦσα εἰς τὸ μνημεῖον ὅπου ὁ παῦλος μετὰ ὀνησιφόρου εὑρέθη, προσπεσοῦσα τῷ θεῷ ἔκλαυσεν πικρῶς. καὶ ἐξελθοῦσα ἐπὶ τὴν σελευκίαν (hoc acc.) καὶ πολλοὺς φωτίσασα τῷ λόγῳ, μετὰ καλοῦ ὕπνου ἐκοιμήθη etc.

Fol. 12 διήγησις προχόρου τῶν ἐπὶ ταῖς χρίαις (sic) τῶν ἑπτὰ ἀποστόλων· κατασταθέντος τοῦ πρωτομάρτυρος. ἐκ τῶν περιόδων τοῦ μεγάλου ἰωάννου τοῦ θεολ. καὶ εὐαγγ. Incipit: Ἐν πόλη (sic) τινὶ καλουμένη καρρῷ (sic) ἦλθεν ὁ μακάριος ἰω. ἐν δὲ τῇ πόλει ἐκείνῃ ἦν πλουσία γυνή· αὕτη (sic) δὲ ἦν χήρα· καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς προκλιανή.

Fol. 19 μαρτύριον τῶν ἁγ. μαρτύρων κυπριανοῦ καὶ ἰουστίνης. Incipit: Τῶν προφητικῶν λόγων πληρουμένων ἰησοῦ χριστοῦ.

Fol. 22 πράξεις (sic) τοῦ ἁγ. ἀποστ. θωμᾶ· ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἰνδίαν. μετὰ ἀμβάνη τοῦ ἐμπόρου· ὅτε καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς παλάτιον ὀκοδόμησεν (sic). Incipit: Κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶσαν (sic) πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν ἱεροσολύμοις καὶ διῆλαν (sic) τὰ κλήματα (sic) τῆς οἰκουμένης· καὶ ἔβαλον κλήρους· ὅπως ἕκαστος αὐτῶν κηρύξῃ ἐν τῷ λαχόντι αὐτῷ κλήρῳ. Ad finem: καὶ λαβὼν ἐβάπτισεν αὐτοὺς τὸ λοῦτρον τῆς χάριτος ἐν ὀνόματι τοῦ πατρ. καὶ τοῦ υἱ. καὶ τοῦ ἁγ. πνεύματος· καὶ ἀναβάντες ἐκ τοῦ ὕδατος ἐφάνη αὐτοῖς ο σωτὴρ etc.

Fol. 25 μαρτύριον τοῦ ἁγ. καὶ ἐνδόξου θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου. Incipit: Ἐν ταῖς ἡμέραις μισδέου τοῦ βασιλέως ἦν τις γυνὴ εὐπρεπεσθάτη (sic)· ἥτις γνοῦσα περὶ τοῦ ἁγίου θωμᾶ τοῦ ἀποστ. λάθρα τοῦ ἀνδρὸς

αὐτῆς μετεστήλατο (sic) τὸν ἀπόστ. τοῦ θεοῦ· ἦν δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς μαγδωνία. Desinit: καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τοῖς παραδόξοις τοῖς γενομένοις διὰ τοῦ ἀποστ. θωμᾶ ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον etc.

Fol. 28 βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας πελαγίας τῆς ποτὲ (sic) πόρνης. Incipit: Τῷ (sic) γεγονῶς (sic) πρᾶγμα ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν etc.

Fol. 34 ἡ κύμησις (sic) τοῦ ἁγίου καὶ εὐαγγελιστοῦ λουκᾶ (sic). Incipit: Οἱ ἅγιοι τοῦ κυρίου ἀπόστολοι καὶ εὐαγγελισταὶ καὶ μάρτυρες etc.

Fol. 36 μαρτύριον τῶν ἁγίων νοταρίων μαρκιανοῦ καὶ μαρτυρίου. Incipit: Ἐγένετο μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸν μακάριον ἀλέξανδρον etc.

Fol. 37 μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγάλου μάρτυρος δημητρίου. Incipit: Ὅτε μαξιμιανὸς ὁ τύραννος ἐβασίλευσεν etc.

Fol. 40 πράξεις τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν ἀναργύρων κοσμᾶ καὶ δαμιανοῦ. Incipit: Τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησ. χρ. βασιλεύοντος πᾶσα πλάνη etc.

Fol. 45 ἐκ τῶν περιόδων φιλίππου τοῦ ἀποστ. πρᾶξις πεντεκαιδεκάτη μέχρι τέλους τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ. Incipit: Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως.

Fol. 54 τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν γερμανοῦ ἀρχιεπισκ. κωνσταντ. λόγος εἰς τὴν ὑπεραγ. θεοτόκον· ὅτε προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα ὑπὸ τῶν αὐτῆς γονέων. Incipit: Ἰδοὺ πάλιν ἑτέρα πανήγυρις καὶ φαιδρὰ ἑορτή.

Fol. 58 μαρτύριον τοῦ ἁγ. ἀποστ. ἀνδρέου. Incipit: Τῶν μακαρίων ἀποστόλων τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησ. χρ. μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ καθημένων εἰς ἱερουσαλήμ.

Fol. 63 μαρτύριον τῆς ἁγίας μάρτυρος βαρβάρας. Incipit: Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους βασιλεύοντος διοκλητιανοῦ καὶ ἡγεμονεύοντος μαρκιανοῦ etc.

Fol. 69 τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν γρηγορίου τοῦ θεολόγου ναζιανζηνοῦ εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ κυρ. ἡμ. ἰησ. χρ. Incipit: Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε.

Fol. 77 τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου ἀρχιεπισκ. κωνστ. λόγος εἰς τὰ γεννέθλια (sic) τοῦ κυρ. καὶ σωτῆρος ἡμῶν. Incipit: Χαίροις ὦ βρέφος ἀληθεινὸν καὶ φιλάνθρωπον.

Fol. 78 τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. ἰω. τοῦ χρυσοστ. ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα. Incipit: Πάντες μὲν οἱ τῶν μαρτύρων ἀγῶνες.

Fol. 80 Eiusdem λόγος εἰς τὰ ἅγια νήπια καὶ εἰς τὴν ῥαχήλ. Incipit: Ὥσπερ οἱ τοὺς ἡδίστους τῶν ἀκροδρύων λαβόντες.

Fol. 85 τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. ἀμφιλοχίου ἐπισκ. εἰκονίου λόγος εἰς τὴν ὑπαντὴν τοῦ κυρ. ἡμ. ἰησ. χρ. καὶ εἰς τὴν ἄνναν τὴν προφήτιδα. Incipit: Πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὴν παρθενίαν θαυμάζουσιν.

Fol. 93 τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. γρηγορίου ἀρχιεπισκ. ναζιανζοῦ τοῦ θεολόγου λόγος εἰς τὸ ἅγιον πάσχα καὶ εἰς τὴν βραδύτητα. Incipit: Ἀναστάσεως ἡμέρα.

Fol. 95 Eiusdem λόγος εἰς τὴν νέαν κυριακήν. Incipit: Ἐγκαίνια τιμᾶσθαι παλαιὸς νόμος.

Fol. 97 μαρτύριον τοῦ ἁγ. ἀποστ. καὶ εὐαγγ. μάρκου μαρτυρήσαντος ἐν ἀλεξανδρείᾳ. Incipit: Κατὰ τοὺς καιροὺς τῶν ἀποστόλων μερισθέντων κατὰ πᾶσαν πόλιν.

Fol. 100 πρόκλου ἀρχιεπισκ. κωνσταντ. λόγος εἰς τὸν ἅγ. ἰωάννην τὸν ἀπόστ. καὶ εὐαγγ. Incipit: Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν.

Fol. 102 διήγησις τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μεγάλων βασιλέων κωνσταντίνου καὶ ἑλένης. Incipit: Ὁ ἁγιότατος (sic) καὶ εὐσεβὴς καὶ μέγας κωνσταντῖνος (sic) γέγωνεν (sic) υἱός.

Fol. 103 ἀντιπάτρου ἐπισκ. βόστρων λόγος εἰς τὸ γενέσιον τοῦ προδρόμου. Incipit: Ἐν γεννητοῖς γυναικῶν.

Fol. 108 τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. ἰω. ἀρχιεπ. κωνστ. τοῦ χρυσοστ. λόγος εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστ. πέτρον κ. παῦλον. Incipit: Οὐρανοῦ καὶ γῆς ἅμιλλαν (sic) ὁρῶ.

Fol. 110 μαρτύριον τοῦ ἁγ. μεγαλομάρτ. προκοπίου. Incipit: Κατ' ἐκείνους τ. καιροὺς ἐπεδήμησεν ἐν τῇ καισαρέων πόλει.

Fol. 113 τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. ἰω. τοῦ χρυσοστ. λόγος εἰς τό· ἔνιψεν ὁ σωτὴρ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Incipit: Ἔλεον θεοῦ καὶ φιλανθρωπίαν.

Fol. 116 πρόκλου ἀρχιεπ. κωνστ. λόγος κατὰ ἰουδαίων. Incipit: Φοβερὰ τῆς σημερινῆς παρατάξεως τὰ μυστήρια.

Fol. 117 ἐπιφανίου ἐπισκ. κύπρου εἰς τὴν θεόσωμον ταφην τοῦ κυρ. ἡμ. ἰης. χρ. καὶ εἰς τὸν ἰωσὴφ καὶ νικόδημον καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ᾅδη κατάβασιν μετὰ τὸ σωτήριον πάθος παράδοξον γεναμένην. Incipit: Τί τοῦτο· σήμερον σιγὴ πολλή. Desinit: καὶ ᾄδουσιν ἀρχαί· καὶ ἐξίσταντο...

10.

Codex membr. foliorum 77 form. mediae saeculi fere XIII. Sunt fragmenta lexici. Primo folio legitur: ἀμαζών· ὄνομα ἔθνους παρὰ τὸ ἕνα μαζὸν ἔχειν· τὸ γὰρ α ἐνταῦθα τὸ ἓν δηλοῖ. Ἀμαζῶνες· οἱ πένητες οἱ μάζαν μὴ ἔχοντες ἤτοι τροφήν. Ultimo loco legitur: δαρθεῖν καὶ καταρθεῖν παρὰ τὸ δρῶ ἔδραθον· κατὰ ἀντίφρασιν ἀντὶ τοῦ μηδὲν δρᾶν.

11.

Folia membr. 93 form. quart. saeculi XI vel XII. Fragmenta lectionarii.

12.

Folia membr. 54 form. quart. maioris saeculi XI. argumenti patristici. Incipit .... -θέντες ὑπὸ τοῦ πάθους· τί ἀναμένεις καιρὸν ἐν ᾧ πολλάκις οὐδὲ τῶν λογισμῶν τῶν σεαυτοῦ ἔσῃ κύριος.

Fol. 8 (λόγος ιβ) τοῦ αὐτοῦ περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας. Incipit: Ὅταν ἴδω καὶ τὸ κακὸν εὐοδούμενον.

Fol. 13 (λόγ. ιγ) τοῦ αὐτοῦ περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας. Incipit: Μηδεὶς ἐξ ὧν ἔπαθε λυπηρῶν.

Fol. 18 (λόγ. ιδ) τοῦ αὐτοῦ περὶ μελλούσης κρίσεως. Incipit: Ὅταν μέλλῃς ἐπί τινα ὁρμᾶν ἁμαρτίαν.

Fol. 23 (λόγ. ιε) τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Incipit: Καλὸν ἀεὶ τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἄγεσθαι.

Fol. 29 (λόγ. ιϛ) τοῦ αὐτοῦ περὶ γαστριμαργίας καὶ μέθης. Incipit: Μονότροπος ὁ τοῦ χριστιανοῦ βίος.

Fol. 36 (λόγ. ιζ) τοῦ αὐτοῦ περὶ ὀργῆς καὶ ἔχθρας. Incipit: Μέγιστον κατηγόρημα χριστιανοῦ.

Fol. 41 (λόγ. ιη) τοῦ αὐτοῦ περὶ φθόνου καὶ βασκανίας. Incipit: Πολλὴν ἡμῖν ἐμποιεῖ ἀνίαν.

Fol. 46 (λόγ. ιθ) τοῦ αὐτοῦ περὶ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας. Incipit: Ὁ τῶν μακεδόνων ἀλέξανδρος τὰς θυγατέρας δαρείου αἰχμαλώτους λαβών.

Fol. 50 (λόγ. κ) τοῦ αὐτοῦ περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ κενοδοξίας. Inc.: Ἀμήχανον τὸν μὴ καταδεξάμενον.

Fol. 54 (λόγ. κα) τοῦ αὐτοῦ περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας καὶ φρονήσεως. Non habet folium nisi initium.

13.

Duo folia membr. form. maximae saeculi X., multis textus locis ex madore et situ male affecta et lectu difficilia. Fol. prius continet Βασ. γ' 12, 16 usque 13, 4 τρέχε ιηλ εἰς τὰ σκηνώματά σου usque ἐπιστρέψαι αὐτήν. Alterum Βασ. γ' 21, 20—22, 39 τὸν παρ' αὐτοῦ· καὶ ἔφυγεν συρία usque κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν. καὶ τ. λ.

14.

Folia membr. 40 formae quartae mediae duorum codicum saeculi X. reliquiae.

A. Incipit .... ἐκ τῆσ ϑέασ αὐτοῦ· μετὰ δὲ τὸ παῦσαι αὐτὸν τὴν εὐχὴν στρέφεται καὶ ἔρχεται πρόσ με. Fol. 1 verso legitur περὶ τοῦ μὴ κρίνειν τὸν πλησίον. λόγ. η̅. Initium: Εἰ ἐμνημονεύομεν, ἀδελφοί, τῶν λόγων (ita τὸν λόγον corr. est) τῶν ἁγίων γερόντων. Fol. 7 τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἑαυτὸν μέμφεσϑαι. λόγ. ϑ̅. Incipit: Ζητήσωμεν, ἀδελφοί, πόϑεν ποτὲ μὲν ἀκούει τισ ῥῆμα ϑλιβερόν. Fol. 11 τοῦ αὐτοῦ περὶ μνησικακίασ. λόγ. ι̅. Incipit: Ὁ εὐάγριοσ εἶπεν. Fol. 15 τοῦ αὐτοῦ περὶ ψεύδουσ. λόγ. ι̅α̅. Incipit: Θέλω ὑμᾶσ ὑπομνῆσαι. Fol. 19 τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ μετὰ σκοποῦ καὶ νήψεωσ ὁδεύειν τὴν ὁδὸν τοῦ ϑεοῦ. λόγ. ι̅β̅. Incipit: Φροντήσωμεν (sic) ἑαυτῶν, ἀδελφοί· νήψωμεν. Fol. 23 τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ σπουδάζειν ταχέωσ ἐκκόπτειν τὰ πάϑη πρὸ τοῦ ἐν ἕξει κακῇ γενέσϑαι τὴν ψυχήν. λόγ. ι̅γ̅. Incipit: Θέτε τὸν νοῦν ὑμῶν. Fol. 28 περὶ φόβου τῆσ μελλούσησ κολάσεωσ· καὶ ὅτι χρὴ τὸν ϑέλοντα σωϑῆναι μηδέποτε ἀμεριμνεῖν τῆσ ἰδίασ σωτηρίασ. λόγ. ι̅δ̅. Incipit: Ἐν τῷ ἀλγεῖν. Desinit imperfecte.

B. Incipit ... τὸν ἐπιτιμώμενον· οὐ μέντοι καὶ ἐπεζήτει τὸν κυρίωσ ὑποπεσόντα τῷ πταίσματι. Desinit: μὴ φεύγε (sic) χεῖρασ τοῦ τῷ κυρίῳ προσενέγκαντόσ σε· οὐκ ἐδεσϑήσῃ γὰρ ὥσ αὐτόν τινὰ ἐν τῇ ζωῇ σου· οὐκ ἀσφαλὲσ τῷ ἀπείρῳ ἐκ τοῦ πλήϑουσ τῶν στρατιωτῶν πρὸσ μονομαχίαν ἑαυτὸν ἀναχωρῆσαι· καὶ οὐ...

15.

Folia membr. 16 form. 4, scriptura litteris saeculi undecimi simillima. Textum habent argumenti philosophici, distinctum in versus istiusmodi:

Ἰδοὺ καὶ ἄλλο ζήτημα, ἰδοὺ ἑτέρα πεῦσισ·
ἐξ ὧν ἠρώτησά σε χϑέσ, ἐν τῷ (sic h. l.) δευτέρῳ λόγῳ·
πολλά μοι ἐφανέρωσασ, πολλὰ ἑρμήνευσάσ μοι.

Tractatus σάρξ inscriptus sic incipit:

Θέλεισ μαϑεῖν ὃ ἐρωτᾶσ, πρόσχεσ κυρία ὧδε·
ὁ κόσμοσ διὰ τὴν ψυχὴν ἐκτίσϑη τοίνυν ἅπασ·
οὐχ ἡ ψυχὴ παμφίλτατε ἐκτίσϑη διὰ τοῦτον·
καὶ εἴωϑε τὸ ἔλαττον πρῶτον ποιεῖν ὁ κτίστησ.

16.

Folia membr. 19 form. quart. minoris, fragmenta codicis evangeliorum saeculi XII. Incipit: οἶκον· αὐτῶν· ἐκλυϑήσονται· ἐν· τῇ· ὁδῶ: τινέσ· γὰρ· αὐτῶν. Desinit εἰρηνεύετε· ἐν· ἀλλήλοισ. Marc. 8, 3—9, 50.

17.

Folia membr. 16 form. 8 argumenti synodici. Passim in margine superiore manu posteriore notatum est: εν τω τρουλο.

18.

Folia membr. 52, variorum codicum saeculi X. XI. et sequentium fragmenta minora.

IV. Syriaca.

1.

Codex membr. form. oct. maioris saeculi fere septimi. Priore parte hymni contineri videntur, altera sermones Gregorii Theologi. Codex magni ambitus est et videtur integer.

2.

Folia 43 membr. formae maioris, quibus continentur fragmenta satis antiqua trium priorum evangeliorum.

3.

Fragmenta codicis antiquissimi argumenti patristici. Folia sunt membranacea formae maioris, sed multis locis pessime affecta sunt.

4.

Folia membr. 15 form. oct. perantiqua. Insunt ut videtur hymni in Mariam.

5. 6. 7. 8. 9.

Sunt fragmenta codicum membranaceorum exigua, partim argumenti liturgici, partim patristici.

V. Coptica.

1. 2. 3.

His numeris notavimus fragmenta antiquissima maximam partem e sepulchro Aegyptiaco protracta, tribus cistulis a nobis inclusa. Membrana tenuis ac formae minoris, sed multis locis corrugata et perquam fragilis; passim iam in partes fracta est. Scriptura in plerisque foliis minutas formas easque elegantissimas tamque Graecis similes habet, ut unum ex vetustissimis cdd. vel papyris Graecis uncialibus oculis subiectum putes. Textus dialecto Sahidica utitur, nec pauca continet ad ipsam cognitionem eius linguae sive dialecti augendam: id quod nobis affirmavit Marcus Kabis, homo Coptus Cahirae natus et Romae non mediocriter eruditus, qui folia 33, quae maximam partem ad S. Victorem spectant, anno 1859 studiosissime legit atque Italice vertit, unde infra aliquot specimina afferemus. Folium, quod non est ex antiquissimis, hanc temporis notam praebet: κατα χρονον των αγιων μαρτυρων χξθ.[1] Annus autem martyrum 669 respondet anno 953 p. Chr. n. Me quidem singulariter delectarunt plura folia form. octavae, litteris maioribus quam S. Victoris martyrium scripta, sed millenaria et ipsa, ut videtur, ac passim satis laesa et lectu difficilia. Sunt ista fragmenta codicis evangeliorum, in quibus inter alia evangelii Lucae finis et initium evangelii Iohannis legitur, quorum neutrum in Sahidicis Novi Testamenti fragmentis huc usque inventum est.

Fragmentorum igitur martyrii S. Victoris et alius cuiusdem libelli ex interpretatione Marci Kabis specimina haec sunt.

Fol. 2[2] S. Vittore poi disse al prefetto: Se mi rendi cieco negli occhi corporei, ho però altri occhi interni, che mi chiariscono meglio degli esterni, vale a dire gli occhi dell' anima e dello spirito, come dice S. Pietro .... Il prefetto poi ordinò che accendessero il fuoco sotto l'olio, finchè bollisse .... Ma il Signore era con lui. Gli disse il prefetto: Pazzo, sono stracco di perdonarti; sacrificherai a no? Rispose S. Vittore: Non mi accada mai di sacrificare alle divinità mortali etc. Fol. 3 Rispose allora il mago a S. Vittore: La vittoria che hai riportato e la forza e virtù, che trovasti nel nome del tuo Dio etc. Fol. 4 Commandò il prefetto che le sue mani fossero in modo che le ossa saltassero fuori della pelle etc. Ho un cibo spirituale, da cui mangiando non avrò mai fame in eterno etc. Fol. 5 ancorchè mi volessi torturare per anno intero, non sacrificherò mai per vivere. Fol. 6 Dopo l'esiglio del beato S. Vittore il prefetto Sebastiano venne al Sud, per passar in rivista le truppe. Il preposto Asterio si gettò ai piedi del

[1] Haec Coptice scripta sunt sed a Graecis litteris non multum differunt.

[2] Sequor ordinem foliorum ab illo indicatum; qui quidem quam male constitutus sit, ex eo intelligitur quod quae ad res ultimas spectant (vide infra ad fol. 14), a Victoris martyrio non distinxit.

prefetto, gli offrì „την αναφοραν", affinchè gli fosse stato addotto il b. Vittore.. fu preso il b. Vittore, mentre era nella torre, mangiando dei „tharmos" etc. Fol. 7 Allora Gesù ne ebbe compassione pel suo pianto e gli disse: Vittore, sono io che ho spento la fiamma del fuoco sotto di te, sono io che ho spento il cammino del bagno per te; io ti ho dato queste virtù in ogni luogo, e sono ancora io che tuo dimoro in questo deserto, io sono Gesù il tuo Re. Vittore, ti dico la verità, tu regnerai meco in eterno. Passerai quest' anno tutto nel deserto, e il seguente morrai nell' esercito, ove sarai decapitato etc. Fol. 14[1] Quando poi queste cose saranno avverate, Dio farà un cielo nuovo e una terra nuova etc. Quei che sono in cielo scenderanno sulla terra, e quei che sonno sopra questa ascenderanno in cielo. Beato l'uomo che si ricorderà di queste cose e le riterrà prima di esser addotto a quel luogo, cioè la valle di Giosafat etc. Fol. 15 Allora il figlio di Dio coprirà il suo volto colla sua candida stola e piangerà sull' umanità tutta, e i santi tutti parimenti copriranno il volto loro e piangeranno. Gli angeli e gli arcangeli tutti piangeranno sopra i peccatori, vedendo il loro Signore piangere etc. Un figlio giusto trovandosi alla destra stenderà la mano verso il padre suo peccatore, che si troverà alla sinistra e gli dirà etc. Una figlia giusta trovandosi a destra, vedendo la sua madre peccatrice dirà etc. Fol. 16 Allora l'eterno padre aprirà i sette cieli per guardare e vedere il suo figlio giudicare il mondo. Ma l'arcangelo Michele, vedendo l'esorbitanza del numero dei peccatori e udendo le parole del diavolo, si prostrerà innanzi al giudice di verità etc. Allora Michele stenderà le sue grandissime ali e volerà.. non lascerà neppure un' anima di coloro che peccarono sulla terra e hanno fatto un tantino di bene etc. Fol. 17 Verrà allora in quel luogo, ove Cristo giudice si troverà, e rugirà da lontano come un lione dicendo: Dammi quelli che mi appartengono etc. Dopo ciò Michele suonerà la tromba nella valle di Giosafat. Al primo suono sbucherà fuori un vento, il quale col suo soffio sconvolgerà la terra etc. Fol. 18 queste sono le vesti sordide. La fornicazione, la maldicenza, la cupidigia, l'invidia, l'odio, e il resto di tutti i peccati: l'uomo che commette simili cose, queste saranno le sue vesti etc.... questi saranno i primi segni. Dopo ciò l'invidia dominerà nelle genti etc. Haec continuantur usque ad fol. 21 medium, ubi est inscriptio eorum quae sequuntur, ita comparata: Martirio del S. martire di Cristo Vittore, soldato, figlio di Romano, e di Santa Stefana, i quali compirono il loro agone il di 27. Parmute: nella pace del Signore, così sia. Accadde nel regno dell' empio imperator Diocleziano, sul terzo giorno del suo regno etc. Ascoltate ora la fortezza d'un giovinetto di venti anni etc. Diocleziano adunque si risolvette a far delle cose inconvenevoli innanzi a Dio. Fece adunque settanta statue d'oro e 70 d'argento etc. Fol. 22 Io Diocleziano imperatore comando che da Roma fino al Sud è a File tutti, sian prefetti, sian conti, sian presidi, siano tribuni, sian vescovi, sian sacerdoti, sian diaconi, sian servi, sian liberi.... sian occisi colla spada. Fol. 26 Avendo Diocleziano veduto S. Vittore, gli disse: Perchè non hai ubbidito a tuo padre e sacrificato ai miei dei? S. Vittore sciolse il cingolo.... ma voglio veramente esser soldato del mio signor Gesù Cristo, di cui sono servo. Gli disse l'imperatore: Non ho fatto proclamare a tutti di non pronunziare questo nome di Gesù in presenza mia? etc. Fol. 29 Questo è il primo martirio di S. Vittore nella citta di Antiochia (datogli) per ordine di suo padre e dell' imperator Diocleziano. Questo generoso era forte etc. Fol. 33 Nel mese di Parmute S. Vittore fu esiliato. Diocleziano stesso scrisse così: Io l'imp. Dioclez. scrivo al Armenio governatore di Alessandria. Quando ti sara condotto questo.... ascoltarlo in ogni cosa, di provarlo per tre volte, e di gettarlo quindi nel cammino del bagno per bruciarlo vivo. Allora S. Vittore fu consegnato nelle mani di quattro soldati etc.

[1] Quae ab hoc inde folio usque ad fol. 21 leguntur, non ad martyrium S. Victoris pertinere clarum est.

Codices Coptici octo reliqui bombycini vel chartacei recentiorum temporum sunt magnamque partem liturgici. Passim textui Coptico adiecta est interpretatio Arabica, ut in libris Coptorum eiusmodi recentioribus usu venit.

VI. Arabica (et Turcicum).

Horum in numero eminent folia membr. 151 maioris formae, quae ad eundem olim codicem pertinebant, cuius folia 75, iam antea in oriente a nobis reperta et Petropolin missa, in Anecdotis sacr. et prof. p. 13 sq. descripsimus. Diximus ibi, cl. Fleischero duce, scripturam et elegantia maxima et antiquissima ratione esse, quippe quae proximum a Kufica locum teneat, punctis diacriticis, quae vocant, perraro prima manu additis. Aetatis laude cl. Fleischerus vix longe eum cedere censuit syngrapho illi celebri papyraceo Parisiensi in usum peregrinatoris saec. p. Chr. octavi scripto. Qua quidem re rursus ille acumen suum probavit: ad finem enim foliorum quae nunc attulimus adscriptus est annus Arabum 279, i. e. Christi 892. Ad quam rarissimam antiquitatis laudem alia accedit non minoris momenti; codex enim continet interpretationem epistularum Pauli hucusque cognitis longe praestantem. Inter Erpenianum quidem textum, qui primo loco haberi solet, et Petropolitanum ea intercedit ratio ut, quum ex eodem uterque fonte fluxisse censendus sit, Erpenianus recentiorum formarum amans instar Vulgatae sit, Petropolitanus instar Italae antiquioribus formis quovis fere versu conspicuus. Quem thesaurum ad litteras Arabicas pariter atque ad critica Novi Testamenti studia valiturum quum dubium non sit, vehementer gaudeo quod Ioh. Dorn vir S. Ven. in eum excutiendum propediem suam insumpturus est operam. Quum autem prioribus foliis 75 epistulae quattuor integrae, Timotheo Tito et Philemoni inscriptae, cum fragmentis epistularum ad Romanos, ad Corinthios, ad Hebraeos contineantur, admodum probabile est additis his foliis 151 paene omnia in manu esse quibus integrum epistularum Pauli corpus efficiatur. Ceterum folium ultimum pictura insigne est, qua Paulus cum amico repraesentari videtur.

2.

Est volumen bombycinum, viginti fere cubitorum longitudinem habens, Hierosolymae, quum nondum a Turcis expugnata esset, et quidem ante annos 350 scriptum. Insunt litterae publicae de terris, quarum in possessionem donatione facta aedes Muhamedi sacra venit. Documentum multis nominibus insigne.

3.

Folia membr. tria perantiqua formae 4, quibus de Lucae vita et similibus exponitur. Videntur eiusdem generis et codicis esse atque memorabile illud fragmentum notarum ad evangelia isagogicarum, de quo Fleischero duce in Anecdotis sacr. et prof. p. 70 dixi.

4.

Folia membr. duo form. 4 satis antiqua, argumenti patristici.

5.

Folia membr. 41 maioris formae, fragmenta lectionarii Graeci Arabici, saeculo XI. vel XII. scripta.

6. 7. 8.

Duo priora fragmenta chartacea sunt non magni pretii. Nec maioris ut videtur sunt fragmenta chartacea codicis Turcici, quo historia Chalifarum continebatur.

VII. Hebraica.

1. Codex membr. in fol. scriptus anno 1391. Opus R. Isaac Vindobonensis continet, cui titulus est: Or Zarua, hucusque ineditum ac diu frustra in bibliothecis quaesitum. Extremo libro additum est opus ab Issur wa-Hether scriptum.

2. Codex membr. satis vetustus formae quart. maioris, continens Sepher Mizwot Katon, scriptum ab Isaaco Corbelio (ab urbe „Corbeil" ad Sequanam nominato). Ipse textus saepius editus est, non item notae ex variis libris decerptae magnique ut videtur pretii. Multa folia madorem passa sunt indeque iacturam scripturae fecerunt.

3. Codex membranac., plura opera R. Iosephi, cui Chiquatilla cognomen est, R. Mosis Ben Nachman aliorumque scriptorum cabbalisticorum continens. In his sunt commentarius ad primum caput prophetae Ezechielis, Pirke hamerkaba, Schaar ha-Razim, Schare Zedek.

4. Codex membr. scriptus anno 1286 (sed in notatione anni correctum videtur). Continet commentarium ad Sabat, Erubin et Pessachim, quem Jesaja min Trani scripsit. Insignis etiam est nonnullis manu Asulai scriptoris celeberrimi adnotatis.

5. Cod. chart. form. oct. Opus cabbalisticum continet, quod Sabbatai Zebi composuit et inscripsit: Or Kadmon.

6. Codex chartac. anno 1781 scriptus. Opus est Iacobi Zemach cabbalisticum, cui titulus est: Kol Berama.

7. Cod. chart. form. maioris, in quo est: Raschi ad tractatum Seder Kodoschim, cum commentariis.

8. Cod. chart. anno 1429 (5189) scriptus. Opus continet Iosephi Zarka grammaticum, inscriptum Rab Pealim. Ineditum et magni pretii.

9. Volumen membr. usui synagogae destinatum. Continet textum libri Estherae.

10. His libris scriptis accedit princeps bibliorum Rabbinicorum editio, quam anno 1518. Venetiis 4 voluminibus formae maximae publicavit Dan. Bombergus. Nostrum libri rarissimi exemplar totum in membranis exscriptum est.

VIII. Samaritana.

1. Codex Pentateuchi membranaceus integer isque antiquissimus. Duo priora folia, recentioribus membranis constant, sed textum ex alio antiquissimo Samaritanorum codice exscriptum praebent.

2. Codex Pentateuchi membr. et antiquissimus. Quae ab initio desiderantur capita undecim, ea supplentur foliis membranaceis codicis Samaritani Arabici. Rursus deest cap. 11 usque ad cap. 26 medium, item Deuteron. 14, 23 usque 23, 7. Folia extrema aliunde decerpta sunt, sed et ipsa cum antiquitate tum scripturae pulchritudine praestant.

IX. Slavonica.

Tria sunt codicum membranaceorum fragmenta, primum foliorum 40 formae oct. maioris, alterum foliorum 8 et tertium 7 form. minoris. Primum et tertium ad libros liturgicos pertinuerunt, secundum ad codicem psalterii.

X. Abyssinica.

Codices sunt membranacei decem et unus bombycinus. Primus evangelium Iohannis continet, secundus eiusdem apocalypsin cum apocryphis nonnullis de descensu Christi ad inferos, septimus collectionem patristicam, plures alii psalterium cum liturgicis nonnullis, octavus (is solus bombycinus est) grammaticam minorem.

XI. Armeniaca.

1. Codex foliorum membr. 301 formae minoris, textum psalterii continens, litteris initialibus saepe exornatus.

2. Codex foliorum membr. 232 eiusdem formae. Inest breviarium. Litterae initiales pleraeque auratae.

3. Codex bombyc. form. minimae, maximam partem psalterii continens.

4. Codex bombyc. foliorum 156 eiusdem formae. Breviarium.

5. Codex chartac. form. quart. Miscellanea.

XII. Antiquitates variae.

1. Papyrus Hieratica, rara longitudine sed magna fragilitate. Pars prior bene conservata et ad legendum non ita difficilis est; altera vero frustis tantummodo constat, quorum textus legi nequit.

2. Sacrificium Apidi oblatum. Opus textum vel potius in tela pictum.

3. Pictura in charta densata cum inscriptione hieroglyphica.

4. Fragmentum tegumenti sepulchralis Aegyptiaci, in quo repraesentatur iudicium de anima defuncti habitum.

5. Στήλη quam vocant, Apidem pictum cum inscriptione hieroglyphica exhibens.

6. Tabula ex ligno sycomori formae quadratae cum figuris et inscriptionibus hieroglyphicis.

7. 8. Lapides duo inscriptionibus hieroglyphicis et figuris insignes.

9. Lapis sepulchralis, in quo Coptice inscriptum est, addito etiam anno ut videtur.

10. Lapides et testae decem, inscriptionibus insignes, hi Copticis, illae demoticis.

11. Decem idola fictilia inscriptionibus ornata hieroglyphicis.

12. Monumenta quattuor minora sepulchralia lignea cum inscriptionibus Graecis, quarum scriptura cum usu primorum p. Chr. saeculorum convenit. In uno inscripta haec sunt: σεν αλυ πια πληνιοσ μεμνονοσ εβιω σεν ετη ι̅δ̅. In altero defunctus annorum dicitur ν̅ξ̅, in tertio ν̅ε̅ (hunc in modum: εβιωσεν ετων ν̅ε̅) additis his: με (sic) λυποῦ ουδισ γαρ αϑανατοσ εν τω κοσμου (sic). Quartum altero latere canem repraesentat, altero haec inscripta habet: εμμουτις ετων ξ̅.

13. Papyrus Graeca.

Pervenit ad haec tempora, ut inter philologos constat, quaedam Secundi philosophi Atheniensis vita, in qua narratur, propter triste matris fatum voto perpetuae taciturnitatis illum se obstrinxisse: quam edidit post Adamum Schier Conr. Orellius in Opusculis Graecor. veter. sententiosis, tom. I. p. 208 sqq. Lipsiae 1819. Quae narratio quum ita sit comparata ut admodum sublestae fidei videatur, satis pro-

fecto mirum accidit quod nuperrime sub pulvere desertorum Aegypti inventa est papyrus Graece scripta, quae eiusdem philosophi vitam illustrat. Utitur illa quidem litteris eiusmodi quae ab altero p. Chr. saeculo, quo ipso Secundus vixit, haud abhorrent. Quamvis autem prior papyri pars cum aliquot ut videtur textus columnis perierit, certe nondum innotuerit [1], atque etiam margines inferiores duarum columnarum cum versibus nonnullis abscissi sint, tamen ea quae supersunt satis sunt ut summae rei, quae in vita illa traditur, luculentissimum testimonium praebeant. Quo testimonio confirmatur taciturnitatis votum, item quantam propterea philosophus ab Hadriano vexationem passus sit quantaque constantia imperatoris ille minas vicerit: quae vero arguta philosophi dicta de deo, de homine, de mundo aliisque rebus gravissimis circumferuntur, minime ad eius cum Hadriano commercium trahuntur. Sed ipsam papyri scripturam, quemadmodum adsecutus sum, statim adponam cumque textu vitae, quam vel maxime ab eadem scriptura pendere clarum est, componam; etsi sperandum est, accuratioribus aliorum studiis et textum passim rectius enucleatum iri et singula doctiorem commentarium habitura esse. Adhibendos autem curavi ad exscribendum textum eos typos, qui decem ante annis edendo codici Claromontano in officina F. A. Brockhaus inservierunt. Qui quamquam subtiliori rationi palaeographicae non satisfaciunt, tamen melius quam typi vulgares ipsam papyri scripturam repraesentant.

---

[1] Beduinis mos est, papyros quas ex pulvere protraxerunt dissecare et per segmenta vendere: id quod non modo augendi lucri caussa, sed etiam propterea faciunt quo facilius lateat venditio.

ΚΑΤ[ЄΒЄΝ][1]ΟΝЄΙCΠΙΡЄ[2]ΑΗΝΓΑΡΟΤΟΠΟC
ЄΚΙ[ΝΟC]ΤωΝΚΟΛΑΖΟΜЄΝΟΝ[3]ΑΠΑ
ΓΟΝ[ΤЄ]CΑΥΤωΝ[3]ЄΛЄΓΟΝЄΙΝΑΤΙΟ[3]
CЄ[ΚΟ]ΥΝΔЄ[4]CΙωΠωΝΑΠΟΘЄΝΗC[5]
ΚΙ[CΑΛ]ΛΗCΟΝΚΑΙΖΗCΟΝΧΑΡΙCЄ
C[ЄΑ]ΥΤ . . . . .[6]ΖΗΝΔΙΑΤΟΥΛΟΓΟΥ[7]
Κ[ΑΙ]ΓΑΡΟΚΥΚΝΟCΑΔΙΠΡΟCΤΟΤЄΡ
[ΜΑ]ΤΟΥΒΙΟΥΚΑΙΤЄΛΟCΜЄΤΑΝΟ
ΗCΟΝΗΔΗΟΤΙΙΚΑΝΟCΟΠΡΟ[8]
[ΓЄΝΟΜ]ЄΝΟCCΟΙΧΡΟΝΟC[9]ΠΟΛ
ΛΟΙCΜЄΝΟΥΝΚΑΙΑΛΛΟΙC[10]ΛΟΓΟΙC
[ΠΑ]ΡΑΜΟΙ[ΘЄΙ]ΤΑΙΚΑΙЄΔЄΞЄ[11]
[ΤΟ]ΝΦΙΛΟCΟΦΟΝΟΔЄΚΑΙΤΟΥ
[ΘΑ]ΝΑΤΟΥΚΑΤΑΦΡΟΝΗCΑCЄΞЄ
[ΔЄΧЄ]ΤΟΤ[12]. . . . .
. . . .

---

[1] Qui primus explicuit papyrum et chartae densatae agglutinavit, non satis attendit ad hanc partem; nonnihil enim litterarum per priores versus conglutinata papyro obtectum est. Propter spatium malebam εβεν quam εβαιν coniicere. Littera ο quae sequitur non satis clara est; tamen potius ο quam ε esse videbatur.

[2] Hac voce male intellecta ortum videtur εἰς πεῖραν, ut Vita habet.

[3] ο et ω saepissime in hac scriptura confusa sunt.

[4] Hoc loco unius fere litterae spatium est, sed nihil scriptum videtur.

[5] αποθενησκις: sic scriptum est. Cum quattuor primis versibus in vita Secundi haec conveniunt: καὶ ὁ μὲν σπεκουλάτωρ κατέβαινεν ἔχων αὐτὸν εἰς τὴν πεῖραν, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἐκεῖνος τῶν κολαζομένων, καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Ὦ Σεκοῦνδε, τί σιωπῶν ἀποθνήσκεις;

[6] Videtur σεαυτο το edendum, sed potius σεαυτου ο.. scriptum videtur.

[7] Vita pergit: λάλησον καὶ ζήσῃ· χάρισαι ἑαυτῷ ζωὴν δι᾽ αὐτοῦ λόγου.

[8] οτι: non certum (σιγησ?); certius ικανοσ; item ο προ, nisi quod potius προσ quam προ scriptum videtur.

[9] Vita: καὶ γὰρ ὁ κύκνος πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου, καὶ ὅσα δὲ ἄλλα πετεινὰ τῇ δεδομένῃ αὐτοῖς φωνῇ κελαδεῖ, καὶ οὐδέν ἐστιν ἄφωνον ἐν τῷ βίῳ· μετανόησον οὖν, ἱκανὸς γὰρ πρός σε σιωπῆς γενόμενος χρόνος (cod. ἱκανὸν - γενόμενον χρόνον).

[10] Ita videtur.

[11] Si revera εδεξε legendum est, a δέκω derivandum erit. Quod quamvis et ipsum dubitationem habeat, tamen δέκων (alii δεκών), quod Hesychius ὁ δικαζόμενος explicat, vix alia radice utitur. Quodsi vero εδεξε eadem cum δικάζεσθαι significatione corrumpendi, pervertendi dici potuit, ad locum satis quadrat. Vita eius loco ἐδελέαζε habet.

[12] Reliqua huius versus verba repetitis studiis fortasse legi poterunt. Vita post χρόνος ita pergit: καὶ ἄλλοις δὲ πλείοσι λόγοις παρεμυθεῖτο καὶ ἐδελέαζε τὸν Σεκοῦνδον. ὁ δὲ Σεκ. καὶ τοῦ ζῆν καταφρονήσας σιωπῶν τὸν θάνατον ἐξεδέχετο, τοῖς λόγοις μὴ ἐπιστραφείς. Ea vero quae abscissis extremis versibus perierunt sic exprimit: ὁ δὲ σπεκουλάτωρ ἀπαγαγὼν τὸν ἄνδρα ἐπὶ τὸν συνήθη τόπον ἔφη· Σεκοῦνδε, πρότεινόν σου τὸν αὐχένα καὶ δέξαι δι᾽ αὐτοῦ τὸ ξίφος.

ΤΩΝ[3]ΑΥΧΕΝΑΔΙΑΤΗϹϹΕΙΓΗϹΤΩΒΙΩ
ΑΠΕΤΑΞΑΤΩ[3]ΓΥΜΝΟΝΑΥΤΩΞΙΦΟϹ
ΕΝΔΙΚΝΥΜΕΝΟϹΦΗϹΙΝΟ[3]ϹΕΚΟΥΝΔΕ
ΑΓΟΡΑϹΟΝΤΗΦΟΝΗ[3]ΤΟΝΘΑΝΑΤΟΝ
Ω[3]ΔΕϹΕΚΟΥΝΔΟϹΟΥΚΕΠΕ . . . . .[13]
ΠΑΡΑΛΑΒΩΝΔΕΑΥΤΩΝ[3]ΗΛΘΕΝ
ΟϹΠΕΚΟΥΛΑΤΩΡΠΡΟϹΑΔΡΙΑΝΟ̄
ΦΗϹΙΝΔΕϹΠΟΤΑΒΑϹΙΛΕΕΥ[14]ϹΕΚΟΥΝ
ΔΕ[15]ΟΙΟΝΜΟΙΠΑΡΑΔΕΔΩΚΑϹΤΟΙΟΥ[ΤΟΝ]
ϹΟΙΕΝΚΟΜΙΖΩ[Μ]ΕΧΡΙΘΑΝΑΤΟΥ
ϹΙΩΠΗϹΑΝΤΑ[16]ΑΔΡΙΑΝΟϹΔΕΘΑΥΜΑ
ϹΑϹΤΗΝΤΟΥΦΙΛΟϹΟΦΟΥ[17]ΕΓΚΡΑΤΙΑΝ
ΑΝΑϹΤΑϹΕΦΗΕ[18]ϹΕΚΟΥΝΔΕΤΗΝ
ϹΙΩΠΗΝΕΤΗΡΗϹΑϹΟϹΠΕΡ[3]ΝΟ
ΜΩΝ[3]ΤΙΝΑϹ[19]ϹΕΑΥΤΩ[ΕΠΙ][20]ΘΕΙϹ
ΕΓΩΔΕ . . . . Μ[21]ΕΤΟΝΝΟΜΟ . . .
. . . .

---

[13] Vita: ὁ δὲ Σεκ. τείνας τὸν αὐχένα δι᾽ αὐτῆς σιωπῆς τοῦ βίου ἀπετάσσετο. γυμνὸν δὲ τὸ ξίφος ἐνδεικνύμενος ὁ σπεκουλάτωρ ἔφη· Ὦ Σεκοῦνδε, ἀγόρασον φωνῇ σου τὸν θάνατον. ὁ δὲ Σεκ. οὐκ ἐλάλησεν.

[14] et [15] Utrumque sic in papyro est.

[16] Vita: παραλαβὼν δὲ ὁ σπεκουλ. αὐτὸν ἦλθε πρὸς ἀδριανὸν καὶ ἔφη· Δέσποτα καῖσαρ, τὸν Σεκοῦνδον, οἷόν μοι παρέδωκας, τοιοῦτόν σοι αὐτὸν ἤγαγον, μέχρι θανάτου σιωπήσαντα.

[17] Ita legendum videtur, quamvis non omnes litterae satis appareant.

[18] Ita perperam scriptum est.

[19] Rursus σ per errorem duplicatum.

[20] επι non satis certum est, sed non potest legi προσ, ut Vita habet.

[21] Fortasse ου δυναμε. Praeterea versibus deperditis similia atque in Vita legi debebant, quae post σιωπησαντα sic pergit: Ἀδριανὸς δὲ θαυμάσας τὴν τοῦ φιλοσόφου ἐγκράτειαν, ἀναστὰς ἔφη· Σεκοῦνδε, τὴν σιωπὴν ἀσκήσας (sic), ὥσπέρ τινα νόμον σεαυτῷ προσθεὶς, τὸν νόμον σου παραλῦσαι οὐκ ἠδυνήθην· λαβὼν τοίνυν ταύτην τὴν δέλτον, γράψον καὶ ὁμίλησόν μοι διὰ τῶν χειρῶν σου. δεξάμενος δὲ ὁ Σεκ. ἔγραψε τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ Ἀδριανὲ etc.

[22] ΜΕϹΕΕΝΕΚΑΤΟΥΑΠΟΘΑΝΙΝΤΟ
ΓΑΡΜΕΑΠΟΚΤΙΝΙΝΜΟΝΟΝ
ΕΝϹΟΙΕϹΤΙΝΑΡΧΩΝΓΑΡ
ΤΟΥΤΟΥΕΡΕΘΗϹΤΗϹΓΑΡΕ
ΜΗϹΦΟΝΗϹΚΑΙΤΟΥΕΝΕΜΟΙ . . . [23]
ΦΘΟΡΙΚΟΥΛΟΓΟΥΟΥΔΕΜΙ
ΑΕΝϹΥΕϹΤΙΝΕΞΟΥϹΙΑ [24]

[22] Praecessisse videtur ου φοβου-, quemadmodum Vita pergit: οὐ φοβηθήσομαί σε τοῦ ἀποθανεῖν.

[23] Dubium est utrum h. l. aliquid scriptum fuerit necne. Quaerebam α vel αδια, ut fieret αφθορικου vel αδιαφθορικου, quae ipsa soloeca sunt; sed neutrum apparebat; neque magis προ, unde fieret προφθορικου, quod vitiose pro προφορικου scriptum videri posset; quod enim sequitur φθορικου, certum est.

[24] Vita post ἀποθανεῖν sic: ἄρχων γὰρ τοῦ καιροῦ τούτου εὑρέθης, τὸ γὰρ ἀποκτεῖναί με ἐν σοί ἐστι, τῆς δ' ἐμῆς φωνῆς καὶ τοῦ ἐμοῦ προφορικοῦ λόγου οὐδεμία σοί ἐστιν ἐξουσία. In his priora perquam corrupta esse apparet; corriguntur autem cum tot aliis perperam editis papyri scriptura, quamvis et ipsa scateat vitiis. Ceterum vix dubium est quin quae in Vita sequuntur de problematibus philosopho ab Hadriano propositis fabulatoris ingenium huc adnexuerit.

Ultimo loco de astrolabio Graeco Aegyptiaco dicendum breviter. Inventum est nuper in necropoli Memphitica. Ex aere factum est videturque ad quartum fere saeculum referendum. Utramque partem cum aliqua scripturae aeneae imitatione lapidi incidendam curavimus. Etiam instrumentum mobile alteri impositum parti, in qua menses notati sunt, artifex adpinxit. Nondum inventus est qui singula cum idonea rei scientia explicaret. Nomina urbium et terrarum, quae in altera parte scripta sunt, nihil obscuri habebunt; neque quae altera parte per compendium indicata sunt Aegyptiaca mensium nomina ad explicandum difficilia sunt. Ter enim plenus duodenarius mensium numerus efficitur, ita quidem ut seni exterioribus marginibus notati in unum coniungendi, qui vero bis seni interiora implent, eorum priores a dextra ad sinistram legendi sint [1]. Commodi lectorum caussa illa mensium nomina plene adscribam [2]: τυβί (ἀρχ. ἀπὸ ἰαννουαρ.), μεχίρ, φαμενώθ [3], φαρμουθί, παχών, παϋνί, ἐπιφί, μεσωρί, θώϋθ, φαωφί, ἀθυρί, χοιάκ. Item urbium et terrarum nomina secundum astrolabii ordinem et modum: ινδια, μεροη, δοηνη, βερονικη, μεμφις, αλεξανδρι (omisso α extremo), πενταπολις, βοστρα, νεαπολις, κεσαρια, καρχηδων, ..., ..., ... (tria huius loci nomina aes obtegit), τορτυνα, αντιοχια, ροδος, παμφυλια, αργος, σορακουσα (sic), αθηναι, δελφοι, ταρσος, αδριανουπολις, ασια, ηρακλεια, ρωμη, αγκυρα, θεσσαλονικη, απαμια, εδεσα, κωνσταντινουπι (sic), γαλλιαι, αραβεννα, θρακη, ακυληια.

[1] Etiam istae formae in tabula nostra ad ipsius astrolabii rationem delineatae sunt.

[2] Sequor scripturam codicis Coislin. CCXXIV, unde cum pluribus aliis (cf. Anecd. sacr. et prof. p. 124 sqq.) fol. 375 transscripsimus mensium nomina Romanis, Hellenibus, Hebraeis, Aegyptiis, Cappadocibus, Atheniensibus, Lacedaemoniis, Bithynis, Macedonibus olim usitata.

[3] Compendio utitur φαμεν. Utroque vero loco ubi inversus litterarum ordo est φαμενε (i. e. φαμενεθ) scriptum est.

EX CODICIBUS INSULAE PATMI.

INEDITUM DIODORI SICULI. ORIGENIS SCHOLIA IN PROVERBIA SALOMONIS.

Ineunte mense Iulio anni praeteriti secundum visi Patmi insulam, quae etiamnum Iohannis nomen atque memoriam singulari pietate colit. Monasterium S. Iohannis bibliotheca gaudet libris scriptis insigni. Quos quum iam anno 1844 obiter examinassem, nunc nonnullos subtilius excutere propositum erat. Horum in numero erat codex egregius saeculi fere undecimi, libros sex (XI usque XVI) historiarum Diodori Siculi continens. A quo cum editis conferendo abstinui, quoniam nuper is cui cura bibliothecae demandata est, Ioh. Saccelion, vir non mediocriter eruditus, totius textus collationem iam instituerat, quam passim ad ipsum codicem quum exigerem accuratam esse intellexi. Quamvis autem scriptura codicis non ita sit comparata ut Diodori textum per eos quos continet libros ab omni labe liberet, tamen non modo multis locis quae edita sunt emendare videtur, sed etiam unius certe loci lacunam ab editoribus vix animadversam explet. Locus est libri XII. sectione 57, quae in editionibus concluditur verbis: καὶ ἱκέται τοῦ δήμου καὶ τῶν θεῶν ἐγένοντο. Ad ista codex Patmi haec addita habet: οἱ δὲ κορκυραῖοι διὰ τὴν πρὸς θεοὺς εὐσέβειαν τῆς μὲν τιμωρίας αὐτοὺς ἀπέλυσαν, ἐκ τῆς πόλεως δὲ ἐξέπεμψαν. οὗτοι δὲ πάλιν νεωτερίζειν ἐπιβαλόμενοι καὶ τειχίσαντες ἐν τῇ νήσῳ χωρίον ὀχυρὸν ἐκακοποιοῦντο τοὺς κορκυραίους. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Multum de duobus aliis codicibus sperabam. Alterum H. O. Coxe, doctissimus bibliothecae Bodleianae bibliothecarius, in eo quem anno 1858 de cdd. Graecis bibliothecarum orientalium scripsit libello[1] p. 67 his verbis denotat: „Origenis commentarius super Pentateuchum et Prophetas", item alterum p. 61 dicit „Origenis Hexapla, cum scholiis"[2]. At priorem ab Origene alienum esse vidi. Continet enim Theodoreti opera aliquot exegetica, quorum primum inscribitur: Quaestiones in Octateuchum, alterum ἑρμηνεία εἰς τὰ ἀπορούμενα τῆς γραφῆς, tertium: εἰς τὰ ζητούμενα ἄπορα τῶν βασιλειῶν, etc. Error de toto codice inde ortus est quod Quaestionum in Octateuchum deest initium. Ceterum codex decimi saeculi optimaeque notae est. Alter, saeculi eiusdem ut videtur decimi, quem Hexaplorum titulo ornarunt, continet primum Philocaliam Origenis. Hanc proxime excipiunt, quae revera ex Origenis Hexaplis desumpta esse ipse codex testatur[3], scholia in Proverbia Salomonis. His describendis totum quatriduum impendere non dubitavi, dum in monasterio S. Iohannis liberali Danielis venerabilis antistitis fratrumque hospitio fruebar.

---

[1] „Report to Her Majesty's government, on the Greek MSS. yet remaining in libraries of the Levant."

[2] Iidem tituli in tegumentis codicum notati sunt, unde ad alios transisse videntur. Cum cl. Coxio consentit V. Guérin: Description de l'île de Patmos et de l'île de Samos, Paris 1856. Cf. p. 107 et 114 sub nr. 53 et nr. 166.

[3] Vide infra quae scholiis subscripta sunt.

Eorum quae tum descripseram nuper editionem parans vidi indefessis Angeli Maii studiis etiam scholia similia in nova patrum bibliotheca anno 1854 publicata esse. Hausit ille ex catena patrum, quam codex Vaticanus 1802 continet. Ex eadem catena cum Origene etiam Didymi et Hippolyti commentarios descripsit atque edidit. Quod quamvis laudabili circa litteras augendas cura fecerit, tamen constat quanta cautio in tali catenarum usu adhibenda sit. Ut enim non raro evenit ut singulis scholiis auctorum nomina praesertim illustrium incuriose praeponerentur, quae quidem eo facilius confundebantur quoniam per compendium scribi solebant, ita concinnatores catenarum ea quae quis scripserat non haesitarunt idoneis ut opinabantur additamentis augere, consulentes illi quidem lectorum utilitati neglectis studiis criticis. Neque raro in catenis dubium est ubi desinant ea quae nomen auctoris praepositum habent; unde fit ut quae similia sine nomine sequuntur, eiusdem qui priora scripsit esse videantur: quo quidem modo iam ipsi librarii saepe in errorem ducti sunt. Quae quum ita sint, circa haec Origenis scholia non exigua erit codici Patmio auctoritas, quippe ex quo quae catenae Vaticanae studiisque Romanis debentur modo confirmentur, modo reprobentur, modo suppleantur, modo emendentur [1]. Magnus quidem eorum scholiorum numerus est quae in catena plane non inventa, vel etiam aliorum nomine, ut Hippolyti et Didymi, notata sunt. Haec pleraque ita sunt comparata, ut Origenianam aperte prae se ferant originem. Alia vero multa, quae in catena sola leguntur, iis qui cum cognitione operum Origenis sensum aliquem criticum coniunctum habent improbatum iri certum est [2]. Quae ad distinguenda illorum quoque ratio faciet, quae quum catenae tum scholiorum auctoritate Origeni vindicantur. Passim quidem, utri maior fides habenda sit, dubium videtur. Quae dubitatio eo augetur, quod de studiis Origenis circa Proverbia Salomonis non satis compertum habemus. Mihi quidem perquam probabile est, et commentarios et scholia illum in hunc librum pariter atque in alios plures scripsisse: id quod ipsum significari videtur scholio ad 25, 26 posito (apud nos cf. quae ad cap. XXV numero 20 insignivimus), ubi legitur: ἃ οὐ δυνατὸν νῦν παραθέσθαι διὰ τὸ εἶδος τῶν σχολίων πολυλογίαν μὴ ἐπιδεχομένων [3]. Ex commentariis autem pleraque derivata existimo quae Carol. Delarue in III. volumen operum Origenis recepit (cf. p. 1 — 10), neque in excerptis Romanis desunt quae ex iisdem hausta esse putes. Scholia vero, quae usui communi magis accommodata erant, Patmius prae ceteris codex servavit. Sed spero non defuturos esse qui subtilius hanc in rem inquirant, mecum gaudentes quod novum istud laborum tanti ecclesiae doctoris supplementum litteris Christianis impertire contigit.

Ipsis autem scholiis in codice Patmio nonnulla de asteriscis et obelis praecedunt. Haec ad textum Proverbiorum hexaplarem non ad scholia pertinent, textus vero in codice non exscriptus est [4]. Neque

[1] Haud pauca in libro Ang. Maii vel maxime manu emendatrice indigent; sunt etiam quae ex miro errore fluxisse dicas. Ipsi autem in notis fere non correximus nisi quae duce Patmio codice corrigenda erant.

[2] Ita quae in catena textui Patmio addita sunt: I, 17 πτερωτὰ δὲ ἡμεῖς etc. I, 27 ἠδίκουν δὲ νηπίους εἶπε etc. II, 2 ἢ ὁ μὴ ἐπὶ κενοδοξίᾳ ποι. III, 3 ἀλλὰ καὶ ἄλλοις συμβουλ. et καὶ ἑτέρους κωλύων. XXII, 13 ὃς ποιμανεῖ etc. XXII, 20 ἢ καὶ τὰς περὶ etc. XXIV, 2 ἤ τινα τῶν ἀρετ., cum aliis multis manifesta sunt aliorum ad Origenis textum additamenta. Cf. etiam XXV, 12 ubi quae teste cod. Patm. Origenes adnotavit „τινὲς“ dedisse dicuntur. Illa quidem Pauli Samosatensis mentio, quae fit ad XXIX, 4, ipsi Maio interpolationis suspicionem movit.

[3] His verbis auctor catenae ita usus est ut pro διὰ τὸ εἶδος scriberet κατ' εἶδος, omissis quae catenae non conveniebant, quamvis vel maxime ad rem pertinerent, τῶν σχ. πολ. μ. ἐπιδ.

[4] Aliquoties in margine manu posteriore adscribuntur ea textus verba, ad quae scholion spectat, ut ἀρχὴ αἰσθήσεως φόβος κυρίου, στέφανον γὰρ χαρί[των] etc. Praeterea ipsa prima manu in margine haec adnotata sunt: ad ἀσεβεῖς 1, 7 ἄφρονες (ut Aq. Symm. Theod.), ad ἐμυκτήρισαν 1, 30 διέσυραν (ut Aq.), ad παιδεύει (ut cod. Alex.) 3, 12 ἐλέγχει. Quae quidem et ipsa omnino ab Hexaplis pendere videntur. Cf. etiam infra ad cap. III, 9 sqq., item ad VI, 22. VII, 13. VIII, 7. ubi notas eiusdem generis satis memorabiles exscripsimus.

magis „Evagrii scholium“ ad hanc scholiorum scripturam spectat, sed potius ad Hexaplorum exemplum scholiis instructum iisque variorum signorum usu distinctis. Tamen inde discitur quanta iam in antiquis codicibus hexaplaribus scholiorum varietas et quam prona erroribus fuerit.

Σχόλια εἰς τὰς παροιμίας[1].

ἀστερίσκος, ὀβελός.

Ὅσοις[2] οἱ ὀβελοὶ πρόσκεινται ῥητοῖς, οὗτοι[3] οὐκ ἔκειντο οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς οὔτε ἐν τῷ ἑβραϊκῷ, ἀλλὰ παρὰ μόνοις τοῖς ō· καὶ ὅσοις οἱ ἀστερίσκοι πρόσκεινται ῥητοῖς, οὗτοι ἐν μὲν τῷ ἑβραϊκῷ καὶ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐφέροντο, ἐν δὲ τοῖς ō οὐκέτι[4]· τὰ δὲ ἠστερισμένα ἐν ταὐτῷ καὶ ὠβελισμένα ῥητὰ φέρονται μὲν παρὰ τοῖς ō, φέρονται δὲ καὶ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, τὴν θέσιν δὲ μόνην παραλλάσσουσιν οἱ λοιποὶ καὶ τὸ ἑβραϊκὸν παρὰ τοὺς ō· ὅθεν ὠβέλισται ἐν ταὐτῷ καὶ ἠστέρισται, ὡς παρὰ πᾶσι[5] μὲν φερόμενα, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ τόποις.

Τὸ μὲν οὖν βιβλίον ἔχει κατὰ τὴν θέσιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν ō, σεσημείωται δὲ καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν λοιπῶν, ὡς κεῖνται παρ᾽ αὐτοῖς τὰ[6] ῥητά· καὶ ὅπου μὲν ἐν ὀλίγοις ῥητοῖς ἐγένετο αὐτοῖς ἡ ἐναλλαγή, δήλη ἐστὶν αὐτόθεν ἐκ τῶν παρακειμένων σημείων· ὅπου δὲ ἐν πλείοσιν, ἥτις καὶ ἐσχάτη ἐστίν, ταύτην ἔχει παρὰ τοῖς λοιποῖς τὴν ἀκολουθίαν· μετὰ τὸ Τὰς δὲ τιμωρίας ἀμφοτέρων τίς γνώσεται, συνάπτουσι[7] Ταῦτα δὲ λέγω ὑμῖν τοῖς σοφοῖς ἐπιγινώσκειν, ἕως Καὶ ἡ ἔνδειά σου ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς· εἶτα Αὗται αἱ παιδεῖαι σολομῶντος, ἕως Βδέλυγμα (cod. βδέλλ.) δὲ ἀνόμῳ κατευθύνουσα ὁδός· εἶτα Λόγον φυλασσόμενος υἱὸς ἀπωλείας ἐκτὸς ἔσται, ἕως Καὶ τοὺς πένητας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων· εἶτα Τῇ βδέλλῃ τρεῖς θυγατέρες ἦσαν, ἕως Διάκρινε δὲ πένητα καὶ ἀσθενῆ· εἶτα Γυναῖκα ἀνδρείαν (cod. -εῖαν) τίς εὑρήσει. ταῦτα δὲ παρεθήκαμεν ἵνα μὴ ἐμπίπτοντος τοιούτου ἀντιγράφου[8] δόξῃ τὸ βιβλίον ἐσφάλθαι. οἱ λοιποὶ Τὰς δὲ τιμωρίας· εἶτα Ταῦτα λέγω, ἕως Καὶ ἡ ἔνδειά σου· εἶτα Αὗται αἱ παιδεῖαι, ἕως Βδέλυγμα (cdd. rursus βδέλλ.) δὲ ἀνόμῳ· εἶτα Λόγον φυλασσέμενος, ἕως Καὶ τοὺς πένητας· εἶτα Τῇ βδέλλῃ τρεῖς, ἕως Διάκρινε δὲ· εἶτα Γυναῖκα ἀνδρείαν.

Εὐαγρίου σχόλιον. Εἰσὶν ὅσα προτεταγμένον ἔχουσι τὸν ἀριθμὸν ὧδε, ὅσα ὠριγένην ἐπιγεγραμμένον ἔχει τούτῳ τῷ μονοσυλλάβῳ ὦ· εἰσὶ δὲ μάλιστα ἐν τῷ ἰώβ· ὅσα δὲ περὶ διαφωνίας ῥητῶν τινῶν τῶν ἐν τῷ ἐδαφίῳ ἢ ἐκδόσεών ἐστιν σχόλια, ἅπερ καὶ κάτω νενευκυῖαν περιεστιγμένην ἔχει προτεταγμένην, τῶν ἀντιβεβληκότων τὸ βιβλίον ἐστίν· ὅσα δὲ ἀμφιβόλως ἔξω κείμενα ῥητὰ ἔξω νενευκυῖαν περιεστιγμένην ἔχει προτεταγμένην, διὰ τὰ σχόλια προσετέθησαν κατ᾽ αὐτὰ τοῦ μεγάλου εἰρηκότος διδασκάλου, ἵνα μὴ δόξῃ κατὰ κενοῦ τὸ σχόλιον φέρεσθαι, ἐν πολλοῖς μὲν τῶν ἀντιγράφων τῶν ῥητῶν οὕτως ἐχόντων, ἐν τούτῳ δὲ μὴ οὕτως κειμένων ἢ μηδ᾽ ὅλως φερομένων καὶ διὰ τοῦτο προστεθέντων.

---

[1] Ordinem singulorum ut in ipso codice est observavimus.

[2] His etiam usus est Const. Oiconomos, beatae memoriae, in quarto librorum quos περὶ τῶν ō ἑρμηνευτῶν etc. 1844 sqq. scripsit, p. 903 sq. Textum exscripsit usque τ. σοφ. ἐπιγινώσκειν, item ταῦτα δὲ παρεθήκ. usque ἐσφάλθαι. De ipsis vero scholiis adnotavit: Ἐφεξῆς ἀκολουθοῦσι καὶ μικρὰ σχόλια ἐξηγητικὰ εἴς τινας στίχους τοῦ α´ κεφ. τῶν Παροιμ. μέχρι τοῦ 18 στίχου. Quae ex errore fluxisse in promtu est. Denique addit quae ad finem scholiorum leguntur: Μετελήφθησαν - - διωρθώσαντο.

[3] Recte Oiconom. τόποι subintelligendum censet.

[4] [5] Oiconom. edidit οὐκ εἰσὶ et παρ᾽ ἅπασι, item παραλλάττουσιν.

[6] Cod. habet τέρατα pro τὰ, quod iam Oiconomos substituit.

[7] Vox per compendium scripta. Oiconomos edidit συναπτῶς.

[8] Ita codex, nec opinor vitiose: cf. Thes. Gr. Ling. sub ἐμπίπτειν p. 881 „Interdum vero et sine casus adiectione positum invenitur, ἐμπίπτων pro Occurrente s. Obvio“ etc. Oiconomos autem correxit ἐμπίπτων τις τοιούτῳ ἀντιγράφῳ.

α̅ Παροιμία. παροιμία ἐστὶν λόγος δι' αἰσϑητῶν πραγμάτων σημαίνων πράγματα νοητά [1].

β̅ Βασιλεία. Ἰσραὴλ ἐστιν γνῶσις πνευματικὴ τοὺς περὶ τοῦ ϑεοῦ καὶ ἀσωμάτων καὶ σωμάτων καὶ κρίσεως καὶ προνοίας περιέχουσα λόγους, ἢ τὴν περὶ ἠϑικῆς καὶ φυσικῆς καὶ ϑεολογικῆς ἀποκαλύπτουσα ϑεωρίαν. τούτου χάριν φησίν· Ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραὴλ τοῦ γνῶναι παιδείαν καὶ σοφίαν. καὶ σοφία μέν ἐστιν γνῶσις σωμάτων καὶ ἀσωμάτων καὶ τῆς ἐν τούτοις ϑεωρουμένης κρίσεως καὶ προνοίας· παιδεία δέ ἐστιν μετριοπάϑεια παϑῶν, περὶ τὸ παϑητικὸν ἢ ἄλογον τῆς ψυχῆς μέρος ϑεωρουμένη [2].

δ̅ Τὸ κρίμα κατευϑύνειν, ὀρϑὸν καὶ ἀδιάστροφον εἶναι τὸ κριτήριον δηλοῖ [3]. τρία δὲ κριτήρια ἐν ἡμῖν, αἴσϑησις, λόγος, νοῦς· καὶ αἴσϑησις μὲν τῶν αἰσϑητῶν· λόγος δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων καὶ τῶν λεγομένων· νοῦς δὲ τῶν νοητῶν [4].

α̅ Ὥσπερ διὰ τῶν αἰσϑήσεων [5] ὁ νοῦς ἐπιβάλλει τοῖς αἰσϑητοῖς, οὕτω καὶ διὰ τῶν ἀρετῶν ἐποπτεύει τὰ νοητά· διόπερ καὶ αἰσϑήσεως αὐτὰς [6] λόγον ἐπέχειν ὁ σοφὸς Σολομὼν ἡμᾶς διδάσκει.

β̅ Οἱ κτώμενοι κακίαν ἐξουϑενήσουσιν σοφίαν καὶ παιδείαν· λόγῳ δὲ ὡς οἶμαι οὐδεὶς ἐξουϑενεῖ σοφίαν καὶ παιδείαν [7].

γ̅ Ὥσπερ ἡ κορυφὴ καὶ ὁ τράχηλος δηλοῖ ἐνταῦϑα τὸν νοῦν, οὕτω καὶ ὁ στέφανος καὶ ὁ κλοιὸς ἐνταῦϑα σημαίνει τὴν γνῶσιν. αὕτη γὰρ ἡ συνήϑεια τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, πολλοῖς ὀνόμασιν ὀνομάζειν [8] τὸν ϑεόν τε καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀγνωσίαν [9], καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ. οὐχ ἁπλῶς δὲ τίϑησι τὰ ὀνόματα, ὥς τινες οἴονται· διαφόρων γὰρ ἐνεργειῶν εἰσὶν γνωρίσματα, ϑεοῦ δὲ διὰ τῶν ἀγγέλων ἐν [10] ἡμῖν ἐνεργοῦντος καὶ ἡμῶν ἐν αὐτῷ, δαιμόνων δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμῶν πρὸς αὐτούς [11].

δ̅ Ἡ κτῆσις τοῦ δικαίου ἐστὶν σοφία καὶ σύνεσις καὶ φρόνησις· κτῆσαι γάρ φησιν σοφίαν, καὶ κτῆσαι σύνεσιν, καὶ ὁ κτώμενος φρόνησιν ἀγαπᾷ ἑαυτόν. καταλαμβάνονται δὲ τὴν κτῆσιν ταύτην οἱ ἀσεβεῖς, πείϑοντες τὸν δίκαιον ποιῆσαί τι τῶν ἀπηγορευμένων παρὰ ϑεῷ, ἵνα τυφλωϑεὶς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ὁ νοῦς ἐκπέσῃ τῶν ἁγίων τούτων κτημάτων [12].

---

1 Longe aliter Maius: παρ. ἐ. λόγ. ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαινόμενος. Ceterum numeros α̅ β̅ δ̅ α̅ β̅ γ̅ δ̅ ε̅ ϛ̅ hunc in modum ipse codex habet; sed nihil simile postea.

2 Haec satis male apud Maium sic habent: Τούτου χάριν ἐβασ. ἐν Ἰσρ. τοῦ γν. σοφ. κ. παιδείαν· ἡ σοφία ἐστὶ γνῶσις πνευματική, τοὺς περὶ ϑεοῦ καὶ ἀσωμάτων (om. est κ. σωμ.) καὶ κρίσ. κ. προν. περιέχ. λόγους, ἡ (sic) τὴν περὶ - - ϑεωρίαν. Ἢ ἡ σοφία ἐστὶ γνῶσις σωμ. κ. ἀσωμ. κ. τῆς ἐν τούτῳ ϑεωρ. κρ. κ. προνοίας· παιδεία ἐστὶ - - ϑεωρουμένη. Addit praeterea: καὶ ϑεολογῶν δέ τις ἐπιτεταμένως ἔγνω σοφίαν.

3 Ista fere conveniunt, sed adduntur apud Mai. haec: ἀνεπιστήμων γάρ τις ὢν δικαιοσύνης οὐκ ἂν διέλοι τὰς ἀμφισβητήσεις ὀρϑῶς· οὐδὲ σολομὼν γὰρ ἔκρινεν ὀρϑῶς ταῖς πόρναις, μὴ σώζων ἀκριβεῖς τοῦ δικαίου τοὺς λόγους· ὀρϑῶς δὲ καὶ ἀδιαστρόφως κρινοῦμεν, εἰ πειϑόμεϑα μὲν ἀρετῇ, καταγινώσκομεν δὲ κακίας.

4 Haec conveniunt, nisi quod habet λόγ. καὶ νοῦς· καὶ ἡ μὲν αἴσϑ. - - ὁ δὲ λόγ. τῶν ῥημάτων καὶ τῶν νοημάτων (male)· ὁ δὲ ν. ϑεωρία τ. νοητ. 5 Cod. αἰσϑητῶν. 6 Mai. αὐτὸν.

7 Haec apud Mai. sic leguntur: Οἱ κτ. κακ. τῷ κακοὶ εἶναι ἐξουδενοῦσι σοφίαν, καὶ μὴ ἔχοντες φόβον τὸν ποιοῦντα ἀρχὴν αἰσϑήσεως ἀναισϑητοῦσι καὶ ἐξουδενοῦσι σοφίαν. πῶς; τῷ μὴ πράττειν μηδὲ μετιέναι. πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς· ἀλλ' οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀτιμάζεται, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν. ἀλλ' οἱ εὐσεβεῖς αἱροῦνται τὴν παιδείαν, ἵνα τὴν ψυχὴν καϑαρϑέντες εἰσδέξωνται τὴν εἰς κακότεχνον ψυχὴν μὴ εἰσιοῦσαν σοφίαν· οἱ δὲ μὴ ἔχοντες φόβον ϑεοῦ τὸν ποιοῦντα ἀρχὴν αἰσϑήσεως ἀναισϑητοῦσι σοφίας καὶ παιδείας, καὶ ἐξουϑενοῦσιν ἀμφότερα· ὡς οἱ τὴν παλαιὰν μὴ δεχόμενοι καὶ τὸν δημιουργὸν ὡς ὠμὸν διαβάλλοντες.

8 Maius male ὠνόμασε. 9 Mai. κ. τ. ἀγνωσ. κ. τ. κακ. 10 Mai. male omittit ἐν.

11 Mai. δαιμόν. τε πρ. ἡμᾶς, omissis reliquis.

12 Ἡ κτῆσις (cod. κτίσις) usque κτημάτων: ista omnia desiderantur in cod. Vat. 1802, sed similia Mai. p. 56 ex Ottob. 117 hausit: ἴσασι γὰρ ὅτι τὴν μὲν περὶ τὰ πρακτέα κέκτηται γνῶσιν, ἀρετῆς μὲν αἵρεσιν, φυγὴν δὲ κακίας, καὶ ὅτι κτῆσιν ἔχει τοὺς διδασκομένους ὑπ' αὐτοῦ· φασὶν οὖν ὡς αὐτὸν ἑλόντες, καὶ τούτοις χειρούμεϑα. ἄλλως δὲ κτῆσις τ. δικ. σοφ. κ. φρ. σύν. τε καὶ ἀρετή· καταλ. δὲ - ἀπηγ. ϑεῷ - ἀπὸ τῆς etc.

ε̅ Τούτους σκυλεύουσιν οὓς νικῶσιν οἱ δαίμονες, λαμβάνοντες ἀπ' αὐτῶν τὴν τοῦ ϑεοῦ πανοπλίαν, τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὸν ϑώρακα καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστιν ῥῆμα ϑεοῦ [13].

ϛ̅ Οὗτοι συγκληρονόμοι τῶν ἀντικειμένων εἰσίν, οἱ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς κακίας ἀντιλαμβάνοντες [14]. κοινὸν δέ ἐστιν ὃ μὴ τοῦ ἑνός ἐστι ϑεοῦ [15].

Δίκτυόν ἐστιν κόλασις αἰώνιος [16] παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ταῖς ἀκαϑάρτοις προσαγομένη ψυχαῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῶν κακῶς ἀπ' αὐτῶν [17] ἐκφύντων πτερῶν.

Ἔξοδον νῦν ὀνομάζει τὴν ἐξελϑοῦσαν ψυχὴν ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ [18] ἔξοδος τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἡ μετὰ τὴν ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ ϑεοῦ καὶ διδασκαλίας γένεσιν γεγονυῖα. τὴν αὐτὴν δὲ ψυχὴν καὶ πλατεῖαν λέγει· Πλάτυνον γάρ φησιν τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό· καὶ Πλατύνϑητε δὴ [19] καὶ ὑμεῖς, ἐν τῇ πρὸς Κορινϑίους ὁ Παῦλος. καὶ ὑπὸ μὲν τῆς οὕτως ἐξερχομένης ψυχῆς ὑμνεῖται ἡ σοφία· ἐν δὲ τῇ [20] πλατυνομένῃ διὰ τῶν ἀρετῶν παρρησίαν ἄγει. ἄκρον δὲ τεῖχος [21] αὐτῆς τὴν ἄκραν ἀπάϑειαν λέγει· εἴπερ οἱ ἀγαπῶντες τὸν νόμον περιβάλλουσιν [22] ἑαυτοῖς τεῖχος· ὑπὲρ οὗ τείχους εὔχεται καὶ ὁ Δαυὶδ λέγων· Οἰκοδομηϑήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ, τοῦτ' ἔστιν τῆς τοιᾶσδε ψυχῆς τὰ καταπεπτωκότα, δηλονότι ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου προφάσεως. πύλας [23] δὲ δυναστῶν τὰς ἀρετὰς τῶν σοφῶν λέγει. Ἀνοίξατε γάρ μοί φησιν πύλας δικαιοσύνης· καὶ Οἱ δυνάσται ϑυμώδεις εἰσίν, οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ πιόντες ἐπιλάϑωνται τῆς σοφίας, καὶ ὀρϑὰ κρίνειν οὐ μὴ δύνωνται τοὺς ἀσϑενεῖς.

Πῶς οὖν ἔμπροσϑέν φησιν Σολομών· Ὁ δὲ ἐπιχαίρων ἀπολλυμένῳ οὐκ ἀϑωωϑήσεται; ἢ τάχα οὕτως χαίρει ἡ σοφία, ὡς ἐχάρη ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ Ματϑαίου τοῦ τελώνου καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ λῃστοῦ ἀπωλείᾳ τοῦ [24] πιστεύσαντος τῷ Χριστῷ· τοῦ μὲν γὰρ τὸν λῃστὴν ἡ σοφία, τοῦ δὲ τὸν τελώνην ἀπώλεσεν.

Πολιορκία ἐστὶν διδασκαλία ἠϑική, τὴν κακῶς οἰκοδομηϑεῖσαν ψυχὴν καταστρέφουσα [25].

Εἰ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν ϑέλειν προσέχειν ταῖς τῆς σοφίας βουλαῖς καὶ μὴ ϑέλειν προσέχειν, γεγόναμεν αὐτεξούσιοι. ὅμοιον τούτῳ ἐστὶν καὶ τὸ Ἐὰν ϑέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαϑὰ τῆς γῆς φάγεσϑε· ἐὰν δὲ μὴ ϑέλητε μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα [26].

Ὥσπερ τὰ νήπια μεταξὺ δικαίων καὶ ἀδίκων ἐστίν [27], οὕτως καὶ πάντες οἱ ἄνϑρωποι μεταξὺ ἀγγέλων καὶ δαιμόνων εἰσίν, μήτε δαίμονες ὄντες μήτε ἄγγελοι χρηματίζοντες, μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος [28].

Ὁ ἀπαϑὴς ἡσυχάζει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ λογισμοῦ [29].

Οὗτος [1] κρύπτει τὴν ἐντολὴν τοῦ ϑεοῦ, ὁ ποιῶν αὐτήν, εἴπερ καὶ οἱ δαίμονες ἐκ τοῦ μὴ συγχωρεῖν αὐτὴν ποιεῖν ἡμᾶς ἁρπάζειν λέγονται [2].

---

[13] Etiam haec omnia: Τούτους usque ϑεοῦ, apud Maium desunt. [14] Maius μεταλαμβάνοντες.

[15] Maius ἐστ. τοῦ ϑε. Praeterea addit: ὅρα δὲ ὁμόνοιαν πονηρὰν καὶ ὄλεϑρον (sic Mai., lege potius ὀλέϑριον).

[16] Mai. addit καὶ πολυσχιδὴς τιμωρία.

[17] Mai. om. ἀπ' αὐτ. Post πτερῶν addit: πτερωτὰ δὲ ἡμεῖς οἱ ἄνϑρωποι, οἱ δύναμιν ἐὰν ϑέλωμεν ἔχοντες τοῦ ἀναπτῆναι.

[18] Mai. om. καὶ ἡ. [19] Mai. φησὶ pro δή. [20] Maius miro vitio: ἐν δὲ γῇ („*et in terra*“).

[21] Mai. corrupte: ἄκρων δὲ τειχέων. [22] Mai. male παραβάλλ.

[23] πύλας δὲ usque ἀσϑενεῖς apud Maium non leguntur. [24] τοῦ male omittitur apud Maium.

[25] Post καταστρέφ. Mai. addit ἐπὶ τῇ τοῦ ϑεοῦ πολιορκίᾳ.

[26] Εἰ ἐφ' usque ἐλάλησεν ταῦτα: desunt ista omnia apud Maium.

[27] ἐστίν: Mai. εἰσίν, item οὕτω pro οὕτως, et ἀγγέλων τε καὶ δαιμ.

[28] Mai. post αἰῶνος addit: ἠδίκουν δὲ νηπίους, εἶπε, περὶ ὧν Χριστὸς ἔφη· Μὴ σκανδαλίσητε ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

[29] Mai. addit: καὶ μετ' ὀλίγον κατασκηνώσει ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ ϑεοῦ, ὡς ἀκούσας καὶ φυλάξας τὰ προστάγματα αὐτοῦ, ὅτι ἤλπισεν ἐπ' αὐτόν.

[1] Incipit caput II.

[2] Mai. οὕτως pro οὗτος, omittit τὴν ante ἐντολήν, post ὁ ποιῶν αὐτήν addit: ἢ ὁ μὴ ἐπὶ κενοδοξίᾳ ποιῶν, pergens: ὅϑεν καὶ οἱ δαίμ.

Νῦν τὴν φωνὴν τὴν ἀπάθειαν τῆς ψυχῆς ὀνομάζει· αὕτη γὰρ πέφυκεν ἐπικαλεῖσθαι γνῶσιν θεοῦ. οὕτω καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει· Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, καὶ πάλιν· Πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου [3].

Τότε συνήσεις πῶς ὁ φόβος τοῦ κυρίου ἀρχὴ σοφίας ἐστίν, καὶ πῶς τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως γίνεται πρόξενος [4]. προϋπ΄ρξαι δὲ δεῖ σοφίαν καὶ σύνεσιν, πρὸς τὸ δυνηθῆναι συνιέναι [5] φόβον κυρίου· καὶ προσάξομέν γε ταῦτα τοῖς τὴν μὲν σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν ἐξουθενοῦσιν [6], καταφεύγειν δὲ βουλομένοις ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι τὸν θεόν, ὡς ἐπὶ εὐχερὲς πρᾶγμα.

῎Αξονας λέγει τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ τὰς ἀγούσας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ Δαυὶδ φησίν· Διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρθούμην [7].

Οἱ μὲν ἅγιοι ἄγγελοι πάντα λαλοῦσι πιστά· ἄνθρωποι δὲ τὰ μὲν πιστά, τὰ δὲ ἄπιστα· [8] ὁ δὲ διάβολος οὐδὲν πιστὸν ἀντὶ τοῦ οὐ [9] πίστεως ἄξιον. ἄνδρα γὰρ νῦν τὸν διάβολον λέγει [10], εἴγε ἄνθρωπος πονηρὸς ἐπέσπειρε τὰ ζιζάνια [11].

Εἰ ἡ βουλὴ ποιὰ [12] νοῦ κίνησίς ἐστιν, πῶς αὕτη ἀπέλιπεν διδασκαλίαν νεότητος; πῶς δὲ καὶ θείας ἐπελάθετο διαθήκης; ὡς γὰρ περὶ ζώου λογικοῦ τῆς κακῆς βουλῆς ἡμῖν διαλέγεται. ἢ νῦν κακὴν βουλὴν [13] τὸν διάβολον λέγει· οὗτος γὰρ κακῶς ἐβουλεύσατο εἰπὼν τὸ ᾿Επάνω τῶν ἄστρων θήσομαι [14] τὸν θρόνον μου, ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. ἐπελάθετο δὲ καὶ τῆς θείας γνώσεως, καταλιπὼν [15] τὴν διδασκαλίαν τῆς νεότητος· ἥτις νεότης τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν δηλοῖ, καθ᾽ ἣν καὶ ζηλωτὸς ἦν ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ παραδείσου [16].

Διώκοντας γὰρ δικαιοσύνην ἀγαπᾷ, καὶ οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε [17].

῞Οσοι καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνιαυτῶν ζωῆς, οὗτοι καταλαμβάνουσι τρίβους εὐθείας· Καὶ τὸ ἔλεός σου, φησίν, καταδιώξεταί με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου [18].

Οἱ μὲν ἐν ἀκακίᾳ, φησίν, μείναντες ὑπελείφθησαν ἐν τῇ γῇ, τοῦτ᾽ ἔστιν ἐν τῇ γνώσει· οἱ δὲ διὰ κακίαν ἐκπεσόντες διὰ χρηστότητος πάλιν ἐπανελεύσονται [19].

---

3 Apud Maium omnia desunt a verbis: Νῦν τὴν usque δεήσεώς μου.

4 πρόξενος: apud Mai. additur ὅταν ἐν πίστει καὶ πόθῳ αὐτῷ ὑπάρχῃς προσδεής.

5 συνιέναι: Mai. συνεῖναι.

6 Maius: κυρίου· προσάξωμεν δὲ ταῦτα τοῖς τὴν σοφ. καὶ σύνεσιν ἐξ.

7 ῎Αξονας usque κατωρθούμην: ista omnia apud Mai. desunt.

8 Apud Maium sic legitur: Χριστοῦ γὰρ μὴ ῥυομένου, ὡς ἀγαθὴν ὁδεύσομεν τὴν κακήν· ἅγιοι μὲν γὰρ πάντα λέγουσι πιστά, τὰ δὲ οὔ. Corrupte.

9 οὐ: ita codex. Apud Maium deest, quod rectius videtur.

10 Apud Mai. additur ὡς ἐν εὐαγγελίοις. Post habet ἔσπειρε.

11 Apud Mai. adduntur haec: μεγίστη δὲ ὡς ἔοικεν ἐπιβουλή, τὸ περιτυχεῖν βουλῇ κακῇ καὶ ἀνδράσι δολίοις καὶ ὑπούλοις καὶ πονηροῖς.

12 Εἰ usque ποιά. Apud Maium: Εἰ ἡ ποιὰ βουλὴ συντετριμμένη ἤγουν ἐσκοτισμένη.

13 Apud Maium βουλὴν κακήν. Post omittitur τό.

14 Apud Maium θήσω, tum καὶ ἔσομαι et ἐπελάθ. δὲ τῆς. 15 Cod. καταλειπών.

16 Verba: ἐν τ. ξύλ. τ. παραδ. desunt apud Maium; eorum vero loco habet: εἰ δὲ νέους δύναται συνετίζειν ἔνθα πολὺ τὸ δυσήνιον μὴ παρούσης, πολλῷ μᾶλλον πρεσβύτῃ ὠφέλιμος.

17 18 Haec apud Maium sic habent: ῞Οσοι καταλ. ὑπὸ ἐν. ζωῆς, διὰ τῶν ἔργων τῆς μελλούσης ἀειζώου ζωῆς (haec in nostro cod. scriptor male praetermisisse videtur), οὗτοι καταλ. τρ. εὐθ. τῆς ἀταράχου καὶ ἀδιαστάτου ζωῆς· οὐ καταλαμβάνονται ὑπὸ τῶν οἰκτειρμῶν αὐτοῦ εἰς τὰς τρίβους τῆς εὐθείας ἀειζωΐας. Διώκοντας γὰρ δίκ. ἀγ. κύριος· καὶ οὐ μὴ συγκαταλάβηται αὐτοὺς ἡ τοῦ πονηροῦ βουλή. οὐ καταλαμβάνουσι δὲ τρίβους εὐθείας ζωῆς, οὐδὲ μὴ ἀντιστρέψουσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἱ τῷ διαβόλῳ πεποιθότες.

19 Οἱ μὲν - ἐπανελεύσονται: apud Maium desunt.

Οὗτος [1] ἐπιλανθάνεται νόμου [2], ὁ μὴ νομίμως βιούς· οὗτος μέμνηται τοῦ νόμου, ὁ ζῶν κατ᾽ αὐτόν· καὶ εἰ [3] οὗτος τηρεῖ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ, ὁ ποιῶν αὐτά, οὗτος ἀπόλλυσιν αὐτά, ὁ μὴ βουλόμενος πράττειν αὐτά· οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι, φησίν, παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

Μὴ ἐπαρθῇς, φησί, θεοῦ σοφίαν κτησάμενος· ὅτι δὲ τὴν τοῦ θεοῦ ἐνταῦθα λέγει σοφίαν καὶ αὐτὴν ἀνθρωπίνην, δι᾽ ὧν ἐπιφέρει δείκνυσιν· Ἐν πάσαις γάρ φησιν ὁδοῖς σου γνώριζε αὐτήν, ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς ὁδούς σου.[4]

Ὅταν [5] αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς [6] ἐπιμελείας τύχωσιν, τὸ τηνικαῦτα ἐροῦσι Κύριε, τίς ὅμοιός σοι; Πάντα γάρ φησι τὰ ὀστᾶ μου ἐροῦσι Κύριε κύριε, τίς ὅμοιός σοι [7]; ἐπιμελείας γὰρ τυχοῦσα ἡ μνημονευτικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς πάντως ἐρεῖ τὸ Ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ καὶ εὐφράνθην· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὀπτικὴ λέξει τὸ Κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἐπιθυμητικὴ Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου· ἐρεῖ δὲ καὶ ἡ λογιστική [8] τὸ Διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας. κατὰ πάντα συμβήσεται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων.

Ἔν τισιν ἀντιγράφοις κεῖται πλησμονὴ σίτου· οὐ κεῖται δὲ οὔτε εἰς τὸ ἑβραϊκὸν οὔτε παρὰ τοῖς ο̅ τὸ σίτου.[9]

Πρὸς [10] μόνην τὴν σοφίαν ἀδυνατοῦσιν οἱ δαίμονες, λογισμοὺς ἐμβάλλειν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ σεσοφισμένου μὴ συγχωρούμενοι· ὁ γὰρ νοῦς τοῖς τῆς σοφίας ποιούμενος [11] θεωρήμασιν, ἀνεπίδεκτος γίνεται λογισμοῦ ἀκαθάρτου.

Νοῦς [12] καθαρὸς ἐγγίζει σοφίᾳ· [13] ὁ δὲ ἀκάθαρτος μακρυνθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.

Τούτου τοῦ ξύλου μετὰ τὴν παράβασιν ὁ Ἀδὰμ μεταλαμβάνειν κωλύεται, εἴπερ ἀπὸ καρπῶν δικαιοσύνης φύεται [14] δένδρον ζωῆς· εἰ δὲ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς ἡ τοῦ θεοῦ σοφία ἐστίν, δικαίως ἅψασθαι κωλύεται τούτου τοῦ ξύλου· Εἰς γὰρ κακότεχνόν φησιν ψυχὴν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται.

Ὁ θεὸς τῇ μὲν σοφίᾳ τὴν γῆν ἐθεμελίωσεν, τῇ δὲ φρονήσει τοὺς οὐρανοὺς ἡτοίμασεν· [15] διὰ δὲ τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ἐρράγησαν ἄβυσσοι, τὰ δὲ νέφη ἐρρύησαν δρόσους. ἣν [16] ἐνταῦθα γῆν εἶπεν, Παῦλος ὁ ἅγιος πλᾶτος (sic cod.) ὠνόμασεν· καὶ τοὺς ἐνταῦθα οὐρανοὺς λεγομένους ὕψος ἐκεῖνος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους καλεῖ,

---

[1] Incipit caput III.

[2] Mai. τοῦ νόμου et postea οὗτος δὲ μέμν.

[3] Mai. omisso εἰ sic: καὶ οὗτ. τ. τ. ῥήμ. τ. θ. ὁ μὴ μόνον ποι. αὐτὰ ἀλλὰ καὶ ἄλλοις συμβουλευόμενος. οὗτ. δὲ ἀπόλλ. αὐτ. ὁ μὴ βούλ. πρ. αὐτ. καὶ ἑτέρους κωλύων· οὐ γὰρ οἱ ἀκρ. τ. ν. δικαιωθήσονται, omissis reliquis.

[4] Μὴ - σου: apud Maium omnia desunt.

[5] Apud Mai. haec praemittuntur: ἴασις ἐστὶν ἡ ἐξ ἀρετῆς ὑγίεια τῇ πολιτείᾳ σου· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ ἐπιμέλεια τοῖς λογισμοῖς σου καὶ διανοήμασιν.

[6] Additur apud Mai. ἤγουν αἱ ἀρεταί.

[7] Maius: τὸ τηνικ. ἐροῦσι πάντα τ. ὀστᾶ μου Κύριε κύριε, omissis mediis.

[8] Mai. ἡ λογική omisso τὸ sq. Pro κατ. πάντ. habet κα. ταῦτα.

[9] Ἔν τισιν - τὸ σίτου (σίτου ut cod. Alex.) desunt apud Maium. Ceterum ab hoc inde loco in margine adnotata sunt quae quid sibi velint non satis assequor. Videntur nil nisi textus verba repetere, ut alia eundem in modum adscripta, sed cum eo non plane conveniunt. Hinc potius cum aliis (vide supra) ad notandam aliorum interpretum rationem pertinere videntur. Sunt autem haec: μὴ ὀλιγώρει (cod. -ρη), μὴ ἐκδικήσῃς (corr. est ἐκκακήσῃς: ut Theod. pro ἐκλύου?), μὴ συγχάνῃς (ita certe legi). Paullo post: ἐπερειδομένοις αὐτῇ et ἐγγίζουσιν αὐτῇ.

[10] et [12] Haec post Ὁ θεὸς τῇ μὲν σοφίᾳ etc. apud Maium leguntur. Praeterea vero post τῶν ἄλλων δυνάμεων haec habet: τουτέστι τοῖς βουλομένοις οὐδὲν δύσκολον ἔχοι, καθάπερ ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία· νοῦς καθαρὸς ἐγγύζει (sic) σοφίᾳ· ἐπειδὴ - - ἀπ᾽ αὐτῆς (eadem igitur et hoc loco et post habet).

[11] Apud Maium est ἀντιποιούμενος.

[13] Apud Mai. additur ἐπειδὴ τὸ εὖ γινώσκει.

[14] Apud Mai. φυτεύεται. Post δένδρ. ζω. sic pergit: τὸ δὲ δένδρ. ζω. ἡ τ. θε. σο. ἐστί· δικαίως δὲ ἅψ. κεκώλυται τούτ. τ. ξύλ. πᾶς παράνομος, omissis reliquis. Contra cum nostro textu fere conveniunt quae in alia catena Didymo adscribuntur: cf. Mai. p. 59.

[15] Verba: τῇ δὲ φρον. usque ἡτοίμασεν desunt apud Maium. [16] Mai. ἣν οὖν.

καὶ τὰς λεγομένας τροπικῶς ἀβύσσους ὀνομάζει βάϑος, καὶ [17] τὰ δεδροσωμένα νέφη μῆκος καλεῖ. ταῦτα δὲ πάντα λογικῶν ἐστὶ φύσεων σύμβολα, διαιρουμένων κόσμοις καὶ σώμασι [18] κατ᾽ ἀναλογίαν [19]. Τράχηλον [20] τὴν ψυχὴν εἶπεν τὴν βαστάσασαν τὸν ζυγὸν τοῦ κυρίου.

Πρόσκομμά ἐστι φύσεως λογικῆς [21] λογισμὸς ἀκάϑαρτος ἢ [22] γνῶσις ψευδής [23].

Ἐντεῦϑεν [24] γινώσκομεν ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη περιαιρεῖ φοβερὰς φαντασίας νύκτωρ ἡμῖν συμβαινούσας· [25] τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ καὶ πραΰτης [26] καὶ ἀοργησία καὶ μακροϑυμία, καὶ ὅσα πέφυκε ταρασσόμενον καταστέλλειν ϑυμόν· [27] εἴπερ ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ ϑυμοῦ τὰ φοβερὰ φαντάσματα [28] εἴωϑε γίνεσϑαι.

Αὕτη [29] ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἔχϑρα ἀπεργάζεταί τινα κακόν [30].

Ἄγνοια κυρίου ἐν ψυχαῖς ἀσεβῶν, γνῶσις δὲ ϑεοῦ ἐν ψυχῇ δικαίων [31].

Ὥσπερ τοῖς ἀδίκοις ὁ κύριος ὡς δικαιοσύνη ἀντιτάσσεται, καὶ τοῖς ψεύσταις ὡς ἀλήϑεια, οὕτως καὶ τοῖς ὑπερηφάνοις ὡς ταπεινοφροσύνη ἀντιτάσσεται [32].

Γνῶσιν σόφοι κληρονομήσουσιν· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐτίμησαν ἀγνωσίαν [33].

Σημειωτέον [1] ἐνταῦϑα ὅτι δῶρον ἀγαϑὸν ὀνομάζει τὸν νόμον [2] διὰ τὸν λαμβάνοντα δῶρα ἐν κόλπῳ ἀδί-

---

[17] Mai. om. καὶ. [18] Mai. σώματι κατὰ.

[19] Haec apud Mai. sic continuantur: τῆς καταστάσεως· ἁρμόζει τοῦτο καὶ νῦν τῷ υἱῷ τοῦ ϑεοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πιστὴ γῆ ἐστιν ἑκατονταπλασίον καρποφοροῦσα· αὕτη δὲ ἐκ τῆς πιότητος, ἥτις ἐστὶ σοφία, σοφή, ϑεμελιοῦντος αὐτὴν ἐπ᾽ αὐτῇ τοῦ ϑεοῦ. ἑδράζει γὰρ αὐτὴν τὴν συναγωγὴν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῆξιν ἀπὸ σοφίας ποιούμενος· καὶ ἀεὶ προκοπτούσης οὐρανὸν ἀπεργάζεται, καϑαρώτατον κτίσμα, ἀγγέλων τε καὶ τῶν νοερῶν οὐσιῶν οἰκητήριον, λαβοῦσάν τε αἴσϑησιν τοῦ ὄντος καὶ κατανοοῦσαν τὴν τῶν πραγμάτων ἀκρίβειαν, οἱονεὶ τὸ πολύμυϑον τῶν τοῦ ϑεοῦ κριμάτων. At eadem, nisi quod paullo rectius scripta sunt, ex alia catena apud eundem Mai. p. 59. Didymi commentariis inserta sunt. Praeterea cf. Delarue III. p. 8.

[20] Haec apud Mai. desunt. [21] Mai. λογ. φύσ. ἐστ. [22] codex ἡ.

[23] Apud Mai. additur: ὁ δὲ τῇ τοῦ ϑεοῦ βουλῇ περιστοιχειούμενος ἐν τούτοις οὐ προσκόπτει.

[24] Apud Mai. haec praecedunt: Οὔτε ἔφοδος, φησί, πονηρῶν λογισμῶν φοβήσει τὸν γεγονότα σοφόν, οὔτε ἀσεβεῖς ἔξωϑεν ἐπιόντες τὴν αὐτοῦ καϑαιρήσουσι δύναμιν, ἐρημῶσαι ϑέλοντες τῶν φύσει καλῶν· τὸν γὰρ ἀνάλωτον οὐδεὶς δυνήσεται λαβεῖν· καίτοι τί τοῦ ἀσεβοῦς αὐϑαδέστερον; ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ φησι τοῦ παντοδαποῦ ϑηρίου περιγενήσῃ, πρᾷος ὢν καὶ ἐπιεικής, τοῦ κυρίου ὄντος μετὰ σοῦ. Iam pergit: ἐντεῦϑ. δὲ μανϑάνομεν ὡς ἡ.

[25] Apud Mai. additur: ἢ καὶ ϑεωρητικῶς· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ μεταστάσει πονηρῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν ἐν τῇ κρίσει βλαπτικῶν κολάσεων περιαιρεῖ τοὺς οὕτω φρονοῦντας.

[26] Mai. πρᾳότης. [27] Mai. καταστ. τὸν ϑυμ. ταρασσ.

[28] Mai. ex errore φάσματα.

[29] Apud Mai. hoc scholion praecedit: Οὐ μόνον τῶν ἐδωδίμων μὴ ἀπόσχῃ εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἀλλὰ καὶ γνώσεως ϑεοῦ καὶ σοφίας καὶ ἐντολῶν· καὶ πᾶν ὁτιοῦν ϑεῷ φίλον καὶ πρὸς αὐτὸν οἰκειοῦν μὴ ἀπόσχῃ εὖ ποιεῖν τῷ ἐνδεομένῳ σου.

[30] Mai. addit: οὐ μόνον σωματικὸν, ἀλλὰ καὶ ψυχικόν.

[31] Mai. habet: ἐν οἴκοις ἀσεβῶν et ἐ. ψυχαῖς δικ. et pergit: ἐπαύλεις δικαίων εὐλογοῦνται, ὅταν ὁ Χριστὸς ἀπονέμῃ τὰ γέρα ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, τοῖς ἀσεβέσι δὲ κατάραν καὶ οὐκ εὐλογίαν.

[32] Haec Mai. sic: Ἡ ἄκρα κακία καὶ εἰς τέλος ἐπηρμένη ὑπερηφανία καλεῖται. ἀντιτάσσεται δὲ κύρ. τοῖς μὲν ἀδίκ. ὡς δικ., τοῖς ψεύστ. ὡς ἀλήϑ., τοῖς δὲ ὑπερηφ. ὡς ταπ. διὸ καὶ τοῖς ταπεινὰ φρονοῦσι φίλος ἐστί· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, δίδωσι χάριν ταπεινοῖς, τοῖς δὲ ὑπερηφ. ἀντιτάσσεται.

[33] Mai. sic: Δόξαν οὐράνιον κληρονομήσουσιν οἱ τὴν ἔνϑεον σοφίαν μαϑόντες τε καὶ διδάξαντες· ὕψωσαν δὲ ἑαυτοῖς ἀτιμίαν οἱ ἀσεβεῖς ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀνϑρώπων παρὰ τοῦ Χριστοῦ.

[1] Incipit cap. IV. Apud Mai. primo loco hoc scholion habetur: Παιδείαν τὴν ἠϑικὴν ἀρετὴν λέγει· ἔννοιαν τὴν ϑείαν γνῶσιν· υἱὸς δὲ ἀρετῶν ὁ κατ᾽ αὐτὰς πεποιωμένος (sic Mai.), ὃς οὐκ ἄλλου χάριν ἀλλ᾽ ἕνεκα τῆς ἀρετῆς τὰ κατ᾽ αὐτὴν ἐνεργεῖ.

Ante σημειωτέον apud Mai. haec leguntur: Δῶρον ἀγαϑὸν δωροῦμαι ὑμῖν, τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν, ἐὰν τὸν νόμον μου μὴ ἐγκαταλίπητε. Pergitur: σημ. δὲ ἐντ.

[2] τὸν νόμον: sic rectissime (unde etiam intelligitur, illa quae catena sola praeposuit: Δῶρον etc. non Origenis esse), Mai. τ. νοῦν. Ceterum ex eadem catena tanquam Hippolyti scholion Mai. p. 72 exscripsit: σημειωτ. ὅτι δῶ. ἀγ. ὀν. τ. νόμον - - ἐν κόλποις ἀδίκως· οὗτος δὲ ἐγκαταλιμπ. νόμ. ὁ παρ. αὐτ. νόμον δὲ ἤτοι ὃν λέγει ἢ ὃν καὶ αὐτὸς ἐφύλαξεν.

κως καὶ μὴ κατευοδούμενον· ἐκεῖ [3] γὰρ δῶρα ἄδικα τὰ προστάγματα λέγει τοῦ πονηροῦ, ἅπερ ὁ νοῦς δεχόμενος οὐ κατευοδοῦται ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Οὗτος ἐγκαταλιμπάνει τὸν νόμον, ὁ παραβαίνων αὐτόν [4].

Εἰ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν τὸ χαρακῶσαι τὴν σοφίαν, αἱ δὲ ἀρεταί εἰσιν ἐφ' ἡμῖν· οἱ χάρακες ἄρα δηλοῦσιν ἐνταῦθα τὰς ἀρετάς, αἵτινες ὑψοῦσιν τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ θεοῦ [5].

Στέφανος χαρίτων [6] καὶ στέφανος τρυφῆς ἡ γνῶσίς ἐστιν ἡ τοῦ θεοῦ, ἥτις καὶ ὑπερασπίζει ἡμῶν, πάντα λογισμὸν ἐμπαθῆ καὶ πᾶσαν ἀπωθουμένη γνῶσιν ψευδῆ [7].

Αὗται αἱ πολλαὶ ὁδοὶ εἰς μίαν ἄγουσιν ὁδόν, τὴν εἰποῦσαν· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. πολλὰς δὲ εἴρηκεν ὁδοὺς τὰς ἀρετὰς τὰς φερούσας ἐπὶ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Χριστοῦ [8].

Τούτου τοῦ στρατοῦ ὁ τόπος ἐστὶν ἡ κακία καὶ ἡ ψευδώνυμος γνῶσις [9].

Εἰ [10] τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ δίδωσιν ὁ κύριος ὕπνον, οἱ δὲ ἀσεβεῖς οὐκ εἰσὶν αὐτοῦ ἀγαπητοί, τοῖς ἀσεβέσιν ἄρα οὐ δίδωσιν ὕπνον ὁ κύριος. ἐντεῦθεν δέ ἐστιν καὶ πιθανῶς δεῖξαι ὅτι οὐδὲ καθεύδειν πεφύκασιν οἱ δαίμονες.

Ἐντεῦθεν γινώσκομεν τίσι τρέφεται ὁ στρατὸς τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως· σῖτα γάρ φησιν αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἀσέβεια, καὶ οἶνος παρανομία [11].

Προπορεύονται ἡμῶν αἱ ἀρεταὶ καὶ φωτίζουσιν ἡμᾶς, ἕως ἂν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν ἡμῖν ἐπιλάμψῃ [12].

Οὐδὲ τὸν τρόπον πῶς ἁμαρτάνουσιν οἱ ἀσεβεῖς ἐπίστανται, οὐδὲ τὴν αἰτίαν γινώσκουσιν πόθεν προσκόπτουσιν· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἴσασιν, ὅτι παρανομοῦσιν, ὅπερ ἐστὶν γνώρισμα τῆς ἐσχάτης ἀνοίας.

Πηγὰς λέγει τὰς ἀρετάς, ἀφ' ὧν γεννῶσι [13] τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν [14], ὅπερ ἐστὶν ἡ γνῶσις τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ Δαυὶδ Ὤφθησάν φησιν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, παρὰ τὴν ἐπιδημίαν δηλονότι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

Ὅσοι λογισμοὺς ἔχουσιν ἀπαθεῖς καὶ δόγματα ἀληθῆ, οὗτοι ὁρῶσιν ὀρθά [15].

---

[3] ἐκεῖ (i. e. Prov. 17, 23): Mai. ἐκεῖνα. Idem πράγματα pro προστάγματα.

[4] Hoc scholion apud Mai. deest; sed vide ante sub 2. Codex ἐγκαταλειμπ.

[5] Etiam hoc scholion catena praetermisit. Sed similia Mai. p. 72 ex eadem catena Hippolyto adscripsit.

[6] Apud Mai. additur: αἱ ἐντολαὶ τοῦ θεοῦ εἰσιν, αἵτινες τὸν στέφανον τῆς βασιλείας ἀντιπαρέχουσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτάς. Tum pergitur στέφ. δὲ, omisso ἐστίν.

[7] Haec apud Mai. sic mutantur: ἥτις ὑπερασπίζουσα - πᾶσ. γν. ψευδ. ἀπωθεῖται.

[8] τὴν τ. Χριστοῦ: Mai. τοῦ θεοῦ, atque pergit: πληθυνθήσεται δὲ ἔτη ζωῆς τοῦ ἀκούοντος διὰ τῶν προφητῶν τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς καὶ δεχομένου διὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ, εἰς τὸ κατευθυνθῆναι ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς δικαιοσύνης τοῦ βίου, ὅπως ἀποσωθῇ εἰς τὴν ἀείζωον ζωήν.

[9] Hoc scholion catena his exaggerat: καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄδεκτον τῷ θεῷ· πολέμιοι γάρ εἰσιν οἱ ἀσεβεῖς λογισμοί, ψυχὰς ἀποκτείνοντες.

[10] Mai. pessime Ἐν pro Εἰ (consentiente etiam interpretatione). Postea πειθανῶς, item οὐ pro οὐδέ.

[11] Haec desunt apud Maium.

[12] ἕως ἂν - ἐπιλάμψῃ. Pro his Mai. sic: ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ὃς πρὸς τὸν μέλλοντα ἡμέραν ὄντα νὺξ λέγεται, ἕως κατορθώσει ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀνατέλλει. Ἢ ἀντὶ τοῦ, ἕως ἡμᾶς ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσουσιν, οὐκ ἀφίστανται· τοῦτο γὰρ ἡμέρας ἴδιον, τὸ σκότος διαλύειν· ὅπερ οὖν καὶ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὁ περιπατῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ οὐ προσκόπτει. τοὐναντίον δὲ αἱ τῶν ἀσεβῶν· ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται· προσκόπτουσιν (haec minus recte; potius ὅτι ἐν σκ. διαπ. προσκ.), ἀλλ' οὐκ ἔχουσι συγγνώμην ὡς ἀγνοίᾳ προσπταίοντες· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοῖς τὸ σκότος εἰργάσαντο. ὅρα δὲ ὡς ἡ μὲν ἀρετὴ καὶ ἐν σκότει φῶς ἐποίησεν, ἡ δὲ κακία καὶ ἐν φωτὶ σκότος.

[13] Mai. γεννᾶται. [14] ζῶν (cod. ζὸν). Mai. addit: τῶν θείων ῥημάτων. Tum habet ὤφθ. γάρ et Ἰησοῦ Χρ.

[15] Desunt ista apud Maium, sed similia ex eadem catena Hippolyto adscribuntur p. 72: Ὀρθὰ ὁρᾷ ὁ λογισμοὺς ἔχων ἀπ. καὶ δόγμ. ἀλ., quae pluribus exaggerantur.

Ἡ ἀρετὴ γὰρ μεσότης· διὸ καὶ τὴν ἀνδρείαν μεταξὺ τῆς θρασύτητος καὶ τῆς δειλίας εἶναί φασιν· νῦν δὲ ὀνομάζει δεξιὰ οὐ τὰ φύσει δεξιά, ἀλλὰ τὰ φαινόμενά τισι διὰ τὰς ἡδονὰς δεξιά. βορέας γάρ φησιν σκληρὸς ἄνεμος, ὀνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται· βορέαν λέγων συμβολικῶς τὸν πονηρόν, ἀφ' οὗ ἐξεκαύθη πάντα τὰ κακὰ ἐπὶ τῆς γῆς [16].

Συμφωνεῖ [17] τούτοις τὸ Ἐὰν μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον καὶ φυλάξει πόλιν, καὶ ἑξῆς [18].

Τὸ [1] λίπος τὴν ἡδονὴν σημαίνει, ἀφ' ἧς τίκτεται ἡ ἀκαθαρσία· ἧς ἔκγονον κακία καὶ ἄγνοια, ὧν οὐδέν ἐστιν πικρότερον ἐν τοῖς γεγονόσιν εὑρεῖν [2].

Ἣν ἀνωτέρω πόρνην εἶπεν, νῦν ἀφροσύνην ὠνόμασεν [3].

Ὑπὲρ τῶν μετὰ θανάτου καταβαινόντων εἰς τὸν ᾅδην προσεύχεται ὁ Δαυὶδ λέγων· Καταβήτωσαν εἰς ᾅδου ζῶντες [4].

Εἰ οὐκ εὔγνωστοί εἰσιν αἱ τροχιαί, καλῶς εἴρηται τὸ Οὐκ οἴδασι πῶς προσκόπτουσιν [5].

Ὁδὸν εἶπεν ἐνταῦθα τὸν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὁδεύοντα νοῦν· ἢ τάχα τὴν ἀρετὴν προστάσσει χωρίζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας [6].

Ἐνταῦθα [7] γινώσκομεν ὅτι τὸ θυμικὸν μέρος ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς δαίμοσιν· ἀνελεήμων γὰρ θυμός, φησίν, καὶ ὀξεῖα ὀργή [8].

Διὰ τῶν κακιῶν οἱ πονηροὶ κατατρίβουσι τὰς σάρκας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ αἷμα καταναλίσκουσιν, κοινὸν αὐτὸ ἡγησάμενοι· ὁ τρώγων γάρ μου, φησί, τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ [9].

Ἦν ὅτε οὐκ ἦν κακία, καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται· οὐκ ἦν δὲ ὅτε οὐκ ἦν ἀρετή, οὐδὲ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται· [10] ἀνεξάλειπτα γὰρ τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς. πείθει δέ με καὶ οὗτος παρ' ὀλίγον καὶ οὐ τελείως ἐν παντὶ κακῷ γεγονώς, καὶ ὁ [11] πλούσιος ἐν τῷ ᾅδῃ διὰ κακίαν γενόμενος καὶ οἰκτείρων τοὺς ἀδελφούς· τὸ δὲ ἐλεεῖν σπέρμα τυγχάνει τὸ κάλλιστον τῆς ἀρετῆς.

Ἡ γνῶσις καὶ φρέαρ ἐστὶ καὶ πηγή· τοῖς μὲν γὰρ προσελθοῦσι τὴν ἀρετὴν [12] βαθὺ φρέαρ εἶναι δοκεῖ,

---

[16] Haec rursus Hippolyti commentariis inseruit Maius. Inprimis differunt haec: φησὶ pro φασίν, οὐ τὰ φ. δεξιά ἐστιν αἱ ἀρεταί (quae huc non quadrant) ἀλλά, addita ante βορέας: ἡδοναὶ δέ εἰσιν οὐ μόνον ἀφροδίσια, ἀλλὰ καὶ πλοῦτος καὶ τρυφή. ἀριστερὰ δὲ φθόνος, ἁρπαγαί, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

[17] Hoc scholion apud Mai. haec praecedunt: Οἱ ὀφθαλμοί σου, εἶπεν, ὀρθὰ βλεπέτωσαν, τουτέστι τὰ θεῷ μόνα φίλα, ἤγουν τὰ παρὰ τῶν προφητῶν ἡμῖν σαφηνισθέντα περὶ τοῦ Χριστοῦ μόνου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὅσα παρά τινος πρὸς τὸν Χριστὸν οἰκειοῦντα λαληθείη καὶ μόνον.

[18] Pro καὶ ἑξῆς Maius: τουτέστιν ἐὰν μὴ κύρ. δώῃ ἡμῖν ἰσχὺν τοῦ κατευθύναι τὰ πρὸς αὐτὸν διαβήματα, μάτην ἡμεῖς κοπιῶμεν, οἱ μὴ ἐν παρακλήσει αὐτὸν ἐπικαλούμενοι, ἀλλ' ἐν αὐθαδείῃ (sic) ἐπιχειροῦντες. Antea habet φυλάξῃ pro -ξει.

[1] Incipit caput V. Mai. hoc scholion praemittit: Στωμυλεύονται γὰρ αἵτε πρόδηλοι πόρναι καὶ αἱ τῶν ἑτεροδόξων διδασκαλίαι, ἀπατῶσαι διὰ τῆς χρηστολογίας τὰς τῶν ἀκάκων καρδίας· μεγίστη οὖν ἀσφάλεια τὸ μὴ ἁλῶναι τὴν ἀρχήν· ἁλόντα γὰρ δύσκολον διαφυγεῖν.

[2] τὸ λίπος: Mai. μέχρι μὲν τῆς ἀκοῆς αὐτῶν τὸ καλόν· (at eadem Didymo adscribuntur: cf. Mai. p. 60) σημαίνει δὲ τὸ λίπος. Post εὑρεῖν additum habet: ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

[3] [4] [5] Tria ista desunt apud Maium.

[6] Hoc scholion in cat. Vat. Didymo adscribitur, cf. Mai. p. 61.

[7] Mai. ἐντεῦθεν.

[8] Mai. addit αὐτῶν· θηρεύουσι γὰρ εἰς ἀπώλειαν τοὺς πειθαρχοῦντας αὐτοῖς· οὕτω γὰρ τιμῶσι τοὺς τιμῶντας αὐτούς.

[9] Mai. ἐν τ. ἐσχ. ἡμέρᾳ· ὁ δὲ ἀναξίως ἐσθίων τὸ σῶμα καὶ πίνων τὸ αἷμα τοῦ κυρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει.

[10] οὐκ ἦν δὲ - οὐκ ἔσται: sic codex; catena non habet.

[11] Catena male: γεγονὼς ὁ πλούσιος. Item κρινόμενος pro γενόμενος.

[12] Mai. ταῖς ἀρεταῖς. Idem in commentariis Didymi, ubi similia leguntur apud Mai. p. 61.

τοῖς δὲ ἀπαϑέσι καὶ καϑαροῖς πηγή· οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ ἐκαϑέζετο ἐπὶ τῇ πηγῇ, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη· ἡ δὲ Σαμαρεῖτις φρέαρ αὐτὴν ὀνομάζει· Κύριε γάρ φησιν, οὔτε ἄντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαϑύ [13].

Ἡ [14] γυνὴ ἐνταῦϑα τὴν τοῦ ϑεοῦ γνῶσιν σημαίνει· αὕτη δὲ ἐκ νεότητος ἡμῖν ἐδόϑη, ἥντινα ἀνωτέρω διδασκαλίαν ὁ Σολομὼν νεότητος λέγει· Υἱέ [15] φησι, μή σε καταλάβῃ βουλὴ κακή, τὸν διάβολον λέγων ὡς κακῶς βουλευσάμενον, ἡ ἀπολιποῦσα [16] διδασκαλίαν νεότητος καὶ διαϑήκην ϑείαν ἐπιλελησμένη. λήϑη δὲ καὶ ἀπόλειψις γνώσεως καὶ κτήσεως [17] δεύτεραι· ὥσπερ καὶ ὑγείας νόσος ἐσχάτη, καὶ ζωῆς ϑάνατος δεύτερος. ἅμα δὲ καὶ τοῦτο ἰστέον [18], ὅτι περ ἡ αὐτὴ γνῶσις καὶ μήτηρ λέγεται καὶ γυνὴ καὶ ἀδελφή· μήτηρ μὲν ἐπειδὴ ὁ διδάξας με δι᾽ αὐτῆς με γεγέννηκεν, ὡς Παῦλος διὰ τοῦ εὐαγγελίου Γαλάτας· γυνὴ δὲ ὅτι συνοῦσά μοι τίκτει τὰς ἀρετὰς καὶ δόγματα ὀρϑά, εἴγε ἡ σοφία ἀνδρὶ τίκτει φρόνησιν· ἀδελφὴ δὲ ὅτι ἐγώ τε καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ ἑνὸς γεγόναμεν ϑεοῦ καὶ πατρός· Εἶπον [19] γάρ φησι τὴν σοφίαν σὴν ἀδελφὴν εἶναι.

Εἰ χάρις καὶ φιλία ἐλευϑεροῖ, ἀρετὴ δὲ καὶ γνῶσις ἐλευϑεροῖ ψυχὴν λογικήν, ἡ χάρις καὶ ἡ φιλία ἀρετὴ καὶ γνῶσις ἐστίν. εἰ δὲ ἡ ἔλαφος ἐκ τῆς φιλίας, ὁ δὲ πῶλος ἐκ τῆς χάριτος γεννᾶται, ἡ μὲν ἔλαφός ἐστι ϑεωρίας σύμβολον, ὁ δὲ πῶλος τῆς ἀπαϑείας· ἡ μὲν γὰρ ἐξ ἀρετῶν, ἡ δὲ ἐκ τῆς γνώσεως γίνεσϑαι πέφυκεν [20].

Ἰδία τῆς λογικῆς φύσεώς ἐστιν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ γνῶσις ἡ τοῦ ϑεοῦ [21].

Τὸ πολλοστὸν εἶναι τὸ πλῆϑός ἐστιν ἔχειν ϑεωρημάτων· πλῆϑος δέ ἐστιν τῶν ὠφελουμένων [22].

Τὸ Μὴ πολὺς ἴσϑι πρὸς ἀλλοτρίαν, τινὲς μὲν περὶ τῆς ἔξωϑεν σοφίας νομίσουσι λέγεσϑαι, πρὸς ἣν χρονίζειν οὐκ ἀναγκαῖον διὰ τὰς ἐγκεκρυμμένας ἀπάτας· τινὲς δὲ περὶ τῆς κακίας ἐκλήψονται, καὶ τὸ μὴ πολὺν εἶναι πρὸς αὐτὴν ἑρμηνεύσουσιν οὕτως, ὅτι οὐ δυνατὸν ἄνϑρωπον ὄντα παντάπασιν ἀπέχεσϑαι πονηρῶν λογισμῶν, μὴ χρονίζειν μέντοιγε ἐν αὐτοῖς δυνατόν· καὶ ὅτι ἐγκάλας τὰς ἀλλοτρίας τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ὀνομάζει, τοὺς συνέχοντας τὴν ψυχὴν καὶ μὴ λανϑάνοντας τὸν καρδιογνώστην ϑεόν.

Πᾶς [1] ὁ τὸν φίλον τῶν ἀποστόλων [2] Χριστὸν ἐγγυώμενος, ὡς δικαιοσύνην καὶ ἀλήϑειαν, παραδίδωσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῖς ἐχϑροῖς τοῖς εἰωϑόσι πολεμεῖν τοῖς ἀνϑρώποις διὰ τὴν πρὸς τὸν σωτῆρα φιλίαν· φιλία γάρ ἐστιν πνευματική, γνῶσις ϑεοῦ, καϑ᾽ ἣν καὶ οἱ ἅγιοι φίλοι χρηματίζουσι [3] τοῦ ϑεοῦ· οὕτω καὶ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς φίλος ἦν τοῦ νυμφίου, καὶ Μωσῆς καὶ οἱ ἀπόστολοι· Οὐκέτι γάρ φησιν ὑμᾶς καλῶ δούλους. Παρό-

---

[13] ἡ δὲ usque βαϑύ. Mai. sic: πηγὴν δὲ νόει τὴν ϑείαν γνῶσιν, καὶ οὐ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος. ὥσπερ δὲ ἡ πηγὴ πρόκειται ἀκόπως, τουτέστι τὸ τρέχον ὕδωρ τοῖς διψῶσιν, οὕτω τὸ φρέαρ ἐν κόπῳ τοῖς ϑέλουσιν ἀντλεῖν· καὶ ὥσπερ ἡ πηγὴ ἄπαυστός ἐστι τοῦ ῥεῖν, οὕτω (sic) ἡ αἰσϑητικὴ γραφὴ ἀένναον ἔχει τὸν δρόμον καὶ εὔκολον τοῖς διψῶσι τὸν ϑεὸν γεραίρειν· καὶ ὥσπερ τὸ φρέαρ κόπον παρέχει τοῖς ἀντλοῦσιν, οὕτω καὶ ἡ ϑεωρητικὴ γνῶσις τοῖς ϑέλουσι δι᾽ αὐτῆς τὰς ἀρετὰς κατορϑῶσαι, ψυχῆς τε καὶ σώματος, τά τε ϑεῖα ἐννοεῖν καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀντιποιηϑῆναι.

[14] Ἡ (sed codex εἰ ἡ) γυνή. Mai. Γυναῖκα. [15] Mai. υἱὲ γάρ. [16] Codex ἀπολειπουσα.

[17] Mai. male: γνώσεως κτήσεως („possessu scientiae“).

[18] τοῦτο ἰστέον. Pro his pessime apud Maium: τούτοις τε. [19] hoc accentu codex.

[20] Mai. Ἡ χάρ. κ. ἡ φι. ἐλ. ἡ δὲ ἀρ. κ. γν. ἐλευϑεροῦσι ψ. λ. ἡ χάρ. γὰρ - εἰ δὲ ἔλαφ. – ὁ πῶλ. ἐ. τῶν χαρίτων - ἡ οὖν ἔλ. ἐ. τῆς ϑεωρ. etc. Post πέφυκεν haec addit (quae alium ad Origeniana conformasse patet): Ἡ μὲν ἔλαφος ἐστὶν ϑεωρίας σύμβολον, σωμάτων καὶ ἀσωμάτων καὶ γνώσεως ϑεοῦ· ἡ δὲ φιλία τῆς πρὸς ϑεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης· ὁ δὲ πῶλος τῆς ἀπαϑείας. καὶ ἡ μὲν ϑεωρία τῆς πρὸς ϑεὸν γνώσεως ἐξ ἀρετῶν εἴωϑε γίνεσϑαι ψυχικῶν, ἡ δὲ ἀγάπη ἐκ τῆς σοφίας γίνεσϑαι πέφυκεν, ἡ δὲ ἀπάϑεια ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν. παραινεῖ δὲ ἡμᾶς ταῖς τοιαύταις χάρισιν ἀεὶ προσομιλεῖν· ὁ δὲ τούτοις ἐμφιλοχωρῶν οὐ μόνον τῷ ϑεῷ προσομιλήσει, ἀλλὰ καὶ σύνοικος γενήσεται αὐτῷ.

[21] καὶ ἡ γν. ἡ τ. ϑεοῦ. Pro his Mai.: ἥτις καλεῖται φιλία, καὶ συμφιλιάζει τῷ ϑεῷ τοὺς ἑπομένους αὐτῇ διὰ τῆς γνώσεως τ. ϑε.

[22] Pro his Mai.: Ἐν γὰρ τῇ τῆς ἀρετῆς φιλίᾳ καὶ τῇ τῆς γνώσεως ὁ συμπεριφερόμενος πολλοστ. ἐστι τῶν ὠφελουμένων.

[23] Mai. om. Τὸ - ἀλλοτρίαν, tum habet τιν. μὲν τοῦτο - νομίζουσι - οὐ καλὸν διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἀπάτας, tum om. ἐκλήψ., habet ἑρμηνεύουσιν οὕτ. ὅ. ἀδύνατον μὲν παντάπ. ἀπ. ἄνϑρ. πον. λογ. – μέντοι – δυνατόν· οὓς καὶ ἀγκάλας καλεῖ, missis reliquis.

[1] Incipit cap. VI. [2] Mai. om. τῶν ἀποστ., tum habet τὸν Χρ.

[3] Mai. φίλ. ϑεοῦ χρημ. ὡς ὁ Ἰω. - νυμφίου, Μωϋσ. τε καὶ - δούλ. ἀλλὰ φίλους. Inde vero a Παρόξυνε omnia usque σφαγῆς om.

ξυνε δέ φησιν διὰ προσευχῶν καὶ δεήσεων καὶ τὸν φίλον σου ὃν ἐνηγγυήσω, λέγων· Φύλαξόν με κύριε ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με, καὶ ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου μὴ παράδος με εἰς χεῖρας θλιβόντων με· ὅτι ἕνεκέν σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

Ὕπνος [4] μέν ἐστι ψυχῆς ἡ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία· νυσταγμὸς δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ συνιστάμενον ἀκάθαρτον νόημα· διὸ καὶ πρὸ τοῦ νυσταγμοῦ ὁ λόγος τὸν ὕπνον καλεῖ [5]. Ἐρρέθη γάρ φησι τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ φονεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω Οὐκ ὀργισθήσῃ. καὶ ἐνταῦθα γὰρ φαίνεταί μοι τὸν ὕπνον κωλύων ὁ νόμος· τὸν δὲ νυσταγμὸν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· εἴγε ὁ μὲν περικόπτει τὴν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίαν, τὸ δὲ τὴν κατὰ διάνοιαν πρῶτον συνισταμένην κακίαν.

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὴν τοῦ μύρμηκος φυσικὴν ἐναρμόνιον κίνησιν σοφίαν καλεῖ· καὶ γὰρ ὁ σοφώτερος σοφοῦ σοφώτερος λέγεται. πῶς δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὑπὸ δεσπότην, εἴγε τὰ σύμπαντα δοῦλα τοῦ θεοῦ; ἢ μή ποτε ὁ θεὸς δεσπότης λέγεται διχῶς, ὡς δημιουργὸς καὶ ὡς γινωσκόμενος; διὸ καὶ ὁ Παῦλος [6] γράφει· Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες μὲν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ (δηλονότι κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν), ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. εἰ δὲ τοῦ τοιούτου τέλους [7] ἄμοιρός ἐστιν ὁ μύρμηξ ἄλογος ὤν, δῆλον ὅτι καὶ τῆς τοιαύτης δουλείας ἐλεύθερος. καλῶς οὖν λέγεται μὴ εἶναι ὑπὸ δεσπότην ὁ μύρμηξ [8], κατὰ ταύτην τὴν δεσποτείαν· καὶ εἶναι πάλιν ὑπὸ δεσπότην, ὡς δημιουργὸν ἔχων τὸν θεόν.

Διὰ μὲν τοῦ μύρμηκος ἔοικεν ὁ Σολομῶν τὴν πρακτικὴν ὁδὸν ἡμῖν ὑπογράφειν, διὰ δὲ τῆς μελίσσης τὴν θεωρίαν τῶν γεγονότων σημαίνειν [9] καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος, ἥντινα καὶ καθαροὶ καὶ ἀκάθαρτοι καὶ σοφοὶ καὶ ἀνόητοι πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν προσφέρονται. καὶ φαίνεται μέν μοι ὁ κηρὸς αὐτῶν τῶν πραγμάτων λόγον ἐπέχειν, τὸ δ' ἐναποκείμενον αὐτῷ μέλι σύμβολον εἶναι τῆς θεωρίας αὐτῶν. καὶ ὁ μὲν κηρὸς παρελεύσεται· ὁ οὐρανὸς γάρ φησιν καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· τὸ δὲ μέλι οὐ παρελεύσεται· οὐδὲ γὰρ οἱ λόγοι παρελεύσονται τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. [10] περὶ ὧν λέγει ὁ Σολομῶν· Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί, γλύκασμα δὲ αὐτῶν ἴασις ψυχῆς· καὶ ὁ Δαυίδ· Ὡς γλυκέα [11] φησὶ τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πόνου πόνους ὠνόμασεν [12].

Ὁ ὕπνος οὗτος μόνῃ πέφυκεν ἐπισυμβαίνειν ψυχῇ λογικῇ· σημαίνει γὰρ ἐνταῦθα κακίαν [13] καὶ ἀγνωσίαν· ὧν ἡ ἀγρυπνία ποιεῖ τινά.

Πενία ἐστὶ στέρησις γνώσεως· ἔνδεια δὲ σπάνις τῶν ἀρετῶν [14].

Προσεκτέον ἐνταῦθα, μή ποτε ἄρα διὰ τῶν τοιούτων κινημάτων τοῦ σώματος γινώσκουσιν [15] οἱ ἀντικείμενοι τοὺς ἑαυτῶν λογισμοὺς ἐν ἡμῖν τρεφομένους· [16] ἐπειδὴ καρδιογνώστην μόνον τὸν θεὸν πεπιστεύκαμεν εἶναι.

Πᾶς ὁ τρώγων τὰς σάρκας τοῦ Χριστοῦ καὶ πίνων τὸ αἷμα αὐτοῦ κτᾶται αἷμα δίκαιον, οὗ στερισκομένη λέγεται ἀποθνήσκειν ψυχὴ λογική· [17] Ψυχὴ γάρ φησιν ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ ἀποθανεῖται. εἰ δὲ ἔστιν αἷμα δίκαιον, ἔστιν δηλονότι καὶ αἷμα ἄδικον· ὅπερ συνάγουσιν ἐν ἑαυτοῖς οἱ κατεσθίοντες τὸν δεδομένον βρῶμα λαοῖς τοῖς Αἰθίοψιν, καὶ τρεφόμενοι [18] τῷ ἄρτῳ τοῦ ψεύδους. καὶ οἱ μὲν θύοντες θεοῖς ἀλλοτρίοις τὸ δίκαιον

---

[4] Mai. praemittit: Ὁρᾷς ἀγῶνα καὶ ἀγρυπνίαν.

[5] διὸ - καλεῖ. Pro his Mai.: ἐπινυσταγμὸς δὲ ἡ πρὸς τὰ χείρω ῥοπή. Tum pergit mutato singulorum ordine: κωλύει οὖν ὁ μὲν νόμ. τὸν ὕπν. τὸν δὲ νυστ. τὸ εὐαγγ.· εἴ γε ὁ μὲν περικ. - συνιστ. κακίαν· ἐρρέθη γάρ φησι τοῖς ἀρχ. οὐ φον.· ἐγὼ δὲ λ. ὑμ. οὐκ ὀργ. [6] Mai. om. ὁ, item postea μὲν. [7] Mai. addit καὶ τῆς γνώσεως.

[8] Mai. ὁ μύρμ. ὑπ. δεσπ. - δεσποτείαν· εἶν. δὲ πάλ. ὑπ. δεσποτείαν λέγεται, ὑπὸ τὸν θεὸν ὡς ὑπὸ δημιουργ.

[9] Mai. σημαίνει. [10] Mai. Ἰησοῦ Χρ. [11] Mai. γλυκύτερα.

[12] Mai. sic: τὸ δὲ ἀποτ. τ. π. τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς γνώσεως πόνον ὠνόμασε· βασιλεῖς δὲ καὶ ἰδιώτας οὐ τοὺς τὸ διάδημα ἔχοντας ἢ τοὺς ἐν κοπρίᾳ πένητας λέγει, ἀλλὰ τοὺς πρὸς τὸν θεὸν τὸν νοῦν σεσοφισμένον καὶ ἐρρωμένον ταῖς ἀρεταῖς ἔχοντας βασιλεῖς λέγει. [13] Mai. [ἄγνοι]αν. Post τινά pergit: ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος.

[14] Πενία (cod. -νεῖα) -ἀρετῶν: apud Mai. desunt. [15] Mai. γινώσκωσιν. [16] Mai. στρεφομένους („versantes").

[17] Mai. ψυχ. λογ. λέγ. ἀποθν., tum αὕτη pro αὐτή (ita enim codex). [18] Mai. τρεφόμενον („nutritum").

ἑαυτῶν αἷμα καταναλίσκουσιν, οἱ δὲ ἑαυτοὺς ϑυσίαν προσάγοντες [19] τῷ μόνῳ ϑεῷ τὸ ἄδικον διαφϑείρουσιν αἷμα. ἀκολουϑήσει δὲ πάντως τῇ μὲν φϑορᾷ τοῦ ἀδίκου αἵματος [20] ἡ γένεσις τοῦ δικαίου αἵματος, καὶ τῇ φϑορᾷ τοῦ δικαίου αἵματος ἡ γένεσις τοῦ ἀδίκου αἵματος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν νῦν γίνεσϑαι πέφυκεν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐχ οὕτως· οὐ γὰρ κατὰ φϑορὰν [21] κακίας ὑπέστη δικαιοσύνη, ὡς οὐδὲ κατὰ φϑορὰν νόσου ὑγεία, τῶν παίδων μετὰ τῆς ὑγείας ἀπ' ἀρχῆς τικτομένων [22].

Ἀδελφοί [23] εἰσιν οἱ τῆς υἱοϑεσίας ἔχοντες χάρισμα καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄντες πατέρα Χριστόν, οὓς χωρίζειν ἐπιχειρεῖ ὁ μάρτυς τῆς ἀδικίας, ταραχὰς ἐν αὐτοῖς ἐμβάλλων καὶ κρίσεις. τὸ δὲ Ἐκκαίει, ὡς οἶμαι, προστέϑειται [24] διὰ τοὺς ἐμπαϑεῖς λογισμούς, ἀνάπτοντας ϑυμὸν μὲν πρὸς ὀργὴν καὶ μῖσος, ἐπιϑυμίαν δὲ πρὸς αἰσχρὰς ἐργασίας. τούτους τοὺς λογισμοὺς καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος ὠνόμασεν τοῦ πονηροῦ βέλη πεπυρωμένα, τιτρώσκοντα τὴν ψυχὴν καὶ ϑάνατον ἐργαζόμενα.

Τὴν μητέρα προστάσσει ἐπάγεσϑαι [25], ἥτις ἐστὶν ἡ σοφία γεννῶσα ἡμᾶς [26] κατὰ ϑεόν. καίτοι ἐχρῆν αὐτὸν εἰπεῖν τὸν πατέρα· οὗτος γὰρ πρὸς τὸ συνεῖναι τῷ υἱῷ μᾶλλον ἐπιτηδειότερος. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ δυνατὸν αὐτὸν γνῶναι τὸν ϑεὸν πρὸ τῆς τῶν γεγονότων ϑεωρίας, τούτου χάριν τὴν μητέρα καὶ οὐ τὸν πατέρα προστάσσει ἐπάγεσϑαι, ἵνα διὰ τῆς μητρὸς ὁ υἱὸς ἴδῃ τὸν πατέρα· ἐὰν γὰρ αὐτὴ μὴ γεννήσῃ αὐτόν [27], οὐ βλέπει τὸ φῶς, ὅπερ ἐστὶν ἡ γνῶσις αὐτοῦ τοῦ ϑεοῦ.

Ὅτι ἡ ἐντολὴ τοῦ νόμου λύχνος ἐστὶ καὶ φῶς, καὶ τάχα λύχνος ἐστὶν ἡ παλαιὰ διαϑήκη· [28] ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· φῶς δὲ [29] ἡ νέα διαϑήκη· Ἐγὼ γάρ φησιν εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου [30].

Τοσαύτη γάρ ἐστιν ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας, ὅση καὶ ἑνὸς ἄρτου.

Οὗτος ἀποδεσμεῖ τὸ πῦρ ἐν τῷ κόλπῳ, ὁ συγχωρῶν τὸν ἀκάϑαρτον λογισμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ χρονίζοντα διαφϑείρειν τοὺς ὀρϑοὺς λογισμούς. καὶ οὗτος ἐπὶ τῶν ἀνϑράκων περιπατεῖ, ὁ διὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπολλύων [31].

Γυναῖκα ὕπανδρον τὴν κακίαν λέγει· ταύτης γὰρ ἀνὴρ ὁ διάβολος, γεννῶν μετ' αὐτῆς τοὺς παρανόμους υἱούς. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Ὑμεῖς, φησίν, ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ [32].

Ἐὰν δὲ ἁλῷ ὑπὸ γνώσεως ἀληϑοῦς, ἀποϑήσεται πᾶσαν γνῶσιν ψευδῆ, ὁ πρότερον δι' ἔνδειαν γνώσεως κλέπτων [33] ἀπὸ τῆς μωρανϑείσης ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν σοφίας [34].

Πᾶς ὁ κοινωνήσας τῇ κακίᾳ μοιχός ἐστιν τοῦ διαβόλου, τοῦ πρώτου γήμαντος τὴν κακίαν καὶ ἀπ' ἀρχῆς γεγονότος ἀνϑρωποκτόνου [35].

---

19 Mai. omittit. 20 Post ἀδίκου αἵματος omnia exciderunt apud Mai. usque ἀδίκου αἵματος.

21 Rursus a φϑορὰν omnia apud Mai. exciderunt usque φϑοράν. Antea habet μὲν πάντως νῦν πέφ. γίν.

22 Hoc loco rursus in margine adscripta est varietas lectionis ex Hexaplis transscripta: καὶ ἕβδομον βδελυκτὸν αὐτοῦ, item καὶ ἑπτὰ βδελύγματα ψυχῆς αὐτοῦ. (Hoc posterius pro συντρ. δὲ δι' ἀκαϑαρσ. ψυχ. Aquilae Symmacho Theodotioni adscribitur.) Sequitur: ὀφϑαλμὸς ὑψηλός (quod pro ὀφϑ. ὑβριστ. Aquil. et Symm. exhibuisse dicuntur) et ὀφϑαλμοὺς ὑψηλούς.

23 Apud Mai. (male) haec praecedunt: διαβάλλων τὸ ψεῦδος ἀλλήλοις αὐτοὺς εἰς διακρίσεις φέρει καὶ ἀντιδικίας, tum pergitur ἢ ἀδελφοί.

24 Mai. προστίϑεται. 25 Mai. ἐπ. προστ. 26 Apud Mai. per errorem: ἡ μέν.

27 Mai. om. αὐτόν, item ἡ ante γνῶσις. 28 Mai. ἡ παλ. διαϑ. ἐστ. 29 Mai. om. δὲ.

30 Parum apte apud Mai. additur: ἔλεγχος μὲν τῶν κακῶν, παιδεία δὲ τῶν ἀγαϑῶν· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

31 32 Haec duo scholia apud Maium desiderantur. Prius paucis mutatis (ἀποδεσμεύει – ἐγχρονίζειν τῇ καρδίᾳ· περιπατεῖ δὲ – τὴν ἰδίαν ἀπ. ψυχ.) in cat. Vat. Hippolyto adscribitur: cf. Mai. p. 73.

33 Sic cum Maio reposui pro βλέπων, quod in codice est.

34 Adduntur apud Mai. haec: ἀποτίσειν δὲ λέγεται ἑπταπλασίονα τὸ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας αἰνεῖν τὸν ϑεόν· καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ αἰσϑητήρια δοὺς τῷ ϑεῷ ῥύσεται ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἡτοιμασμένων τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ τιμωριῶν.

35 Mai. addit: καὶ σὺν αὐτῷ ἀπώλειαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ περιποιεῖται.

Ἐνταῦϑα δείκνυσιν ὅτι τὸν διάβολον ἕξομεν τῶν πεπραγμένων ἡμῖν κατήγορον ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος φησίν· Ἵν' ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων τι λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον [36].

Εἰ διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τις τὸν ϑεὸν ἀτιμάζει, διὰ τοῦ ποιεῖν δηλονότι τὸν νόμον τιμᾷ τὸν ϑεόν [37].

Ἀδελφὴ [1] ἡμῶν ἡ [2] σοφία ἐστίν, διότι ὁ ποιήσας τὴν ἀσώματον φύσιν πατὴρ καὶ ταύτην πεποίηκεν· σοφίαν δὲ ἐνταῦϑα λέγει οὐ τὸν υἱὸν τοῦ ϑεοῦ, ἀλλὰ τὴν ϑεωρίαν [3] σωμάτων καὶ ἀσωμάτων καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς κρίσεως καὶ προνοίας· [4] ἧς εἶδός ἐστιν καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ γνῶσις, καὶ ἡ παιδεία καὶ ἡ σύνεσις.

Οἱ πρὸς χάριν ἐμβαλλόμενοι λόγοι οἱ ἐμπαϑεῖς εἰσὶ λογισμοί [5].

Τὴν σάρκα τοῦ ἀνϑρώπου ϑυρίδα νῦν ὀνομάζει· [6] διὰ γὰρ ταύτης ὁ πονηρὸς τὰς ἀπάτας τοῖς ἀνϑρώποις ἐργάζεται, τοῖς βουλομένοις ὁδεύειν τὴν πλατεῖαν ὁδὸν καὶ εὐρύχωρον καὶ ἀπάγουσαν ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν. ἀλλ' ἐνταῦϑα [7] προσεκτέον τί φησὶν (sic cod.) ὁ Σολομὼν περὶ τῆς κακίας, ὅτι οὐχ αὕτη [8] τὸν ἄνϑρωπον ἐν ἀρχαῖς ἐπὶ τὴν κακίαν ἀπάγει [9], οὐδ' ἀναγκάζει πορεύεσϑαι ἐν διόδοις οἴκων αὐτῆς, ἢ προσεγγίζειν γωνίᾳ, ἢ λαλεῖν ἐν σκότει ἑσπερινῷ· ἀλλ' ἐὰν ἴδῃ τινὰ ἑαυτὸν ἐπιδιδόντα ταῖς ἡδοναῖς, εὐϑὺς συναντᾷ αὐτῷ, εἶδος [10] ἔχουσα πορνικόν, ἣ ποιεῖ νέων ἐξαπατᾶσϑαι καρδίας [11].

Ἡσυχίαν [12] νυκτερινὴν καὶ γνοφώδη τὴν ἀκάϑαρτον κατάστασιν ὠνόμασε τῆς ψυχῆς, καϑ' ἣν ἀναπτομένη τὴν ἁμαρτίαν διὰ τοῦ σώματος κατεργάζεται [13].

Οἱ μὲν ἐν ταῖς πλατείαις ῥεμβόμενοι μοιχείας καὶ πορνείας καὶ κλοπῆς λαμβάνουσι λογισμούς· οἱ δὲ ἔξω τούτων ῥεμβόμενοι παρὰ φύσιν κινοῦνται ἀρρένων κοίτην ἐπιζητοῦντες [14], καὶ ἄλλων τινῶν ἀπειρημένων [15] πραγμάτων φαντασίας λαμβάνοντες [16].

Εἰ [17] τῶν λογισμῶν οἱ μὲν καϑαροί εἰσιν, οἱ δὲ ἀκάϑαρτοι· καὶ εἰ μὲν τῶν γραμμῶν αἱ μὲν εὐϑεῖαι καλοῦνται, αἱ δὲ κεκλασμέναι εὐϑεῖαι· [18] γωνία δέ ἐστιν κεκλασμένη εὐϑεῖα· γωνία [19] ἄρα νοητή ἐστιν ἀκάϑαρτος λογισμός. τὸ οὖν παρὰ πᾶσαν γωνίαν ἐνεδρεύειν τὴν κακίαν δηλοῖ τὸ διὰ πάντων τῶν ἀκαϑάρτων λογισμῶν αὐτὴν ἐξαπατᾶν τὴν ψυχήν· φέλημα [20] δὲ δαιμονιῶδές ἐστιν νόημα ἐμπαϑές, πρὸς αἰσχρὰν ἐργασίαν τὴν ψυχὴν ἐκκαλούμενον.

Ἡ [21] κακία ζητεῖ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς ἡμῶν καταισχύναι (hoc acc. cod.), διὰ τῶν κειρίων καὶ τῆς κλίνης καὶ τῶν ἀμφιτάπων καὶ τοῦ κρόκου καὶ τοῦ κινναμώμου· ἅπερ κακὰ καὶ διάφορα πάϑη σημαίνει [22] παρὰ τοῖς ἐφευρεταῖς γινόμενα τῶν κακῶν.

---

[36] [37] Rursus haec duo scholia Maius cum catena Vat. praeteriit.

[1] Incipit caput VII. [2] Mai. om. ἡ. [3] Mai. τῶν σωμ.

[4] Mai. miro modo sic: καὶ τῆς ἐν αὐτῇ κρίσ. κ. προν. ἐγκείμενα. Reliqua ἧς usque σύνεσις om.

[5] Haec desunt apud Maium. [6] Mai. ὀνομ. νῦν. [7] Mai. ἐντ. δὲ. [8] Mai. οὐκ αὐτή.

[9] Mai. ἐπὶ τ. πλατεῖαν ἄγει, postea om. ἐν ante διόδοις. [10] Mai. τὸ εἶδ.

[11] Mai. τὰς νέων ἐξίπτασϑαι καρδ. [12] Hoc scholion deest apud Maium.

[13] Rursus margo suppeditat Aquilae lectionem ὀχλάζουσα (Montf. et Ba. ediderunt σχολάζουσα) καὶ ἀφισταμένη, quae verbis ἀνεπτερωμένη et ἄσωτος respondet.

[14] Mai. τὰς παρὰ φύσιν ἡδονὰς μετέρχονται, ἀρσενοκοιτεῖν ἐπιζητοῦντες. [15] Mai. ἀπαγορευομένων.

[16] Mai. addit: ὅρα δὲ μὴ κατηγόρημα εἴη τοῦτο καὶ ἁγίων ἀνδρῶν· καί τις μὴ ἡσυχάζων ἀλλὰ ῥεμβόμενος τοῖς κατηγορήμασι κοινωνήσει τῆς ἀτίμου γυναικός.

[17] Mai. om. Εἰ, item εἰ μὲν. [18] Mai. om. εὐϑεῖαι. [19] Haec Mai. sic: ἢ γωνία νοητῶς ἐστ. ὁ ἀκάϑ. λογ.

[20] φέλημα usque ἐκκαλ. apud Mai. desiderantur.

[21] Catena miscendo diversa ut videtur haec praeponit: διὰ τῶν κειρίων καὶ τοῦ κρόκου καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀπατηλὰ ϑεωρήματα ἢ τὰ διάφορα πάϑη σημαίνει. — Ὅρα τὴν κακίαν, οὐκ ἔχουσαν ἀφ' ἑαυτῆς ἀρχήν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τῆς ἀρετῆς προοιμιαζομένων. τὸ γὰρ κοινωνὸν λαβεῖν ϑυσίας, ἀγαϑόν. ὅτε δὲ αὐτοῖς κατεπάλεσαι (sic; vertit Mai. „sed quum te expugnaverit"), τότε ἐνίησι τὸν ἰόν, τὰ τοῖς ἐρῶσιν ἐπιϑυμητὰ καταλέγουσα, ἃ πάντα ἱκανὰ καταγοητεῦσαι, οὐ περὶ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν ἀκουόντων ἀφροσύνην· κατὰ δὲ διάνοιαν: iam sequitur ἡ κακία ζητεῖ etc. [22] Mai. addit ἡδονῶν.

Εἰ[23] δι' ἡμερῶν πολλῶν ἐπανήξει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, πάνυ πνευματικῶς ἐνατενίσας τῇ οἰκονομίᾳ ὁ Παῦλος ἔσχατον ἐχθρὸν γράφει καταργεῖσθαι τὸν θάνατον[24].

Τῶν ἐρωδιῶν[25] τρία γένη εἰσίν, ὅ τε κέπφος καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ ἀστερίας καλούμενος. τούτων ὁ κέπφος χαλεπῶς[26] εὐνάζεται καὶ ὀχεύει· κράζει τε γὰρ[27] καὶ ὀχεύων αἷμα, ὥς φασιν, ἀφίησιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τίκτει φαύλως καὶ ὀδυνηρῶς. ταῦτα[28] μὲν οὖν ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκ τῶν περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν παρεθήκαμεν. ἔοικε δὲ ἡ γραφὴ ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ ζώου τοῦ κέπφου[29] τὴν λέξιν πεποιηκέναι τοῦ πειθομένου τῇ πόρνῃ γυναικὶ κεπφουμένου καὶ ἐξομοιουμένου τῷ ὀρνέῳ δι' ἀκολασίαν οἷον διακινηθέντος[30].

Τιτρώσκει μὲν ἡμᾶς τοῖς λογισμοῖς, φονεύει δὲ ταῖς ἁμαρτίαις[31].

Μεταξὺ[1] θρασύτητος καὶ δειλίας ἡ ἀνδρεία ἕστηκεν.

Τὴν σοφίαν ποτὲ μὲν ἐν ἐξόδοις, ποτὲ δὲ ἐν εἰσόδοις ὑμνεῖσθαι φησίν, τοῦτ' ἔστιν παρὰ τοῖς ἐξερχομένοις ἀπὸ τῆς κακίας καὶ εἰσερχομένοις εἰς τὴν ἀρετήν. ἔξοδον γὰρ καὶ εἴσοδον τὸν ἐξερχόμενον καὶ εἰσερχόμενον ὀνομάζει· πολλάκις δὲ ἐσημειωσάμεθα τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ταύτην, ὅτι ἀπὸ τῶν ἕξεων ὀνομάζει τοὺς κεκτημένους τὰς ἕξεις ἤτοι τὰς ἀρίστας καὶ τὰς χειρίστας[2].

Καρδίαν ἐνταῦθα τὴν ἀρετὴν εἴρηκεν, τὴν ἐπισυμβαίνουσαν τῇ καρδίᾳ[3].

Τὴν σοφίαν ἐνταῦθα ὡς γένος ἔλαβεν τῆς παιδείας καὶ τῆς γνώσεως· παιδείαν γὰρ καὶ γνῶσιν προτάξας ἐπάγει· Κρεῖσσον γὰρ σοφία λίθων πολυτελῶν, ὡς τῆς παιδείας καὶ τῆς γνώσεως περιεχομένης[4] ἐν τῇ σοφίᾳ, ἥτις[5] ἐστὶν πρῶτον χάρισμα τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, εἴπερ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο λέγεται καὶ πνεῦμα υἱοθεσίας.

Σημειωτέον ὅτι ἀδικίαν καὶ ὕβριν καὶ ὑπερηφανίαν τὸν ἄδικον καὶ[6] ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον λέγει, ἀπὸ τῆς χειρίστης ἕξεως ὀνομάζων αὐτόν[7].

Ἡ[8] αὐτὴ τροφὴ καὶ κρέας ὀνομάζεται καὶ ἄρτος καὶ γάλα καὶ λάχανα καὶ οἶνος· πλὴν οἱ ἄφρονες

---

[23] Mai. τὸ pro εἰ, postea λέγει pro γράφει.

[24] Mai. addit: ὃν καὶ ἄνδρα εἶναι τῆς πονηρίας Σολομὼν προδιέγραψε· τὸν ὡς βαλάντιον ἀργυρίου λαβόντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπότητα, εἰ καὶ αὖθις ἐν τῷ ἁμαρτάνειν οὐ πάρεστι προβλέπειν τὸν τοῦ θεοῦ φόβον· διότι κήδεται ἀνεχόμενος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· ἐπεὶ εἰ μὴ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον προέβλεπε, ῥυζηδὸν πάντας ἂν ἀπώλετο.

[25] Mai. ἐῤῥωδιῶν, postea κέμφος et ὁ ἀστερίσκος. [26] Mai. h. l. addit ἀκρατῶς ἔχων περὶ τὰς μίξεις.

[27] Mai. om. γάρ, item ὥς φασιν. [28] Mai. om. ταῦτα usque παρεθήκαμεν.

[29] Mai. τοῦ ζω. τούτου, τοὺς πειθομένους τῇ πονηρίᾳ κεμφωμένους καὶ ἐξωμοιωμένους τῶν ὀρνέων δι' ἀκολασίαν: sic, quae corrupta esse apparet.

[30] Codex -θείς. Mai. post ἀκολασίαν ex catena haec hausit: ἔστι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος κέμφους (sic) ἐν τῇ θαλάσσῃ, κατ' ἀγέλας ἱπτάμενον ὧδε κἀκεῖσε· ὃ οἱ πλωτῆρες πολυάγκυστρον δελεάσαντες σχοῖνον ἀγρεύουσι· καὶ οὐ μόνον οὐ φεύγει βλέπων τὰ θηρευθέντα, ἀλλὰ καὶ ἄλλος ἄλλῳ προτρέχει ἀγρευθῆναι. οὕτως ἐοίκασιν οἱ τῇ κακίᾳ προσομιλοῦντες, ἄλλος ἄλλον νικᾶν σπεύδοντες διὰ τῶν ἡδονῶν, ἐπ' ὀλέθρῳ θανάτῳ ἑαυτοὺς περιπείρουσι.

[31] Hoc scholion apud Maium deest; sed legitur paucis mutatis in comm. Hippolyti apud Mai. p. 73.

[1] Incipit caput VIII. Primum scholion Mai. in catena non invenit.

[2] Rursus ista omnia: Τὴν σοφίαν usque χειρίστας apud Maium desunt.

[3] Mai. addit ἢ τὴν ὑπὸ θεοῦ κτιζομένην τὴν πνευματικήν. [4] Mai. edidit περισχομένης.

[5] Mai. om. ἥτις usque ἁγίου, ac pergit ἥπερ διὰ τ. πν. δίδ., λόγ. σοφ. Corrupte. [6] Mai. om. copulam.

[7] Hoc scholion sequuntur quae non ad commentarium Origenis sed ad varietatem textus in Hexaplis exhibitam pertinent. Primo loco posita est LXX virorum lectio: Κύριος ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. Altero loco quae Symmachi aut Theodotionis est (cf. Montf. et Ba. ad h. l.): Κύριος ἐκτίσατό (Sy. et Th. apud Montf. ἐκτήσ.) με ἀρχὴν ὁδῶν ἑαυτοῦ (ὁδῶν αὐτοῦ Sy., ὁδοῦ Th. l. l.) πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἔκτοτε (Th. l. l. ἀπὸ τότε, Sy. ibidem om.). Tertio loco sequitur quae Aquilae fere respondet: Κύρ. ἐκτίσατό (Aq. l. l. ἐκτήσ.) με κεφάλαιον ὁδοῦ (Aq. l. l. τῶν ὁδῶν) αὐτοῦ ἀρχῆθεν κατεργασμάτων αὐτοῦ ἀπὸ τότε (l. l. om. ἀ. τό.). Praeterea in margine notantur, quae ex alia interpretatione hausta videntur: πρὸ τῶν ὄντων αὐτοῦ ἀπὸ τότε.

[8] Interiectis quae ad interpretationum varietatem pertinebant, scriptor in excerpendis commentariis errasse videtur;

ὡς ἄρτον αὐτοὺς λέγονται μεταλαμβάνειν καὶ ὡς οἶνος κεκερασμένος. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς νοήσωμεν τὸ Ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνϑρωπος [1].

Κρατήρ ἐστιν γνῶσις πνευματικὴ τοὺς περὶ ἀσωμάτων καὶ σωμάτων καὶ κρίσεως καὶ προνοίας περιέχουσα λόγους [2].

Εἰ Παῦλος ὁ ἀπόστολος δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ, ὁ δὲ Χριστὸς σοφία ἐστίν, Παῦλος ἄρα [3] ὁ ἀπόστολος δοῦλος σοφίας ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν τὸν λόγον συνάξωμεν, δούλους τῆς σοφίας αὐτοὺς ἀποδείξαντες.

Τοῦτο τὸ κήρυγμα μόνον ἐστὶν ὑψηλόν, τόπους γνώσεως κηρῦσσον ϑεοῦ [4].

Οὐκ εἶπεν τῶν ἐμῶν κρεῶν, τελείων γάρ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή [5].

Οὐ δεῖ ἁμαρτάνοντας ἐλέγχειν τοὺς κακούς· μᾶλλον δὲ περὶ φόβου ϑεοῦ αὐτοῖς διαλέγεσϑαι, ὅστις πείϑει αὐτοὺς ἀποστῆναι κακίας [6].

---

certe enim nihil amplius affert quod ad caput VIII. spectet. Maius quidem in catena quinque scholia invenit, quibus vv. 14. 17. 18. 22. 36. praeposuit. Etiam haec adponamus, quamvis quaedam parum fidei habeant. Primum igitur (ad v. 14) haec habet: Τουτέστι παρ' ἐμοῦ τὸ εὔβουλον καὶ ἀφαλές· ὅπου γὰρ τοῦτο, κακεῖνο. ὁρᾷς πανταχοῦ προτιϑέμενα τὰ ἀσώματα τῶν σωματικῶν καὶ κρατοῦντα; εἶτα εἰπὼν καὶ αὐτὸ τὸ βασιλεύειν δι' αὐτῆς γινόμενον, ἐπήγαγε καὶ ὃ πολλῷ μεῖζόν ἐστι· τοῦτο (? τοῦ?) γὰρ βασιλεύειν, τὸ δύνασϑαι δικαίως κεχρῆσϑαι τῇ ἀρχῇ, βέλτιον. ἔνιοι δὲ βασιλεῖς μὲν τοὺς ἁγίους καὶ μεγιστάνας, τυράννους δὲ τοὺς ἔτι πολεμοῦντας τὴν σάρκα καὶ τῶν παϑῶν τυραννοῦντας. Alterum est: Μείζω φιλίας εἰσάγει τὴν ἀγάπην ἐνταῦϑα, ἡνίκα κατὰ τοῦ αὐτοῦ τάττεται· ἀμέλει τοῦ σωτῆρος τῷ Πέτρῳ λέγοντος Ἀγαπᾷς με· τὸν προσδιαλεγόμενον εἰδὼς τὸ ἧττον δίδωσιν ἑαυτῷ, τὸ ὅτι φιλῶ σε· τὸ δὲ τρίτον ἀκούσας, Σίμων Ἰωνᾶ φιλεῖς με, ἐλυπήϑη ὅτι τὸ ἧττον τρίτον αὐτῷ προσένειμε. Tertium: Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος καὶ εὐκλεής· ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ κτῆσις πολλῶν καὶ γεννήματα σοφίας, ἃ καὶ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ϑερίζει ζωήν. ἔοικε δὲ διὰ τοῦ ἑαυτῆς λέγειν τὸν πλοῦτον, τοιοῦτόν τι λέγειν, ὅτι οὐ χρεία σοι δαπάνης οὐδὲ καινοτομίας εἰς τὸν πρὸς ἐμὲ ἔρωτα, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ φιλῆσαι μόνον, καὶ ἀνταγαπηϑήσῃ· ἀλλὰ μὴν καὶ ὃ ϑαυμαστόν ἐστι, τὸ ἐν πλούτῳ εἶναι δικαιοσύνην, παρ' ἐμοὶ καὶ τοῦτό ἐστι καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀγαϑά. Quartum: Οὐσία οὖσα ἡ τ. ϑεοῦ σοφία, πρὸ αἰώνων γεγέννηται, καὶ πρὸ κτίσεως ἀΐδιος ἦν· ὅτε δὲ σχέσιν πρὸς τὰ γεννητὰ ἐδέξατο, τότε ἀρχὴ τῶν ὁδῶν τοῦ ϑεοῦ γέγονε τῶν ποιητικῶν καὶ προνοητικῶν· σύζυγος οὖν ἡ ἀρχὴ τοῖς κτίσμασιν, ὧν γέγονεν ἀρχή, τουτέστιν ἡ πρὸς τὰ γεννητὰ σχέσις· ἡ δὲ σοφία ἀΐδιος, οὐσιωδῶς παρὰ τῷ ϑεῷ ὑπάρχουσα. Quintum: Ἀσέβεια μέν ἐστιν ἡ εἰς ϑεὸν ἁμαρτία· ἀσεβεῖ δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ σωρεύων κόλασιν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τὴν τοῖς ἀσεβέσιν ἡτοιμασμένην· ἀκόλουϑον δὲ καὶ τὸ ἀγαπᾶν ϑάνατον τοὺς σοφίαν μισοῦντας, εἴπερ ἡ σοφία ζωή.

Post ista ad primum cap. IX. versum haec adnotat: Τὴν σοφίαν ἐνταῦϑα δισσῶς ἐπιλαβεῖν, τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου φημὶ ἐν λόγοις καὶ γραφῇ δοϑεῖσαν τοῖς ϑεόφροσιν, δι' ἧς καὶ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ ϑεοῦ τῷ κόσμῳ ἐγνωρίσϑη· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ἐνυπόστατον υἱὸν καὶ λόγον τοῦ ϑεοῦ, τὸν ἐξ οὐκ ὄντων (Mai. ὄντα) εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντα τὰ σύμπαντα τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ. Rursus ad versum alterum: Θύματα ἐνταῦϑά φησι τοὺς ὅσοι προφῆται τῇ παραινέσει Χριστοῦ σφραγισϑέντες καὶ σφαγιαζόμενοι, διὰ τὸ κιρνᾶν αὐτοὺς τῷ τῆς γνώσεως κρατῆρι τὴν ὡς οἶνον ἡδὺν ἐπίγνωσιν αὐτοῦ τοῖς ἐχέφροσι, λέγων· Μὴ φοβηϑῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. καὶ γὰρ αὐτὸς αὐτοὺς ἐσφαγίασε καὶ σφαγιάζει, διὰ τὸ παρακελεύειν αὐτὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν (Mai. ὑμῶν) ἀποϑνήσκειν (Mai. -σκει).

[1] Hoc nostrum scholion apud Mai. commentariis Didymi insertum est. Ibi habet κρέα, omissis καὶ λαχ., tum ὡς ἄρτου αὐτῶν et οἴνου κεκερασμένου (cod. Patm. -νος -ένος, quod correximus), deinde νοήσομεν absque τό, denique post ἄνϑρ. addit: ἄρτον δέ μοι νόει τὰς στερεὰς ἐντολὰς τ. ϑε., καὶ οἶνον τὴν ἐκ μελέτης τῶν ϑεί. γραφῶν ἐπίγνωσιν αὐτοῦ· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ϑεῖον σῶμα καὶ τίμιον αἷμα αὐτοῦ.

[2] Deest scholion apud Maium.

[3] Mai. male γὰρ pro ἄρα. Post habet δοῦλ. τῆς σοφ., ὡσαύτ. καί, καὶ προφ., συνάξομεν.

[4] [5] Utrumque scholion deest apud Maium.

[6] μᾶλλον etc. Mai.: ἀλλὰ περὶ ϑείου φόβ. αὐτοὺς ὑπομιμνήσκειν, ὅστις αὐτοὺς ἀποστήσει τῆς κακ. Quibus varia in cat. admiscentur hunc in modum: ἢ κακοὺς τοὺς ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφοντας καὶ ϑέλοντας ἐλϑεῖν πρὸς μετάνοιαν, ἀκμὴν δὲ κακοὺς ὄντας καὶ τυφλώττοντας ὑπόμενε, καὶ μὴ καϑ' ἓν σφάλμα ἔλεγχε, ἵνα μὴ εἰς μῖσος ἐκ προοιμίων ἔλϑωσιν· ὅταν δὲ γένωνται σοφοὶ καὶ στερεωϑῶσιν, ἔλεγχε. Καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς μαϑητὰς ἔτι νέους ὄντας οὐκ ἤλεγχε, διὰ τὸ μὴ τοὺς παλαιοὺς ἀσκοὺς εὐϑέτους εἶναι πρὸς νέον οἶνον. Ἢ κακοὺς λέγει τοὺς ἄφρονας καὶ μωρούς, ἢ τοὺς πάντη ἀλλοτρίους τῆς ϑείας διδασκαλίας, οὓς οὐκ ἐλέγχειν ἀλλὰ νουϑετεῖν δεῖ καὶ διδάσκειν. εἰ δὲ καὶ ἠλέγχοντο Ἀχαὰβ καὶ Ἡρώδης, ἀλλ' ἤδη μετέσχον τοῦ ϑείου νόμου, εἰ καὶ παρέβησαν· διὸ καὶ τούτους δεῖ ἐλέγχειν. Ἢ ἔοικε ταῦτα πρὸς τοὺς τότε λέγειν τοὺς νηπιωδεστέρους· ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν ἤλεγχεν

Εἰ τὸ γνῶναι τὸν νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαϑῆς, καὶ τὸ ποιῆσαι τὴν ἐντολὴν διανοίας ἐστὶν ἀγαϑῆς· πλὴν πρότερον τὸ ποιῆσαι τὴν ἐντολὴν τοῦ γνῶναι τὸν νόμον, εἴπερ ἡ γνῶσις μετὰ τὴν κάϑαρσιν προσγίνεσϑαι πέφυκεν [7].

Ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν [8]: σχό. Παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας περιφερόμενος καὶ ναυαγήσας περὶ τὴν πίστιν [9].

Ἀπέλειπεν [10] γὰρ ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνος: σχό. Ἀπέλειπεν γὰρ τὴν ἄμπελον τὴν εἰποῦσαν· Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν.

Συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν: Ἀκαρπία ἐστὶν κακία καὶ ἄγνοια [11].

Ἡ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην: σχό. Ὡς διδακτῆς οὔσης τῆς αἰσχύνης εἴρηται τὸ Οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην. καὶ ὁ Δαυὶδ τὸν τοῦ ϑεοῦ φόβον διδακτὸν εἶναι [λέγει?]· Δεῦτε γάρ φησιν τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς. εἰ δὲ ὁ φόβος καὶ ἡ αἰσχύνη πάϑη ψυχῆς εἰσὶ φυσικά, πῶς διδακτικά ἐστιν; ἢ τάχα φόβον λέγει κυρίου τὴν διδασκαλίαν τὴν περὶ φόβου κυρίου, τὴν διδάσκουσαν ἡμᾶς ὅπως δεῖ ἀπὸ κακίας ἐκκλίνειν· εἴγε τῷ φόβῳ κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. καὶ πάλιν αἰσχύνην ὀνομάζει τοὺς περὶ μετανοίας καὶ αἰσχύνης λόγους τοὺς ἄγοντας ἡμᾶς εἰς συναίσϑησιν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων· οὕτω καὶ ὁ Δαυὶδ φησίν· Ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃς σὺ ἐϑεμελίωσας· τοῦτ' ἔστιν, ὄψομαι τοὺς λόγους τοὺς περὶ οὐρανῶν καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων [12].

Ἄρτων κρυφίων ἡδέως ἅψασϑε: σχό. [13] Ἡδύνϑη αὐτοῖς ἄρτος ψεύδους· καὶ μετὰ τοῦτο πλησϑήσεται τὸ στόμα αὐτῶν ψηφῖδος.

Ἀλλὰ ἀποπήδησον, μὴ ἐγχρονίσῃς: Οὐ δεῖ τὸν νοῦν ἐγχρονίζειν τοῖς φαύλοις νοήμασιν· οὐδεὶς γὰρ ἀποδήσει πῦρ ἐν κόλπῳ, καὶ τὰ ἱμάτια οὐ κατακαύσει [14].

Καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίῃς: Ὥσπερ παρὰ τῷ ϑεῷ ἐστὶν πηγὴ ζωῆς, οὕτως καὶ παρὰ τῷ διαβόλῳ πηγὴ ϑανάτου· εἰ δὲ ἡ τοῦ ϑεοῦ πηγὴ ἀρετῆς καὶ γνώσεώς ἐστιν πηγή, ἡ τοῦ διαβόλου πηγὴ δηλονότι κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐστὶν πηγή· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ ποταμῶν καὶ φρεάτων καὶ ὑδάτων καὶ ὑετῶν νοητέον.

Οὐκ [1] ὠφελήσουσι ϑησαυροὶ ἀνόμους: Οὐκ ὠφελήσουσι ϑησαυροὶ ἀνόμους, οὓς ἐπὶ γῆς ἐϑησαύρισαν, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσιν.

Ζωὴν δὲ ἀσεβῶν ἀνατρέψει: Εἰ ἡ ζωὴ τῶν ἀσεβῶν ἡ κακία ἐστίν, ταύτην δὲ ἀνατρέψει ὁ κύριος,

---

Ἰωάννης καὶ Παῦλος; — Οὐ δεῖ ἁμαρτάνοντας ἐλέγχειν τοὺς κακούς· ὁ γὰρ εἰς πρόσωπον ἔλεγχος ἀναισχυντότερον ποιεῖ τὸν ἁμαρτάνοντα· χρὴ δὲ ἡμᾶς ἐπὶ σοφῶν καὶ δικαίων τοῦτο ποιεῖν· ἀναμεταξὺ μὲν τοῦ ἐλεγχομένου καὶ ἐλέγχοντος, οὐκ ἐπὶ πολλῶν δέ.

7 Scholion istud deest apud Maium.

8 Hoc igitur loco textus verba praeponuntur scholio, quemadmodum etiam in iis fit quae sequuntur. Etiam notam σχ̄, i. e. σχόλιον, ubicumque invenitur, fideliter exscripsimus.

9 Mai.: Ὁ παντὶ -περιφ. ναυαγ. π. τ. πίστ. ὡς ὑπ' ἀνέμῳ ἑαυτόν τε καὶ ἄλλους ποιμάνας ἀπώλεσεν.

10 Haec Mai. cum iis quae praecedunt coniungit sic: ἀπέλιπε γὰρ τῶν ἐντολῶν τὰς ὁδοὺς τοῦ εἰπόντος· Ἐγώ - ὁ γεωργός.

11 Mai.: Ὁ μὴ συνάγων σὺν ταῖς ἀρεταῖς τὴν ϑείαν γνῶσιν, οὗτος οὐ συνάγει τῆς αἰωνίου βασιλείας τὴν ἀϑάνατον εὐκαρπίαν· ἀκαρπία δὲ ἐστι κακία καὶ ἄγν.

12 Ὡς διδακτῆς - ἀστέρων: horum nihil apud Maium.

13 „σχ̄" h. l. ante Ἄρτων in cod. positum est. Ceterum huius scholii loco Maius haec habet: Τῶν, ὡς ἄρτων ζωτικῶν, ϑείων λόγων ἡδέως ἅψασϑαι, καὶ τῶν ἐν τῇ κρυπτῇ τοῦ νοῦ ϑεωρίᾳ ϑείων νοημάτων. — Ἄρτοι εἰσὶ τῆς ψυχῆς αἱ ἀρεταί, αἵτινες καὶ παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν προσετάγησαν παρ' ἡμῖν γίνεσϑαι, τουτέστι νηστεία, ἐγκράτεια, προσευχή, καὶ τὰ ὅμοια· κρυφῇ δέ, πρὸς τὸ μὴ ϑεαϑῆναι αὐτὰ τοῖς ἀνϑρώποις.

14 Rursus hoc scholion apud Maium deest, item id quod sequitur: Ὥσπερ παρὰ etc.

1 Incipit cap. X. Primum scholion deest apud Maium, item secundum; contra alia duo (ad vv. 4 et 5) ex catena hausit. Sunt haec: Ἄνδρα τὸν τοῦ λόγου πτωχεύσαντα, καὶ χεῖρας τὰς τῆς σοφίας πράξεις. — Ὁ νοήμων ὑπὸ τῶν ϑλίψεων καὶ τῶν συμφορῶν μὴ συγκαιόμενος γεννήματα δικαιοσύνης φέρει, ὁ δὲ παράνομος καὶ ὑπὸ τῶν βελτιόνων διαφϑείρεται.

ἔσονται δηλονότι ποτὲ οἱ ἀσεβεῖς οὐκ ἀσεβεῖς· μετὰ γὰρ ταύτην τὴν ἀνατροπὴν ὁ κύριος παραδώσει τὴν βασιλείαν τῷ ϑεῷ καὶ πατρί, ἵνα γένηται ὁ ϑεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Παιδεία ἀνεξέλεγκτος πλανᾶται: Παιδείαν ἀνεξέλεγκτον ὀνομάζει τὴν κακὴν τῆς ψυχῆς πολιτείαν, ἥτις καὶ πλάνης αὐτῇ γίνεται πρόξενος [2].

Καλύπτουσιν ἔχϑραν χείλη ἄδικα: Ἔχϑραν [3] τὴν κακίαν λέγει, διὰ γὰρ ταύτης ἐχϑροὶ γινόμεϑα τοῦ ϑεοῦ. Εἰ γὰρ ἐχϑροὶ ὄντες, φησὶν ὁ Παῦλος, κατηλλάγημεν τῷ ϑεῷ διὰ τοῦ ϑανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. εἰ δὲ ἡ ἔχϑρα ἡ κακία ἐστίν, ἡ φιλία ἡ ἀρετή ἐστιν καὶ ἡ γνῶσις ἡ τοῦ ϑεοῦ, δι᾽ ἧς φίλοι γινόμεϑα τοῦ ϑεοῦ καὶ τῶν ἁγίων δυνάμεων· ἐπὶ γὰρ ταύτης τῆς φιλίας οἱ τοῦ αὐτοῦ φίλοι καὶ ἀλλήλων εἰσὶ φίλοι.

Ἐπιϑυμία δὲ δικαίου δεκτή: Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιϑυμία μου, φησὶν ὁ Δαυίδ [4].

Φόβος κυρίου προστίϑησιν [5] ἡμέρας: Εἰ φόβος κυρίου προστίϑησιν ἡμέρας, ἀρχὴ δὲ σοφίας φόβος κυρίου, αἱ ἡμέραι αὗται μέρη τῆς σοφίας εἰσὶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης γινόμεναι· [6] ὑπὲρ ὧν εὔχεται καὶ ὁ Δαυὶδ λέγων· Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν· [7] ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας καὶ Ἀβραὰμ πληρώσας ἀπέϑανεν, περὶ οὗ εἴρηται· Καὶ Ἀβραὰμ ἀπέϑανεν πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν.

Δίκαιος τὸν αἰῶνα [8] οὐκ ἐνδώσει: Τὸν αἰῶνα ἀντὶ τοῦ διὰ βίου· καὶ ὁ Παῦλος Οὐ μὴ φάγω, φησίν, κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω, αἰῶνα τὸ συμπαρεκτεινόμενον τῇ συστάσει τῆς ζωῆς αὐτοῦ διάστημα ὀνομάζων [9].

Στόμα δὲ ἀσεβῶν ἀποστρέφεται: Στόμα νῦν τὸν νοῦν εἴρηκεν [10].

Οἷς [1] μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις: Παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας περιφερόμενοι καὶ ναυαγοῦντες περὶ τὴν πίστιν.

---

[2] Haec Mai. sic exaggerata praebet: Παιδείαν - ἥτις καὶ ἀπωλείας καὶ πλάν. α. γίν. πρ. ἡ δὲ ὁδὸς τῆς ζωῆς οὐ μόνον ἐκ τῆς αἰωνίου, ἀλλὰ καὶ ἐκ πάσης κακότητος τοῦ βίου δυσχερείας (sic singula) τοὺς ἀκάκους φυλάσσει· ἀκάκους δὲ λέγει τοὺς κακῶς ἔκ τινος ὑπομένοντας καὶ ἀκακίαν ἀσκοῦντας ἐν ἀγάπῃ. Ἢ οὕτως. Ἀνεξέλεγκτος ἡ πρόσχημα μὲν εὐσεβείας ἔχουσα, ἀγύμναστος δὲ οὖσα καὶ ἀνεξέταστος· ὁ γὰρ μὴ ἐλεγχόμενος καὶ φανερῶν καὶ ἑτέροις τὰ φρονήματα καὶ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοῦ, πλανᾶται οἰήσει.

[3] Mai. sic: Τὸ Καλύπτουσιν ἀντὶ τοῦ Οὐκ ἐῶσιν ἀνανεῦσαι. ἢ ἔχϑραν - δι᾽ ἧς ἐχϑρ. γι. τ. ϑεοῦ· τὴν δὲ κατὰ τοῦ ϑεοῦ καὶ ἀνϑρώπων ἔχϑραν, ἐγγινομένην ἡμῖν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, αὐτὴν μὲν ἀποσείονται οἱ δίκαιοι, τοῖς δὲ χείλεσι τὸν ϑεὸν ὑμνοῦσιν, ὅταν οὕτως αὐτοῖς ὁ πονηρὸς ὑποβάλλῃ· εἰ γὰρ ἐχϑροὶ - ἡ ἔχϑρ. κακία ἐ. ἡ φιλ. ἀρ. καὶ γν. ϑεοῦ - γινόμ. αὐτοῦ καὶ τῶν - ἐπὶ δὲ τῆς φι. ταύτ. οἱ ὄντες αὐτοῦ φίλ. etc.

[4] Mai. pergit: τουτέστιν ὅσα τῷ ϑεῷ ἀρεστὰ καὶ δικαίοις ἁρμόζει, ἐπιϑυμεῖν χρή, ἵνα δεκτὴ ἡ προσευχὴ ἡμῶν γένηται ἐναντίον τοῦ ϑεοῦ· ὁ δὲ ἀσεβὴς ἀπωλείᾳ αἰωνίᾳ περιφέρεται ἐν τῷ ἐπιϑυμεῖν καὶ πράττειν τὰ μὴ ϑεῷ φίλα.

[5] Cod. προστιϑήσῃ.

[6] Mai. h. l. addit: προκόπτων γὰρ προστίϑησι γνώσεις καὶ φωτισμούς, pergens: ὑπὲρ δὲ τοιούτων ἡμερῶν εὔχεται.

[7] Mai. addit μου, postea om. περὶ οὗ εἴρ. Κ. Ἀβρ. ἀπ. Sed post ἡμερῶν pergit: καὶ τὰς ϑείας ὁράσεις ὡς ἡμέρας προστίϑησι κύριος τοῖς ἐν πίστει φοβουμένοις αὐτόν· τὰ δὲ τῶν ἀσεβῶν ἔτη, ἄσοφα ὁραϑέντα καὶ ϑείας χάριτος ἄνευ, ὠλιγώϑησαν.

[8] τὸν αἰῶνα: sic, ut cod. Alex.

[9] Maius: Αἰῶνα τὸν ἀνϑρώπου βίον λέγει, ὡς ὁ Παῦλος· οὐ μὴ - σκανδαλίσω· τὸ γὰρ συμπαρεκτεινόμενον τῇ συστ. τ. ζω. αὐτ. (sine διάστ.) αἰῶνα ὠνόμασεν· οὐκ ἐνδώσ. γάρ, φησίν, ὁ δίκαιος ἁμαρτῆσαι ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἁμαρτάνοντες οὐ μόνον ἐκπεσοῦνται τῆς βασιλείας, ἀλλὰ τὸ πῦρ καὶ οὐ τὴν γῆν οἰκήσουσιν.

[10] Maius: Ἀντὶ τοῦ Χάριτος ἀνάπλεως ἐστίν. εὐσεβοῦς δὲ στόμα νῦν τ. ν. λέγει καὶ τὴν καρδίαν, ὡς διὰ τῶν χειλέων ὑμνοῦσαν τὸν ϑεόν. τὸ δὲ λαλοῦν πονηρὰ στόμα τῶν ἀσεβῶν ἀποστρέφεται ἀπὸ τοῦ ϑεοῦ εἰς τὸ εἶναι τῷ πονηρῷ. ὅρα δὲ τί ἀπ᾽ ἐκείνου, τί δὲ ἀπὸ τούτου.

[1] Incipit cap. XI. Pro duobus nostris scholiis ad vv. 14 et 15 haec tria (ad v. 7, v. 8, v. 14) apud Maium leguntur: Ἔχων γὰρ πρὸς τὰ μέλλοντα τὸν σκοπὸν τυγχάνει πάντως ὧν προσεδόκησε τελευτήσας ὁ δίκαιος. Ἢ εἰς τὴν ἀνάστασιν ἡμᾶς παραπέμπει, καὶ ἐπὶ τούτου μὲν μένει τὰ ὄντα καὶ οὐκ ἀφανίζεται, ἐπ᾽ ἐκείνου δὲ καὶ τὰ ὄντα σβέννυται· ἐν γὰρ τῷ παρόντι μόνον αἰῶνι καυχῶνται, περὶ ὧν εἴρηται· Ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. Secundum: Οὐχ ὡς ὑποκειμένου τοῦ εὐσεβοῦς τῇ δίκῃ φησὶ τὸ Ἀντ᾽ αὐτοῦ παραδίδοται ἀσεβής, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ παγίς ἐστιν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ κατὰ τοῦ δικαίου, τούτου ῥυομένου περι-

Μισεῖ δὲ ἦχον ἀσφαλείας: Ἦχον ἀσφαλείας τοὺς περὶ σωτηρίας λόγους ὠνόμασεν.

Ἐξολλύει δὲ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα[2] ὁ ἀνελεήμων: Ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν ἄντικρυς προσεῖπεν σῶμα. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σῶμα τὴν ψυχὴν ὀνομάζει, Ὁ λύχνος, λέγων, τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· λύχνον μὲν εἰπὼν τὸν νοῦν, αὐτὸς γάρ ἐστιν γνώσεως δεκτικός. σῶμα δὲ τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ὅπερ τινὲς μὲν ἄλογον, τινὲς δὲ παθητικὸν μέρος καλοῦσιν[3].

Χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν ἀδίκως οὐκ ἀθ[4]: Οὗτος χειρὶ χεῖρας ἐμβάλλει ἀδίκως, ὁ κακῶν γινόμενος πραγμάτων καὶ δογμάτων διδάσκαλος· καὶ οὗτος[5] σπείρει δικαιοσύνην, ὁ περὶ ἀρετῶν καὶ θεοῦ γνώσεως προϊέμενος λόγους.

Εἰσὶν οἱ τὰ ἴδια σπείροντες πλείονα ποιοῦσιν: Τοῖς τὰ ἴδια σπείρουσιν καὶ πλείονα ποιοῦσιν ἀντίκεινται οἱ συνάγοντες καὶ ἐλαττονούμενοι· εἰ δὲ οἱ τὰ ἴδια σπείροντές εἰσιν οἱ εἰς τὸ πνεῦμα σπείροντες καὶ ζωὴν θερίζοντες, οἱ συνάγοντές εἰσιν οἱ εἰς τὴν σάρκα σπείροντες καὶ φθορὰν συνάγοντες ἑαυτοῖς[6].

Ὁ συνέχων σῖτον δημοκατάρατος[7]. Ὅμοιόν ἐστιν τοῦτο[8] τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις λεγόμενον· Οὐδεὶς λύχνον ἅψας τίθησιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ φαίνει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ[9].

Τεκταινόμενος ἀγαθὰ ζητεῖ δεκτόν: Εἰ τεκτονική ἐστιν ἐργασία ἀγαθῶν καὶ πρακτική ἐστιν ἐργασία ἀγαθῶν, ἡ πρακτική ἐστιν ἡ τεκτονική[10].

Ἐκ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς: Τοῦτο τὸ δένδρον τῆς ζωῆς ἐστὶν τὸ φυτευθὲν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, οὗ ἅψασθαι μετὰ τὴν ἁμαρτίαν κωλύεται[11] ὁ Ἀδάμ, τὰ σπέρματα τῆς δικαιοσύνης ἀποβαλών, ἀφ᾽ ὧν φύεται τὸ δένδρον τῆς ζωῆς.

Ἀνὴρ[1] δὲ παράνομος παρασιωπηθήσεται: Μή ποτε παρασιωπήσῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ, φησὶν ὁ Δαυίδ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον[2].

πίπτει ταύτῃ ὁ ἀσεβής. ἐξαρπάζεται ὁ εὐσεβὴς ὑπὸ θεοῦ, ὁ δὲ ἀσεβὴς ἐγκαταλειφθεὶς περιπίπτει, κατὰ τὸ Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. Ἢ ἐπειδὴ ὁ δίκαιος ὑπόκειται τισὶν ὡς ἄνθρωπος ἁμαρτήμασιν, ἐλθὼν ὁ ἀσεβὴς καὶ κακοποιήσας τὸν δίκαιον τῶν μὲν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν κολάσεων τῶν μελλουσῶν ἐρρύσατο, εἰς ἑαυτὸν δὲ τὰς τιμωρίας ἀνεδέξατο. παραδίδοται δὲ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ὑπὸ τῆς ἰδίας κακίας, ὡς παραδοὺς ἑαυτὸν εἰς ἀδόκιμον νοῦν. Tertium: Ἤτοι διάκρισις ἡ περὶ τῶν πρακτέων, ἢ μή· ἢ ὥστε τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· κλυδώνιον γάρ ἐστι μέγα καὶ ἀφόρητον· οἱ τοιοῦτοι γὰρ παντὶ ἀνέμῳ περιφερόμενοι ναυαγοῦσι περὶ τὸν βίον ἢ τὴν πίστιν, καὶ ὡς φύλλα δένδρου πίπτουσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, οἷς μὴ ὑπάρχει σοφία θεοῦ. εἰ δὲ ἡ σωτηρία ἐστὶν ἐν βουλῇ, καὶ οὐχ ἁπλῶς βουλῇ ἀλλὰ καὶ πολλῇ, οὐκ ἄρα ἐν σώμασιν ἢ χρήμασιν, οὐδὲ κατὰ φύσιν τις σώζεται· κατὰ τοὺς τὰς φύσεις εἰσάγοντας.

[2] ed. Rom. consentiente cod. Alex. δὲ αὐτοῦ σῶμα.

[3] Pergit Maius: ὁ δὲ ἐξ ὧν ἐποίει καὶ διδάσκει ἀγαθῶν ἐντεῦθεν μὲν γνῶσιν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, ἐν τῷ μέλλοντι δὲ βασιλείαν οὐρανῶν περιποιεῖται ἑαυτῷ καὶ τοῖς μαθητιῶσιν· ἐξολλύει δὲ οὐ μόνον τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν σὺν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τῷ πυρὶ συναπόλλυσιν.

[4] Ita codex, quod ἀθωωθήσεται (ex Theodotione?) significat; in edd. est ἀτιμώρητος ἔσται. [5] Mai. οὗτος δὲ.

[6] Mai.: Τοῖς εἰς τὰ ἴδια - ἐλαττούμενοι· οἱ γὰρ τὰ - οἱ δὲ συνάγ. καὶ ἐλαττούμενοι εἰσὶν etc.

[7] Haec vox ex interpretatione est Theodotionis (Aqu. λαοκατάρατος): cf. Montf. et Ba. ad h. l.

[8] τοῦτο τὸ: Mai. τούτῳ καὶ τὸ. Idem postea τὸ, οὐδεὶς et ἀλλ᾽ ὑπὸ (ex manifesto errore) τὴν λυχν. τοῦ φαίνειν.

[9] Mai. addit: ὥσπερ γὰρ ὁ σῖτος τροφή ἐστιν τῷ σώματι, οὕτως ἡ θεία γνῶσις τῇ ψυχῇ· ὁ δὲ τὴν τῶν ἀμφοτέρων τροφὴν ἔχων καὶ μὴ παρέχων, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τούτων μισθὸν ἀπαιτεῖ τοῖς οὐκ ἔχουσι δοῦναι, ὑπολίποιτο αὐτὸν τοῖς δαίμοσιν. γράφει (legendum erat γράφεται) δὲ καὶ δημοκατάρατον, ὅτι ὑπὸ τὸν δῆμον τῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν δικαίων ἐν τῇ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἐπικατάρατος ἔσται.

[10] Mai. pro his: Τεκτονική ἐστι κατὰ πνεῦμα ἡ πρακτικὴ τῶν ἀγαθῶν ἀρετῶν ἐργασία· ὁ δὲ τὰ θεῷ ἐποφειλόμενα πράττων ζητεῖ θεαρέστους ἄνδρας, δεχομένους τὰς θεῷ ἐποφειλάς, ἵνα ὥσπερ αὐτὸς καὶ αὐτοὶ ἐμπορεύωνται· τοὺς δὲ μὴ τὰ καλὰ ἀλλὰ τὰ κακὰ ζητοῦντας παρήσεται. [11] Mai. ἐκωλύθη.

[1] Incipit cap. XII.

[2] Mai. sic pergit: ἀνὴρ παράνομος παρασιωπηθήσεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τουτέστι μισηθήσεται, καὶ οὐκ ἐλεηθήσεται, ὅταν τα γέρα τοῖς τὴν χάριν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αὐτοῦ δεξαμένοις ἀπονέμῃ, καθὰ φησιν ἐν εὐαγγελίοις, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

Θησαυρίζεται [1] δὲ δικαίοις πλοῦτος ἁμαρτανόντων: Πλοῦτος ἀσεβῶν κακία. οἱ δὲ δίκαιοι ἐξαναλώσουσιν αὐτόν [2], δηλονότι διὰ τῆς ἀγαθῆς διδασκαλίας, ἤτοι [3] νῦν ἢ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι, γενόμενοι ἐπάνω πεντεκαίδεκα πόλεων. καὶ [4] ὁ Παῦλος φησίν· Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ [5].

Ὅπλα [1] δὲ αἰσθήσεως χείλη σοφά: Οὐκ ἀντιτάσσεται γὰρ τῇ σοφίᾳ οὐδὲν πονηρόν, διότι ὅπλον ἐστὶν ἀκαταμάχητον· μόνον γὰρ πρὸς αὐτὴν ἀδυνατοῦσιν οἱ δαίμονες [2].

Οἰκίαι παρανόμων ὀφειλήσουσι καθαρισμόν [3]: Ἵνα καθαροὶ γενόμενοι ὄψωνται [4] τὸν θεόν· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μακάριον τέλος, ὅπερ πάσῃ λογικῇ φύσει τετήρηται.

Ἀπὸ δὲ τῶν διανοημάτων αὐτοῦ ἀνὴρ ἀγαθός: Διανοήματα νῦν εἶπεν τὰς [5] ἕξεις τῶν ἀρετῶν, ὥσπερ ταῖς ὁδοῖς τοῦ θρασυκαρδίου ἀντέθηκεν.

Οἱ δὲ πανοῦργοι κρατήσουσιν αἰσθήσεως: Ἀντέθηκεν τὴν κακίαν τῇ αἰσθήσει· εἰ δὲ ἡ κακία τῇ ἀρετῇ ἀντίκειται, ἡ αἴσθησις νῦν σημαίνει τὴν ἀρετήν [6].

Ἐν [1] πλεοναζούσῃ δικαιοσύνῃ ἰσχὺς πολλή: Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν φαρισαίων καὶ γραμματέων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Οἱ δὲ μισοῦντες ἐλέγχους τελευτῶσιν αἰσχρῶς: Ἐλέγχους νῦν τὰς ἐντολὰς εἶπεν· αὗται γὰρ ἡμᾶς ἐλέγχουσιν ἁμαρτάνοντας [2].

Οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διὰ παντός: Ἡσυχία ἐστὶν ἀποχὴ κακίας [3].

Ὁδοὶ ζωῆς διανοήματα συνετοῦ: Ὁδὸς ζωῆς λέγει τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς τὰς φερούσας ἐπὶ τὴν γνῶσιν [4].

Διὰ δὲ αὐτῶν καὶ οἱ ἐχθροὶ φίλοι γίνονται: Παύλου [5] κηρύξαντος· Οἱ ποτὲ ὄντες ἐχθροὶ κατηλλάγησαν

---

[1] Incipit cap. XIII. [2] αὐτόν. Mai.: αὐτούς.

[3] ἤτοι etc. Mai.: τοίνυν καὶ ἐν τῷ μέλλ. αἰ. ἐπ. πε. πό. γεν.

[4] Mai.: τὴν γὰρ κληροδοσίαν τὴν οὐράνιον ἣν ἤμελλον ἀπολαβεῖν οἱ ἀσεβείᾳ αὐτοὺς ἐκδόσαντες (sic) ταύτην κληρονομήσουσι δίκαιοι, καθὰ καὶ ὁ Π. φησ.

[5] Mai.: ἀμεταν. σου καρδ. et ἀποκαλ. καὶ δικαιοκρ. θεοῦ. ὁ δὲ ἀγαθὸς κληροδοτῆσαι ποιήσει τους ὡς υἱοὺς πατρὶ πειθομένους αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐκείνῳ (sic) υἱοθετήσει τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν (corrupte).

[1] Incipit cap. XIV.

[2] Mai. sic: Ὥσπερ ἀήττητά εἰσι, καθάπερ τὰ ὅπλα τὴν ἀσφάλειαν περιποιεῖ· οὐδὲν γὰρ πον. ἀντ. τῇ σοφ., διότι – μόνην γ. πρ. ταύτην ἀδ. οἱ δαιμ. τῷ δὲ ἄφρονι τά τε ὁρατὰ καὶ ἀσώματα πάντα ἐναντία.

[3] Apud Mai. haec praemittuntur: Οἰκίας ἐνταῦθα τὰ σώματα λέγει· οἰκίαι γάρ εἰσι τῶν ψυχῶν· ὀφείλονται δὲ παρὰ τῶν τὴν θεοσέβειαν εἰδότων καὶ τὴν θεωρητικὴν γνῶσιν οἱ παράνομοι τὴν θεογνωσίαν μαθεῖν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν.

[4] Mai.: ἴδωσι τ. θ. τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς. Postea πά. φύ. λογ. τετήρ. αἱ δὲ οἰκίαι τῶν δικαίων ἕτοιμαί εἰσιν εἰς δοχὴν πάντων, ὡς κελεύει ὁ κύριος.

[5] Mai.: τὰς θείας ὁράσεις καὶ τ. ἕξ., postea νοῦ (ex errore?) θρασυκ. et ἀντέθεικεν, pergens: ἀπὸ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὰ χείλη, εἶπεν ὁ κύριος. οὐ γὰρ κακοποιῆσαι ἀλλ᾽ ἀγαθοποιῆσαι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ διανοεῖται· ὁ δὲ θρασυκάρδιος ὡς ἄφρων πράττων καὶ λέγων ἐμπλησθήσεται μαστίγων καὶ πραγμάτων ἀφαιρέσεως, καὶ τέλος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει.

[6] Hoc scholion apud Mai. deest.

[1] Incipit cap. XV. Primum scholion deest apud Maium.

[2] Mai. ἁμαρτ. ἐλέγχ. additis his: οἱ δὲ μισοῦντες αὐτὰς καὶ τῇ αἰσχρότητι τῶν ἁμαρτιῶν συναποθνήσκοντες σὺν τῷ πονηρῷ αὐτῶν ἐφευρετῇ πονηρῶς τακήσονται· ὑπὸ δὲ τῶν παριόντων τὴν κακίαν γνωρίζεται τῆς ἀναμαρτησίας ἡ παιδεία τοῦ ἀκάκου.

[3] Mai. addit: ἐμπράκτου καὶ ὁράσεων, ἣν οἱ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσιν· οἱ δὲ τοῦ νοὸς καὶ σώματος ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν πάντα τὸν χρόνον ἐπινοοῦνται κακά.

[4] Mai. sic: Ὁ δὲ συνετὸς οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου τοῦ τῶν ἁμαρτωλῶν· ὁδοὶ ζωῆς διανοήματα θείων λόγων καὶ ἔργων· ὁ δὲ συνετὸς ἀεὶ ταῦτα ποιεῖ καὶ διδάσκει, ἵνα σὺν τοῖς μαθητιῶσιν ἐκκλίνας ἐκ τοῦ ᾅδου σωθῇ.

[5] Mai. praemittit: Οἱ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ πράττοντες ἐχθροὶ αὐτοῦ εἰσίν· φίλοι δὲ αὐτοῦ γίνονται, ἐπὰν τοῖς δικαίοις προσδράμωσιν, ἐξομολογούμενοι τὰς πράξεις αὐτῶν τὰς πονηράς, ἐξ ὧν ἐνεχθέντες ὡς ἐκεῖνοι τὰς ζωοποιοὺς ὁδοὺς πορεύσονται.

τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. πλὴν [6] προσεκτέον εἰ πάντες οἱ ἐχϑροὶ διὰ τῶν δικαίων φίλοι γίνονται, ἵνα καὶ πᾶσιν εἴπῃ ὁ Χριστός· Οὐκέτι ὑμᾶς καλῶ δούλους, ἀλλὰ φίλους.

Μαντεῖον [7] ἐπὶ χείλεσι βασιλέως: Καρδιογνώστης ἐστὶν ὁ Χριστός, καὶ κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ.

Θυμὸς βασιλέως ἄγγελος Θανάτου: Ὁ ἄγγελος ὁ τοὺς περὶ κολάσεως ἐπιστάμενος λόγους Θυμὸς τοῦ Θεοῦ καλεῖται [8].

Νοσσιαὶ σοφίας αἱρετώτεραι (cod. -τότεραι) χρυσίου: Γνῶσις σοφίας ὑπὲρ χρυσίον, γνῶσις δὲ φρονήσεως ὑπὲρ ἀργύριον [9].

Ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους σοφισϑήσεται: Ἐλέγχους [10] λέγει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· αὗται γὰρ ἡμᾶς ἐλέγχουσιν ἁμαρτάνοντας.

Παιδεία δὲ ἀφρόνων κακή: Τὴν παιδείαν τὴν ἀνεξέλεγκτον νῦν παιδείαν ἀφρόνων ὠνόμασεν· εἰ δὲ παιδεία ἀφρόνων ἡ κακία ἐστίν, ἡ ἀνεξέλεγκτος παιδεία ἡ ἀφροσύνη ἐστίν [11].

Ἐπὶ χείλεσι δὲ φορέσει ἐπιγνωμοσύνην: Τὴν γνῶσιν ἐπιγνωμοσύνην εἶπεν παρὰ τὸ πάντα αὐτὴν ἐπιγινώσκειν τὰ πράγματα [12].

Ἀνὴρ σκολιὸς διαπέμπεται κακά: Λόγος [13] τοὺς δαίμονας παρὰ τοῦ διαβόλου μανϑάνοντας ἐπιχειρεῖν τοῖς ἁγίοις καὶ πειρᾶσϑαι χωρίζειν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γνώσεως, ἥτις πέφυκεν συνάπτειν αὐτοὺς πρὸς φιλίαν ταῖς ἐπουρανίοις δυνάμεσι. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν ὡς οἶμαι διὰ ταύτης τῆς παροιμίας δεδήλωκεν, σκολιὸν μὲν ἄνδρα λέγων τὸν σατανᾶν, πορευομένους δὲ δόλους τοὺς κακοὺς δαίμονας ἀντὶ τοὺς διδασκομένους, καὶ φίλους τοὺς ἁγίους τοὺς διὰ τῆς γνώσεως συναπτομένους ἀλλήλοις.

Οὗτος κάμινός ἐστιν κακίας: Ταύτης τῆς καμίνου ἐκτινάσσει τὴν φλόγα πνεῦμα δρόσου διασυρίζον [14].

Εἰς κόλπον [15] ἐπέρχεται πάντα τοῖς ἀδίκοις: Σημειωτέον ὅτι κόλπον ἐνταῦϑα τὰς καρδίας εἴρηκε τῶν

---

[6] Mai. om. πλήν, tum habet ὅτι pro εἰ et om. ὁ.

[7] Incipit cap. XVI. Primum scholion Mai. omittit.

[8] Mai. sic: Πάλιν κἀκεῖ τῆς σοφίας χρεία, ἵνα ἐξιλάσηται· ἢ ὁ τοὺς π. κ. ἐπ. λόγ. ἄγγ. ϑ. τ. ϑε. λέγεται. ὁ δὲ σοφὸς ἐν ϑείοις ἔργοις καὶ λόγοις ὡς ὁμόφρων αὐτῷ ὢν οὐ πτοηϑήσεται αὐτόν.

[9] Mai. sic: Νοσσιαὶ σοφίας εἰσὶν αἱ ἐκκλησίαι, ἢ αἱ ἐν τῷ οὐρανῷ σκηναί· σοφία δὲ Ἰησ. Χρ. ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός ἐστιν. νοσσ. δὲ φρονήσεως αἱρετώτεραι ὑπὲρ ἀργύριον, αἱ πρακτικαὶ ἀρεταί, δικαιοσύνη, γνῶσις, σοφία, σωφροσύνη, ἀνδρεία, μακροϑυμία, ἀνεξικακία, ἀοργησία, ἐλεεμοσύνη, πίστις σὺν ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ· δι᾽ ἃς ὡς κλίμακος βαϑμίδας εἰς τὰς τῆς σοφίας σκηνὰς εἰσιέναι ἀκώλυτον τοὺς ἀνιέναι καὶ οἰκῆσαι βουλομένους.

[10] Mai. praemittit: Παιδείαν λέγει φόβον Θεοῦ, νηστείαν, ἐγκράτειαν, ἀγρυπνίαν, ὕμνον καὶ τὴν ἐν νόσοις πρὸς δοκιμην Θεοῦ ἐπερχομένην ἡμῖν παιδείαν. Item post ἁμαρτάνοντας addit: ὁ δὲ φυλάσσων αὐτὰς τηρεῖ ἐκ Θανάτου τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πρὸς ζωήν· ζωὴ γάρ ἐστιν ἡ πάντα ζωοῦσα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγοῦσα τριὰς ἁγία· ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν καὶ ἀεὶ ζῆν αὐτῇ ἐφιέμενος φείσεται στόματος αὐτοῦ ἐκ τῶν μὴ Θεοῦ λόγων καὶ ἔργων, καὶ τῇ γνώσει τοῦ Θεοῦ προσέξει.

[11] Mai. sic: Ζωὴ ὁ Θεός ἐστι· τῆς δὲ τρισσοφαοῦς αὐτοζωΐας ἡ πηγὴ ἡ σοφία καὶ ἡ γνῶσις καὶ αἱ ἀρεταί εἰσιν· ἐξ ἧς πηγῆς οἱ πίνοντες ἀϑανασίας μετέχουσι καὶ ἀειζωΐας· τοῖς δὲ κεκτημένοις τὴν τοιαύτην πηγὴν ἔννοια λόγων ζωῆς ἐστί. Iam pergit: ἡ δὲ παιδ. ἀφρ. - ἡ δὲ ἀνεξ.

[12] Post haec (- τὸ τὰ πάντα -) apud Mai. ita pergitur: ἡ δὲ καρδία τῶν σοφῶν νοεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος ἔν τε κρίσει σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, καὶ ἅπερ αὐτοὶ ποιεῖν διδάσκουσι καὶ πράττουσιν.

[13] Mai. sic: Λόγους οἱ δαίμ. - μανϑάνοντες ἐπιχειροῦσι - αὐτοὺς διανοοῦνται ἀπὸ - πορευομ. δὲ λαμπτῆρας δόλου (videtur verbis cod. Patm. πορ. δὲ δόλους alia interpretatio indicari) τοὺς διδασκομένους παρ᾽ αὐτοῦ κακοὺς δαίμ. φησί, φίλ. δὲ - ἀπτομ. τῷ Θεῷ καὶ ἀλλ.

[14] Mai. sic: Ἀνὴρ παράνομος ὁ διάβολός ἐστιν· ἀποπειρᾶται δὲ φίλους Θεοῦ καὶ ἀπάγει ταῖς πρὸς ἀπώλειαν ὁδοῖς καὶ οὐκ ἀγαϑαῖς. ὅταν δέ τινα τῶν ἁγίων ἀπατήσῃ, στηρίξει (sic) νοήματα τοῖς ὀφϑαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ λογίζεται διεστραμμένα, μή πως σωϑῇ μετανοήσας ὃν ἐϑήρευσε· κνίζει δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς ὠσὶν ἐκείνου πάντα τὰ κακὰ ἐνϑυμήματα, ἀπόγνωσίν τε καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἀκολασίας. οὗτος κάμινός ἐστ. πάσ. κακίας, καὶ φλέγει ἐν αὐτῇ τὰς ψυχὰς τῶν ὀλισϑησομένων· ἀλλὰ ταύτης τ. καμ. ἐκτ. τ. φλ. πνεῦμ. Θεῖον διασυρίζ. σοφίαν δρόσου. πολλοὶ δὲ ἔτι τῶν κατ᾽ αὐτὴν πονηροὶ ἄνϑρωποι εἰώϑασι μιμεῖσϑαι τὸν πατέρα αὐτοῖς διάβολον.

[15] Ita codex.

ἀδίκων· οἶμαι δὲ ὅτι καὶ πανταχοῦ ὁ κόλπος ἤτοι τὸν νοῦν ἢ τὴν γνῶσιν σημαίνει· εἰ δ' ἔστιν καὶ κόλπος ψεκτός, τὴν ἀγνωσίαν δηλονότι δηλώσει [16].

Οἰκέτης [1] νοήμων κρατήσει δεσπότων ἀφρόνων: Εἰ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας [2], πᾶς ὁ ἀποστὰς τῆς κακίας καὶ διὰ τῶν ἀρετῶν κρατήσας δαιμόνων ἀφρόνων κεκράτηκε δεσποτῶν· ὁ δὲ τοιοῦτος γενήσεται καὶ οἰκονόμος μυστηρίων θεοῦ, κατ' ἀναλογίαν τῆς καταστάσεως ἑκάστῳ τῶν ἀδελφῶν διδοὺς γνῶσιν πνευματικήν, καὶ τὸν μὲν Κορίνθιον γάλα ποτίζων, τὸν δὲ Ἐφέσιον τρέφων στερεωτέρᾳ τροφῇ, περὶ ὕψους καὶ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους διαλεγόμενος· καὶ διὰ τούτων τῶν διαστημάτων τὴν τῆς λογικῆς φύσεως σημαίνων διαίρεσιν, ἥτις τοὺς περὶ κρίσεως καὶ προνοίας τοῦ θεοῦ λόγους ἐμπεριέχει, πάνυ βαθυτάτους ὑπάρχοντας καὶ ἐκφεύγοντας τὴν ἀνθρωπίνην κατάστασιν. οὕτω [3] καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυὴ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελείας (sic) ἐμέρισεν ταῖς δώδεκα φυλαῖς, ἥτις ἐστὶν τῆς τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων γνώσεως σύμβολον. πλὴν τοῦτο ἰστέον, ὅτι οἱ περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ λόγοι καὶ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ ἐν γῇ Ἰούδα γνώσει ἐναπόκεινται· ἐν γὰρ τῷ τούτου κλήρῳ γεννᾶται Χριστός· οἶμαι δὲ τοὺς περὶ προνοίας λόγους εἶναι ἁρμόζοντας τῇ καταστάσει τοῦ κρυπτοῦ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν· ἅτινα ὀνόματα διαφόρων καὶ καθαρῶν καταστάσεων ἡγοῦμαι διαγνωρίσματα, εἴγε Ἰούδας μὲν ἐξομολογούμενος ἑρμηνεύεται, Βενιαμὶν δὲ υἱὸς ἡμερῶν ἢ υἱὸς δεξιᾶς [4].

Κακὸς ὑπακούει γλώσσῃ παρανόμων, δίκαιος δὲ οὔ: Οὗτος [5] ὑπακούει ταῖς γλώσσαις τῶν παρανόμων, ὁ τοὺς ἀδίκους δεχόμενος παρ' αὐτῶν λογισμοὺς καὶ σπεύδων ἐνεργεῖν κατ' αὐτούς· οἷς ὁ δίκαιος λέγεται μὴ προσέχειν, τοῦτ' ἔστιν μὴ ἐπὶ πλέον τρέφειν ἐν ἑαυτῷ.

Τοῦ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων: Ὁ πιστός, φησίν, ὄψεται τοὺς λόγους τοῦ κόσμου τούτου, οὕστινας χρήματα τοῦ νοῦ τροπικῶς προσηγόρευσεν· ὁ δὲ ἄπιστος οὐδὲ τοῦ τυχόντος πράγματος γνώσεται τὸν [6] λόγον διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. ὅτι δὲ πλοῦτος ψυχῆς ἡ γνῶσίς ἐστιν ἡ τοῦ θεοῦ, ὁ Παῦλος διδάσκει δι' ὧν γράφει τὸ Ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε, ἐν πάσῃ γνώσει καὶ πάσῃ σοφίᾳ. εἰ δέ τις βούλοιτο δεῖξαι μὴ ταύτην τὴν ἔννοιαν εἶναι ταύτης τῆς παροιμίας, λεγέτω ποῦ ηὐπόρησαν χρημάτων οἱ περιελθόντες ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, κακουχούμενοι, θλιβόμενοι, ὑστερούμενοι· πῶς δὲ καὶ ὁ ἄπιστος οὐκ (sic) ἕξει ὀβολόν, πολλῶν ἀπίστων περιβεβλημένων πλοῦτον· πολλῶν λέγω δὴ βασιλέων καὶ ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου.

Οὐχ ἁρμόσει ἄφρονι χείλη πιστά: Τίς [7] γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀδικίᾳ; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

Ὃς κρύπτει ἀδίκημα ζητεῖ φιλίαν: Διὰ μὲν τῆς δικαιοσύνης τὴν ἀδικίαν κρύπτομεν, διὰ δὲ [8] σωφροσύνης τὴν ἀκολασίαν, καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀγάπης τὸ μῖσος, καὶ διὰ τῆς ἀφιλαργυρίας τὴν πλεονεξίαν· κρύπτομεν

---

[16] Σημειωτέον etc. Mai. sic: Κόλπους ἐνταῦθα τὰς - ἢ τὸν νοῦν - σημαίνει· καὶ τοὺς μὲν πονηροὺς ὁ διάβολος ἐγκολπίζεται, τοὺς δὲ δικαίους ὁ κύριος.

[1] Incipit cap. XVII.

[2] Mai. om. τῆς ἁμ. item καί, pergens διὰ τῆς ἀρετῆς, τῶν δαιμ. ἀφρόν. ὄντων δεσπ. ἐκράτησεν· ὃς καὶ οἶκος μυστ. θε. γενήσεται, κατὰ - πνευματικήν· οὕτω καὶ Παῦλος τοὺς μὲν ἐν Κορίνθῳ γαλαποτίζ. τοὺς δὲ ἐν Ἐφέσῳ τρέφ. etc.

[3] οὕτω usque δεξιᾶς Mai. omittit.

[4] Sequitur apud Mai. hoc scholion ad v. 3: Κάμινοι οἱ πειρασμοί· διὰ γὰρ τῶν πειρασμῶν καθάρας καὶ ἀκηλιδώτους τὰς καρδίας τῶν ἐκλεκτῶν ὁ θεὸς ἐκλέγεται.

[5] His Mai. praemittit: Ὁ αἱρετικὸς ὑπακούει γλώσσης τῆς τῶν ἀθέων δογμάτων, οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας οὐδὲ προσέχουσιν. διὰ τοῦ ὑπακούειν τὸ ἑκούσιον δείκνυσιν, ὡς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ σοφὴν διοίκησιν ἐξαμαρτῶν (sic). Postea habet: μὴ προσέχειν, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, τουτέστι.

[6] Mai. om. τόν, post habet ἐστὶ τοῦ, διδάσκει λέγων τὸ, εὐπόρησαν, στενοχωρούμενοι pro ὑστερούμενοι, οὐχ pro οὐκ, πλοῦτον πολύν, λέγω δὲ etc.

[7] Mai. sic: Χείλη πιστὰ τοὺς ἀγαθοὺς λογισμούς φησιν· ἄφρονι δὲ δεκτοὶ ἔσονται πονηροὶ λογισμοί· τίς γὰρ με. δικ. πρὸς ἀδικίαν; εἰ μή που μετανοήσας δέξηται φρόνησίν τε καὶ πίστιν. [8] Mai. addit τῆς.

δὲ καὶ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ὑπερηφανίαν καὶ διὰ τῆς πραΰτητος [9] τὴν θρασύτητα, ζητοῦντες τὴν πνευματικὴν φιλίαν, ἥτις τὴν ἁγίαν γνῶσιν σημαίνει. καὶ παρὰ τῷ Παύλῳ δὲ συμπολῖται (hoc acc.) τινὲς τῶν ἁγίων λέγονται γεγονέναι καὶ οἰκεῖοι τῆς [10] Ἱερουσαλήμ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ [11] προφητῶν.

Ὃς ἀποδίδωσι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν: Εἰ [12] [ὁ] κακὰ ἀντὶ κακῶν ἀποδιδοὺς παράνομος, πόσῳ μᾶλλον ὁ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀποδιδοὺς παρανομώτερος· τοιοῦτος δὲ ἐγίνετο κατὰ τὴν ἔρημον πρὸς τὸν θεὸν ὁ Ἰσραήλ, πρὸς ὃν Μωσῆς ἐν τῷ δευτερονομίῳ φησίν· Γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα κυρίῳ ἀνταποδίδοτε;

Ἐξουσίαν δίδωσιν ἀρχὴ δικαιοσύνης: Δικαιοσύνη ἕπεται γνῶσις· προηγεῖται δὲ τῆς ἀγνοίας κακία [13].

Ὃς δίκαιον κρίνει τὸν ἄδικον, καὶ ἄδικον δὲ τὸν δίκαιον: Ὅμοιός ἐστιν τούτῳ ὁ λέγων τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν, καὶ τὸ μὲν φῶς ὀνομάζων σκότος, τὸ δὲ σκότος φῶς.

Ἵνα τί ὑπῆρξε χρήματα ἄφρονι: Χρήματα [14] ἄφρονός ἐστιν αἱ περὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστον αὐτοῦ πράγματα ἀφροσύναι· διὰ ταύτας γὰρ καὶ ἀκάρδιος γεγονὼς κτήσασθαι σοφίαν ἀδυνατεῖ.

Ὁ δὲ σκολιάζων τοῦ μαθεῖν: Ὁ δὲ σκολιάζων τοῦ μαθεῖν ὅτι κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ἐμπεσεῖται εἰς κακά [15].

Ἀδελφοὶ δὲ ἐν ἀνάγκαις ἔστωσαν χρήσιμοι: Εἰ [16] οἱ τοῦ Χριστοῦ υἱοὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀδελφοί, οἱ ἄγγελοι δὲ καὶ οἱ δίκαιοι ἄνθρωποι Χριστοῦ εἰσὶν υἱοί, οἱ ἄγγελοι ἄρα καὶ οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι ἀλλήλων εἰσὶν ἀδελφοί, τῷ τῆς υἱοθεσίας γεννώμενοι πνεύματι.

Τούτου γὰρ χάριν γεννῶνται: Τούτου γὰρ χάριν [17] γεννῶνται ὑπὸ τῆς σοφίας, ἵνα ἀνθρώπους ὁδηγήσωσιν απο κακίας ἐπ᾽ ἀρετήν, καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας ἐπὶ γνῶσιν θεοῦ· εἴγε καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις στενάζει καὶ συνωδίνει ἡμῖν, καὶ ὑπετάγη τῇ ματαιότητι οὐχ ἑκοῦσα.

Ἀνὴρ εὐμετάβολος γλώσσης ἐμπεσεῖται εἰς κακά: Οὗτός ἐστιν εὐμετάβολος, ὁ ῥᾳδίως ἀπὸ ἀρετῆς ἐπὶ κακίαν μεταβαλλόμενος [18].

Λαμβάνων δῶρα ἐν κόλπῳ ἀσεβῆς: Ἐν καρδίᾳ νοήματα λαμβάνοντος ἄδικα οὐ κατευοδοῦνται ὁδοί· τὰ

---

[9] Mai. διὰ τὴν πραΰτητα. [10] Mai. τῆς ἄνω Ἱερ. [11] Mai. καὶ τῶν.

[12] Catena haec praemittit: Οἶκον ἐνταῦθά φησι τῆς μὲν ψυχῆς τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν πάλιν οἶκον τοῦ νοῦ, ὁ δ᾽ αὐτὸς πάλιν νοῦς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς λέγεται· ὁ δὲ τὴν ἔνθεον γνῶσιν καὶ σοφίαν μαθών, ἑαυτὸν δὲ ἐκδοὺς τῇ κακίᾳ, καὶ ἀντὶ ἀγαθῶν πονηροὺς λόγους ἐκφέρων, πρὸς δὲ τὸ ἐπιστρέψαι καὶ σωθῆναι μὴ βουλόμενος, τοῦ σωματικοῦ οἴκου οὐκ ἀναχωρήσει ἡ κακία καὶ ἡ πονηρία, ἀλλὰ μένουσιν ἑδραίως ἐν αὐτῷ, ἵνα τὰ τέλεια κακὰ ἐπέλθῃ, ἐν αὐτῷ ἀκίνητα μένοντα ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου. - Τὸ ἐκ τῆς γῆς παρὰ κυρίου πλασθὲν ἡμῖν σῶμα οἶκον ἐνταῦθα φησί· τὸ δὲ οὐ κινηθήσεται, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀναχωρήσει ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὀργὴ καὶ θλίψις, διά τε ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων ἐκπεμπόμενα παρὰ κυρίου κατὰ τοῦ ἀντὶ ἀγαθῶν κακὰ ἀποδώσαντος τῷ ἀγαθοποιῷ αὐτοῦ ἀνθρώπῳ. Iam pergitur: Εἰ ὁ κακὰ ἀντὶ - ἐγένετο - ἔρημον (omissis πρ. τ. θ.) ὁ Ἰσρ. πρ. ὃν ὁ Μωϋσῆς etc.

[13] Mai. sic: Ἐνταῦθα ἀρχὴν τὴν γνῶσιν φησί· δικαιοσύνη δὲ ἕπεται τῇ γνώσει· ἐκ γὰρ τῆς γνώσεως ἡ δικαιοσύνη τίκτεται· ἔνδεια δέ ἐστιν ἄγνοια· στάσις δὲ καὶ μάχη πᾶσα κακία· προηγεῖται δὲ τῆς ἀγνοίας ἡ κακία. τίνος ἕνεκεν πάλιν τῶν πενήτων κατηγορεῖ; ἀπάγων ἡμᾶς ἀργίας. οὐκ ἄρα ἀπὸ χειροτονίας ἡ ἐξουσία· ὥστε εἰ βούλει μετὰ παῤῥησίας βαδίζειν, δίκαιος ἔσο. προηγεῖται δὲ τῆς ἐνδείας στάσις καὶ μάχη, ἤτοι τοῖς ἀδικοῦσιν ἔνδεια ἀρετῆς.

[14] Catena praemittit: Χρήματα ἐνταῦθα τὴν σοφίαν καὶ τὴν γνῶσιν φησίν· ἄφρονι δὲ ἵνα τί ὑπῆρξεν ἡ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως μάθησις; ὡς γὰρ ἄμπελον ἀδύνατον ἐν θαλάσσῃ γενέσθαι, οὕτως ἐν ἄφροσιν ἡ σοφία ἀρετὴν καρπώσασθαι. Haec sequitur χρήματα γὰρ ἄφρ. ἐστ. αἱ πε. καθ᾽ ἕκαστα αὐτ. πρ. ἀφρ. etc.

[15] Mai. sic: Ἐν παντὶ πράγματι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὅτι κύρ. ὑπερηφ. ἀντιτάσσ. ὁ δὲ σκ. τοῦ μαθεῖν τα πράγματα τοῦ θεοῦ ἐμπεσ. εἰς τ. κακ. περὶ τὴν κρίσιν.

[16] Mai. praemittit: Ἐνταῦθα φίλον τὸν Χριστόν φησιν, ὃς διὰ τὴν πρὸς ἄνθρωπον φιλίαν ἄνθρωπος γέγονεν· οὐκέτι γὰρ λέγω ὑμ. δούλ., εἶπεν τοῖς μαθηταῖς, ἀλλὰ φίλους· ἐν παντὶ δὲ καιρῷ ὁ Χρ. συνυπαρχέτω σοι φίλος. Pergitur: εἰ δὲ οἱ etc.; desunt οἱ ἀγγ. δὲ καὶ - εἰσ. υἱ., item ἄρα.

[17] Mai. χάρ. καὶ γενν. - εἰς ἀρετήν - εἰς ἐπίγνωσιν θεοῦ. Extrema: εἴγε etc. omittit.

[18] Mai. addit: τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς συναπαχθείς.

γὰρ ἐμπαϑῆ νοήματα ὠνόμασε δῶρα παρὰ τῶν δαιμόνων ἡμῖν προσφερόμενα· ἢ δῶρα ἐν κόλπῳ ἀσεβὴς λήψεται τοῦ ἐκκλῖναι ὁδοὺς κρίσεως [19].

Υἱὸς δὲ φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ: Ὁ μὲν φρόνιμος εὐφραίνει τὴν μητέρα, ὁ δὲ ἄφρων ὀδυνᾶται τὴν τεκοῦσαν αὐτόν [20].

Οἱ δὲ ὀφϑαλμοὶ τοῦ ἄφρονος ἐπ' ἄκρα γῆς: Καρδία δὲ ἄφρονος ἐν ἄκρᾳ κακίᾳ, καὶ ὀδύνη τῇ τεκούσῃ αὐτόν [21]. Ὁ μὲν φρόνιμος υἱὸς καὶ τεκοῦσαν ἔχει καὶ μητέρα, ὁ δὲ ἄφρων υἱὸς μόνον τεκοῦσαν· ἡ γὰρ μήτηρ καὶ τεκοῦσά ἐστιν, ἡ δὲ τεκοῦσα οὐ πάντως ἐστὶν καὶ μήτηρ· ἐὰν γὰρ ἀποϑάνῃ τὸ τεχϑὲν ἐν κακίᾳ καὶ ἀγνωσίᾳ, τεκοῦσα μέν ἐστιν, μήτηρ δὲ οὐκ ἔστιν, ὅτι μηδὲ τοῦ τῆς υἱοϑεσίας πνεύματος μετέσχηκε τὸ τεχϑέν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσϑητῶν μητέρων νοηϑήσεται, καὶ ἐπὶ τοῦ ϑανάτου τοῦ αἰσϑητοῦ· τὴν γὰρ μητέρα ἐροῦμεν καὶ τεκοῦσαν, τὴν δὲ τεκοῦσαν οὐκέτι μητέρα τοῦ παιδίου ἀποϑανόντος.

Ζημιοῦν ἄνδρα δίκαιον οὐ καλόν: Οὐ γὰρ ζητοῦσι τὰ ἡμῶν ἀλλ' ἡμᾶς [22].

Ὃς φείδεται ῥῆμα προέσϑαι σκληρὸν ἐπιστήμων: Τὸν λογισμὸν τὸν κινοῦντα ϑυμὸν ὠνόμασεν ῥῆμα σκληρόν· ἢ τὸν λόγον τὸν κινοῦντα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ϑυμὸν ὠνόμασεν ῥῆμα σκληρόν [23].

Ἀνοήτῳ ἐπερωτήσαντι σοφίαν σοφία λογισϑήσεται: Εἰ οὗτος ἐρωτᾷ περὶ σοφίας ὁ βουλόμενός τι περὶ σοφίας μαϑεῖν, οὗτος σιωπᾷ ἀπὸ σοφίας, ὁ μηϑὲν ϑέλων γνῶναι περὶ σοφίας· διὸ καὶ φρονιμώτερος λέγεται εἶναι ὁ πρότερος τοῦ δευτέρου [24].

Προφάσεις [1] ζητεῖ ἀνὴρ βουλόμενος χωρίζεσϑαι: Προφάσεις λέγει τὰς ἁμαρτίας· Τοῦ προφασίζεσϑαι γάρ φησιν προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις· φίλους δὲ πάντας τοὺς ἁγίους τοὺς οἷς δι' ἀρετῆς συνήπτετο.

Οὐ χρείαν ἔχει σοφίας ἐνδεὴς φρενῶν: Ἠγάπησεν γὰρ τὸ σκότος μᾶλλον ἢ τὸ φῶς [2].

Θαυμάσαι (cod. -ᾶ-) πρόσωπον ἀσεβοῦς οὐ καλόν: Ὁ τὴν ἐνυπάρχουσαν κακίαν τῷ διαβόλῳ ἀποδεχόμενος καὶ κατ' αὐτὴν ἐνεργῶν, οὗτος ϑαυμάζει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσεβοῦς [3].

---

[19] Haec desunt apud Maium.

[20] Mai. sic: Πατέρα ἐνταῦϑα τὸν ϑεόν φησι, μητέρα τὴν φιλανϑρωπίαν αὐτοῦ, ἡ καὶ πεποίηκεν αὐτὸν σαρκωϑῆναι καὶ πάϑη ὑπομεῖναι δι' ἡμᾶς. ὁ δὲ ϑεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν οὐκ εὐφραίνεται ἐπὶ υἱῷ υἱοϑετηϑέντι μὲν μὴ πεπαιδευμένῳ δὲ τὴν τοῦ ϑεοῦ σοφίαν κ. γνῶσιν, ἀλλὰ κακίᾳ κ. πονηρίᾳ ἑαυτὸν ἐκδόντι. υἱὸς δὲ φρόν. εὐφρ. τὴν μητ. αὐτοῦ, τὴν τοῦ ϑεοῦ φιλανϑρωπίαν, ἣ καὶ προσάγει ἡμᾶς αὐτῷ τῷ ϑεῷ καὶ πατρὶ ὡς υἱοὺς ἀπογαλακτισϑέντας καὶ τῆς πνευματικῆς στερεᾶς τροφῆς ἐφιεμένους, ἵν' ὡς καϑ' ὁμοιότητα ἀδελφὸς ἡμῖν γεγονὼς ὁ υἱ. αὐτοῦ Ἰ. Χρ., οὕτως καὶ ἡμεῖς πράξει καὶ λόγῳ πολιτευώμεϑα. ἔστι δὲ μήτηρ ἡμῶν καὶ ἡ ἐκκλησία, ἣν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἑαυτῷ ὁ ϑεὸς καὶ πατὴρ ἡρμόσατο εἰς γυναῖκα· τίκτει γὰρ ἀεὶ δι' αὐτῆς ἑαυτῷ υἱοὺς καὶ ϑυγατέρας· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς πεπαιδευμένοις τὴν τοῦ ϑεοῦ γνῶσιν καὶ σοφίαν εὐφραίνεται καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ϑεὸς καὶ ἡ μήτηρ ἡ ἐκκλησία, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀπαιδεύτοις πάνυ μὲν κήδεται καὶ λυπεῖται, ὡς μὴ ϑελόντων ἡμῶν ἐπιστρέψαι καὶ σωϑῆναι, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ προσμένειν. Sequitur aliud scholion ad v. 24: Πρόσωπον ἐνταῦϑα τὴν ϑεωρίαν φησί· ϑεωρία γὰρ νοημάτων συνετοῦ ἀνδρὸς σοφία καὶ γνῶσις καὶ δικαιοσύνη· οἱ δὲ νοεροὶ ὀφϑαλμοὶ τοῦ ἄφρονος καὶ ἐν σώματι ἐν ἄκρᾳ κακίας καὶ πονηρίας.

[21] Pro Καρδία usque αὐτὸν Mai. sic: Ὀργὴ τῷ ἄφρονι υἱῷ παρὰ τοῦ ϑεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπέμπεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· τῇ δὲ ἐκκλησίᾳ τῇ γεννησαμένῃ τῷ πνεύματι καὶ τῇ τῶν ἁγίων χορείᾳ ὀδύνη τότε πάντως ἔσται ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἄφρονος υἱοῦ. Tum pergit: καὶ ὅτι ὁ μὲν φρ. υἱὸς - ὁ δὲ ἀφρ. μόνην - τεκοῦσα· ἡ δὲ - ἔσται καὶ - διότι μηδὲ - μετέσχ. πνεύμ. - καὶ τεκοῦσαν· οὐκέτι (excidit nonnihil) δὲ μητ. τ. παιδὸς ἀποϑ.

[22] Mai. sic: Πλημμελεῖ τις τοῦ δικαίου τὸ δίκαιον ἀφαιρῶν, ἢ διαστρέφων αὐτοῦ πρὸς ἀδικίαν τοὺς μαϑητὰς ἁμαρτάνει· κτῆσιν γὰρ αὐτοὺς ἔχων ἐζημίωται· οὐ γὰρ ζητοῦσι - ἡμᾶς. δυνάστας δὲ λέγει τοὺς ἐν Χρ. βασιλεύοντας.

[23] et [24] Utrumque apud Maium deest.

[1] Incipit cap. XVIII. Primum scholium Mai. non habet.

[2] Mai. sic: Ὁ ἀγόμενος τῇ τῶν δαιμόνων ἀφροσύνῃ οὐ χρ. ἔχ. σοφ. ϑεοῦ ἢ γνώσεως, διότι ἠγάπησε μᾶλλον τὸ σκ. ἢ τὸ φῶς· κἂν ἀφροσύνῃ χαίρει, οἴεται μὴ χρ. ἔχειν σοφίας. His scholion ad v. 4 subiungit: Ὥσπερ τὸ ὕδωρ ζωογονεῖ τὰ φυτά, οὕτως ταῖς ἀρεταῖς ἀνδρὸς ἐστομωμένου λόγος ἀναψύχει καὶ πρὸς ϑεὸν πτεροῖ τοὺς ἐϑέλοντας σοφισϑῆναι. ποταμὸν δὲ ἀναπηδῶντά φησι τὴν ἀνεκδιήγητον τῶν χαρίτων σοφίαν τοῦ παναγίου πνεύματος, τὴν ἀείρρυτον σοφίαν τῆς τρισσοφαοῦς ἑνιαίας ϑεότητος.

[3] Mai. Ὁ τὴν ὑπάρχ. τῷ δι. κακ. - ἐνεργῶν ϑεωρίᾳ καὶ λόγῳ - ἀσεβοῦς· τὸ δίκαιον δὲ ἐν κρίσει ἐν λόγῳ τε σωμάτων οὐ καλὸν ἐκκλῖναι ὅσιον.

Τὸ δὲ στόμα αὐτοῦ τὸ θρασὺ θάνατον ἐπικαλεῖται: Εἰ ὁ θάνατος γεννᾶται ἀπὸ θρασύτητος, ὁ δὲ θάνατος χωρίζει ψυχὴν ἀπὸ τῆς ὄντως ζωῆς, ἡ θρασύτης ἡμᾶς ἀποχωρίζει ἀπὸ τοῦ εἰπόντος· Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή, καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς θρασύτητος γεννᾶται ὁ θάνατος, οὕτως ἐκ τῆς πραΰτητος ἡ ζωή· ἀντίκειται γὰρ [πρὸς] τὴν θρασύτητα ἡ πραΰτης [4].

Ὀκνηρὸν καταβάλλει φόβος: Ὀκνηροὺς καταβάλλει φόβος, ἤτοι ὁ ἐχθρὸς φόβος, ἢ ὁ τοῦ κυρίου, χωρίζων αὐτοὺς τοῦ ὄκνου διὰ ἔργων ἀγαθῶν [5].

Ψυχαὶ δὲ ἀνδρογύνων πεινάσουσιν: Ἀνδρόγυνός ἐστιν ὁ μήτε διδάσκειν ἄλλον δυνάμενος μήτε μανθάνειν ὑφ᾽ ἑτέρου βουλόμενος [6].

Ὁ μὴ ἰώμενος ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἔργοις ἑαυτοῦ ἀδελφός ἐστιν τοῦ λυμαινομένου ἑαυτόν: Καὶ ὁ Παῦλος φησίν· Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτόν, ἔσται σκεῦος χρήσιμον τῷ δεσπότῃ [7].

Ἐκ μεγαλωσύνης ἰσχύος ὄνομα κυρίου: Τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν σημαίνει· καὶ διὰ μὲν τοῦ ὀρθοῦ βίου προστρέχουσιν αὐτῷ οἱ δίκαιοι, διὰ δὲ τῆς θεωρίας ὑψοῦνται [8].

Πρὸ συντριβῆς ὑψοῦται καρδία ἀνδρός: Ὥσπερ τῇ ὑπερηφανίᾳ ἕπεται συντριβή, οὕτως τῇ ταπεινώσει δόξα [9].

Ὃς ἀποκρίνεται λόγον πρὶν ἀκοῦσαι, ἀφροσύνη ἐστὶν αὐτῷ καὶ ὄνειδος: Χρηστέον τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς μὴ λαβόντας μὲν γνῶσιν παρὰ θεοῦ, διδάσκειν δὲ ἄλλους ἐπιχειροῦντας. καὶ ὁ [10] Δαυὶδ φησίν· Τοῦ ἀκοῦσαι φωνὴν αἰνέσεώς σου, καὶ τότε διηγήσασθαι καὶ ἄλλοις τὰ θαυμάσιά σου. καὶ πάλιν ὁ Σολομὼν φησίν· Ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, λέγε.

Ὀλιγόψυχον δὲ ἄνδρα τίς ὑποίσει: Ὥσπερ [11] ὁ κύριος ἡμῶν πάρδαλις ἀπορουμένη λέγεται γίνεσθαι πρὸς τοὺς πλημμελοῦντας, καὶ πέτρα σκανδάλου πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας, οὕτω καὶ ὀλιγόψυχος ἐπὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν· δύναται δὲ ὀλιγόψυχον λέγειν καὶ τὸν πονηρὸν καὶ πάντας δαίμονας ἀρετῆς ἐκπεπτωκότας [12] καὶ γνώσεως.

Δόμα ἀνθρώπου ἐμπλατύνει αὐτόν: Τὸν βίον τὸν ὀρθὸν νῦν εἶπεν δόμα ἀνθρώπου, ὅστις αὐτὸν παρέχει καὶ πλατύνει καὶ παρέχει τοῦ πληρώματος ἄξιον τοῦ θεοῦ· ὅπερ καθέδραν τῶν ἁγίων δυνάμεων ὀνομάζει· νοῦ γὰρ καθέδρα ἐστὶν ἕξις ἀρίστη, δυσκίνητον ἢ ἀκίνητον διατηροῦσα τὸν καθεζόμενον [13].

Ἀντιλογίαν παύει κλῆρος: [14] Ἄνοιαν παύει γνῶσις· αὕτη γάρ ἐστιν ὁ κλῆρος τῆς φύσεως τῆς λογικῆς.

---

[4] Pro istis Mai. tantummodo haec habet: Ἡ θρασύτης ἀπὸ τοῦ πρᾴου χωρίζουσα τὴν ψυχὴν τῷ θανάτῳ δίδωσιν.

[5] Mai. sic: Ὀκνηροὺς εἰς μετάνοιαν καταβαλεῖ οὐ φόβος θεοῦ ἀλλ᾽ ὁ τῶν δαιμόνων· διεγείρουσι γὰρ αὐτοὺς εἰς ἀπόγνωσιν· ἢ ὁ τοῦ κυρ. [φόβος] χωρ. α. τοῦ ὀκνηροῦ καὶ διεγείρων αὐτοὺς ἐκ τῆς κακίας δι᾽ ἔργ. ἀγ. εἰς μετάνοιαν.

[6] Mai. sic: Ἀνδρ. δέ ἐστι ψυχὴν καὶ σῶμα, ὁ ἐκκεχυμένος, ὁ μαλακός, ὁ μήτε διδ. δυνάμ. ἑαυτὸν μήτε μανθ. παρ᾽ ἑτέρων βουλ. Pergit ἢ τοὺς ὀκνοῦντας πρὸς ἀρετὴν ὁ τῶν κακῶν φόβος προκαταβάλλει, τὸ παραθαῤῥῦνον πρὸς τὸ μέλλον οὐκ ἔχοντας· ἀνὴρ δὲ τὴν προαίρεσιν θῆλυς οὐχ ἕξει τὴν τρέφουσαν ἀρετήν· πεινάσουσι δὲ ὅτε ἐξ ἐναντίας ἴδωσι τὴν βασιλείαν ἐν τῇ βασάνῳ βασανιζόμενοι. [7] Haec desunt apud Maium.

[8] Mai. sic: Τὸν πλοῦτον τῆς γνώσεως τοῦ κυρίου καὶ τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ λόγου ἰσχὺν φησίν· αὐτὸς γὰρ μόνος γινώσκει τὰ πρώην καὶ τὰ ἐνεστῶτα καὶ τὰ μέλλοντα· αὐτὸς καὶ ἐνετείλατο εἰπών· Γενηθήτω φῶς· οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήχθησαν. αὐτὰ δὲ δείκνυσιν αὐτὸν κύριον καὶ θεὸν μόνον εἶναι· καὶ διὰ μὲν τοῦ ὀρθ. βί. - ὑψοῦνται. ἢ ὅτι ἐκ τῶν κτισμάτων ἢ τῆς μεγαλοσύνης (sic) αὐτῶν φανερόν ἐστιν ὅτι ὁ θεὸς παντοδύναμος.

[9] Hoc scholion Mai. non habet.

[10] καὶ ὁ: Mai. ὁ γάρ, postea μὲν φωνῆς et διηγ. ἄλλοις, πάλιν om. et ad λέγε addit: πολλοὶ γὰρ καὶ ἀρετῆς μὴ ἀπαρξάμενοι ἄλλους κατορθῶσαι οὐ μόνον παραινοῦσιν, ἀλλὰ καὶ βιάζονται καὶ παρακελεύουσιν.

[11] Mai. praemittit: Ἄνδρα ἐνταῦθα τὸν θεὸν φησί· τὸν γὰρ θυμὸν αὐτοῦ τὸν ἐν τῇ κρίσει καταπραΰνει ἐφ᾽ ἑαυτὸν ὁ θεραπεύσας αὐτὸν ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν. [12] Mai.: κ. πάντα δαίμονα ἀρ. ἐκπεπτωκότα.

[13] Mai. Τὸν βίον - τοίνυν εἶπ. - ὅστ. αὐτ. πλατ. καὶ παρ. - ὅπ. καθ. δυναστῶν ὀνομάζ. ἤγουν τῶν ἁγ. δυν. etc.

[14] κλῆρος differt a lectione LXX. Post λογικῆς Mai. addit: καὶ ἐν δυνάσταις (sic) ὁρίζει γίνεσθαι τί, καὶ ποιοῦσι· τῷ γὰρ γνῶσιν ἔχοντι θείαν κλίνονται πάντες. ἢ ἀντιλογίας ἐνταῦθα τοὺς ἐκ τῶν δαιμόνων καθ᾽ ἡμῶν ἐγειρομένους λογισμούς φησι τοὺς τῇ ἀρετῇ ἀντιπάλους καὶ τοῦ θεοῦ χωρίσαι ἡμᾶς σπεύδοντας· παύει δὲ ταύτας ἀφ᾽ ἡμῶν ὁ τῆς γνώσεως κλῆρος, καὶ τοὺς δυνάστας δαίμονας ὁρίζει ἀναχωρεῖν ὡς κεκληρωμένος τῷ θεῷ, ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἄλλων ὡς θείαν γνῶσιν ἔχων.

Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χερσὶ (LXX χειρὶ) γλώσσης: Ἐνταῦϑα λέγει τὴν ψυχὴν εἶναι ϑανάτου καὶ ζωῆς δεκτικήν, ἀφ' ὧν τὸ αὐτεξούσιον αὐτῆς γεγονέναι κατασκευάζομεν [15].

Ὃς εὗρεν γυναῖκα χρηστήν, εὗρεν χάριτας: Ὃς εὗρεν σοφίαν ἀγαϑήν, εὗρεν χάριτας [16].

Ὁ δὲ κατέχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής: Ὁ δὲ κατέχων κακίαν, ἄφρων καὶ ἀσεβής [17].

Πλοῦτος [1] προστίϑησι φίλους πολλούς: Πλοῦτος γνώσεως καὶ σοφίας προστίϑησιν ἡμῖν ἀγγέλους φίλους [2] πολλούς· ὁ δὲ ἀκάϑαρτος ἀπὸ τοῦ δοϑέντος αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἀγγέλου χωρίζεται· ἡ γὰρ πνευματικὴ φιλία ἐστὶν ἀρετὴ καὶ γνῶσις ϑεοῦ, δι' ὧν συναπτόμεϑα πρὸς φιλίαν ταῖς ἁγίαις ἀγγελικαῖς δυνάμεσιν, εἴγε οἱ μετανοοῦντες ἄνϑρωποι χαρᾶς αἴτιοι γίνονται τοῖς ἀγγέλοις. οὕτως καὶ ὁ σωτὴρ φίλους καλεῖ τοὺς δούλους ποτέ, τῆς μείζονος αὐτοὺς ϑεωρίας καταξιώσας. οὕτω καὶ Ἀβραὰμ πλουτήσας ἐν γνώσει τὴν μυστικὴν ἐκείνην παρατίϑησι τράπεζαν τοῖς κατὰ τὴν μεσημβρίαν φίλοις φανεῖσιν αὐτῷ. Σαοὺλ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος φίλου διὰ τὴν κακίαν χωρίζεται· γέγραπται γάρ· Καὶ ἀπέστη πνεῦμα ϑεοῦ ἀπὸ Σαούλ, καὶ πνεῦμα πονηρὸν παρὰ κυρίου ἔπνιγεν τὸν Σαούλ· πνεῦμα κυρίου λέγων τὸν ἄγγελον· Ὁ ποιῶν γάρ φησιν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. ὅτι δὲ καὶ ἄγγελοι τοὺς ἀνϑρώπους πεπίστευνται, διδάσκει ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ κύριος, Ὁρᾶτε, λέγων, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καὶ πάλιν ὁ Ἰακώβ· Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἀπὸ πάντων τῶν κακῶν. καὶ ὁ Ζαχαρίας· Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί.

Ὁ δὲ ἐγκαλῶν ἀδίκως οὐ μὴ διαφύγῃ: Ὅσοι τοὺς περὶ κρίσεως καὶ προνοίας ἀγνοοῦντες λόγους τὸν δημιουργὸν βλασφημοῦσιν, οὗτοι [3] ἐγκαλοῦσιν ἀδίκως· καὶ ὅσοι πάλιν ὑπὸ τῶν ἰδίων παϑῶν ἐνοχλούμενοι νομίζουσιν ἀκατόρϑωτον εἶναι τὴν ἀρετήν, οὗτοι τῷ δεδωκότι τὸν νόμον ἐγκαλοῦσιν ἀδίκως [4].

Ἔννοια ἀγαϑὴ τοῖς εἰδόσιν αὐτὴν ἐγγιεῖ: Τὴν [5] τοῦ ϑεοῦ γνῶσιν νῦν ὠνόμασεν ἔννοιαν, καὶ τοὺς εἰδότας αὐτὴν τοὺς καϑαροὺς τῇ καρδίᾳ.

Ὃς δὲ ἐρεϑίζει λόγους οὐ σωϑήσεται: Οἱ ἐμπαϑεῖς λογισμοὶ ἐρεϑίζουσι τὴν ψυχὴν πρὸς κακίαν [6].

Οὐ συμφέρει ἄφρονι τρυφή: Οὔτε ἡ νοητὴ τρυφὴ οὔτε ἡ αἰσϑητὴ συμφέρει τῷ ἄφρονι· τὴν μὲν γὰρ καταπατήσει τοῖς ποσί, χοῖρος φιλήδονος ὤν· ὑπὸ δὲ τῆς αἰσϑητῆς τρυφῆς ἡ σάρξ αὐτοῦ κινηϑήσεται [7].

Ἐλεήμων ἀνὴρ μακροϑυμεῖ, τὸ δὲ καύχημα αὐτοῦ ἐπέρχεται παρανόμοις: Εἰ ὁ καυχώμενος ὀρϑῶς ἐν κυρίῳ καυχᾶται, ὁ δὲ κύριος ἡμῶν σοφία ἐστίν, ὁ καυχώμενος ἄρα [8] ὀρϑῶς ἐν σοφίᾳ καυχᾶται· τὸ καύχημα

---

[15] Mai.: Ἢ τὴν ψυ. λέγει ζω. κ. ϑα. δεκτ. - αὐτεξούσ. δείκνυται τῶν νῦν τε καὶ τῶν μελλόντων τοὺς καρποὺς αὐτῆς ἀπολαῦσαι καλῶν τε καὶ κακῶν. [16] Mai. addit ϑεοῦ. [17] Mai. addit: ὡς ἐφευρετὴς αὐτῆς διάβολος.

[1] Incipit cap. XIX.

[2] Mai. om. φίλ., tum habet: ὁ δὲ ἀκ., ὃν πένητα φησί, καὶ ἀπὸ τοῦ - ἀρετ. ἐστ. - ταῖς ἀγ. δυνάμ. - τῆς μείζ. αὐτοῦ ϑεωρ. - πλουτίσας - φανεῖσι φίλ. αὐτοῦ - πνεῦμ. κυρίου ἀπὸ - καὶ πνεῦμ. κυρ. λέγων - ὅτι δὲ ἄγγ. τ. ἀ. ἐμπεπίστ. - καταφρονῆτε etc. Extrema: καὶ ὁ Ζαχ. etc. Mai. omittit.

[3] οὗτ. ἐγκ. ἀδίκως. Mai. pro his: μάρτυρές εἰσι ψευδεῖς· οὐκ ἀτιμώρητοι δὲ διαμένουσιν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

[4] Sequuntur haec (ad v. 6) apud Maium: Οἱ χυδαῖοι οὐ τὸ ἀξίωμα τιμῶντες ἀποδιδόασι τὸν φόβον, ἀλλὰ κόλακες ὄντες προσωποληπτοῦσιν· ὁ δὲ ἀληϑὴς ἀνὴρ οὐ κολακεύσει τὸ κακὸν ἀλλ' ἐλέγξει.

[5] Mai. praemittit: Πᾶς ὃς μισεῖ τὸν πτωχὸν ἀδελφόν, κατὰ τὸ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασ. τ. οὐρ., καὶ ἀγάπης ϑεοῦ καὶ ἀγγέλων μακρὰν ἔσται. Ἢ πᾶς ὃς ἀδελφὸν ἀρετῆς πτωχὸν ὄντα μισεῖ, καὶ τῆς πρὸς τὰ πάϑη φιλίας μακρύνεται τοῦ βίου. Tum pergitur: Ἀγαϑὴν ἔνν. τὴν τ. ϑ. γν. ὠνόμασε· καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτήν, τοῖς καϑαροῖς τῇ κα., εἴωϑε τούτοις ἐγγιεῖν· ὁ δὲ πειϑόμενος τούτοις εἰς μάϑησιν φρόνιμός ἐστι, καὶ εὑρήσει αὐτήν.

[6] Pro his catena sic: Ὁ πολλὰ κακοποιῶν δι' ἔργων καὶ λόγων τελεσιουργεῖ κακίαν, ἥ ἐστιν πᾶσα ἁμαρτία· ὃς δὲ τελεσιουργεῖ κατὰ ἀνϑρώπων λόγους εἰς ἀπώλειαν καὶ βλασφημίας κατὰ ϑεόν (sic), οὐ σωϑήσεται.

[7] Mai. sic: Οὔτε ἡ κατὰ ψυχὴν τρυφ. οὔτε ἡ κατὰ σῶμα συμφ. τ. ἄφρ. - ἡ σ. αὐτ. πρὸς πάϑη κιν. καὶ κατὰ ϑεοῦ βλασφημίας ῥίψει· εἰ καὶ ἀπὸ δούλων ἐλεύϑερος, τοῦτο ποιήσει.

[8] Mai. om. ἄρα, item ὅπερ, postea habet: ἐπέρχ. δὲ τοῖς πα. ἀπαλλάττων αὐτ. κακίας - ἐν δὲ τῷ μέλλ. αἰ. ἀναγκ.

τοίνυν τοῦ μακροθύμου καὶ ἐλεήμονος, ὅπερ ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ, ἐπέρχεται τοῖς παρανόμοις, ἀπαλλάττον αὐτοὺς τῆς κακίας, νῦν μὲν ἐνδεχομένως, ἀναγκαίως δὲ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι.

Βασιλέως ἀπειλὴ ὁμοία βρυγμῷ λέοντος: Ὁ κύριος ἡμῶν πῦρ μὲν καταναλίσκον καὶ λέων ὀργιζόμενος γίνεται [9] πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, κατακαίων ξύλα χόρτον καλάμην, καὶ τὴν σάρκα τὴν στρατευομένην κατὰ τοῦ πνεύματος ἀναλίσκων· φῶς δὲ καὶ δρόσος πρὸς τοὺς κατορθοῦντας, δεικνὺς αὐτοῖς τῶν γεγονότων τοὺς λόγους, καὶ κατασβεννύων τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ, καὶ περιψύχων τὸν ἐκ τῆς πρακτικῆς συμβαίνοντα καύσωνα.

Οὐχ ἁγναὶ εὐχαὶ ἀπὸ μισθώματος ἑταίρας: Τὴν ἀκάθαρτον ψυχὴν ἑταίραν ὠνόμασεν· καὶ ταύτης τὸ μίσθωμα τὴν κατάστασιν εἴρηκεν [10], ἀφ᾽ ἧς οὐ καθαραὶ γίνονται προσευχαί.

Οἶκον καὶ ὕπαρξιν μεριοῦσι πατέρες: Τὸ μὲν διδάσκειν τοὺς υἱοὺς περὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως θεοῦ, πατέρων [11] ἐστίν· τὸ δὲ σοφίαν δοῦναι τοῖς παισί, τοῦ κυρίου ἐστίν· γυναῖκα γὰρ ἐνταῦθα τὴν σοφίαν λέγει· Ἐράσθητι γάρ φησι τῆς σοφίας, καὶ τηρήσει σε· τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ.

Ὃς φυλάσσει ἐντολήν, τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν: Αἱ ἐντολαὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν ἐντειλάμενον θεὸν καλοῦνται ἐντολαί· ὡς δὲ πρὸς τὸν ὁδεύοντα νοῦν ἐν αὐταῖς καλοῦνται ὁδοί· καὶ [12] πάλιν ἐπειδὴ ἐπὶ μαρτύρων οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐδόθησαν αἱ ἐντολαί, λέγονται μαρτύρια· διὸ καὶ ὁ δεξάμενος αὐτὰ νοῦς ὀνομάζεται μάρτυς, ὅστις ψευσάμενος αὐτὰ οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.

Κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ: Δόμα [13] νῦν τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας ὠνόμασεν· κατ᾽ ἀναλογίαν γὰρ τῆς ἀπαθείας ἡμῶν καταξιούμεθα γνώσεως.

Κακόφρων ἀνὴρ πολλὰ ζημιωθήσεται: Ἐγὼ [14] νομίζω τὴν μὲν πολλὴν ζημίαν στέρησιν περιέχειν τῆς θεωρίας τῶν γεγονότων, τὴν δὲ προσθήκην τῆς ψυχῆς ἀφανισμὸν τῶν φυσικῶν περὶ θεοῦ ἐννοιῶν, παντάπασιν αὐτῆς εἰς ἀλογίαν περιπεσούσης. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φησίν· Τί ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ καὶ ζημιωθῇ; ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν ἡ ἀπώλεια τὴν ἄγνοιαν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων ἐμφαίνει· ἡ δὲ ζημία τὴν ἐσχάτην ἀλογίαν παρίστησιν.

Ἵνα σοφὸς γένῃ ἐπὶ γήρως: [15] Μετὰ τὴν ὀρθὴν πολιτείαν ἐστὶν ἡ γνῶσις· τὸ γὰρ Ἐπ᾽ ἐσχάτων ἐνταῦθα οὐ τὸν χρόνον σημαίνει, ἀλλὰ τὴν μετὰ τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς καθαρότητα.

Φόβος κυρίου εἰς ζωὴν ἀνδρί, ὁ δὲ πλανώμενος αὐλισθήσεται ἐν τόποις οἷς οὐκ ἐπισκοπεῖται ὁ αἰώνιος: [16] Εἰ φόβος κυρίου εἰς ζωὴν ἀνδρί, φόβος δὲ κυρίου παιδεία καὶ σοφία [17], ζωὴ τοῦ ἀνδρὸς παιδεία ἐστὶν καὶ σοφία. ἀλλὰ Χριστὸς λέγει· Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή· ὁ Χριστὸς ἄρα ἐστὶν παιδεία καὶ σοφία. τὸ οὖν γνῶναι παιδείαν καὶ σοφίαν γνῶναί ἐστιν τὸν Χριστόν· ὁ οὖν ἄφοβος ἔσται ἐν κακίᾳ καὶ ἀγνωσίᾳ, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν Χριστός.

---

[9] Mai. om. γίνεται, pergens πρὸς δὲ τ. ἁμ. κατακαῖον κ. ἀναλίσκον ὡς ξύλα χόρτων (sic Graece) καλάμην, τὴν στρατ. σάρκ. κ. τ. πν. φῶς δὲ - ἐκ τ. πράξεως συμβ. κ. [10] Mai. addit αὐτῆς. [11] Mai. τοῦ θεοῦ, τῶν πατέρων.

[12] καὶ πάλιν usque ἔσται. Maius: καὶ ὁ μὲν φυλάσσων τηρεῖ ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, ὁ δὲ καταφρονῶν τὸν ἀπέραντον θάνατον θανεῖται.

[13] Mai. praemittit: Ἐπὶ μὲν τῶν αἰσθητῶν οὕτως ἔχει· ὅσον δὲ ὁ ἥλιος τῆς σελήνης ὑπερφυής, τοσοῦτον ὁ ἐλεῶν τοὺς ἐν πτωχείᾳ ἀρετῶν καὶ ἀνακτώμενος αὐτοὺς ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. Iam pergit: δόμα δὲ διδόναι τῷ θεῷ τὴν καθαρ. et post γνώσεως addit ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

[14] Mai. sic: Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι περὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ· ἐγὼ δὲ νομίζω - καταπεσούσης - ζημιωθῇ; ἐνταῦθα ἡ - (περίστησιν vitiose).

[15] Lectio differt a LXX. Ceterum totum scholion deest apud Maium.

[16] Rursus plura a LXX differunt. Cf. etiam quae ad v. 24 et 26 spectant.

[17] Mai. σοφ. κ. παιδ., ἡ ζω. τ. ἀ. ἄρα σοφ. ἐ. κ. παιδ. Post haec om. ἀλλὰ usque π. κ. σοφ., tum habet γν. σοφ. κ. παιδ., ad τὸν Χρ. addit καὶ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, denique ad Χριστὸς adnectit: οἱ οὖν ἐν κακίᾳ καὶ ἀγνωσίᾳ ζῶντες οὐκ ἐπισκέπτονται ἐν αὐτοῖς τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ἔλεος ἐπ᾽ αὐτοὺς μὴ ἐλπίζοντες· οὐδὲ Χρ. ἐστιν ἐν αὐτοῖς, παρὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτούς.

῾Ο ἐγκρύπτων χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον ἀδίκως, οὐδὲ τῷ στόματι αὐτοῦ οὐ μὴ προσαγάγῃ αὐτάς: Ὁ μὴ ὀρθῶς βιοὺς κρύπτει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἀδίκως, τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐργάσασθαι μὴ βουλόμενος μηδ᾽ ἐμπλησθῆναι ἄρτων· αἱ γὰρ πρακτικαὶ ἀρεταὶ χειρῶν ἐπέχουσι λόγον, τὸν ἄρτον τῷ στόματι ἡμῶν προσφέρουσαι, τὸν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν καταβάντα καὶ ζωὴν διδοῦντα τῷ κόσμῳ [18].

῾Ο ἀτιμάζων πατέρα καὶ ἀπωθούμενος μητέρα υἱὸς αἰσχυνθήσεται καὶ ἐπονείδιστος ἔσται: Διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζει, καὶ τὴν μητέρα δὲ ἀπωθεῖται, ἥτις ἐστὶν ἡ παιδεία· εἴπερ ἀνὴρ δίκαιος γεννᾶται εἰς ζωήν, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἀπὸ πασῶν συνίσταται τῶν ἀρετῶν [19].

Υἱὸς ἀπολειπόμενος φυλάξαι παιδείαν πατρὸς μελετήσει ῥήσεις κακάς: Οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ ῥήσεις εἰσὶ κακαὶ ἐν τῇ ψυχῇ γεννώμεναι τοῦ μὴ τετηρηκότος τὰς ἐντολὰς τοῦ ἐπουρανίου πατρός [20].

᾿Ακόλαστον [1] οἶνος καὶ ὑβριστικὸν μέθη: Εἰ θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, ἀκόλαστον δὲ ὁ οἶνος, ἀκόλαστον ἄρα [2] ὁ θυμός, ἀκολάστους τοὺς ἀνθρώπους ποιῶν, καὶ ὑβριστικὸν ἡ ὀργή· αὕτη [3] γὰρ ἡ μέθη ἀπὸ ζέοντος τοῦ θυμοῦ πέφυκε γίνεσθαι. εἰ δὲ οἴνου ναζιραῖοι κατὰ τὸν νόμον ἀπέχονται, θυμοῦ ἄρα τοὺς ναζιραίους ἐκτὸς εἶναι νενομοθέτηται.

Οὐδὲν (LXX οὐ) διαφέρει ἀπειλὴ βασιλέως θυμοῦ λέοντος: ᾿Ενταῦθα τὸν Χριστὸν ἄντικρυς εἴρηκε βασιλέα· ὁ γὰρ τοῦτον διὰ τῶν ἁμαρτιῶν παροξύνων ἁμαρτάνει εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν.

῾Ωσαύτως ὁ δανιζόμενος σῖτον ἐν ἀμητῷ: Εἰ [4] ἔστιν ἐν ἀμητῷ σῖτον δανείσασθαι, ἔστιν καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι νοητὸν σῖτον δανείσασθαι παρὰ τῶν ἐργασαμένων ἐν τοῖς ἓξ ἔτεσι τὴν ἑαυτῶν γῆν, καὶ τρεφόντων ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει χήραν καὶ ὀρφανούς [5].

Μακαρίους τοὺς παῖδας αὐτοῦ καταλείψει: Οὓς κατ᾽ ἀρετὴν δηλονότι γεγέννηκεν [6].

Κακολογοῦντος πατέρα ἢ μητέρα σβεσθήσεται λαμπτήρ: Δύναται [7] ὁ αὐτὸς Χριστὸς κατ᾽ ἐπίνοιαν καὶ πατὴρ εἶναι καὶ μήτηρ· πατὴρ μὲν τῶν πνεῦμα ἐχόντων υἱοθεσίας, μήτηρ δὲ τῶν δεομένων γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς· καὶ γὰρ ὁ ἐν Παύλῳ λαλῶν Χριστὸς πατὴρ μὲν τῶν ᾿Εφεσίων ἐγίνετο, σοφίας αὐτοῖς ἀποκαλύπτων μυστήρια, μήτηρ δὲ Κορινθίων, γάλα ποτίζων αὐτούς [8].

Μερὶς ἐπισπουδαζομένη ἐν πρώτοις: Ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει μερὶς σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις [9].

Μὴ εἴπῃς· Τίσομαι τὸν ἐχθρόν: Μὴ εἴπῃς καθ᾽ ὑπερηφανίαν κινούμενος· ᾿Εγὼ μόνος τοῖς ἐχθροῖς

---

[18] Mai.: ῾Ο μ. ὀ. βιοὺς (cod. Patm. βιοῦς) - βουλόμενος, τουτέστι τὸ σῶμα, μηδὲ - αρτων ψυχικῶν - ἔχουσι λόγ. αἱ τὸν διδόντα (nos servavimus codicis Patm. scripturam) - τῷ κόσμ. δι᾽ ἐνθέου σοφίας καὶ γνώσεως. Ceterum eadem fere Didymo adscribuntur apud Maium p. 67 (ibi est - ἐπέχουσι λόγ. τὸν -).

[19] et [20] Utrumque scholion apud Mai. deest.

[1] Incipit cap. XX.

[2] Mai. ἀκόλαστος ἄρα (cod. Patm. semper ἆρα).

[3] Mai. ἡ ὀργή· γίνεται γὰρ ἀπὸ ζέ. θυμοῦ· εἰ δ. οἴν. οἱ etc.

[4] Mai. praemittit: Ὥσπερ ὁ ἄφρων τὸ ὄνειδος οὐκ αἰσχύνεται, οὕτως ὁ δανεισάμενος σῖτον σπεῖραι ἐν ἀμητῷ· ἤδη ὅτι ἐκ τοῦ γεωργίου αὐτοῦ ἀποδοθήσεται τῷ δανείσαντι, κἂν τύχῃ ἀποθανεῖν τὸν δανεισθέντα.

[5] Mai. om. ἔστιν καὶ usque δανείσασθαι. Post γῆν pergit: τουτέστι παρὰ τῶν τῆς πρὸ τοῦ Χρ. παρουσίας ἐν τοῖς ἓξ αἰῶσι λαμψάντων δικαίων καὶ προφητῶν τὰς ἀρετὰς μιμήσασθαι, τῶν καὶ τρεφ. ἐ. τ. ἑβδ. - ὀρφανούς, εἰς τὸ ἀνταποδοθῆναι αὐτοῖς ἐν τῇ βασ. τ. οὐρ. τὸν μισθὸν τῆς ἐνδείξεως τῶν ἀρετῶν, ὡς ἀπαρχὴ γεγονότες τῶν ἀρετῶν.

[6] Mai. addit τις, εἰκόνα καὶ μακαρισμὸν καταλείψει τοῖς μετέπειτα ὁ ἄμωμος, καὶ δικαιοσύνην ἀνατροφῆς ἕως τέλους.

[7] Mai. praemittit: Τελευτᾷν γὰρ εἶπεν ἀλλαχοῦ τὸν κακολογοῦντα· ἀλλὰ καὶ Χριστός· καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν κακολογῶν στερηθήσεται τῆς πίστεως, ἥτις ἦν αὐτῷ φῶς πρὸ τῆς διαβολῆς. λέγει δ᾽ ἂν καὶ περὶ τοῦ ἐξωτέρου σκότους· διὸ καὶ ἐπὶ μέλλοντος εἴρηται.

[8] Mai.: καὶ ὁ Χρ. δὲ πατ. κ. μήτ. δύναται λέγεσθαι· πατ. μὲν τ. πν. ἐχ. υἱ. - καὶ γὰρ καὶ ὁ - μήτ[illegible]

[9] Mai.: Τὴν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐφευρεθεῖσαν ἡμῖν ἡδονήν, ἣν μερίδα φησὶν ἐν πρώτ., πρόσκαιρον μ. λιπαίνει (sic omnia) etc

πολεμήσω, ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν κύριον ἵνα σοι βοηϑήσῃ. καὶ [10] ὁ Δαυὶδ φησίν· Οὐκ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ, καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με· καὶ πάλιν· Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν· καὶ ἐὰν μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον καὶ φυλάξῃ πόλιν.

Στάϑμιον μέγα καὶ μικρὸν καὶ μέτρα δισσά, βδελυκτὰ (LXX ἀκάϑαρτα) ἐνώπιον κυρίου ἀμφότερα: Τὸν [11] παρά τισι ϑρασύδειλον λεγόμενον στάϑμιον μέγα καὶ μικρὸν εἶναι νομίζω· καὶ καϑόλου πᾶσαν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν στάϑμιον μέγα καὶ μικρὸν εἶναι νομίζω· ἑκάτερα γὰρ κακίαι.

Μέτρα δισσά: Ὁ εὖ μὲν πάσχειν ὑφ' ἑτέρου βουλόμενος, αὐτὸς δὲ ὁμοίως ἄλλους ἀναπαύειν μὴ προαιρούμενος, μέτρα ἔχει δισσά, μὴ πειϑόμενος τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· Πάντα ὅσα ϑέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνϑρωποι, πάντα καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς [12].

Οὖς ἀκούει καὶ ὁ ὀφϑαλμὸς ὁρᾷ: Οὐχ ὁ κακῶς ὁρῶν ὀφϑαλμὸς ἔργον ἐστὶν τοῦ κυρίου, ἀλλ' ὁ ὁρῶν· καὶ οὐ τὸ κακῶς ἀκοῦον οὖς ἔργον ἐστὶν τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τὸ ἀκοῦον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ μελῶν τοῦ σώματος ὡσαύτως λεκτέον· χρήσῃ δὲ τῷ ῥητῷ τούτῳ πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας ἡμῶν τοῦτο τὸ σῶμα καὶ τὸν δημιουργὸν ἐνυβρίζοντας [13].

Διάνοιξον δὲ τοὺς ὀφϑαλμούς σου καὶ ἐμπλήσϑητι ἄρτων: Διὰ μὲν τῶν ἀρετῶν ἀνοίγομεν τοὺς ὀφϑαλμοὺς τῆς ψυχῆς, διὰ δὲ τῆς σοφίας νοητῶν πληρούμεϑα ἄρτων [14].

Θνητὸς [15] δὲ πῶς ἂν ἐννοήσαι (LXX νοήσαι) τὰς ὁδοὺς ἑαυτοῦ: Οὐ δύναται νοῆσαι τὰς ὁδοὺς κυρίου ὁ ἔτι ϑνητὸς καὶ μὴ συναποϑανὼν τῷ Χριστῷ.

Παγὶς ἀνδρὶ ταχύ τι τῶν ἰδίων ἁγιάσαι: Ἡ [16] ἐπὶ τοῖς ἀγαϑοῖς μετάνοια οὐ δικαίοις συμβαίνει ἀλλὰ ἀδίκοις· ἄδικοι δὲ μηδὲν ἀπερισκέπτως ὑπισχνείσϑωσαν τῷ ϑεῷ· μετὰ γὰρ τὸ εὔξασϑαι μετανοεῖν γίνεται.

Καὶ ζυγὸς δόλιος οὐ καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ: Ζυγὸν [17] δόλιον λέγει τὸν νοῦν πεφυκότα μὲν δικαίως κρίνειν τὰ πράγματα, παρακλίνοντα δὲ τῇ τοῦ ἀντεξουσίου ῥοπῇ.

Λικμήτωρ ἀσεβῶν βασιλεὺς σοφός: Χωρίζειν (-ζων?) τὰ ἄχυρα ἀπὸ τοῦ σίτου [18].

Καὶ ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς τροχόν: Ποίησον αὐτοὺς ὡς τροχόν [19].

---

[10] καὶ ὁ usque πόλιν. Mai.: μὴ ϑάῤῥει σαυτῷ ὡς χωρὶς κυρίου δυνάμενος· ὅτι γὰρ χωρὶς αὐτοῦ οὐκ ἔστι βοηϑός, λέγει Δαυίδ· Οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ.

[11] Mai. praemittit: Ἐπὶ μὲν τῶν αἰσϑητῶν στάϑμιον μέγα καὶ μικρὸν φαμὲν εἶναι, ἐν οἷς χρυσός, ἄργυρος, χαλκός, μέταξα, καὶ ὅσα ἄλλα σταϑμίζονται· μέτρα δὲ τὰ ἐν ἀγγείοις μετρούμενα, σῖτος, οἶνος, ἔλαιον καὶ ὄσπρια. Tum habet sic: ἄλλως τε δὲ τὸν παρὰ - νομίζω· καϑ. δὲ π. ὑ. κ. ἔλλ. τοῦτο στ. - μικρ. ἐστιν - κακίαι.

[12] Ὁ εὖ. Mai.: ἄλλως τε, καὶ ὁ εὖ, tum ἑτέρων habet, item τῇ ἐντολῇ τῇ λεγούσῃ (nos servavimus codicis Patm. scripturam, quae vitiosa videbitur)· Πάντα etc., in quibus perperam om. ποιῶσιν usque πάντ. καί.

[13] Mai. sic: Οὐχὶ τὸ κακῶς ἀκοῦον οὖς - ἀλλὰ τὸ ἐπὶ καλοῖς προσέχον· καὶ οὐχὶ [adde ὁ] κακῶς ὁρ. ὀφϑ. - ὁ ὁρῶν καὶ φανταζόμενος τὰ ϑεῖα· ὁ γὰρ ἀκούων τοῦ κυρίου καὶ βλέπων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἔργον ἐστὶ τ. κυρίου· καὶ ἐπὶ τ. ἄλλ. μερῶν - καὶ τὸν ϑεὸν ἐνυβρ.

[14] Mai. sic: Τουτέστι μὴ κάϑευδε πολλά, ἀλλ' ἄγρυπνος ἔσο· ἵνα μὴ ἐξαρϑῇς εἰς τὴν γέενναν, μὴ καταλάλει· καὶ διὰ μὲν τῶν ἀρ. ἄνοιγε - ψυχ. σου· διὰ - ἐμπλήσϑητι ἀρτ.

[15] Mai. haec non habet.

[16] Mai. praem.: Μὴ ταχέως, φησίν, ἐπὶ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς τὸν ϑεὸν κινοῦ, ἵνα μὴ τῆς χρείας σε πολλάκις ἢ τῆς τοῦ πλείονος ἐπιϑυμίας ἑλούσης ἄρξῃ μετανοεῖν καὶ ὑβρίσῃς ϑεόν, προτιμήσας αὐτοῦ ἕτερον. Post γίνεται vero addit: Τὸ ταχὺ συντάξασϑαι τῷ κυρίῳ, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἁγιάσαι τι τῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ϑᾶττον μεταμεληϑῆναι, παγίς ἐστι τῷ ἀνδρί.

[17] Mai. praem.: Τὸ σταϑμιεῖν ἑαυτόν τις ἐπὶ τοῖς τοῦ κυρίου καὶ τοῦ διαβόλου ἔργοις, βδέλυγμα κυρίῳ. Tum pergit: ζυγὸν δὲ - τὸν πεφυκ. Post ῥοπῇ addit: διὰ φίλους ἢ χρήματα.

[18] et [19]. Ita codex (sed ἐπιβαλεῖν). Nonnihil excidisse videtur. Verbis: Ποίησον etc. ad Ps. 82, 12 respicitur. Mai. sic: Λικμ. ἀσεβ. ὁ Χρ. ἐστιν, ἐπιβαλεῖ δὲ τοῖς ἀσεβέσιν ὥσπερ λέων ϑήρα (sed edidit -ρας). τροχὸς δὲ ἅλωνος χωρίζων τὰ ἄχ. ἀπὸ τ. σίτου· ἢ τροχὸν ἐπιβαλεῖ τὴν ἀναπόδιστον τιμωρίαν.

Φῶς κυρίου πνοὴ ἀνϑρώπων: Εἰ[20] τὸ φῶς τοῦ κυρίου ἡ γνῶσις τοῦ κυρίου ἐστίν, τὸ δὲ φῶς τοῦ κυρίου ἡ πνοὴ τῶν ἀνϑρώπων ἐστίν, ἡ ἄρα γνῶσις τοῦ κυρίου ἡ πνοὴ τῶν ἀνϑρώπων ἐστίν. τὸν δὲ ἐν ἀγνοίᾳ διάβολον φαίνειν δοκοῦντα λύχνον ὠνόμασεν, ἐκκενοῦντα τὸν νοῦν τῶν ἀγαϑῶν καὶ μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτός.

Ποιεῖν[1] δίκαια καὶ ἀληϑεύειν ἀρεστὸν παρὰ κυρίου[2] μᾶλλον ἢ ϑυσιῶν αἷμα: Ἐκβάλλει τὸ ῥητὸν τοῦτο τὴν διὰ τῶν ἀλόγων ζώων ϑυσίαν· ϑυσία γὰρ τῷ ϑεῷ πνεῦμα συντετριμμένον.

Ἁγνὰ δὲ καὶ ὀρϑὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ: Εἰ ἁγνὰ καὶ ὀρϑὰ τὰ[3] ἔργα τοῦ[4] ϑεοῦ, ἓν δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐστὶν καὶ ὁ νοῦς, ὀρϑὸς ἄρα καὶ ἁγνὸς ἐκτίσϑη[5] παρὰ τοῦ κυρίου ὁ νοῦς.

Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας ὑπαίϑρου ἢ ἐν κεκονιαμένοις μετὰ ἀηδείας (LXX ἀδικίας) καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ: Τῷ[6] οἴκῳ τῷ κεκονιαμένῳ καὶ κοινῷ τὴν ὕπαιϑρον γωνίαν ἀντέϑηκεν· εἰ δὲ ὁ οἶκος ὁ κεκονιαμένος καὶ κοινὸς ἡ κακία ἐστίν, ἡ ὕπαιϑρος γωνία ἡ ἀρετή ἐστιν· γωνία τοίνυν ὕπαιϑρός ἐστιν πρᾶξις ϑεωρίας ἐφαπτομένη καὶ φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου. καλῶς δὲ καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων τοῖχον εἶπεν κεκονιαμένον, τυπτηϑησόμενον[7] ὑπὸ τοῦ ϑεοῦ· καὶ ὁ σωτὴρ δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τοὺς Φαρισαίους τάφους εἶπεν κεκονιαμένους. εὖ δὲ καὶ τὸ Ἐπὶ γωνίας εἶπεν, ἔνϑα ὁ λίϑος κεῖται ὁ ἀποδοκιμασϑεὶς ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων καὶ γενόμενος κεφαλὴ γωνίας·[8] κοινὸν δὲ εἶπεν ὃ μὴ τοῦ ἑνός ἐστιν ϑεοῦ.

Δόσις λάϑριος ἀνατρέπει ὀργάς: Δόσις λάϑριός ἐστιν, ἵν' ὃ ποιῇ ἡ δεξιὰ μὴ γινώσκῃ ἡ ἀριστερά[9].

Ἀνὴρ πλανώμενος ἐξ ὁδοῦ δικαιοσύνης ἐν συναγωγῇ γιγάντων ἀναπαύσεται: Ἡ συναγωγὴ τῶν γιγάντων ἡ κακία καὶ ἡ ἀγνωσία ἐστίν[10].

Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν γῇ ἐρήμῳ ἢ μετὰ γυναικὸς ϑυμώδους καὶ μαχίμης:[11] Καὶ[12] ὁ Δαυὶδ φησίν· Ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ, οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ ὤφϑην σοι. ἔρημος τοίνυν γῆ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἡ μὴ ἔχουσα τοὺς παλαιοὺς ἀνϑρώπους οἰκοῦντας τοὺς φϑειρομένους κατὰ τὰς ἐπιϑυμίας τῆς ἀπάτης· διὸ οὐδὲ εὑρίσκει ἐν αὐτῇ ἀνάπαυσιν ὁ διάβολος, εἴγε διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητῶν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὑρίσκει· αὐτὸς γὰρ βασιλεύς ἐστι πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι. καὶ πάλιν τῆς σοφίας Στεγναὶ φησιν αἱ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς (27, 31). εἰ δὲ τοῦτο, οὐκοῦν καὶ ἡ γυνὴ ἡ μάχιμος καὶ γλωσσώδης καὶ ὄργιλος ἡ κακία ἐστίν, ἥτις τὸν συζῶντα αὐτῇ ποιεῖ μάχιμον καὶ γλωσσώδη καὶ ὄργιλον.

---

[20] Mai. praemittit: Ταμιεῖα κοιλίας ἐστὶν ὁ νοῦς, ἡ καρδία καὶ ἡ γνῶσις, ἔνϑα πάντα τὰ ϑεῖά τε καὶ ἀσεβῆ ἐναποτίϑενται διδάγματα. ὥσπερ δέ τις λύχνον ἅψας τῶν ἐν τοῖς ταμιείοις κειμένων εὑρεῖν τι βούλεται, οὕτως ὁ κύριος τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ ἐρευνᾷ τὰ ταμιεῖα τῶν ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν ἀνϑρώπων· τοῖς δὲ τὴν γνῶσιν τοῦ κυρίου ἐπισταμένοις ἀνϑρώποις, φῶς ἐστὶν αὐτοῖς. Iam pergit: εἰ οὖν - τ. ἀνϑρώπων, ἄρα ἡ γν. τ. κυρ. πνοὴ - τῶν ἀγαϑ. γνώσεων etc. Post φωτός addit: ἐπεὶ δὲ τὸ φῶς τοῦ κυρίου οὐχ εἵλαντο γνῶναι οὐδὲ πορεύεσϑαι ἐν αὐτῷ, τὴν ἄγνοιαν ὡς φῶς ἐλογίζοντο οἱ ἀσεβεῖς· εἰ δὲ τὴν ἄγνοιαν ὡς φῶς εἶχον, δηλονότι καὶ τὰ ἔργα τοῦ τῆς ἀγνοίας ἐφευρετοῦ διαβόλου ἔπραττον· οἱ δὲ τῇ ἀγνοίᾳ αὐτοῦ συμπορευϑέντες σὺν αὐτῷ ἔσονται εἰς αἰῶνας αἰώνων· οἱ δὲ τῇ γνώσει τοῦ κυρίου, σὺν τῷ κυρίῳ.

[1] Incipit cap. XXI. [2] Ita codex.

[3] et [4] τὰ (Mai. om.) ἔργ. τοῦ (primum scriptum erat αὐτοῦ, Mai. om.) ϑεοῦ (Mai. κυρ.).

[5] Mai. ἐκτ. κ. ἁγν. π. τ. ϑεοῦ ὁ νοῦς· καὶ ὀρϑὸν ὀφείλομεν διαφυλάττειν αὐτὸν πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἡμῖν παρὰ τοῦ πονηροῦ κακῶν. [6] Mai. sic: Τὸν οἶκον τὸν κεκ. κ. κοινὸν τῇ ὑπαίϑρ. γων. ἀντέϑεικεν.

[7] Ita etiam catena, sed Mai. corrigendum duxit τυφϑησόμενον. Postea Mai om. δέ.

[8] Mai. addit: ὅς ἐστι Χριστός. Tum habet κοιν. δέ ἐστιν.

[9] Mai. Δόσ. λ. ἐστ. ὃ ποιεῖ ἡ δε. μὴ γινώσκει δὲ ἡ ἀρ., additis his: ϑυμὸν ἐγείρει κατ' αὐτοῦ ἰσχυρὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὁ τῶν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς δώρων φειδόμενος.

[10] Mai. addit: γίγαντες δὲ οἱ δαίμονες· τουτέστιν ἐν μεγάλαις ἁμαρτίαις ἀναπαύσεται ὁ πλαν. ἐξ ὁδ. δικ.

[11] ϑυμώδ. κ. μαχίμης: LXX μαχίμου κ. γλωσσώδους καὶ ὀργίλου (Aqu. dicitur ϑυμώδ. pro ὀργ. legisse). Antea LXX: ἐν τῇ ἐρήμῳ.

[12] Mai. praemittit e catena: Ἀγύναιον εἶναι κρεῖττον ἢ τοιαύτῃ συνεῖναι. Tum habet: γῆ ἐστ. ἡ ἀρετὴν ἔχουσα ψυχὴ καὶ μὴ ἔχουσα τ. παλ. ἀνϑρ. ἐνοικ. - τὰς παλαιὰς ἐπιϑ. - εἴγε δυσχερῶς (inepte pro διέρχεται) δι' - ὕδασι, τουτέστι τῶν ἐν ἀναπαύσει καὶ ἀπολαύσει σαρκικῶν ἡδονῶν. Καὶ πάλιν. Τῆς σοφ. στεγν. αἱ διατρ. (ita omnia) etc.

Θησαυρὸς ἐπιθυμητὸς ἀναπαύσεται ἐπὶ στόματος σοφοῦ: Σοφία κυρίου ἀναπαύσεται ἐν καρδίᾳ σοφοῦ· ἄφρονες δὲ ἄνδρες διαφθεροῦσιν αὐτήν [13].

Πόλεις ὀχυρὰς ἐπέβη σοφός: Σοφία ἐστὶν πόλις ὀχυρά, ἐν ᾗ οἱ σοφοὶ κατοικοῦσιν, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὃς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ: Στόμα καὶ γλῶσσαν, ψυχὴν καὶ νοῦν· ψυχὴν δέ φασιν θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, ὅπερ τινὲς παθητικὸν μέρος ὀνομάζουσι τῆς ψυχῆς [15].

Ἀσεβὴς [16] ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμεῖ ἐπιθυμίας κακάς: Ἀγγέλων μὲν τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν ποτὲ ἐπιθυμίας κακάς· ἀνθρώπων δὲ τὸ ποτὲ μὲν ἐπιθυμεῖν, ποτὲ δὲ μὴ ἐπιθυμεῖν ἐπιθυμίας κακάς· δαιμόνων δὲ τὸ ἀεὶ ἐπιθυμεῖν ἐπιθυμίας κακάς. τὸ γὰρ Ὅλην τὴν ἡμέραν τὸ διὰ βίου δηλοῖ. τοιοῦτόν ἐστιν καὶ τὸ Ἐν φόβῳ κυρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀντὶ τοῦ διὰ βίου [17].

Ἵππος ἑτοιμάζεται εἰς ἡμέραν πολέμου: Ἵππον λέγει τὸν νοῦν [18]. Ἐπιβήσῃ γάρ φησιν ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἱππασία σου σωτηρία. καὶ ἐπὶ τοῦ Παύλου ὁ κύριος Τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου φησίν.

Αἱρετώτερον [1] ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολύ (edd. πολύς): Τὴν σημαινομένην ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ οἰκείου ὀνόματος ὄνομα εἶπεν καλόν· τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα καλόν ἐστιν, ὅπερ ἔχει τὸ σημαινόμενον ἀγαθόν. οὕτως οὐδὲ τὴν ἄδικον γυναῖκα δικαιοσύνην καλουμένην ἐπαινέσομεν, ἀλλὰ τὴν ἔχουσαν τὴν δικαιοσύνην, κἂν ἀδικία ὀνομάζηται [2].

Πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις, ἀμφοτέρους δὲ ἐποίησεν ὁ κύριος (edd. ὁ κύρ. ἐποί.): Ὁ μὲν πλούσιος διὰ τῶν ἐλεημοσυνῶν καθαίρει θυμόν, κτώμενος τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ πένης διὰ τῆς πενίας ταπεινοφρονεῖν ἐκδιδάσκεται [3].

Γενεὰ σοφίας, φόβος κυρίου: Αὗται αἱ γενέσεις Νῶε· αὗται αἱ γενέσεις Ἀβραάμ [4].

Τρίβολοι καὶ παγίδες ἐν ὁδοῖς σκολιαῖς: Καὶ ὁ κύριος τῷ Ἀδὰμ φησίν· Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ, τοῦτ᾽ ἔστιν ἡ ψυχή. ἀκάνθας δὲ καὶ τριβόλους λέγει τὰς ἁμαρτίας, ἀφ᾽ ὧν καὶ ὁ στέφανος ἐπλάκη τοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γὰρ ἦρεν τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου [5].

Πλούσιοι πτωχῶν ἄρξουσιν: Ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι οἱ ἐν παντὶ πλουτισθέντες, ἐν πάσῃ γνώσει καὶ

---

[13] Mai.: - ἐν καρδ. δικαίου σοφοῦ - διαβάλλουσιν αὐτὴν τοῦ φθεῖραι.

[14] Mai.: Ἡ σοφία - γνώσ. τοῦ θεοῦ. Quibus ex catena haec adnexuit: Πόλεις ὀχυράς φησιν τὰς ὀχυρωθείσας καὶ κατακρατηθείσας ψυχὰς ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν δαιμόνων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, ὧν τὸ ὀχύρωμα ἐπιβὰς ὁ σοφὸς καὶ τὴν δοκοῦσαν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῇ οὕτως σοφίᾳ περιφραχθεὶς καθεῖλεν.

[15] Mai.: Στ. κ. γλ. καὶ νοῦν, θυμὸν κ. ἐπιθυμ. ὃς φυλάσσει, διατηρεῖ ἐκ τῆς ἐν κρίσει θλίψεως τὴν ψ. αὐτοῦ.

[16] His Mai. praemittit scholion ad v. 24: Αὐτός ἐστι διαφέρως ἐπινοούμενος· θρασὺς μὲν γάρ, ὁ πᾶν ὁτιοῦν ἀφόβως ἐπιτελῶν· αὐθάδης, ὁ ἀνεπικρίτως ἐλευθεριάζειν βουλόμενος· ἀλάζων, ὁ μείζοσιν ἑαυτὸν ἤπερ ἔχει σεμνύνων· λοιμός, ὁ πρὸς τῷ ἑαυτὸν καταβλάπτειν καὶ ἑτέροις μεταδιδούς· τοσοῦτον γάρ ἐστι βλαπτικός, ὡς καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι κακίας· ὃς δὲ μνησικακεῖ, παράνομος.

[17] Mai. sic: Ἔστι γὰρ καὶ ἀγαθὴ ἐπιθυμία· ἀγγέλων μὲν οὖν - ἐπιθ. κακίας· δαιμόνων - ἀεὶ κακὰς (sic) ἐπιθυμεῖν· ἀνθρώπων, τὸ ποτὲ - δὲ μή. τὸ δὲ ὅλην τ. ἡ. ἀντὶ δι᾽ ὅλου τοῦ βι. τοιοῦτον - ἀντὶ τοῦ δι᾽ ὅλου τοῦ βι.

[18] Mai. addit: τὸν πολεμούμενον ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ ἀντιπολεμοῦντα.

[1] Incipit cap. XXII.

[2] Mai.: Τὴν - ὑπὸ οἰκείου - τοῦτο γάρ ἐστι καὶ καλ. τὸ ὄν. - νομίζηται· ὑπὲρ δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον σοφία θεϊκή.

[3] Mai.: Συναντῶσιν ἀλλ. ὁ μὲν πλ. - καθαιρῶν (sic; cod. Patm. καθαίρει) τ. θυ. καὶ κτ. - ὁ δὲ διὰ - τὸ ταπειν. ἐκδιδασκόμενος· τὸν μὲν γὰρ θέλει παιδεύεσθαι, τὸν δὲ μεταδιδόναι, ὥστε τὸν μὲν εὐχάριστον εἶναι, τὸν δὲ ἐλεήμονα.

[4] Mai.: Ζωὴν καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον οὐράνιον κληρονομήσει ὁ σοφίαν καὶ φόβον κυρίου ἔχων· πάσας γὰρ τὰς γενέσεις ἔσχε Νῶε, ταύτας Ἀβραάμ· ταύτας καὶ οἱ παρὰ Πέτρου μαθητευθέντες.

[5] Hoc scholion Mai. non habet.

πάσῃ σοφίᾳ, ἄρξουσι τῶν ἀκαϑάρτων καὶ ἐστερημένων τούτου τοῦ πλούτου. τίνες δὲ οἱ οἰκέται καὶ τίνες οἱ δεσπόται, νῦν οὐκ ἀναγκαῖον δημοσιεύειν, διὰ τὸ εἶναι τὸν περὶ αὐτῶν λόγον μυστικὸν καὶ βαϑύτερον [6].

Ματαιότητα δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει: Τὴν [7] ματαιότητα τῶν ἔργων διὰ τῆς ἀρετῆς ὁ κύριος καὶ τῆς γνώσεως συντελεῖ.

Νίκην καὶ τιμὴν περιποιεῖται ὁ τὰ (edd. om.) δῶρα διδούς: Δῶρα τοῦ ἀνϑρώπου τὰς [8] ἀρετὰς ὀνομάζει, δι' ὧν νικῶν τὸν διάβολον τίμιον ἑαυτὸν παρέχει τῷ ϑεῷ, καὶ ἀφαιρεῖται τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῶν κτησαμένων αὐτὴν δαιμόνων.

Ἔκβαλε λοιμὸν ἐκ συνεδρίας (edd. ἐκ συνεδρίου λοιμ.), καὶ συνεξελεύσεται αὐτῷ νεῖκος: Τὴν χειρίστην κατάστασιν συνέδριον εἶπεν, ἀφ' ἧς ὁ σοφὸς Σολομὼν ἐκβάλλεσϑαι τὸν ἄνϑρωπον βούλεται διὰ πνευματικῆς διδασκαλίας· τὸ δὲ νεῖκος τὴν φιλονεικίαν σημαίνει. δύναται δὲ λοιμὸν καὶ τὸν διάβολον λέγειν, ὃν δεῖ ἀποδιώκειν τῆς ψυχῆς· ἐὰν γὰρ καϑίσῃ ἐν αὐτῇ, διὰ τῆς ἀκαϑαρσίας πάντας τοὺς ὀρϑοὺς λογισμοὺς ἀτιμάζει. συνέδριον δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυσι, δι' ὧν κατηγοροῦντας λογισμοὺς εἰσάγει καὶ ἀπολογουμένους· Μεταξὺ γάρ φησιν ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων. ὅπου δὲ κατηγορία καὶ ἀπολογία, ἐκεῖ καὶ συνέδριον [9].

Χείλεσι ποιμαίνει βασιλεύς: Ὁ διατηρῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν κύριος, αὐτὸς καὶ διὰ τῆς πνευματικῆς γνώσεως ποιμαίνει ἡμᾶς, ἥντινα γνῶσιν φαυλίζει ὁ παραβαίνων τὸν νόμον αὐτοῦ. σημειωτέον δὲ ὅτι βασιλεὺς ὢν ὁ Χριστὸς λέγεται διὰ τῆς συγκαταβάσεως ποιμαίνειν ἡμᾶς· Ἐγὼ γάρ φησιν εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλός. εἰ δὲ βασιλεὺς μέν ἐστι βασιλευόντων, ποιμὴν δὲ προβάτων, ἔσται ποτὲ μόνον βασιλεὺς τῶν προβάτων εἰς τὸ βασιλικὸν μεταβάντων ἀξίωμα [10].

Προφασίζεται καὶ λέγει ὀκνηρός· Λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς: Ὁ ἐχϑρὸς ἡμῶν διάβολος ὡς λέων περιέρχεται ζητῶν τίνα καταπίῃ· ὅντινα φοβούμενος ὁ ὀκνηρὸς πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἀναδύεται [11].

Ὁ δὲ μισηϑεὶς ὑπὸ κυρίου ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν: Ὁ Ἰὼβ οὐ μισηϑεὶς ὑπὸ κυρίου ἀλλὰ δοκιμῆς ἕνεκεν ἐμπέπτωκεν εἰς αὐτόν [12].

Ῥάβδος δὲ καὶ παιδεία μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ: Μακρὰν ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ ἄφρονός ἐστιν ἡ ῥάβδος ἡ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί [13].

---

[6] Mai. om. πάσῃ secundum, item νῦν. Post βαϑύτερον ex catena haec addit: καὶ πρὸς ῥητὸν δὲ δείκνυσι τοῦ ἀνϑρωπίνου βίου τὸ ἄστατον. ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ πλούσιοι τῶν πτωχῶν ἄρχουσιν· καὶ ἄλλως, οἱ γνῶσιν ἔχοντες τῶν μὴ τοιούτων ἄρχουσιν· καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἐξ ἐϑνῶν πιστοὶ τοῖς ἐξ Ἰσραήλ, οἷς ἐκέλευον πρόσϑε, διδασκαλίαν δανείζουσι· καίτοι πρότερον ἔϑνεσιν ἐδάνειζον ἐκεῖνοι πολλοῖς καὶ τούτων ἦρχον· νῦν δὲ τῆς βασιλείας ἀπ' αὐτῶν ἀρϑείσης ἔμπαλιν γέγονε.

[7] Mai. praemittit: Τὸν ἐν ταῖς ἐντολαῖς ἱλαρὸν ἄνδρα καὶ ἐν ἐλεημοσύναις δότην ἀγαπᾷ ὁ ϑεός· καϑὼς καὶ ὁ Παῦλος φησίν· Ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. Tum pergit: τὴν δὲ ματ. [8] Mai.: τὰς τῆς ψυχῆς ἀρ.

[9] Mai.: Τῆς χειρίστης ἕξεως τὸν ἄνϑρ. ἐκβάλλ. βούλεται διὰ πν. διδ. μεϑ' ἧς εἶχε φιλονεικίας· καὶ λοιμ. δὲ τὸν διάβ. ὄντα τῆς ψυχῆς ἐκδιώκεσϑαι δεῖ· ἐὰν γὰρ καϑ. ἐ. αὐτ. - συνέδρ. γὰρ τὴν ψ. καὶ ὁ ἀπ. δείκνυσι, δι' ὧν λογ. κατ. ἢ καὶ ἀπολ. εἰσάγ. - ἐκ. κ. συνέδρ. Post haec addit: ἀλλὰ καὶ ὁ λοιμὸς ἀτιμάζει πάντας ὡς ὑβριστής, ἢ ὡς τὰ ἴδια συστῆσαι βουλόμενος τὰ τῶν ἄλλων ἀτίμως ἐκβάλλει· ὃν ἔκβαλε ἐκ συστήματος πνευματικοῦ· καὶ οὐ μόνον αὐτὸς ἐκβληϑήσεται, ἀλλὰ καὶ τὰ συνόντα αὐτῷ, ἔριδες, φιλονεικίαι, μάχαι, καὶ ὅσα λοιμὸν ἀποτελεῖ.

[10] Mai. οὗτος pro αὐτός. Pro ἡμᾶς ἥντινα usque ὁ καλός, sic: συγκαταβαίνων καὶ λέγων· Ἐγώ εἰμι - καλός, ὃν ἀτιμάζει ὁ παράνομος. Tum pergit: εἰ δὲ - τῶν βασιλευομένων ὁ Χριστός - μόνος βασιλεὺς etc.

[11] Mai. post ἀναδύεται pergit: εἰ δὲ λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς δικαιοσύνης ζητεῖ ϑηρεῦσαι τινά, ὅς ἐστιν ὁ διάβολος· ἐν δὲ ταῖς πλατείαις ταῖς πρὸς τὴν ἀπώλειαν φερούσαις, μετὰ τὴν φάλαγγα τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, αὐτὸς φονεύει τοὺς αὐτῷ πειϑομένους.

[12] Mai. sic: Βόϑρος βαϑὺς ὁ διάβολος ἐστίν· ὁ δὲ μισηϑεὶς παρὰ κυρίου ὁ μὴ ἑαυτῷ προσέχων ἀσφαλῶς. ὁ δὲ Ἰὼβ - δοκιμ. χάριν εἰς τὸ τοῦ παρανόμου πέπτωκε στόμα· ὁ δὲ μισηϑεὶς ὑπὸ κυρίου εἰς τέλος καταλιμπάνεται ἐν τῷ βόϑρῳ, φιλήδονος ὢν ἐν γνώσει ἁμαρτίας.

[13] Mai. post Ἰεσαὶ (sic) pergit: ὁ Χριστός, ὃς ποιμανεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν νέον Ἰσραὴλ ἐν τῇ νομῇ τῶν ἑαυτοῦ προβάτων.

῾Ο συκοφαντῶν πτωχὸν (edd. πένητα) πολλὰ ποιεῖ τὰ ἑαυτοῦ κακά: ῞Ωσπερ ὁ διάβολος συκοφαντεῖ ἡμᾶς [14] λαμβάνων παρ᾽ ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἃς μὴ δέδωκεν ἡμῖν, οὕτως καὶ ἡμεῖς συκοφαντοῦμεν αὐτὸν λαμβάνοντες παρ᾽ αὐτοῦ τὰς κακίας ἃς μὴ δεδώκαμεν αὐτῷ. καὶ καθὸ μὲν λαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ τὰς κακίας, ὡς παρὰ πένητος ἐν ἀρεταῖς λαμβάνομεν· καθὸ δὲ τὰς ἀρετὰς ἡμῶν διδόαμεν αὐτῷ ἐπ᾽ ἐλαττώσει ἡμῶν, ὡς πλουσίῳ ἐν κακίᾳ διδόαμεν. ἔλεγεν [15] δέ τις τῶν γερόντων, ὅτι ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ συκοφάνται οἱ Χριστὸν συκοφαντοῦντες, πτωχεύσαντα δι᾽ ἡμᾶς καὶ μηδὲν ὀφείλοντα ἡμῖν, καὶ λαμβάνοντες παρ᾽ αὐτοῦ πολλὰ καὶ διδόντες τῷ σατανᾷ ἐπὶ ταπεινώσει τῶν ἡμετέρων ψυχῶν.

Παράβαλε σὸν οὖς λόγοις σοφῶν: Οὗτος [16] ἀκούει τῶν τοῦ θεοῦ λόγων, ὁ ποιῶν τὰ προστασσόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν· οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμου δίκαιοι παρὰ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

Καὶ σὺ δὲ ἀπόγραψαι αὐτὰ σεαυτῷ τρισσῶς ἐν βουλῇ καὶ γνώσει (edd. εἰς βουλὴν κ. γνῶσιν) ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας σου: ῾Ο πλατύνας διὰ τῆς καθαρότητος τὴν καρδίαν αὐτοῦ νοήσει τοὺς τοῦ θεοῦ λόγους, τούς τε πρακτικοὺς καὶ τοὺς φυσικοὺς [17] καὶ τοὺς θεολογικούς· πᾶσα γὰρ ἡ κατὰ τὴν γραφὴν πραγματεία τέμνεται τριχῶς, εἰς ἠθικὴν καὶ φυσικὴν καὶ θεολογικήν· καὶ ἀκολουθεῖ τῇ μὲν πρώτῃ αἱ παροιμίαι, τῇ δὲ δευτέρᾳ ὁ ἐκκλησιαστής, τῇ δὲ τρίτῃ τὰ ᾄσματα τῶν ᾀσμάτων.

Μὴ δίδου σεαυτὸν εἰς ἐγγύην, αἰσχυνόμενος πρόσωπον: Οἱ τοὺς φαύλους ἀναδεχόμενοι λογισμοὺς καὶ τούτῳ [18] τιμῶντες τὸν πονηρὸν σπουδαζέτωσαν ὅσῃ δύναμις διὰ τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν ἀποδιδόναι τοὺς χείρονας· ἐὰν γὰρ μὴ ἰσχύσωσι τοῦτο ποιῆσαι, λήψονται τὸ στρῶμα τὸ ὑπὸ τὰς πλευρὰς τῆς ψυχῆς, τοῦτ᾽ ἔστι τὴν ἀρετήν· αὕτη [19] γὰρ τοῦ μὲν ἑστῶτος ἐν τῇ δικαιοσύνῃ νοῦ ἱμάτιον λέγεται, τοῦ δὲ λοιπὸν πεσόντος διὰ τῶν φαύλων λογισμῶν ὑπόστρωμα καλεῖται.

Μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου: ῾Ο μετατιθεὶς τὰ ὅρια τῆς θεοσεβείας δεισιδαιμονίαν ἢ ἀσέβειαν αὐτὴν ἀποδείκνυσι· καὶ ὁ μετατιθεὶς τὰ ὅρια τῆς ἀνδρείας θρασύτητα ἢ δειλίαν αὐτὴν ἀπεργάζεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ ἐπὶ τῶν δογμάτων καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς πίστεως νοητέον· μάλιστα δὲ τοῦτο τηρητέον ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος· ὁ γὰρ μὴ θεολογῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διαλύει τὸ βάπτισμα· ὁ δὲ καὶ ἄλλους τινὰς ὀνομάζων θεοὺς δῆμον εἰσάγει θεῶν [20].

Εἰ [1] δὲ ἀπληστότερος εἶ, μὴ ἐπιθύμει τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ: Οὐ γὰρ πάντες χωροῦσι τὴν μυστικωτέραν διάνοιαν τῆς γραφῆς.

---

[14] Mai. addit πρὸς τὸν θεόν.

[15] ἔλεγεν usque ψυχῶν Mai. non habet. Sed addit ad διδόαμεν: μήποτε δέ φησιν ὡς ὀλίγα διδοὺς ἄρχοντι, παρ᾽ ᾧ συκοφαντεῖ τὰ πλείω κερδαίνων, πλέον καὶ βλάπτεται τὴν ψυχήν.

[16] Mai. praemittit: ῾Ο τοῖς πανσόφοις λόγοις προσέχων τοῦ θεοῦ καὶ ποιῶν τὰ προστασσόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ, οὗτος ἐπέστησε τὴν καρδίαν, καὶ ἔγνω ὅτι καλοί εἰσιν. Tum habet - παρὰ τῷ θεῷ, et post δικαιωθήσ. addit: ἐὰν δὲ ἐπιστήσῃς σὴν καρδίαν τοῦ γνῶναι καὶ ποιῆσαι, γνωρίσει σοι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ τὴν εἰποῦσαν· ᾽Εγώ εἰμι ἡ ὁδ. κ. ἡ ἀλήθ.

[17] Mai. σοφιστικούς, item infra ᾆσμα ᾀσμ., ubi pergit: ἅπερ νοηθέντα διὰ καθαρότητος ἐναπογράφεται τῇ καρδίᾳ, τοῦ ἀποκρίνασθαί σε ὡς ἕτοιμον εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντί σε λόγον περὶ τῆς ἐν σοὶ ἐλπίδος, εἴτε διὰ τὸ μαθεῖν εἴτε διὰ τὸ ἀντιθεῖναι. ἀντερώτα δὲ καὶ σὺ τοὺς δυναμένους ἐρωτᾶσθαι, μὴ μέντοι βιάζου τὸν ἐν γνώσει πενόμενον· διὸ ἐπάγει· Καὶ μὴ ἀτιμάσῃς ἀσθενῆ ἐν πύλαις.

[18] Mai. ἐν τούτῳ.

[19] αὕτη usque καλεῖται Mai. om.

[20] Mai. addit: ἢ καὶ τὰς περὶ πράγματος ἑκάστου πατρικὰς διατάξεις καὶ τούτου χάριν μένειν ὀφειλούσας μὴ μετακινεῖν δεῖ.

[1] Incipit cap. XXIII. Primum scholion apud Mai. deest.

Ταῦτα γὰρ ἔχεται ζωῆς ψευδοῦς: Δεῖ[2] τὴν ϑείαν γραφὴν νοητῶς νοεῖσϑαι καὶ πνευματικῶς· ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἱστορίαν αἰσϑητὴ γνῶσις οὐκ ἔστιν ἀληϑής[3].

Μὴ συνδείπνει ἀνδρὶ βασκάνῳ: Εἰ ὁ βάσκανος σῖτα ἀσεβείας ἐσϑίει καὶ οἴνῳ παρανόμῳ μεϑύσκεται, οὐ δεῖ δὲ συνδείπνειν τούτῳ, οὐ χρὴ ἄρα εἶναι ἀσεβῆ καὶ παράνομον· αὗται γὰρ αἱ κακίαι λυμαίνονται γνῶσιν πνευματικήν.

Εἰς ὦτα ἄφρονος μηϑὲν (edd. μηδέν) λέγε: Μηϑὲν[4] λέγε συνετόν, τοῦτ᾽ ἔστιν βαϑὺ καὶ μυστικόν· οὐ δεῖ γὰρ βάλλειν τὰς μαργαρίτας ἔμπροσϑεν τῶν χοίρων.

Εἰς δὲ κτῆμα ὀρφανῶν μὴ εἰσέλϑῃς: Κτῆμα ὀρφανῶν ἡ κακία ἐστίν, δι᾽ ἣν ἐστερήϑησαν τοῦ ἐν οὐρανοῖς σωτῆρος[5].

[6] Ἀλλ᾽ ἢ ἐν φόβῳ κυρίου ἴσϑι ὅλην τὴν ἡμέραν: Εἰ τῷ φόβῳ κυρίου ἐκκλίνει πᾶς[7] ἀπὸ κακοῦ, καλῶς παραινεῖ διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐκκλίνειν ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Ἐὰν γὰρ τηρήσῃς ταῦτα (edd. αὐτά), ἔσται σοι ἔγγονα (ut cod. Alex.): Τοὺς ὀρϑοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πνευματικὰ ϑεωρήματα ἔγγονα εἶπεν τοῦ νοῦ· διὸ καὶ ἄτεκνός ἐστιν ψυχὴ ἡ μὴ ἔχουσα ταῦτα τὰ ἔγγονα, ἅπερ πέφυκε τίκτεσϑαι ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ νυμφίου[8].

Καὶ ῥακώδη ἐνδύσεται πᾶς ὑπνώδης: Οὐκ ἔστιν ἔνδυμα γάμου διερρηγμένον ἱμάτιον καὶ ῥακῶδες[9].

Καὶ μὴ καταφρόνει ὅτι γεγήρακεν ἡ μήτηρ σου: Ἤκουσά τινος τῶν γερόντων τὴν ψυχὴν εἰπόντος μητέρα τοῦ νοῦ· αὕτη γάρ φησιν διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν εἰς φῶς προάγει τὸν νοῦν· ψυχὴν δὲ ἔλεγεν τὸ παϑητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ὅπερ διαιρεῖται εἰς ϑυμὸν καὶ ἐπιϑυμίαν· διὰ γὰρ ἀνδρείας, φησίν, καὶ σωφροσύνης κτώμεϑα σοφίαν καὶ γνῶσιν ϑεοῦ· ἀνδρεία δὲ καὶ σωφροσύνη ϑυμοῦ καὶ ἐπιϑυμίας εἰσὶν ἀρεταί[10].

Μὴ μεϑύσκεσϑε οἴνῳ: Οἱ οἶνοι οὗτοι ἐκ τῆς Σοδομιτικῆς εἰσὶν ἀμπέλου[11].

---

[2] Mai. praemittit: Δυνάστην ἐνταῦϑα τὸν διάβολον φησίν· τράπεζαι δὲ αὐτοῦ εἰσὶ ψευδομαρτυρίαι, λοιδορίαι, καταλαλιαί, συμβουλίαι κακαί, ἐπιϑυμίαι αἰσχραί, καὶ πᾶν ὁτιοῦν σατανικὸν ἐπιτήδευμα· ταῦτα δὲ παρατιϑέμενά σοι ὑπὸ τοῦ πονηροῦ νοητῶς νόει, καὶ ἐπίβαλε τὴν διάνοιάν σου, ὅ ἐστιν ἡ χείρ· εἰδὼς ὅτι τοιαῦτά σε δεῖ παρασκευάσαι, οἷα καὶ συμπαρεστάναι σοι ὀφείλουσιν ἐν ἡμέρᾳ κυρίου, ὅτε ἀπονέμει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀπληστότερος εἶ καὶ ὀρέγῃ τῶν ὑψηλῶν καὶ πλειόνων καὶ μειζόνων, ἅτινά εἰσι ϑεῖα καὶ ϑεοῦ, μὴ ἐπιϑύμει τῶν τοῦ πονηροῦ ἐδεσμάτων· ταῦτα γὰρ ἔχεται ζωῆς προσκαίρου, ὅ ἐστι ψευδοῦς. Iam sequitur δεῖ δὲ τὴν etc.

[3] Mai. ad v. 5 ex catena hausit: Ἐὰν ἑλκύσαι τὸν ϑεῖον νοῦν πρὸς τὸ ῥητὸν κατὰ τὴν ἔξω μόνον ὅρασιν ἐϑελήσῃς, ἀσύστατος ὢν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἀποφοιτᾷ, ὅς ἐστι τὸ κατάλληλον αὐτοῦ ϑεώρημα· πτέρυγας ἔχων τὰς ὑπὸ τοῦ προεστηκότος αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος κατασκευασϑείσας αὐτῷ, αἵπερ εἰσὶ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα· ἄπεισιν οὖν ὑψηλὸς ὑπὲρ αὐτὸν ὡς εἰπεῖν τὸν αἰϑέρα· τὸ οὖν μὴ ὑπεράνω χωρεῖν τοῦ ῥητοῦ, ἀλλ᾽ ἀπλήστως ἔχειν πρὸς αὐτά, ζωῆς ἐστὶ ψευδοῦς.

[4] Mai. μηδὲν, deinde γάρ σε βαλεῖν.

[5] Mai. sic: Ὅρια αἰώνια ϑεοσεβείας μὴ μέταιρε· εἰς δὲ γῆν τῶν ἀπορφανισάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ ϑεοῦ, κτῆμα δὲ δαιμόνων τὴν κακίαν ἔχοντας (ἐχόντων?), μὴ εἰσέλϑῃς, δι᾽ ἣν ἐστηρήϑ. τοῦ ἐπουρανίου πατρός· ὁ γὰρ λυτρούμενος αὐτοὺς κύριος ἐκ τοῦ ὑπερλάμπρου φωτὸς (sic) ἀπὸ σκότους ἰσχυρός ἐστιν.

[6] Ante haec Mai. ad v. 16 notat: Υἱὸς ὀρϑὸς ἐνδιατρίψει τὰ χείλη αὐτοῦ σοφίᾳ, καὶ ἡ σοφία πρὸς αὐτὸν συλλαλήσει καὶ διαμενεῖ· ὁ δὲ στρεβλὸς ἐκπεσεῖται ἀπ᾽ αὐτῆς.

[7] Mai. τίς, item postea διὰ πάσης τῆς ζωῆς.

[8] Haec Mai. non habet.

[9] Mai. ex catena haec hausit: Πᾶς ὁ ἐν κακίᾳ μέϑυσος καὶ ὁ ἐκ σοφίας πρὸς ἀγνωσίαν καταπορνεύων πτωχεύσει ἐκ ϑείας χάριτος· καὶ οὐκ ἐνδύσεται ἔνδυμα τοῦ γάμου πᾶς ὁ ἐν τῇ δαιμονιώδει νυκτὶ ὑπνώδης, ἀλλὰ τὴν ὡς ῥάκος τετραυματισμένην σάρκα, διαϑλίβων γεέννης φλόγα.

[10] Haec Mai. in catena invenit hunc in modum mutata: Ἔφη τις τῶν γερ. τὴν ψυ. εἶναι μητ. τ. νοῦ, ψυχὴν λέγων τὸ παϑητ. τῆς ψυ. ϑυμόν τε κ. ἐπιϑ. διὰ γὰρ τῶν πρακτ. ἀρ. ε. φ. πρ. τ. νοῦν· διὰ γὰρ ἀνδρ. κ. σωφρ. κτώμ. σο. κ. γν. ϑε. αἵπερ εἰσὶν ἀρεταὶ ϑυμοῦ κ. ἐπιϑ. λέγει δ᾽ ἂν ἴσως μητέρα καὶ τὴν παλαιὰν διαϑήκην οὐ καταφρόνητον.

[11] Haec Mai. non habet.

Μὴ ὁμιλεῖτε ἀνθρώποις [12], καὶ ὁμιλεῖτε ἐν περιπάτοις: Νοῦς ὁμιλῶν ἐν περιπάτοις ἀξίως περιπατεῖ τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθη.

Ἐὰν γὰρ εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῷς τοὺς ὀφθαλμούς σου: Ἡ μὲν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτία ἔοικε φιάλῃ, ἡ δὲ κατ' ἐνέργειαν ποτηρίῳ.

Ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου: Πολλὰ [13] κρούει τὸ ὕπερον καὶ οὐκ ἀνοίγει τὸν τόπον ὃν κρούει. τοῖς δὲ μαθηταῖς ὁ κύριος φησίν· Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Οἱ ὀφθαλμοί σου ὅταν ἴδωσιν ἀλλοτρίαν, τὸ στόμα σου τότε λαλήσει σκολιά: Νοῦς δεξάμενος ἀλλότριον νόημα [14] μελετήσει λογισμοὺς κακούς· ὁ δὲ τηρήσας ἑαυτὸν κληρονομήσει ζωήν.

Καὶ ὥσπερ κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι: Παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας περιφερόμενος [15].

Πότε ὄρθρος ἔσται: Ὄρθρος ψυχῆς ἐστιν ἐπίγνωσις ἁμαρτίας [16].

Μετὰ [1] κυβερνήσεως γίνεται πόλεμος: Οἱ περὶ τὴν πίστιν ναυαγοῦντες οὐ μετὰ κυβερνήσεως πολεμοῦσιν τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀντικειμένοις τῇ θεολογίᾳ. [2] δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ πάσης ἀρετῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰπεῖν· ἔστιν γὰρ καὶ περὶ σωφροσύνην ναυάγιον καὶ περὶ ἀγάπην καὶ περὶ ἀφιλαργυρίαν [3], καὶ περὶ ἕκαστον δὲ δόγμα ὁμοίως τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας συμβαίνει ναυάγιον. εἰ δὲ μετὰ κυβερνήσεως πολεμεῖν δεῖ τοῖς ἀντικειμένοις, ναυμαχίᾳ παραπλήσιος ἡμῶν [4] ἐστὶν ὁ βίος ἐπὶ τῆς γῆς [5].

Ἐν πύλαις σοφοὶ οὐκ ἐκκλίνουσιν ἐκ στόματος (edd. add. κυρίου): Αἱ πύλαι τῶν σοφῶν αἱ πρακτικαί εἰσιν ἀρεταί, δι' ὧν εἰσέρχεται σοφία θεοῦ [6].

Ἀκαθαρσία δὲ λοιμῷ ἀνδρὶ ἐμμολυνθήσεται: Εἰ [7] ἀρετὴν ἡ κακία μειοῖ, καὶ τὴν κακίαν δηλονότι ἡ ἀρετὴ διαφθείρει· τοῦτο δὲ γενήσεται ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι [8] ἕως ἂν ἐκλείπῃ ἡ κακία· το γὰρ Ἐμμολυν-

---

[12] LXX: ἀλλὰ ὁμιλεῖτε ἀνθρώποις δικαίοις. At scholion quod Mai. ex catena hausit ad textum cod. Patm. quadrare videtur. Habet enim ita: Ἀνθρώπους ἐνταῦθα τῶν διδασκάλων τὰς συγγραφάς φησί· τοὺς δὲ ποιήσαντας καὶ διδάξαντας καὶ τὴν πορείαν πρὸς οὐρανοὺς ποιησαμένους περιπάτους ὠνόμασε· πολλοὶ γὰρ διδάξαντες οὐ πρὸς οὐρανὸν τὴν πορείαν ἐποιήσαντο, ὅτι οὐκ ἐφύλαξαν· ὁ γὰρ ὁμιλῶν ἐν περιπάτοις, τουτέστι ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἀξίως περιπατεῖ τῆς κλ. ἧς ἐκλ. ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

[13] His Mai. praemittit: ὕπερον δέ ἐστι τὸ παρὰ τοῖς μαγείροις λεγόμενον τριβεύς, pergens: πολλὰ γάρ.

[14] Mai. addit: ἢ μάθησιν. [15] Haec Mai. omittit.

[16] Mai. sic: Δεινὸν ἡ ἀναλγησία· εἶτα ἐρεῖς τυπτόμενος τὴν συνείδησιν· Οὐκ ἐπόνεσα φροντίσαι τῶν μὲν γερῶν τυχεῖν, ῥυσθῆναι δὲ τῶν βασκάνων. ἐνέπαιξάν μοι, τουτέστι προσωνείδισάν μοι· ἐγὼ δὲ θέλων οὐκ ᾔδειν πότε ὄρθρος ψυχῆς καὶ ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

[1] Incipit cap. XXIV. Apud Mai. haec ad v. 3 notantur: Ὁ οἶκος τῶν ἀρετῶν μετὰ θείας σοφίας οἰκοδομεῖται, καὶ μετὰ συνέσεως φόβου θεοῦ καὶ γνώσεως ἀνορθοῦται.

[2] Haec apud Mai. sic exaggerantur: Ὁ περὶ τὴν πι. ἤ τινα τῶν ἀρετῶν ναυαγῶν ἀκυβέρνητος πρὸς πόλεμον τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, τῇ τε θεολογίᾳ καὶ ταῖς ἀρεταῖς· ὁ δὲ μετὰ κυβερνήσεως πολεμῶν ἔοικεν ἐπὶ γῆς νοῦν ἔχειν· προηγεῖται δὲ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας καρδία βουλευτικὴ ἡ πάντα μετὰ βουλῆς ποιοῦσα.

[3] Mai. miro vitio: φιλαργυρίαν („pecuniae amorem"). [4] Mai. ἡμῖν.

[5] In catena haec adduntur: Ἐὰν γὰρ θέλωμεν ἡμεῖς, ποντίζομεν αὐτοὺς ἐν προσευχῇ καρδίας καὶ διανοίᾳ πρὸς θεὸν τετραμμένῃ· ἐὰν δὲ μὴ θέλωμεν, ποντιζόμεθα. ἐὰν δὲ καὶ πολεμούμεθα ὑπ' ἐκείνων, εἰ καὶ πολὺς καὶ σφοδρὸς ὁ πόλεμος αὐτῶν, οὐδέν ἐστι· νηστείᾳ μόνον καὶ ἐγκρατείᾳ περιφράξωμεν ἑαυτούς, καὶ ὡς ἀράχνην αὐτούς τε καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν συγκόψομεν. ἐὰν δὲ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν· Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς, ἡ καρδία, ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή, συμφωνήσουσι δὲ (sic) ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ περιέχεσθαι, ὁ κύριος μεθ' ἡμῶν.

[6] Mai. sic: Πάντα γὰρ ὅσα πράττει ὁ θεὸς νοοῦντες, καὶ ὅσα διδάσκει πράττοντες, κατ' οὐδὲν παραβαίνουσι τὸν λόγον αὐτοῦ· πύλαι δὲ σοφ. αἱ πρ. ε. ἀρ. καὶ ἡ τοῦ νοῦ θεωρία, δι' ὧν εἰσ. σο. θε. οὐκ ἐκκλίνουσι δὲ οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά, ὅτι λογίζονται ἐν συνεδρίοις εἶναι καλοῦ καὶ κακοῦ· καὶ τοῦ μὲν καλοῦ ἀντιποιοῦνται, τὸ δὲ κακὸν προσακοντοῦσιν.

[7] His catena anteponit: Τοῖς μὴ θέλουσιν ὑπὸ τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν καὶ γνῶσιν παιδευθῆναι, διὰ τοῦ ἐνεστῶτος θανάτου συναντᾷ ὁ αἰώνιος· ἄφρων δέ ἐστιν ὁ γλυκανθεὶς μὲν ἐν σοφίᾳ θεοῦ, εἶτα καταλιπὼν αὐτήν, τῇ δὲ ἀφροσύνῃ συνάξει· διὸ καὶ συναπέθανεν ταῖς ἁμαρτίαις. Tum pergitur: εἰ δὲ ἀρετὴν etc.

[8] Mai.: ἐν τῷ μέλλ. αἰ. et ἐκλίπῃ, om. τέθεικεν et add. ἡ ante ἀκαθ.

θήσεται ἀντὶ τοῦ Διαφθαρήσεται τέθεικεν· διαφθείρεται δὲ ἀκαθαρσία ἤτοι ὑπὸ πρακτικῆς ἢ ὑπὸ δριμείας κολάσεως.

Ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνατον καὶ ἐκπρίου κτεινομένους, μὴ φείσῃ: Χρηστέον τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς καταξιωθέντας γνώσεως καὶ ἀμελοῦντας[9] τῆς διδασκαλίας, πολλῶν ἀπαγομένων ὑπὸ τῆς κακίας εἰς θάνατον[10].

Φάγε μέλι υἱέ, ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυκανθῇ ὁ λάρυγξ σου: Ἐσθίει μέλι ὁ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ὠφελούμενος· ὁ δ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐκβάλλων τοὺς λόγους, ἀφ᾽ ὧν εἰλήφασι καὶ οἱ ἅγιοι προφῆται καὶ ἀπόστολοι, τρώγει κηρίον· καὶ τὸ μὲν φαγεῖν μέλι παντὸς τοῦ βουλομένου ἐστίν, τὸ δὲ κηρίον μόνου τοῦ καθαροῦ[11].

Μὴ προσαγάγῃς ἀσεβῆ νομῇ δικαίου: Μὴ ἕνεκεν ἡδονῆς προδῷς τὸν θεόν· οὗτος γὰρ νομὴ δικαίου, καὶ οὐ μὴ ἐγκαταλείπῃ σε[12].

Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῇς: Ἀποστρέφει μὲν ὁ θεὸς τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πεσόντος, ἐλεήσας αὐτόν· ὀργίζεται δὲ τῷ ἐπαρθέντι ἐπὶ τῷ πτώματι τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ· πᾶς γὰρ ὁ ἐπιχαίρων ἀπολλυμένῃ ψυχῇ ὅμοιός ἐστιν τῷ διαβόλῳ τῷ μὴ θέλοντι πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. σημειωτέον δὲ ὅτι ἄνθρωπον ἐνταῦθα εἴρηκε τὸν ἐχθρόν, ὑπὲρ οὗ καὶ προσεύχεσθαι ἡμᾶς νενομοθέτηκεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ κύριος[13].

Οὐ γὰρ μὴ γένωνται ἔγγονα πονηρῶν: Οὐ γεννήσουσι πονηροὶ ἀρετὰς καὶ δόγματα ὀρθά, ταῦτα γάρ ἐστι γεννήματα τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι αὐτοὺς τὸν κύριον· οἱ δὲ ὄντες ἐν φόβῳ κυρίου ὅλην τὴν ἡμέραν ἕξουσιν ἔγγονα, καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν οὐκ ἀποστήσεται[14].

Φοβοῦ τὸν κύριον, υἱέ μου, καὶ βασιλέα: Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν[15].

Τὰς δὲ τιμωρίας ἀμφοτέρων τίς γνώσεται: Πῶς οὖν ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φησίν· Ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκεν τῷ υἱῷ; ἢ ἄλλο μέν ἐστιν τιμωρία, ἄλλο δὲ κρίσις· καὶ τιμωρία μέν ἐστιν στέρησις ἀπαθείας καὶ γνώσεως θεοῦ μετ᾽ ὀδύνης σωματικῆς· κρίσις δέ ἐστιν γένεσις αἰῶνος κατ᾽ ἀναλογίαν ἑκάστῳ τῶν λογικῶν σωμάτων διανέμοντος[16].

---

[9] Mai.: θείας γνώσ. ἵνα μὴ ἀμελῶσι.

[10] Catena pergit: τοὺς δὲ κτεινομένους ἐξ ἀκακίας εἰς θάνατον μὴ φείσῃ πρίασθαι τῷ ἰδίῳ αἵματι· ἐκπριοῦ δὲ διδοὺς χρήματα ἢ λόγον ὠφέλιμον. ἐὰν δὲ εἴπῃς· Οὐκ οἶδα τοῦτον, ἐλέγξει σε ψευδόμενον, καὶ ἔσῃ ἔνοχος δυσίν, ἤγουν ψεύδει καὶ φόνῳ. ὁ γὰρ πλάσας πνοήν, αὐτὸς οἶδε πάντα ὅσα ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ κατὰ τὸ ποιόν, ἀγαθὸν ἀγαθῷ καὶ πονηρῷ πονηρά· ὅτι γὰρ οὐ κατὰ τὸ ποσόν, δῆλον· οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ ποσοῦ τις ἐκλαβεῖν ἐθέλοι, κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου δυνάμεως τὴν ἀνταπόδοσιν οἰέσθω, ὡς καὶ τὰ τοῦ πνεύματος χαρίσματα κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς πίστεως δίδοται.

[11] Mai.: - ἐκβάλλ. τ. πραγμ. - εἰλήφασιν ἅγ. προφ. κ. οἱ ἀπ., ἐν τῷ ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, τρ. κηρ. - μέλ. φαγ. τοῦ βουλ. παντός, τὸ δ. κηρ. μόνου τ. καθ. Quibus haec adnectit: ἢ καὶ μέλι ῥητέον τὴν ἀλληγορίαν, κηρίον δὲ τὴν ῥητὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἱστορίαν, πρὸς τὸ ἔχειν τὸν ἀποκεκρυμμένον νοῦν καὶ βαθύτερον· ἔνεστι γὰρ τῷ κηρίῳ μέλι· φάρυγγα δὲ τὴν θρεπτικὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, δι᾽ ἧς αἱ τροφαὶ παραπέμπονται εἰς τὴν κοιλίαν. ἐὰν οὖν ταῦτα κατορθώσῃς, τά τε κατὰ διάνοιαν καὶ τὰ καθ᾽ ἱστορίαν, ἔσονταί σοι αἰσθήσει τῆς σοφίας αὐτὰ τὰ σοφὰ δόγματα· ἐὰν γὰρ εὕρῃς τὸν πνευματικὸν τῆς γραφῆς νοῦν, ἔσται καλὴ ἡ τελευτή σου, ὡς λεχθῆναι· Τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. οὐκ ἀποβαλεῖς δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδα.

[12] Mai. praemittit: Μὴ προτιμήσῃς τὸν διάβολον τῆς τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης, ἣν οἱ δίκαιοι νομεύονται· μηδὲ ἀπατηθῇς μωρολογίαις θανατηφόροις χορτάσαι σου τὴν καρδίαν, ὅ ἐστι κοιλία. Postea habet ἐγκαταλείψῃ.

[13] Mai.: - ἐπὶ ἀπολλ. ψυχῇ - ἐλθεῖν· καὶ γὰρ ὁ κύρ. ἐν τοῖς εὐαγγ. νενομοθέτηκεν εὔχεσθ. ὑπὲρ τῶν ἐχθρ. ἡμῶν, ἤγουν τῶν ἀνθρώπων.

[14] Haec desunt apud Maium, sed leguntur apud eum in comm. Didymi p. 68.

[15] et [16] Utrumque scholion deest apud Maium.

Μάχαιρα γὰρ γλῶσσα βασιλέως, καὶ οὐ σαρκίνη: Καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστιν ῥῆμα ϑεοῦ. τὸ δὲ Οὐ σαρκίνη ἀντὶ τοῦ Οὐκ αἰσϑητή [17].

Ἐὰν γὰρ ὀξυνϑῇ ὁ ϑυμὸς αὐτοῦ, σὺν νεύροις ἀνϑρώπους ἀναλίσκει: Τοὺς παλαιοὺς ἀνϑρώπους τοὺς φϑειρομένους κατὰ τὰς ἐπιϑυμίας τῆς ἀπάτης ἀναλίσκει ἡ μάχαιρα τοῦ ϑεοῦ, ἵν' ἀποϑέμενοι τὸν παλαιὸν ἄνϑρωπον ἐνδύσονται τὸν νέον τὸν κατὰ ϑεὸν κτισϑέντα [18].

Καὶ συγκαίει ὥσπερ φλόξ: Πῦρ γὰρ ἦλϑον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν [19].

Ὥστε ἄβρωτα εἶναι νεοσσοῖς ἀετῶν: Οὗτος ἄβρωτός ἐστι τοῖς δαίμοσιν, ὁ ὑπὸ τοῦ κυρίου καϑαρϑεὶς καὶ ἀπεχόμενος ἀπὸ πάσης κακίας [20].

Ἀφρονέστατος γάρ εἰμι πάντων ἀνϑρώπων: Ἀφρονέστατον ἑαυτὸν εἶπεν κατὰ στέρησιν τῆς ἀνϑρωπίνης φρονήσεως [21].

Τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κατέβη: Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνϑρώπου ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατελϑών [22].

Τίς συνήγαγεν ἀνέμους ἐν κόλπῳ: Τίς πίστει ἢ πάντως συνήγαγε τοὺς ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ ϑαλάσσης ἐν τῇ γνώσει τῇ τοῦ ϑεοῦ, καὶ δέδωκεν αὐτοῖς ϑεωρίαν πνευματικὴν ἐναποϑεῖναι ταῖς ἀρεταῖς; καὶ ἄλλως, τίς διὰ τῆς ἀληϑοῦς γνώσεως ἔκρυψε γνῶσιν ψευδῆ; [23]

Τίς συνέστρεψεν ὕδωρ ἐν ἱματίῳ: Τίς ἀληϑῆ γνῶσιν ἐναπέϑετο ταῖς ἀρεταῖς; [24]

Τίς ἐκράτησε πάντων τῶν ἄκρων τῆς γῆς: Τίς ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ ϑαλάσσης συνήγαγε πάντα τὰ ἔϑνη, πυκνώσας αὐτὰ ταῖς ἀρεταῖς καὶ τὸ ἐπουράνιον ὕδωρ ἐναποϑέμενος τὸ ῥέον ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς [25].

Μὴ προσϑῇς τοῖς λόγοις αὐτοῦ: Τῷ γὰρ νόμῳ κυρίου οὐκ ἔστιν προσϑεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν [26].

Μάταιον λόγον καὶ ψευδῆ μακράν μου ποίησον: Ψευδώνυμον γνῶσιν μακράν μου ποίησον [27].

Ἵνα μὴ πλησϑεὶς ψευδὴς γένωμαι καὶ εἴπω Τίς με ὁρᾷ: Ἵνα μή, φησίν, πλησϑεὶς γνώσεως ἀκροατὴς ὑπερήφανος γένωμαι, καὶ εἴπω Οὐδεὶς τὴν ἐμὴν ἐπιγνώσεται σοφίαν· ἵνα μὴ πλησϑεὶς ἀπροσίτου γνώσεως, ψεύστης τοῖς ἀνϑρώποις φανῶ, τοιαῦτα λέγων ὁποῖα μὴ δύνανται γινώσκειν οἱ ἐνδεδεμένοι αἵματι καὶ σαρκί. [28] καλῶς δὲ καὶ τὸ ἑξῆς προστέϑειται, τὸ Ἵνα μὴ πενηϑεὶς κλέψω καὶ ὀμόσω τὸ ὄνομα τοῦ ϑεοῦ· [29] κλέπτει γάρ

---

[17] Mai.: Ἡ μάχ. δὲ τοῦ πν. ἥ ἐστι ῥῆμ. ϑε., οὐ σαρκ. ἀντὶ τ. ο. αἰσϑ. Quibus haec addit: ὃς δ' ἂν παραδοϑῇ πταίσας αὐτῷ, συντριβήσεται ὀστᾶ ὑπὸ ὑπέρου τυπτόμενα· καὶ ἀφανισϑήσεται ὀστᾶ ὑπὸ πυρὸς καυσούμενα. ἢ ὃς δ' ἂν παραδοϑῇ αὐτῷ εἰς μετάνοιαν, συντριβήσεται τῷ λόγῳ τῆς σοφίας αὐτοῦ ὡς σῖτος, εἰς τὸ γενέσϑαι αὐτὸν ἡδὺν ἄρτον.

[18] Mai.: Τοὺς φϑ. καὶ παλαιωϑέντας ἀνϑρ. κατὰ - τ. ϑεοῦ εἰς ἀφανισμὸν παντελῆ. ἢ τοὺς ἐκ κακίας εἰς ϑεογνωσίαν ἐλϑόντας ἀνϑρ. σὺν νεύρ. ἀναλίσκ. ἐκ τῶν πράξεων τῶν πονηρῶν, ἵνα ἀποϑέμ. - ἐνδύσωνται - κτισϑέντα, ὅς καὶ ἄβρωτός ἐστι δαίμοσιν ὑπὸ τοῦ κυρ. καϑαρισϑεὶς καὶ ἀπεχ. πάσ. κακ. (ita igitur quae sequuntur prioribus adnexuit catena) ἐπάγει γὰρ ὥστε ἄβρωτα ε. νε. ἀετ. ἢ καὶ ὅτι συγκαέντα καὶ τεφρωϑέντα λοιπὸν ἄβρωτα γίνεται τοῖς ἀετοῖς· περιπέφρασϑαι γὰρ τοὺς ἐμοὺς λόγους κ. τ. λ. (sic).

[19] Haec Mai. praeterit. [20] De his vide ad notam 18. [21] et [22] Horum neutrum apud Mai. legitur.

[23] Mai.: Τὸν ταχύτερον ἀνεμοῦ νοῦν ἡ πίστις συνήγαγεν ἀπὸ ἀνατολῶν - τ. ἀρεταῖς· ἡ γὰρ γνῶσις ἡ τοῦ ϑεοῦ, κόλπος τοῦ ϑεοῦ ἐστίν, ἐν ᾧ ἐγκολπίζεται καὶ περικρατεῖ πάντας τοὺς ϑεόφρονας, ὥσπερ τις χρυσὸν ἐν κόλπῳ.

[24] Haec Mai. non habet.

[25] Mai.: Ὁ ἀπὸ ἀνατ. - συναγαγὼν π. τ. γηγενῆ ἔϑν. καὶ πυκν. α. τ. ἀρ. ἐν τῇ εἰς αὐτὸν πίστει, Χριστὸς ὁ ϑεός, καὶ τὸ ἐπουρ. ὕδ. - ζωῆς, τουτέστι τὴν γνῶσιν καὶ τὴν σοφίαν, καϑὼς αὐτὸς ὁ Χρ. φησίν· Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τ. αἰῶνα· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος.

[26] et [27] Apud Mai. desunt, item [28] usque αἵματι καὶ σαρκί.

[29] καλῶς δὲ καὶ usque τ. ϑεοῦ: ista Mai. non habet, sed iis quae sequuntur haec praemittit: Οὗτος κλέπτει etc. quae nr. 30 notavimus. Tum pergit: κλέπτει γάρ τις. In his habet ἐγένετο, ἐργαζέσϑω, ἵνα κλέψωμ.

τις ἀλλότρια θεωρήματα, ἵνα νοῦν ἐμπλήσῃ πεινῶντα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ σωτῆρος ἐγίνετο· νυνὶ δὲ ὁ Παῦλος φησίν· Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ ἐργαζέτω δικαιοσύνην, ἵνα γνῶσιν κτησάμενος μεταδῷ καὶ τῷ χρείαν ἔχοντι. τί γὰρ καὶ ἔστιν ὃ μή ἐστιν ἡμέτερον, ἵνα καὶ κλέψωμεν οἱ πεπιστευκότες Χριστῷ; πάντα γὰρ ἡμῶν ἐστίν, ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

Ἢ πενόμενος κλέψω καὶ ὀμόσω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου: Οὗτος κλέπτει γνῶσιν, οὐχ ὁ τὴν τοῦ προλαβόντος λαμβάνων, ἀλλ᾽ ὁ ἐκ τῆς ψευδωνύμου ὑφαιρούμενος γνώσεως. καὶ γὰρ πάντες οἱ πεπιστευκότες Χριστῷ ἀπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ ἀποστόλων λαμβάνοντες θεωρήματα οὐ λέγονται κλέπται ἀλλοτρίων θεωρημάτων, ἀλλὰ μᾶλλον κληρονόμοι πατρῴων χρημάτων [30].

Μὴ παραδῷς οἰκέτην εἰς χεῖρας δεσπότου: Φυγόντα νοῦν τὴν κακίαν μὴ πάλιν παραδῷς τῇ κακίᾳ, εἴπερ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλος ἐστὶν τῆς ἁμαρτίας· ἁμαρτία δὲ νῦν ὀνομάζεται ὁ ἐνεργῶν τὴν ἁμαρτίαν διάβολος [31].

Ἐπ᾽ αὐτοὺς δὲ ἥξει εὐλογία ἀγαθή: Ἡ εὐλογία ἡ ἀγαθὴ ἡ νοητή ἐστιν εὐλογία, ἥτις ἀντιδιαιρεῖται πρὸς τὴν αἰσθητὴν εὐλογίαν [32].

Ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν: Ὁ μὲν κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀγρὸν τὸν κόσμον ὠνόμασεν, ὁ δὲ Σολομὼν (cod. h. l. -ῶν) ἀγρὸν νῦν εἴρηκεν τὴν θεωρίαν τοῦ κόσμου· ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀγρὸς τοῦ συνεστῶτος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνθρώπου ἐστίν, αἰσθητὸς γὰρ ἐστίν· ὁ δὲ ἐνταῦθα δηλούμενος ἀγρὸς τοῦ νοῦ μόνου ἐστίν, νοητὸς ὢν καὶ συνεστὼς ἐκ τῶν λόγων τούτου τοῦ κόσμου, εἰς ὃν καρδίαι εἰσβαίνουσι καθαραί [33].

Καὶ ἀνοικοδομήσεις τὸν οἶκόν σου: Μετὰ γὰρ σοφίας οἰκοδομεῖται οἶκος· εἰς δὲ κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία [34].

Οἱ δὲ φραγμοὶ τῶν λίθων αὐτοῦ κατασκάπτονται: Φραγμός ἐστιν ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς, ἐκ τῶν πρακτικῶν συνεστῶσα [35].

---

30 Mai. om. τήν, item om. ἀλλ. μᾶλλ. κλ. πατρ. χρημ.

31 Post διάβολος catena Vaticana Maio haec suppeditavit: ad v. 34 (30, 11) etc. Ἡ βλασφημία τὸν αὐτὴν ἐκφέροντα νοῦν καταρᾶται, τὴν δὲ τούτου μητέρα ἤγουν τὴν ψυχὴν οὐκ εὐλογεῖ. Ἡ κενοδοξία τὸν αὐτὴν ἔχοντα ὑποβάλλει καὶ χλευάζει δίκαιον ἑαυτὸν λογίζεσθαι, μὴ ἐννοῶν τὰ κακά, ἀλλὰ πολλάκις μόνον καλὰ ποιεῖν. Ἡ ὑπερηφανία τὸν κεκτημένον αὐτὴν ποιεῖ παρορᾶν φίλους πτωχούς, γονεῖς ὡσαύτως βρώματα οἰκτρὰ ἀποσείεσθαι, τοὺς δικαίους καὶ εὐσεβεῖς βδελύττεσθαι, τοὺς ὑπὸ χεῖρα ὑποσκελίσαι καὶ αὐτὸς ὑπεραναβῆναι. Ὁ θυμὸς πάντα τὸν ἔχοντα αὐτὸν οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι κακοποιεῖν καὶ ποιναλίζειν βιάζεται, καταλαλεῖν τε καὶ ὑβρίζειν καὶ συκοφαντεῖν οὐ παύεται.

32 Mai. praem.: Ὁ τὸν πράξει καὶ θεωρίᾳ κακῶς ἐννοοῦντα καὶ τελεσιουργοῦντα νοῦν ἑαυτοῦ ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορώμενος, ἐπικατάρατος ἔσται παρὰ τοῖς τῶν ἀγγέλων λαοῖς καὶ παρὰ τοῖς τῶν ἐξ ἐθνῶν σεσωσμένοις μισητός, ὅταν πάντες μία ποίμνη γενήσεται (sic) καὶ εἷς ποιμήν· οἱ δὲ ἐλέγχοντες καὶ φρατριοῦντες δι᾽ ἐξαγορεύσεως τὰς ἑαυτῶν πράξεις καὶ τὰς τοῦ βελτίου νοῦ ἐνθυμήσεις φανοῦνται ὑψηλοὶ παρὰ κυρίου (sic), ἐπὶ πᾶσιν ἀνακηρυττόμενοι. Iam pergitur: ἐπ᾽ αὐτοὺς δὲ ἥξει ἐν μὲν τῷ νῦν αἰῶνι ἡ ἀγαθὴ εὐλογ. τῶν πράξεων τῶν ἔργων (sic), καὶ ἡ νοητὴ τῆς σοφίας θεωρία, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ἡ παρὰ τοῦ κυρίου διανομή.

33 Haec omnia desunt apud Maium.

34 Mai. praemittit: Ὁ πορευόμενος ὄπισθεν τῶν τοῦ θεοῦ προσταγμάτων ἀνοικοδομεῖται εἰς δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν, pergens: μετὰ γὰρ - οἶκος, ὁ ἐν ψυχῇ καὶ σώματι εἰς κατοίκησιν θεοῦ· εἰς δὲ κακότ. etc. Post haec scholion tale (ad 30, 30) affert: Εἴ τε γὰρ ἄκανθαι εἴ τε κτήνη ἀπόλλυσιν αὐτό, ἐὰν μὴ εἴη ὁ περικαθαίρων καὶ φυλάττων· ὡσαύτως καὶ ἄφρων· ἡ κακία ἐστὶν ὁ νύσσων αὐτὸν εἰς τὰ τὴν βασιλείαν προξενοῦντα.

35 Post συνεστῶσα Mai. addit: κατασκάπτεται δὲ καὶ ἀφανίζεται τῇ τοῦ ἄφρονος προαιρέσει. Praeterea vero aliud scholion (ad 30, 15) subiungit: Ἡ φθορὰ ταῦτα ἀγαπᾷ τὰ πράγματα, ᾅδην, ἔρωτα καὶ γυναῖκα πορνικήν· οὐδὲ γὰρ ταῦτα πέρας οὐδὲ κόρον ἔχει. τρία δέ ἐστιν ἃ καὶ (sic consentiente interpretatione, sed scribendum videtur potius οὐ. Verba τρία usq. πλησθ. conveniunt interpretationi Aqu. Symm. Theod.) πλησθήσεται, καὶ ἡ τετάρτη οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν Ἱκανόν· ᾅδης κ. ἔρ. γυν. καὶ ἡ γῆ οὐκ ἐμπ. ὕδ. κ. ὕδ. κ. πῦρ ο. ε. Ἀρκεῖ. ᾽ει τὰ σπέρματα δέχεται, οἷα ἐὰν καταβάλῃς ἐφίεται· οὕτω καὶ ὁ θάνατος

Ὀφθαλμὸν καταγελῶντα πατρὸς καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρός, ἐκκόψαισαν αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων: Οὗτοι οἱ κόρακες τοὺς μὲν δικαίους τρέφουσι μυστικῶς, τοὺς δὲ ἀδίκους κολάζουσι, τοὺς τῆς ἀδικίας ὀφθαλμοὺς ἐξορύττοντες, διότι τοῦ πάντων πατρὸς καὶ θεοῦ κατεγέλασαν, καὶ τὴν γεννῶσαν αὐτοὺς ἀρχαίαν γνῶσιν ἠτίμασαν·[36] καὶ τοὺς μὲν ἐξορύσσοντας[37] τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀσεβοῦς κόρακας εἶπεν, τοὺς δὲ ὅλον αὐτὸν κατεσθίοντας ὠνόμασεν ἀετούς, διὰ τὸ τοὺς μὲν τὴν μερικήν, τοὺς δὲ τὴν καθόλου κάθαρσιν πεπιστεῦσθαι[38].

Καὶ τράγος ἡγούμενος αἰπολίου: Εἰ ἔριφοί εἰσιν οἱ ἀκάθαρτοι ἐξ ἀριστερῶν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἱστάμενοι, ὁ δὲ τράγος ἡγεῖται τούτων, μήποτε ὁ τράγος νῦν τὸν διάβολον σημαίνει[39].

Καὶ ὀρθὰ κρίνειν οὐ μὴ δύνωνται πάντας (edd. non habent) τοὺς ἀσθενεῖς: Οὐ μὴ δύνωνται ὀρθῶς διδάσκειν[40].

Δότε (edd. δίδοτε) μέθην τοῖς ἐν λύπαις: Ὁ μεθυσθεὶς ἀπὸ τῆς πιότητος τοῦ οἴκου κυρίου ἐπιλανθάνεται τῶν ὀδυνῶν[41].

Διάκρινε δὲ πένητα καὶ ἀσθενῆ: Πένητα λέγει τὸν ἐστερημένον τῆς γνώσεως, ἀσθενῆ δὲ τὸν ἀκάθαρτον[42].

Δόξα[1] θεοῦ κρύπτει λόγον: Τὸν ἔχοντα τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ δόξαν εἶπεν θεοῦ, καὶ τὸν ἔχοντα τὴν δόξαν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως δόξαν βασιλέως ὠνόμασεν· οὗτοι γὰρ κρύπτουσι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐν ἑαυτοῖς, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτωσι, καὶ τιμῶσι τὰ προστάγματα δι' ὧν ποιοῦσιν αὐτά. πολλάκις δὲ τοῦτο παρεσημειωσάμεθα, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρετῶν ὀνομάζονται καὶ τῶν κακιῶν οἱ ἔχοντες τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας· οὕτω Δίκαιος κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν, ἀντὶ τοῦ δικαίους· καὶ Φόβος κυρίου μισεῖ ἀδικίαν ὕβριν τε καὶ ὑπερηφανίαν, τοῦτ' ἔστιν ἄδικον καὶ ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον. καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸν ἔχοντα τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν καὶ τὸν ἔχοντα

καὶ τὸ πῦρ, ἐφ' οἷσπερ ἐφίεται, διαφθείρει· τοιοῦτόν τι καὶ ἡ πενία. ἀναλωτικὰ ταῦτα τὰ πράγματα. τοιοῦτόν τι καὶ ὁ ὄκνος καὶ ἡ ἀργία. ἐπειδὴ γὰρ θαυμάζει ἴσως τις, διὰ τί κόρον οὐκ ἔχει ὁ ᾅδης, καίτοι δαπανῶν τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦτο φησίν, οὐδὲ ταῦτα κόρον ἔχει οὐδὲ ἵστανται που. ὅρα δὲ τίνα παρέβαλε τὴν πορνείαν τῷ ᾅδῃ.

36 Hoc loco catena infert: ὀφθαλμὸς δὲ τοῦ πατρός ἐστιν ὁ ἐν δικαιοσύνῃ δεδομένος ἡμῖν παρ' αὐτοῦ νόμος.

37 Notabile est quod catena Vaticana et scholia Patmia h. l. ἐξορύσσοντας et paucis verbis ante ἐξορύττοντες miro consensu tuentur.

38 Addit Mai.: θέλει γὰρ ὁ θεὸς καὶ τοὺς ἀσεβεῖς σώζεσθαι. Sequitur autem hoc in catena scholion (ad v. 30, 31) Ὁ ἀλέκτωρ τὸ ὄρνεον παρ' ἡμῖν ἄλεκτα λέγεται, παρὰ δὲ ταῖς συνούσαις αὐτῷ θηλείαις γνωριστά. παρέπονται δὲ αὐτῷ αἱ τῶν ὀρνίθων ἀγέλαι, διὰ τὸ πάσας ἴσως περινοστεῖν τῇ περὶ αὐτὸν ἡδονῇ· εὔψυχος δέ ἐστι πάσαις αὐτὸς εἰς ἀγάπην· οὕτως τῷ πάντων θεῷ αἱ τῶν ἀγγέλων τάξεις οὐ μόνον φόβῳ ἀλλὰ καὶ ἀγάπῃ ὑπείκουσιν, ὅτε (sic) θέλει αὐτὸς νοεῖν αὐτὰς τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ καὶ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ταῖς τῶν δικαίων ψυχαῖς πέφυκεν. ὅσαι γὰρ ὑπόκεινται τῷ προστάγματι αὐτοῦ, οὐ μόνον τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς ἐναποκείμενα μυστήρια καὶ βάθη εὐδοκεῖ γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν τῷ βίῳ πέφυκε γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, παρὰ ἀνθρώπων τε καὶ δαιμόνων, ἢ δι' ὁράσεως νοὸς χάριτι θείου πνεύματος παρέχει πρόγνωσιν, ἢ δι' ἀγγέλου μύησιν, ἢ δι' ὁράματος ἀποκάλυψιν.

39 Hoc scholion Mai. non habet.

40 Pro his catena sic: Δυνάστας ἐνταῦθα τοὺς δικαίους φησίν, οἵτινες κατὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν παθῶν τὴν δύναμιν ἔχοντες, ἥν τινα θυμὸν ἐκάλεσε, μὴ πινέτωσαν ἐκ τοῦ τὸν νοῦν μεθύσκοντος καὶ τὰς φρένας θολοῦντος ἐξώδους οἴνου τῶν αἱρετικῶν, τοῦ κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας γνώσεως τι (potius γνώσεώς τε?) ἔχοντος· ἵνα μὴ πιόντες ἐπιλάθωνται τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, καὶ ὀρθὰ κρίνειν καὶ νοεῖν τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως οὐκέτι οὐ μὴ δύνανται (potius δύνωνται?) ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους ὠφελεῖν κατὰ ψυχήν.

41 Mai. praemittit: Τοῖς ἐν ἁμαρτίαις ὀδυνωμένοις καὶ ἀπογνώσει δότε ἐκ τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ κυρίου πιεῖν εἰς μέθην, τουτέστιν νηστείαν, προσευχήν, ἐγκράτειαν, ἐξομολόγησιν, καὶ πάντα ὅσα εἰς εὐφροσύνην ψυχῆς· τοῖς δὲ ἐν ἀρχαῖς ὀδύνας τῆς ἁμαρτίας πιεῖν εἰς κόρον, ἵνα πιόντες ἐπιλάθωνται τῆς δαιμονιώδους πενίας. Iam sequitur: ὁ γὰρ μεθυσθ. ἀπὸ τ. γνώσεως τοῦ κυρ. ἐπιλανθ. τὴν πρᾶξιν τῶν ὀδ.

42 Ad ἀκάρθ. addit catena: ταῖς ἁμαρτίαις.

1 Incipit cap. XXV.

τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως δόξαν ϑεοῦ καὶ δόξαν βασιλέως ὠνόμασεν. ἢ τάχα δόξαν ϑεοῦ λέγει τὸν δοξάζοντα τὸν ϑεόν, καὶ δόξαν βασιλέως τὸν δοξάζοντα τὸν βασιλέα, ἵν' ᾖ τοιοῦτον τὸ λεγόμενον· ὁ δοξάζων τὸν ϑεὸν κρύπτει τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ὁ δοξάζων τὸν βασιλέα τιμᾷ τὰ προστάγματα αὐτοῦ· ὁ γὰρ ἀτιμάζων αὐτόν, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου ἀτιμάζει αὐτόν [2].

Κτεῖνε ἀσεβεῖς ἐκ προσώπου βασιλέως, καὶ κατορϑώσει ἐν δικαιοσύνῃ ὁ ϑρόνος αὐτοῦ: Ὁ λόγῳ πνευματικῷ τὸν παλαιὸν ἄνϑρωπον ἀποκτένων [3], τὸν φϑειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιϑυμίας τῆς ἀπάτης, κατορϑοῖ ἐν δικαιοσύνῃ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν, ὅστις λέγεται εἶναι ϑρόνος ϑεοῦ· οὐδαμοῦ γὰρ πέφυκεν ἀλλαχοῦ καϑέζεσϑαι σοφία καὶ γνῶσις καὶ δικαιοσύνη, εἰ μὴ ἐν φύσει λογικῇ· ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶν ὁ Χριστός.

Μηδὲ ἐν τόποις δυναστῶν ὑφίστασο: Μὴ εἴπῃς Ἐπάνω τῶν ἄστρων ϑήσομαι τὸν ϑρόνον μου, ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ· κρεῖσσον γὰρ τὸ ῥηϑῆναι περὶ σοῦ τὸ Διὸ καὶ ὁ ϑεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα [4].

Μὴ πρόπιπτε (edd. πρόσπιπτε) εἰς μάχην ταχύ: Διὰ τῆς μάχης τὴν κακίαν ἠνίξατο [5].

Ἡνίκα δ' ἂν ὀνειδίζει (edd. σε ὀνειδίσῃ) ὁ σὸς φίλος, ἀναχώρει εἰς τὰ 'πίσω, μὴ καταφρόνει: Καὶ ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὀνειδίζει ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς αἱ πλεῖσται αὐτοῦ δυνάμεις γεγόνασιν, ὅτι οὐ μετενόησαν, Οὐαί σοι Χωραζίν, Οὐαί σοι λέγων Βητσαϊδά (ita cod.) [6].

Χάρις καὶ φιλία ἐλευϑεροῖ, ἃς τήρησον σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδιστος γένῃ: Πυκνότερον ὁ Σολομὼν (ita rursus cod. ut solet) φίλου τε μέμνηται καὶ φιλίας· διὸ καλῶς ἔχει νῦν προσέχειν τῷ ὀνόματι, τί βούλεται αὐτῷ σημαίνειν ἡ φιλία· Χάρις γάρ φησιν καὶ φιλία ἐλευϑεροῖ. [7] καίτοι ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους φησίν· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληϑῶς μαϑηταί μου ἐστέ, καὶ ἡ ἀλήϑεια ἐλευϑερώσει ὑμᾶς. Παῦλος δὲ πάλιν γράφει· Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευϑέρωσεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. εἰ οὖν ἡ φιλία ἐλευϑεροῖ, καὶ ἡ ἀλήϑεια ἐλευϑεροῖ, καὶ ὁ σωτὴρ ἐλευϑεροῖ, Χριστός ἐστιν ἡ ἀλήϑεια καὶ ἡ φιλία· ὅϑεν καὶ πάντες οἱ ἔχοντες τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ φίλοι ἀλλήλων εἰσίν. οὕτω καὶ τοὺς μαϑητὰς φίλους εἴρηκεν ὁ σωτήρ, καὶ Ἰωάννης φίλος ἦν τοῦ νυμφίου, Μωσῆς καὶ πάντες οἱ ἅγιοι· καὶ ἐπὶ ταύτης μόνον τῆς φιλίας οἱ τοῦ αὐτοῦ φίλοι καὶ ἀλλήλων εἰσὶν φίλοι.

Ἀλλὰ φύλαξον τὰς ὁδούς σου εὐσυναλλάκτως: Ὁ διδαχϑεὶς περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κατ' αὐτὰς ἐνεργῶν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ φυλάσσει εὐσυναλλάκτως [8].

---

[2] Haec omnia desiderantur apud Maium. [3] Mai. ἀποκτέννων, tum τ. αὐτοῦ νοῦν et ϑρ. εἶν. ϑε.

[4] Mai. sic: Οἷος εἶ, τοιοῦτος φαίνου, καὶ μὴ ἀλαζονεύου, ἀλλ' ἐπὶ σοφῶν σίγα καὶ ἐπὶ πρεσβυτέρων ἀκροοῦ· μὴ εἴπῃς - ϑήσω - καὶ ἔσ. ὅ. τ. ὑψ. μὴ ἔρα τῶν πρωτείων τῆς προκαϑεδρίας, ἀλλὰ τὸν ἔσχατον τόπον ἀπόβλεπε· κρεῖσσον γὰρ ῥηϑῆναί σοι· Ἀνάβηϑι πρός με, ἢ πρὸς τὸν ἔσχατον τόπον ἀποδοϑῆναί σε μετ' αἰσχύνης ἐν προσώπῳ δυνάστου· μήτε γὰρ φρόνιμον ἑαυτὸν κήρυττε μήτε δίκαιον λογίζου· κρεῖσσ. γ. ῥηϑ. π. σοῦ· Διὸ etc.

[5] et [6] Utrumque scholion deest apud Maium. Ad eundem vero versum 9, ad quem pertinet nr. 6 adnotat haec: Ὀπίσω λέγει τὰ προγεγονότα· φίλος δὲ ἡμῶν ἐστὶν ὁ ϑεός, ὃς διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν ἄνϑρωπος γέγονεν· εἴρηκεν γὰρ αὐτὸς πρὸς τοὺς μαϑητάς· Οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους. ἡνίκα ἂν σε ὀνειδίζῃ ὁ φίλος, ὁ Χριστὸς λέγει, διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ταύτης ἀπέχεσϑαι μὴ καταφρόνει, ἀλλ' ἀναχώρει καὶ ὑπόστρεφε πρὸς τὴν πρώτην σωφροσύνην, τουτέστι πρὸς τὴν τοῦ ϑεοῦ φιλανϑρωπίαν.

[7] Πυκνότερον - ἐλευϑεροῖ. Istis omissis Mai. sic: Χάριν τὰς τοῦ ϑεοῦ ἐντολάς φησι, φιλίαν δὲ τὴν πρὸς τὸν ϑεὸν καὶ πλησίον ἀγάπην. (Haec non quadrant ad Origeniana, quae infra sequuntur.) ὁ δὲ ἀγαπῶν τὸν ϑεὸν τηρησάτω αὐτὰς ἐν ἑαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδ. γένηται παρ' αὐτῷ, ὅτε (scribe ὅταν) τὰ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ ἀπονέμῃ. Iam pergit: καὶ ὁ σωτὴρ ἐν εὐαγγ. etc. Ab ἐλευϑερώσει scriptor catenae male transiluit ad ἐλευϑέρωσεν, item post male praeteriit verba κ. ἡ ἀλήϑ. ἐλευϑ. Pro Χριστός ἐστιν ibi est: Χρ. δέ ἐστ. et γνῶσιν pro τὴν γν., rursus praetermittuntur καὶ τοὺς μαϑ. usque οἱ ἅγιοι, ita ut sit: οὕτω καὶ ἐπὶ ταύτης μόνον etc. (Perperam ἄλλων pro ἀλλήλ.)

[8] Haec corrupte apud Mai. hunc in modum leguntur: Ὁ διδ. πε. τ. ἀρ. καὶ ταύτας ἐνεργῶν, τὰ σαυτοῦ („res suas") φυλ. εὐσυν.

Μῆλον χρυσοῦν ἐν ὁρμίσκῳ σαρδίου: Ὥσπερ μῆλον χρυσέον ἁρμόζει σαρδίῳ, οὕτως γνῶσις θεοῦ ψυχῇ καθαρᾷ [9].

Ἐνώτιον (edd. Εἰς ἐνώτ.) χρυσοῦν καὶ σάρδιον πολυτελὲς δέδεται· λόγος σοφὸς εἰς οὖς εὐήκοον: Ἔμβαλε σάρδιον πολυτελὲς εἰς ἐνώτιον χρυσοῦν, καὶ σοφίαν κυρίου εἰς νοῦν ἀπαθῆ [10].

Ὥσπερ ἔξοδος χιόνος ἐν ἀμητῷ κατὰ καῦμα ὠφελεῖ: Ὥσπερ χιὼν ψύχει καύσωνα, οὕτως γνῶσις ἁγίων διαλύει κόπον ψυχῆς [11].

Γλῶσσα δὲ μαλακὴ συντρίβει ὀστέα: Νῦν τὴν θυμώδη ψυχὴν ὠνόμασεν μαλακήν, ἥτις συντρίβει τὰ ὀστᾶ τὰ πεφυκότα λέγειν· Κύριε, τίς ὅμοιός σοι [12];

Σπάνιον εἴσαγε σὸν πόδα πρὸς σὸν (edd. σεαυτοῦ) φίλον: Σπανίως δεῖ ἅπτεσθαι θεολογικῶν προβλημάτων καὶ μὴ πυκνῶς τοῦτο ποιεῖν, μήποτε εἴπωμέν τι τῶν οὐ λεγομένων ἐπὶ θεοῦ, καὶ ὡς ἀσεβοῦντες τῆς πνευματικῆς ἐκπέσωμεν γνώσεως, τοῦ νοῦ δι᾽ οἰκείαν ἀσθενείαν συνεχῶς ἐνατενίζειν τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ μὴ δυναμένου [13].

Ὀδοὺς (ut cod. Alex., ed. Ro. ὁδὸς) κακοῦ καὶ ποὺς (ex οὗ corr. est οὐ) παρανόμου ὀλεῖται ἐν ἡμέρᾳ κακῇ: Τοῦτ᾽ ἔστιν ἡ κακία καὶ ἡ παρανομία ἀπολεῖται ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως [14].

Οὕτως προσπεσὸν πάθος ἐν σώματι καρδίαν λυπεῖ: Τὰ προσπίπτοντα τῇ καρδίᾳ πάθη αἱ κακίαι εἰσίν· ὧν κατὰ στέρησιν ὁ ἀπαθὴς ὀνομάζεται [15].

Οὕτως λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν: Λύπη ἐστὶν ψεκτή, στέρησις φθαρτῆς ἡδονῆς· λύπη δέ ἐστιν ἐπαινετή, στέρησις ἀρετῶν καὶ γνώσεως θεοῦ [16].

Τοῦτο γὰρ ποιήσας ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς (edd. ἐ. τὴν κεφ.) αὐτοῦ: Διὰ [17] τῆς χρηστότητος καὶ εὐποιΐας καθαρίζων αὐτοῦ τὸ ἡγεμονικόν.

Πρόσωπον δὲ ἀναιδὲς γλῶσσαν ἐρεθίζει: Τὸν διάβολον εἶπεν πρόσωπον ἀναιδές, ἐρεθίζοντα τὴν ψυχήν· [18] πανταχοῦ δὲ ὁ Σολομὼν (cod. rursus -ῶν) γλῶσσαν τὸν νοῦν λέγει· τοῦτο οὖν τὸ πρόσωπον αἰδεῖσθαι ἐν κρίσει οὐ καλόν.

---

[9] Mai. omittit. [10] Mai. addit: καὶ εὐήκοον κυρίῳ.

[11] Differt scholion Maii: Ὥσπερ τὸ ἐκ χιόνος ἐκρέον ὕδωρ ἐν ἀμητῷ κατὰ καῦμα ὠφελεῖ καὶ ἀναψύχει καύσωνα, οὕτως ὁ θεὸς ἐπὶ τοῖς δεχομένοις τήν τε γνῶσιν καὶ σοφίαν καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ· καὶ ὥσπερ χιόνα τήκει καύσων, οὕτω κακίαν ψυχῆς δικαίου παραίνεσις. Tum sequitur aliud ad v. 14 his verbis: Ὥσπερ ἄνεμοι καὶ νέφη πλωτῆρσιν ἐπιφανέστατοι τοῦ μὴ ναυαγῆσαι, οὕτω τοῖς ἐν σοφίᾳ θεοῦ ἡ ψευδὴς γνῶσις τοῦ μὴ σὺν τοῖς καυχωμένοις ἐν αὐτῇ ἀπολέσθαι.

[12] Mai. sic: Ὥσπερ τῷ σώματι τὰ ὀστᾶ ἰσχὺς καὶ ἀσφάλεια ῥώμης, οὕτω τῇ ψυχῇ αἱ ἀρεταὶ πεφύκασι· συντρίβει δὲ ταῦτα τὰ ὀστᾶ μὴ παραφυλασσομένη ταῖς ἁμαρτίαις. τινὲς δὲ τὴν θυμώδη ψυ. ὠνόμασαν μαλακήν, ἥτις συντρ. τὰ ἑαυτῆς πρὸς θεὸν πνευματικὰ ὀστᾶ, τὰ πεφ. λέγ. Κύριε κύριε, τ. ὁ σ.

[13] Haec desunt apud Maium.

[14] Mai.: Κακοῦ ὁδὸς ἡ κακία ἐστί, καὶ ποῦς παρανόμου ἡ παρανομία ἐστίν· ἀπολεῖται δὲ ἐν ἡμ. τ. κρ. ἕξις διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐνέργεια διὰ τοῦ ποδὸς νοηθήσεται.

[15] Mai. praem.: Ὥσπερ τὸ ὄξος ἐν ἕλκει τοῦ ἀρχὴν σῆψιν ἔχοντος ἀσύμφορον, καίτοι βρώματος ὄντος εἰς ἡδύτητα, οὕτω γυναικὸς θεωρία καὶ ὁμιλία καρδίαν σπαράσσει τοῦ πρὸς ἀρετὴν ἑαυτὸν ἐκδόντος καὶ ἀρχὴν ἔχοντος. Iam pergit: τὸ γὰρ προσπίπτον τ. κ. πάθος ἡ κακ. ἐστ. ἧς κ. στ. τινὲς ἀπαθεῖς ὀνομάζοντ.

[16] Mai. φθαρτή („caduca“) pro ψεκτή.

[17] Mai. praem.: Ἄρτον ἐνταῦθα τὴν στερεὰν τῶν ἐντολῶν τῆς ψυχῆς τροφήν φησι, πόμα δὲ τὴν θείαν γνῶσιν δηλοῖ, ἄνθρακας δὲ πυρὸς τὰς τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεάς, τὰς φλογιζούσας καὶ καθαιρούσας τὰς τῶν ἀνθρώπων ῥυτίδας· ἄνθρακι γὰρ πυρὸς τῶν Ἡσαΐου σεραφεὶμ θίγει χειλέων ποτέ· ὁ δὲ καθηράμενος Δικαιοσύνην μάθετε, πᾶσιν ἐκραύγαζε. Iam pergitur: διὰ γὰρ ταύτης τῆς χρηστ. κ. εὐπ. καθαρ. αὐτοῦ τὸ ἡγεμ. τὰς πυρφόρους χάριτας τοῦ ἁγίου πνεύματος ποιήσεις αὐτὸν βιασθῆναι, οὐ μόνον προσλαβέσθαι, ἀλλὰ καὶ ζηλωτήν σου αὐτὸν ἐργάσῃ ἐν πάσῃ ἀγαθοεργίᾳ, ὡς προξένου σου γεγονότος αὐτοῦ ἐν πᾶσι τῷ θεῷ φίλοις.

[18] Hoc loco Mai. addit: πρὸς κακίαν, καὶ ἐγείροντα ὡς βορρᾶς νέφη λογισμοὺς τῇ ψυχῇ πονηρούς· πανταχοῦ etc.

Ἀγγελία δὲ ἀγαθὴ ἐκ γῆς μακρόθεν: Οὕτως γνῶσις θεοῦ ἐκ γῆς πραέων [19].

Οὕτως ἄκοσμον δίκαιον πεπτωκέναι ἐναντίον ἀσεβοῦς: Τῶν [20] νοημάτων τοῦ νοῦ τὰ μὲν πτώματα αὐτοῦ λέγεται, τὰ δὲ ἐγέρσεις, τὰ δὲ καθέδρα, τὰ δὲ στάσις, καὶ ἄλλα περίπατος καί τινα αὐτοῦ προσκόμματα ὀνομάζεται· καὶ ἄλλα σκληρὰ καὶ μαλακά, καὶ εὐώδη καὶ δυσώδη, καὶ γλυκέα καὶ πικρά, καὶ λεῖα καὶ ὀρθὰ καὶ σκολιά· καὶ πάλιν τὰ μὲν αὐτοῦ καλεῖται ἄκανθαι καὶ τρίβολοι, τὰ δὲ φῶς καὶ σκότος, καὶ ζωὴ καὶ θάνατος, τὰ δὲ νόσοι καὶ ὑγεῖαι· καὶ ἄλλα πάλιν ὀνομάζεται ψεῦδος καὶ ἀλήθεια· καὶ πολλὰ ἕτερα ὀνόματα τίθησιν ἡ γραφὴ κατά τε τῆς ψυχῆς καὶ τῶν νοημάτων αὐτῆς. ἃ δὲ τίθησι κατ' αὐτῆς, ὡς ἔστιν ὀλίγα ἐκ πολλῶν εἰπεῖν, ἔστιν ταῦτα· νοῦν, ψυχήν, καρδίαν, ἄνθρωπον, ἄνδρα, γυναῖκα, δοῦλον, οἰκέτην, πατέρα, υἱόν, πνεῦμα, ὀφθαλμόν, στόμα, χείλη, γλῶσσαν, λάρυγγα, κοιλίαν, κόλπον, βραχίονα, δάκτυλον, ξύλον, μυκτῆρα, πρόβατον, ἔριφον, ποιμένα, καὶ ἄλλα πλειονά ἐστιν ὀνόματα τῆς ψυχῆς, ἃ οὐ δυνατὸν νῦν παραθέσθαι διὰ τὸ εἶδος τῶν σχολίων πολυλογίαν μὴ ἐπιδεχομένων. ἐνταῦθα οὖν πίπτει δίκαιος νοῦς ἐνώπιον τοῦ σατανᾶ, λογισμὸν ἀκάθαρτον ἢ ψευδὲς δόγμα δεξάμενος. καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ φησίν· Ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς γῆν. ἀλλὰ τοῦτο τὸ πτῶμα περιέχει γνῶσιν ἀληθῆ καὶ λογισμοὺς καθαρούς.

Οὕτως ἀνὴρ ὃς οὐ μετὰ βουλῆς τι πράσσει: Βουλὴν εἶπεν ἐνταῦθα τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ῥοπὴν τῆς καρδίας [21].

Μάστιξ [1] ἵππῳ καὶ κέντρον ὄνῳ, ῥάβδος δὲ ἔθνει ἄφρονι (edd. παρανόμῳ): Ἡ ῥάβδος νῦν σύμβολόν ἐστι κολάσεως [2].

Ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ποδῶν (ita etiam catena; edd. ὁδῶν) ὄνειδος ποιεῖται ὁ ἀποστείλας λόγον δι' ἀγγέλου ἄφρονος: Οὐ δεῖ τοῖς κυσὶ διδόναι τὰ ἅγια, οὐδὲ βάλλειν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων [3].

Ἀφελοῦ πορείαν σκελῶν καὶ παροιμίαν ἐκ τοῦ στόματος ἀφρόνων: Περίελε ἄφρονος ὁδὸν κακήν, καὶ γνῶσιν ψευδῆ μακρὰν ποίησον ἀπ' αὐτοῦ.

Ὃς ἀποδεσμεύει [4] λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστιν τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν: Οὐχ ἁρμόσει ἄφρονι γνῶσις, καὶ λίθος ἄτιμος ἐν σφενδόνῃ χρυσῇ.

Πολλὰ χειμάζεται πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστασις αὐτῶν: Ἐὰν συντριβῇ ἡ ἔκστασις τῶν ἀφρόνων, καθ' ἣν ἐξέστησαν θεοῦ, πάλιν καθαροὶ γενόμενοι προσέρχονται θεῷ· πᾶσα γὰρ σὰρξ ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. προσεκτέον δὲ ἐνταῦθα ὅτι τὰς παχυνθείσας ψυχὰς ἀπὸ τῆς κακίας σάρκας ἀφρόνων

---

[19] Haec desunt apud Maium.

[20] Mai. praem.: Ἐνταῦθα οὖν usque ὑποδεξάμενος (quae apud nos ad finem leguntur)· τὴν δὲ πηγὴν τῆς σοφίας φράσσοι τις, ἀποστρεφόμενος τὴν γνῶσιν αὐτῆς καὶ τὴν διέξοδον τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ ἀποῤῥυπῶν (cod. ἀποῤῥίπτ.). Iam sequitur: τὰ δὲ νοήματα τ. νοῦ τὰ μὲν πτ. λέγονται - τινὰ αὐτοῦ προσκ. - γλυκεῖα - σχολιά - νόσος κ. ὑγεία - νοημάτων αὐτῆς. ὀλίγα δὲ ἐκ πο. ἐστ. εἰπεῖν· ἔστ. δὲ ταῦτα - δάκτ. (om. ξύλ.) μυκτ. - πλ. (om. ἐστ.) ὀνόμ. - κατ' εἶδος. Quae vero sequuntur: τῶν σχολίων usque ἐπιδεχομ., item καὶ ὁ Δαυ. usque finem desiderantur.

[21] Mai. ad haec addit: ὅταν τις οὐκ ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ εἰς βουλὴν ποιήσῃ τι ἀγαθὸν μετὰ σκέψεως, ἀλλὰ αὐθαδῶς καὶ ἀλαζονευόμενος ἄρξηται· οὐ τελεσθήσεται δὲ ἀλλὰ συμπτωθήσεται ὃ ἐπιχειρεῖ, ὅτι οὐ περιετείχισεν ἑαυτὸν τῇ βοηθείᾳ τοῦ θεοῦ εἰς βουλήν.

[1] Incipit cap. XXVI.

[2] Mai. praem.: Ἵππον ἐνταῦθά φησι τὸν ταχὺν εἰς μάθησιν σοφίας καὶ δικαιοσύνης δεκτικὸν ἄνθρωπον· δι' αἰνιγμάτων δὲ μαστίζει· ὄνῳ δὲ κέντρον· βραδὺν ἐν τούτοις τοῖς λόγοις σκληροῖς κεντᾷν φόβον ἐμποιοῦντας, ἔθνει δὲ ἄφρονι ῥάβδῳ τύπτεσθαι τοὺς ἀναισθήτους οἰκέτας ἢ ὑποχειρίους ὁρίζεται. Haec (sine dubio corrupta) excipiunt: ἡ ῥάβδ. γὰρ σύ. ἐ. κο.

[3] Mai. praem.: Πόδας ἐνταῦθα τοὺς οἰκέτας φησίν· ὄνειδος δὲ ἐξ αὐτῶν ὁ δεσπότης ἑαυτῷ ποιεῖται, ὁ ἀποστέλλων λόγον δι' ἀγγέλου ἄφρονος ἢ βουλῆς ἢ σοφίας ἢ πρεσβείας ἢ συμμαχίας ἢ λόγων συμπαθείας· ὁ γὰρ ἄφρων ἡττᾶται ἐν παντί. καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις φησίν· (Οὐ etc.)

[4] In schedis meis est οὐ δεσμ. pro ἀποδ. Apud Mai. scholion sic legitur: Ὁ μεταδιδοὺς ἄφρονι γνῶσιν ὅμοιός ἐστι τῷ λίθον ἄτιμον ἐν σφενδ. χρυσῇ προσπήξαντι, ἢ λίθον ἔντιμον ἐν σφενδ. λιθοβολούσῃ λιθάσαντι.

ὠνόμασεν· οὕτω καὶ ὁ κύριος φησίν· Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας [5].

Ὥσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἔμετον ἑαυτοῦ καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀποστρέψας (edd. ἀναστρ.): Ὁ ἀποβαλὼν κακίαν αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψας πάλιν πρὸς αὐτὴν ὅμοιός ἐστιν κυνὶ ἐσθίοντι τὸν ἑαυτοῦ ἔμετον [6].

Κρύψας ὀκνηρὸς τὴν χεῖρα ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ οὐ δύναται ἐπενεγκεῖν: Εἰ ἀπὸ καρπῶν δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς, πᾶς ὁ κρύπτων τὴν δικαιοσύνην τῇ ἀδικίᾳ οὐ βρώσεται ἐκ τούτου τοῦ δένδρου [7].

Ὥσπερ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας κρίσεως: Χρηστέον τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ψηφιζομένους τινὰς τῶν ἀναξίων ἐν ἱερωσύνῃ ἢ ἐν κλήρῳ [8].

Ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν δίθυμος, ἡσυχασθήσεται μάχη: Τὸν θυμώδη δίθυμον εἶπεν [9].

Χείλη λεῖα καρδίαν καλύπτει πονηράν: Καρδίαν καθαρὰν οὐ καταλήψεται λύπη, ἐπιθυμίας γὰρ φθαρτὰς ἀπώσατο ἀπ᾿ αὐτῆς [10].

Ἐάν σου δέηται ὁ ἐχθρὸς ἱκετεύων (edd. om.) μεγάλῃ τῇ φωνῇ, μὴ πεισθῇς αὐτῷ: Δέεται ἡμῶν ὁ σατανᾶς ποτὲ μὲν διὰ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν γαργαλίζων ἡμᾶς καὶ τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς ἐπισπώμενος, ποτὲ δὲ καὶ φωνὴν οὕτως ἔναρθρον ὡς ἡττηθεὶς προβαλλόμενος, ὡς οὐ δεῖ πείθεσθαι ἄσπονδον ἔχοντι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἡμᾶς [11].

Ἑπτὰ γάρ εἰσι πονηρίαι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ: Τοῖς ἑπτὰ πνεύμασιν ἀντίκεινται αὗται αἱ πονηρίαι [12].

Ψυχὴ [1] ἐν πλησμονῇ οὖσα κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐν ἐνδείᾳ (edd. ἐνδεεῖ) καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται: Ψυχὴ καθαρὰ κατατρυφᾷ γνώσεως· ψυχὴ δὲ ἀκάθαρτος καὶ τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν ἀληθῆ γνῶσιν νομίζει.

Οὕτως ἄνθρωπος δουλοῦται, ὅταν ἀποξενωθῇ ἐκ τῶν ἰδίων τόπων: Τόπος τῆς καρδίας ἐστὶν ἀρετὴ καὶ γνῶσις, ἀφ᾿ ὧν ἀποξενωθεὶς ἄνθρωπος ἐμπίπτει εἰς κακίαν καὶ ἀγνωσίαν καὶ γίνεται δοῦλος· ἐπειδὴ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας [2].

Μύροις καὶ οἴνοις καὶ θυμιάμασι τέρπεται καρδία: Νοῦς ἀπαθὴς πολυποικίλῳ τέρπεται σοφίᾳ· νοῦς δὲ ἐμπαθὴς ἐν ἀγνωσίαις πεσεῖται [3].

---

[5] Mai.: - προσέρχ. τῷ θε. - ἀνθρώποις, διὰ etc.

[6] Mai. ἴδιον pro ἑαυτοῦ. Post ἔμετον addit: οἵα ἦν ἡ τοῦ Λὼτ γυνή, καὶ πρὸς ὃν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐπέστρεψεν.

[7] et [8] Utrumque scholion deest apud Maium.

[9] Cum isto scholio haec apud Mai. conferenda: Ὥσπερ ἐν ξύλοις τὸ πῦρ, οὕτως ἐν πονηροῖς λογισμοῖς θάλλει καὶ καίει ὁ πρὸς τὰ πάθη τοῦ νοῦ θυμός· ὅπου δ. ο. ἐστ. δίθυμ. τουτέστι δίψυχος, ἀλλ᾿ ἢ τῷ θεῷ ἢ τῷ μαμωνᾷ, ἡσυχασθήσεται ἐξ αὐτοῦ τὸ ἓν τοῦ ἑτέρου· ἢ τὸ τοῦ θεοῦ πρόσταγμα νικῆσαν, τὸ τοῦ πονηροῦ τακήσεται, καὶ τῇ κακίᾳ προσειρηνεύσει· ἐὰν δὲ τὰ δύο ἕλοιτο, καὶ τῆς ζωῆς ἐκπέσοι (sic), καὶ τῶν προσκαίρων στερηθήσεται.

[10] Pro his Mai. sic: Χείλη ἐνταῦθα τοὺς λογισμοὺς φησίν· ὁ δὲ τὰ χείλη τοῦ νοῦ μὴ ἀνοίγων κατὰ τοῦ πονηροῦ, πρὸς τὸν θεὸν ἐξομολογούμενος τὰ κακά, ὅσα ἐνσπείρειεν αὐτῷ κατὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ κρύπτει, λύπῃ καλύπτει ἑαυτοῦ καρδίαν, ἐξ ἀφροσύνης μὴ νομίζων ἔχειν ἁμάρτημα ἐν τούτοις, οὐκ εἰδὼς τὴν τοῦ θεοῦ εὐσπλαγχνίαν· ὅτι μᾶλλον τοῖς οὕτω ὑπομένουσι καὶ ἐξαγγέλλουσιν αὐτῷ ταῦτα στεφάνους ἀπονέμει, ὡς καθ᾿ ἑκάστην ἀθλοῦσι δι᾿ αὐτόν.

[11] et [12] Horum nihil apud Maium.

[1] Incipit cap. XXVII. Mai. sic: Ἐμπαίζει ἀντὶ τοῦ χαίρει ἔλαβε· ψυ. γὰρ καθ. κατατρυφῶσα τῆς γνώσεως τῶν γραφῶν χαίρει ἐμπιπλαμένη· ψυ. δὲ ἀκάθ. - ἀληθ. πάντως νομ.

[2] Mai. om. ἐστὶν prius, habet πίπτει, item κ. γίν. δοῦλ. τῆς ἁμαρτίας, ποιῶν αὐτήν· καθὸ γὰρ λογικός ἐστιν, τόπος αὐτοῦ ἡ ἀρετή.

[3] Haec in catena sic: Νοῦς ἀ. ποικίλοις τέρπ., σοφ. καὶ γνώσει καὶ ὑμνῳδίᾳ· ν. δ. ἐμπ. ἐν ἀγνωσίᾳ καὶ κακίᾳ καταρρήγνυται, καὶ εἰς πτῶμα ἔρχεται δυσίατον καὶ μέγα.

Φίλον σὸν καὶ φίλον πατρῷον μὴ ἐγκαταλείπῃς: Ἐμὲ [4] ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους.

Εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ εἰσέλθῃς ἀτυχῶν: Τοιοῦτος [5] ἦν ὁ εἰσελθὼν εἰς τοὺς γάμους καὶ μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου.

Κρεῖσσον φίλος ἐγγὺς ἢ ἀδελφὸς μακρὰν ἀποικῶν (edd. οἰκῶν): Κρεῖσσον [6] ὁ συναπτόμενός μοι διὰ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ὑπὲρ τὸν συναπτόμενόν μοι διὰ τῆς μὴ ἀληθοῦς γνώσεως.

Ἀφελοῦ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθεν γὰρ ὑβριστής: Τοῦτ' ἔστιν τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λεγόμενον, τὸ Καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὡς οἶμαι, τὰ κατὰ διάνοιαν λείψανα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, λαμβανόμενα ἀπὸ τῶν κακῶς αὐτοῖς χρησαμένων ἀνθρώπων [7].

Ὃς φυτεύει συκῆν, φάγεται τοὺς καρποὺς αὐτῆς: Ὁ κύριος ἡμῶν ἐστὶν ἡ συκῆ· ὁ γὰρ καρπὸς αὐτῆς λέπραν θεραπεύει [8].

Ἐὰν μαστιγοῖς τὸν ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίου ἀτιμάζων, οὐ μὴ περιέλῃς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ: Οὐκ ἀτιμάζων τὸν ἄφρονα ἀποστήσεις αὐτὸν τῆς ἀφροσύνης, ἀλλὰ διδάσκων αὐτὸν ὁποίας ἀτιμίας ἡ ἀφροσύνη γίνεται πρόξενος [9].

Γνωστῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου: Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ τὰς ἀρετάς σου κατεύθυνε, ὅτι οὐκ ἀεὶ ἐν αὐταῖς ἰσχύουσιν ἐπίσης οἱ ἄνθρωποι· οὐδὲ ἀπὸ ἀρετῆς ἐπ' ἀρετὴν ἢ ἀπὸ γνώσεως ἐπὶ γνῶσιν ὑγιῶς μεταβαίνουσιν, τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως τοὺς οὐ ῥαδίως μὴ δεχομένους.... [10]· ὅτι δὲ γενεὰς λέγει τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς γνώσεις, καθ' ἃς γεννῶνται οἱ ἅγιοι, δείκνυσι δι' ὧν γράφει· Γενεὰ σοφίας φόβος κυρίου καὶ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ ζωή. χρηστέον δὲ ταύτῃ τῇ παροιμίᾳ καὶ πρὸς τοὺς ποιμένας τῶν ἐκκλησιῶν, οὓς δεῖ μὴ προσώποις ἀλλὰ καρδίαις προσέχειν καὶ νοητῶς ποιμαίνειν τὰ πρόβατα.

Ἐπιμελοῦ τῶν ἐν τῷ πεδίῳ χλωρῶν καὶ κερεῖς πόαν: Πεδίον λέγει τὸν νοῦν, χλωρὰ δὲ τὰς ἐν αὐτῷ κατὰ δύναμιν ἐνυπαρχούσας ἀρετάς· ὧν ὁ ἐπιμελούμενος κερεῖ πόαν, σύμβολον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, ἣν καὶ χόρτον πάλιν ὀρεινὸν ὀνομάζει· χόρτος γάρ ἐστιν ὀρεινὸς γνῶσις ἁγίων δυνάμεων, ἁρμόζουσα τῇ ἀλογωτέρᾳ τῶν ψυχῶν καταστάσει. ἔθος δὲ τῇ γραφῇ τοὺς ἁγίους ὄρη καλεῖν. οὕτω καὶ ὁ Δαυὶδ αἴρει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη, πόθεν ἥξει ἡ βοήθεια αὐτοῦ· καὶ πάλιν ὄρη σκιρτῶσιν ὡς κριοί, καὶ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων, ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ Ἰσραήλ· εἰ γὰρ ἐπὶ ἑνὶ μετανοοῦντι χαίρουσιν ἄγγελοι, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ πλήθει

---

[4] Praem. catena: Φίλος ἡμῶν καὶ τῶν πρόπαλαι πατέρων καὶ τῶν μεθ' ἡμᾶς ὁ θεός ἐστιν· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· et ad λάκκ. addit συντετριμμένους.

[5] Catena praem.: Ἐνταῦθα ἀδελφὸς ὁ Χριστός ἐστι κατὰ χάριν· εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφ. σου ἄνευ τῶν ἐντολῶν ὧν ἡμῖν δέδωκεν εἰς ἐξουσίαν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, τουτέστιν εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, μὴ εἰσέλθῃς ἀτυχῶν τούτων, pergens: τοι. γὰρ - γάμον, μὴ - γάμου· δεθεὶς δὲ χεῖρας καὶ πόδας ἐξεβλήθη τοῦ γάμου.

[6] Mai.: Κρείσσων - ὑπ. τ. σ. μ. μόνον διὰ τῆς φύσεως, quibus haec praemittit: Ἀδελφὸς ἡμῶν ἐνταῦθα ὁ τῶν ἀγγέλων χορός ἐστι· κατὰ γὰρ τὴν τῶν ἀγγέλων φύσιν πρὸ τῆς παραβάσεως καὶ πτώσεως ὁ διάβολος τῶν ἀγγέλων καὶ ἡμῶν ὑπῆρχε· φίλος δὲ ἡμῶν ἐστιν ὁ θεός· κρεῖσσον δὲ τῷ ἐγγυτέρῳ καὶ ἀληθινῷ θεῷ ἡμῶν καὶ φίλῳ ἐγγὺς καὶ πλησιεστέρως οἰκεῖν, ἢ τῷ μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἑαυτὸν ποιήσαντι διαβόλῳ ὡς ἀδελφῷ ὑπείκειν, εἰς τὸ συναπολέσθαι αὐτῷ.

[7] Haec apud Mai. desunt; sed ad v. 15 adnotat: Τοῦ ἀνθρώπου οἶκος ἡ ἀρετή· ἐὰν οὖν μὴ σπουδαίως ταύτης ἐπιμελῆται, ἐν καιρῷ πειρασμῶν ἐκπίπτει αὐτῆς.

[8] Istorum loco Mai. haec exhibet: Συκῆ ἐνταῦθα ἡ δικαιοσύνη ἡ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἣν οἱ φυτεύοντες ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἑτέροις μετάφυτα διδόντες τὸν καρπὸν αὐτῆς φάγονται ἐκ χειρὸς κυρίου τοῦ μόνου δικαίου καὶ τὴν δικαιοσύνην βραβεύσαντος· καὶ τοῖς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ φυλάξασι σὺν ἑαυτῷ συντάττων ἀπονέμει δικαιοσύνην τὴν καὶ ἀγγέλους δικαιοῦσαν ἐν τῇ ἀτρέπτῳ τῆς δικαιοσύνης λαμπρότητι. ὃς δὲ φυλάσσει τὸν λόγον τοῦ κυρίου, τὸν κύριον φυλάσσει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀχώριστον εἶναι ἀπ' αὐτοῦ· τιμηθήσεται δὲ οὐ μόνον ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ τοῦ τῶν ἀγγέλων δημιουργοῦ.

[9] Mai. om. αὐτὸν prius et post πρόξενος pergit: ὁ γὰρ εἰς πρόσωπον ἔλεγχος ἀναισχυντότερον ποιεῖ τὸν ἁμαρτάνοντα.

[10] Haec non sana esse apparet. Apud Maium quidem totum istud scholion deest.

τοσούτῳ ὁδεύοντι ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετήν. διὸ καὶ μόνη ἡ γνῶσις τῶν ἁγίων ἀγγέλων τρέφει τὰς ἐν ἡμῖν ἀρετάς, ἀφ' ὧν ἐνδύεται σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ ψυχή, χρηστότητα, μακροθυμίαν, ταπεινοφροσύνην, πίστιν, ἐγκράτειαν, ἀγάπην, καὶ τὰ ἐκ ταύτης γεννώμενα ἀγαθά. ὅτι δὲ πεδία καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει τὰς λογικὰς ψυχάς, ἐντεῦθεν ἔστιν μαθεῖν. Καὶ τὰ πεδία σου γάρ φησιν πλησθήσονται πιότητος· καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· Καὶ αἱ κοιλάδες πληθυνοῦσι σῖτον· κεκράξονται, καὶ γὰρ ὑμνήσουσιν. ὕμνος δὲ καὶ κραυγὴ μόνη πέφυκεν ἐπισυμβαίνειν τῇ φύσει τῇ λογικῇ [11].

Ἀνὴρ [1] ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχούς: Εἰ ἔστιν ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείαις, ἔστιν ἀνδρεῖος καὶ ἐν ἀρεταῖς· καὶ εἰ ὁ ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχούς, ὁ ἀνδρεῖος ἐν ἀρεταῖς παρακαλεῖ πτωχούς· οὐκοῦν [2] πᾶς ὁ παρακαλῶν πτωχοὺς ἀνδρεῖός ἐστιν ἐν εὐσεβείαις.

Οἱ δὲ ἀγαπῶντες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεῖχος: Πᾶς [3] ὁ ἀγαπῶν τὸν νόμον ποιεῖ τὸν νόμον, πᾶς δὲ ὁ ποιῶν τὸ νόμον ἀπάθειαν κτᾶται καὶ γνῶσιν θεοῦ· εἰ δὲ οἱ ἀγαπῶντες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεῖχος, νῦν τὸ τεῖχος τὴν ἀπάθειαν σημαίνει καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ θεοῦ, ἅπερ μόνα πέφυκε φυλάσσειν τὴν φύσιν τὴν λογικήν.

Ὃς δὲ ποιμαίνει ἀσωτίαν, ἀτιμάζει πατέρα αὐτοῦ: Ποιμένα λέγει τὸν νοῦν, πρόβατα δὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπαθῆ νοήματα, ἅπερ ἐκτρέφων ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζει· ἀσωτία γὰρ ψυχῆς ἐστίν, λογισμοὶ ἐμπαθεῖς διὰ τοῦ σώματος ἐκτελούμενοι· ἀσωτία δὲ νοῦ ἐστίν, ψευδῶν δογμάτων καὶ θεωρημάτων ὑπόληψις [4].

Ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων καὶ πλεονασμῶν τῷ ἐλεοῦντι πτωχοὺς συνάγει αὐτόν: Εἰ πλοῦτος ἀσεβῶν κακία, ἄνδρες δὲ σοφοὶ ἀπολέσουσιν αὐτόν, δηλονότι [5] κακίαν ἀπολλύουσιν οἱ δίκαιοι καὶ σοφοί, διὰ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας τοὺς ἀκαθάρτους πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπανάγοντες.

Ὁ ἐκκλίνων τὸ οὖς αὐτοῦ μὴ εἰσακούων (edd. εἰσακοῦσαι) νόμου, καὶ αὐτὸς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ ἐβδέλυκται: Οὐχ ὁ νόμος βδελύσσεταί τινος τὴν προσευχήν, ἀλλ' ὁ δεδωκὼς τὸν νόμον θεός. [6] καὶ ὁ Παῦλος φησίν· Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ τὸ μέλλον, ἀντὶ τοῦ Ὁ τὴν γραφὴν δεδωκώς.

Ὁ δὲ ἐξηγούμενος καὶ ἐλέγχων (edd. ἐξηγ. ἐλέγχους) ἀγαπηθήσεται: Εἶπα· Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου [7].

---

[11] Rursus haec omnia desunt apud Maium.

[1] Incipit cap. XXVIII.

[2] οὐκοῦν etc. Mai. sic: οὐκ. πᾶς ὁ παρ. πτωχ. (videtur h. l. nonnihil excidisse) ἐν ἀσεβείαις συμπράττειν, συκοφαντεῖ αὐτοὺς πρὸς τὸν θεόν, τουτέστιν ἀντιδιαβάλλει, ὅπως συναπολεσθῶσιν αὐτῷ. Quibus addit ad eundem v. 3: Ὁ λαῦρος (pro λάβρος) ὑετὸς οὐ μόνον τοὺς καρποὺς ἀπόλλει, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τὸ τοὺς καρποὺς διδοῦν ἐκδαφίζει· ἔστι δὲ καὶ ὑετὸς εἰρηνικός, ποιῶν εὐθαλὲς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ τρέφων καὶ ζωογονῶν τοὺς ἐν αὐτῇ καρπούς· καὶ ὁ μὲν λαῦρος διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν καρπῶν ἀποκτέννει τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ εἰρηνικὸς διὰ τῶν καρπῶν ζωογονεῖ.

[3] Mai. praem.: Ἔστι καὶ νόμος παράνομος, καὶ νόμος δίκαιος· καὶ ὁ μὲν παράνομος τοὺς αὐτῷ πειθομένους ἀπόλλει· ὁ δὲ δίκαιος οὐ μόνον μακρότητα ἡμερῶν δωρεῖται, ἀλλὰ καὶ βασιλείας οὐρανῶν πρόξενος γίνεται τοῖς αὐτῷ ὑπείκουσιν, ὅτι τοῦ θεοῦ ἐστίν. Iam pergit: πᾶς δὲ ὁ ἀγ. τ. θεὸν ἀγαπᾷ τ. νόμ. αὐτοῦ καὶ ποιεῖ τὰ τοῦ νόμου· πᾶς δὲ – παραβάλλουσιν – νῦν τεῖχος etc.

[4] Mai. non habet. [5] Mai. δῆλον ὡς.

[6] Hoc loco addit catena: τοῦ ἐκκλίνοντος τὸ οὖς αὐτοῦ καὶ μὴ εἰσακούειν ποιοῦντος τοῦ νόμου. Rursus post γραφ. δεδωκ. addit: προῄδει τὸ μέλλον.

[7] Mai.: καὶ ὁ ψαλμῳδὸς εἶπεν· Ἐξ. – μου κυρίῳ etc. Sed istis praem.: Ὁ τὰ ἐνσπειρόμενα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κακὰ μὴ ἐξαγγέλλων αὐτὰ κυρίῳ τῷ θεῷ ἢ θεοφιλεῖ ἀνθρώπῳ, οὐκ εὐοδωθήσεται ἐν τῇ κατὰ τοῦ πονηροῦ νίκῃ· ὁ δὲ ἐξαγγέλλων ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ ὁ Ἰάκωβος φησίν· Ἀλλήλοις ἐξαγγέλλετε τὰ παραπτώματα ὑμῶν, ὅπως ἰαθῆτε.

Λέων πεινῶν καὶ λύκος διψῶν ὃς τυραννεῖ πτωχὸς ὢν ἔθνους πενιχροῦ: Εἰ μακάριοί εἰσιν οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες δικαιοσύνην, λέοντες καὶ λύκοι εἰσὶν οἱ διψῶντες καὶ πεινῶντες τὴν ἀδικίαν [8].

Βασιλεὺς ἐνδεὴς προσόδων μέγας συκοφάντης: Αἱ πρόσοδοι τοῦ πονηροῦ βασιλέως εἰσὶν αἱ κακίαι καὶ τὰ ψευδῆ δόγματα· ταῦτα γὰρ αὐτῷ προσοδεύουσιν οἱ βασιλευόμενοι ὑπ' αὐτοῦ [9].

Ἄνδρα τὸν ἐν αἰτίᾳ φόνου ὁ ἐγγυώμενος φυγὰς ἔσται καὶ οὐκ ἐν ἀσφαλείᾳ: Ὁ ἐγγυώμενος τὸν σατανᾶν ἐγγυᾶται τὴν ἀδικίαν [10], ὑπισχνούμενος αὐτῷ τοὺς τῆς ἀδικίας ἀποδώσειν καρπούς. περὶ τούτου δὲ καὶ τὸ εὐαγγέλιον λέγει ὡς διὰ φόνον καὶ στάσιν βεβλημένου εἰς φυλακήν.

Οὐ μὴ ὑπακούσῃ ἔθνει παρανόμῳ: Ἔθνος παράνομον τὸ τάγμα [11] τῶν δαιμόνων ἐστίν, ᾧ οὐχ ὑπακούει ὁ παιδευθεὶς υἱός.

Ὁ ἐργαζόμενος τὴν αὐτοῦ γῆν ἐμπλησθήσεται ἄρτων: Ὁ καθαίρων ἑαυτὸν πλησθήσεται γνώσεως, ὁ δὲ ἀκάθαρτος πλησθήσεται ἀγνωσίας [12].

Ὃς αἰσχύνεται πρόσωπα ἀδίκων (edd. οὐκ αἰσχ. πρ. δικαίων), οὐκ ἀγαθός: Εἰ πρόσωπα δικαίων εἰσὶν αἱ ἀρεταί, οὐκ ἀγαθὸς ὁ μὴ τὰς ἀρετὰς αἰσχυνόμενος· καὶ εἰ πρόσωπα τῶν ἁμαρτωλῶν εἰσὶν αἱ κακίαι, ἀγαθὸς ὁ τὰς κακίας μὴ αἰσχυνόμενος [13].

Σπεύδει πλουτεῖν ἀνὴρ βάσκανος: Οἱ οὖν ἐλεήμονες ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι ἐλεηθέντες ὑπὸ θεοῦ καὶ γενόμενοι ἄγγελοι ἄρξουσι τῶν ἀσεβῶν. τοιοῦτον δὲ ἀξίωμα καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὑπέσχετο δώσειν ὁ κύριος, τοῦ καθίσαι αὐτοὺς ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντας τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. θρόνος δέ ἐστιν ἐν ᾧ [ὁ] νοῦς καθέζεται, γνῶσις πνευματική, τοὺς πλανηθέντας ἀπὸ τῆς θεοσεβείας ἐπισυνάγουσα. τὸ δὲ κρίνειν ἐνταῦθα τὸ διδάσκειν σημαίνει, ὡς τὸ Ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ θεοῦ καὶ κρίνε πάντα ὑγιῶς, ἀντὶ τοῦ Δίδασκε. ἅμα δὲ καὶ τοῦτο ἰστέον, ὅτι ὁ ἐλεήμων κρατήσας τοῦ βασκάνου, αὐτὸς μὲν οὐ γενήσεται βάσκανος, ἐλεήμονα δὲ ποιήσει μᾶλλον τὸν βάσκανον [14].

Ἐν δὲ τῇ ἀπωλείᾳ ἐκείνων πληθυνθήσονται δίκαιοι: Ἐὰν ἀποθῶνται οἱ ἀσεβεῖς τὸ εἶναι ἀσεβεῖς, γενήσονται δίκαιοι· ἡ γὰρ ἀπώλεια νῦν τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀσεβείας σημαίνει. οὕτω καὶ Ματθαῖον τὸν τελώνην [15] ἀπολέσας ὁ κύριος δικαιοσύνην αὐτῷ ἐχαρίσατο.

Ἐξαπίνης [1] γὰρ φλεγομένου αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἴασις: Οὐκ [2] εἶπεν ὅτι παυσαμένης τῆς φλογὸς οὐκ ἔστιν

---

[8] Etiam haec apud Maium desunt.

[9] Catena addit: συκοφαντοῦνται δὲ τῷ θεῷ οἱ τῷ πονηρῷ πειθαρχοῦντες, ὅτι οὐ τῷ θεῷ ἀλλὰ τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ τῷ διαβόλῳ ὑπόκεινται. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς μισεῖ τὸν διάβολον διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ πονηρά, αὐτὸς πάλιν διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ συκοφαντεῖ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν θεόν· ὁ δὲ μισῶν ἀδικῆσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸν μακρὸν τοῦ ἀπεράντου αἰῶνος χρόνον βιώσεται.

[10] Mai. praem.: Ἄνδρα ἐνταῦθα φονέα τὸν διάβολον φησίν, pergens: ὁ δὲ ἐγγ. τὴν ἀδικ. ἐγγ. τὸν σαταν. ὑπ. α. ἐκεῖνος τοὺς etc. Extrema: περὶ usque φυλακήν omittit.

[11] Male Mai.: τὰ δόγματα τ. δ. ἐστ. οἷς. Post υἱός pergit: υἱὸν δὲ τὸν νοῦν φησίν· ὁ δὲ ἐποχὴν ποιῶν τοῦ νοῦ τοῦ μὴ παραρίπτεσθαι ἐν τῇ τοῦ πονηροῦ ἔθνους κακίᾳ, ὡς περιτραχήλιον κόσμον προξενεῖ λαβεῖν τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ ἄφθαρτον ἐκ χειρὸς κυρίου.

[12] Ista Mai. hunc in modum amplificata invenit: Ὁ καθ. ἑ. ἐκ τῶν παθῶν καὶ ἐργαζόμενος τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, τοῦ ψυχοτρόφου ἄρτου σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ ἐμπλησθ.· ὁ δὲ διώκων σχολὴν τοῦ μὴ ποιεῖν τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ πλησθ. πενίας.

[13] Hoc scholion deest apud Maium.

[14] Mai.: – ὑπ. τοῦ θε. – ἄρξ. τ. βασκάνων καὶ πλουσίων ἀσεβ. – δώσειν κύριος, τὸ καθίσαι – κρίν. δώδ. – ἐν ᾧ ὁ νοῦς καθ. πλήρης γνώσεως πνευματικῆς (at sequitur ἐπισυνάγουσα) – ὡς καὶ τὸ – μᾶλλ. ποι. τ. βά.

[15] Mai.: τοῦ τελωνείου. Post ἐχαρίσ. pergit: πληθύνονται γὰρ οἱ δίκαιοι, ὅταν οἱ ἀσεβεῖς καταλείψωσι τὴν ἀσέβειαν καὶ σὺν τοῖς δικαίοις γενήσονται δίκαιοι· στένουσι δὲ καὶ οἱ δίκαιοι καὶ ὀδυνῶνται, ὁρῶντες τοὺς ἀσεβεῖς ἐν τόπῳ τῆς ἀσεβείας ἱσταμένους καὶ μὴ μετανοοῦντας.

[1] Incipit cap. XXIX.

[2] Mai. praem.: Κρείσσων γὰρ ἀνὴρ ὁ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου ἐλέγχων, ἢ ὁ ἐν σκληρᾷ καρδίᾳ παραινῶν καὶ ὑπισχνούμενος συναπολαῦσαι αὐτῷ τῶν ἐν κακίᾳ· ἐξαπίνης γὰρ φλεγομένου αὐτοῦ ἐν τῇ ὀρέξει τῶν παθῶν ὁ ἐπὶ πάντας θάνατος,

ἴασις, ἀλλὰ φλεγομένου αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἴασις, ὡς ἔχοντος ἔτι δηλονότι ξύλα χόρτον καλάμην· εἴπερ καὶ τοῖς καιομένοις μετὰ τὸν καυτῆρα πέφυκεν ἡ ὑγεία προσγίνεσθαι.

Ἀρχόντων δὲ ἀσεβῶν στένουσιν ἄνδρες: Ὅσοι [3] εἰσὶν ὑπὸ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, οὗτοι πάντες καὶ στένουσιν.

Ὃς δὲ ποιμαίνει πόρνας, ἀπολεῖ πλοῦτον: Ὁ δὲ ἐκτρέφων κακίας ἀπολεῖ πλοῦτον [4]. — Ἄλλως. ποιμήν ἐστιν ἀγαθὸς νοῦς ἀπαθεῖς λογισμοὺς κεκτημένος· καὶ ποιμήν ἐστιν πονηρὸς νοῦς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς κεκτημένος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκοῦν ἔριφός ἐστιν λογισμὸς ἐμπαθής, καὶ πρόβατόν ἐστιν λογισμὸς ἀπαθής· διὸ καὶ τοὺς ἐρίφους ὁ κύριος ἵστησιν ἐξ ἀριστερῶν, τὰ δὲ πρόβατα ἐκ δεξιῶν· ἐρίφους δὲ καὶ πρόβατα λέγει τοὺς κεκτημένους ἐρίφους καὶ πρόβατα, τοῦτ' ἔστιν τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς ἀπαθεῖς καὶ ἐμπαθεῖς. οὕτω καὶ τοὺς ἔχοντας τὰ ζιζάνια προσηγόρευσεν, καὶ τοὺς τὸν σῖτον ἔχοντας σῖτον, ἀπὸ τῆς χειρίστης καὶ ἀρίστης ἕξεως ὀνομάσας αὐτούς. τοιοῦτόν ἐστιν καὶ τὸ παρὰ τῷ Παύλῳ λεγόμενον, τὸ Ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, ἀντὶ τοῦ Ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην.

Βασιλεὺς δίκαιος ἀνίστησι χώραν: Ὁ μὲν Χριστὸς ἀνίστησι τὴν φύσιν τὴν λογικήν· ὁ δὲ ἀντίχριστος κατασκάπτει [5].

Καὶ πτωχῷ οὐχ ὑπάρχει νοῦς ἐπιγνώμων: Οὐκοῦν πτωχός ἐστιν ὁ μὴ ἔχων νοῦν ἐπιγνώμονα [6].

Ἀνὴρ δὲ φαῦλος ὀργιζόμενος καταγελᾶται καὶ οὐ καταπτήσσει: Καὶ [7] ἐπ' αὐτόν, φησὶν ὁ Δαυίδ, γελάσονται καὶ ἐροῦσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔθετο τὸν θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ.

Ἄνδρες αἱμάτων (edd. add. μέτοχοι) μισοῦσιν ὅσιον, οἱ δὲ εὐθεῖς ἐκζητοῦσι (edd. ἐκζητήσουσι) ψυχὴν αὐτοῦ: Οὗτος ἐκζητεῖ ψυχὴν δικαίου, ὁ τὰ αὐτῇ νενοημένα νοῆσαι βουλόμενος [8].

Σοφὸς δὲ ταμιεύεται κατὰ μέρος: Οὗτος ταμιεύεται τὸν θυμὸν κατὰ μέρος, ἤτοι ὁ ἐπὶ τοῖς δικαίοις ὀργιζόμενος πράγμασιν, ἢ ὁ διὰ τῆς μακροθυμίας καταναλίσκων τὸν θυμὸν κατὰ μέρος· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἁπλουστέρους λεκτέον τὸ πρότερον, πρὸς δὲ τοὺς σπουδαίους τὸ δεύτερον [9].

Οὐ μὴ ὑπάρξει ἐξηγητὴς ἔθνει παρανόμῳ: Τοῖς μὲν φυλάξασι τὸν νόμον ὑπάρξει ἐξηγητής· [10] τοῖς δὲ

ἐπελθὼν ἐπὶ τοὺς κατ' αὐτῶν συμπράκτορας, οὐκ ἔστιν ἴασις τῇ ψυχῇ αὐτῶν (sic omnia apud Mai.). Iam pergitur: οὐκ εἴπ. δὲ - δηλονότ. τὰ τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα, ξύλ. χ. κα. etc.

[3] Mai. praem.: Ἐγκωμιαζομένων τῶν δικαίων ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐν τῇ τῆς κρίσεως ἡμέρᾳ οἱ τῆς αὐτῶν μερίδος λαοὶ εὐφρανθήσονται, pergens: ὅσοι δὲ - τ. κόσμου τούτ. οὕτ. π. τότε στέν.

[4] Pro his prioribus Mai. sic: Πατέρα ἐνταῦθα τὸν θεὸν φησίν· ὁ δὲ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησ. Χρ. τοὺς κατὰ Χριστὸν ἐπονομαζομένους, ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ σοφίᾳ ἑπομένους τε καὶ μιμουμένους αὐτόν, θεωρῶν αὐτοὺς εὐφραίνεται ἐπ' αὐτοῖς. Tum pergitur: ποιμὴν δὲ etc. A κεκτημένος priore scriptor catenae ad posterius transiluit. Postea habet ἐκ δεξιῶν· ἐρίφους λέγων τοὺς κεκτημ. λογισμ. ἐμπαθεῖς (corrupte)· οὕτω. Post λεγόμενον om. τό.

[5] Mai.: - τὴν λογικ. διὰ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ· ὁ δὲ παράνομος ἀντίχρ. πρὸς ἀπώλειαν ἐρεθίζει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

[6] Haec Mai. non habet.

[7] Mai. praem.: Ἐν παντὶ τὸ κρίνειν διδάσκειν λέγεται· καὶ γὰρ ὁ μεταξὺ δύο ἢ καὶ πλειόνων περὶ ἑνὸς πράγματος κρίνων διδάσκει τὸ δίκαιον καὶ ἀπέχεσθαι ἀδικίας· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ἀρετῶν καὶ ἐπὶ πᾶν ὁτιοῦν ἀγαθὸν τὸ κρίνειν διδάσκειν λέγεται. ἄνδρα δὲ ἐνταῦθα κρίνειν ἔθνη τὸν Πέτρον φησί, τὸν τὴν οἰκουμένην διδάξαντα τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειαν, καὶ Παῦλον καὶ τοὺς λοιποὺς μετέπειτα διδασκάλους· ἄνδρα δὲ φαῦλον τοὺς κατὰ Θευδᾶν καὶ Ἰούδαν καὶ Σαμοσατέα καὶ τοὺς τούτων ὁμόφρονας (quae quidem omnia ab Origene aliena esse apparet; Maio quidem certe nomen Samosatensis interpolationis suspicionem movit). Iam pergitur: ἐπὶ δὲ τὸν φαῦλόν φησιν ὁ Δαυ. Καὶ ἐπ' αὐτ. γελ. etc.

[8] Mai. sic: Ἄνδρες αἱμάτων οἱ δαίμονες εἰσίν, οἱ τοὺς ἐν Χριστῷ ζῶντας ἐκχύσει αἵματος ἀποκτείναντες. οἱ δὲ εὐθ. ἐκζητήσουσι ψυχ. αὐτοῦ· οὗτοι οἱ τὰ αὐτῶν πρακτέα καὶ νενοημένα ποιῆσαι κ. νοῆσαι βουλόμενοι.

[9] Catena ita mutavit: Ὄντως ὁ ἄφρων ἀκράτητον ἔχει τὸν θυμὸν αὐτοῦ· οὗτ. δὲ ταμ. κατ. μέ. ἤγουν (male deest ὁ) ἐπὶ τοῖς δικ. ὀργ. πρ. καὶ πρ. μὲν τοὺς ἁπλ. λεκτ. τοῦτο· πρ. δὲ τοὺς σπ. ὁ διὰ τῆς μακρ. κατ. τ. θ. κα. μέρ.

[10] Catena h. l. addit: ὁ κύριος ἐν τῇ βασιλείᾳ. Extrema: εἴπερ etc. omittit.

παρανομήσασιν ἐξηγητὴς μὲν οὐχ ὑπάρξει, κολαστὴς δὲ ὑπάρξει· εἴπερ οὐ λόγος ἀλλὰ ῥάβδος παρανόμῳ δίδοται ἔϑνει.

Λόγοις οὐ παιδευϑήσεται οἰκέτης σκληρός: Ὅτι οὐδεὶς κατὰ φύσιν σκληρός, παρίστησι τὸ Ἐὰν γὰρ καὶ νοήσῃ, οὐχ ὑπακούσεται· ὁ γὰρ κατὰ φύσιν σκληρὸς οὐκ ἂν ὀρϑόν τι νοήσοι ποτέ. τοῦτο δὲ λέγω διὰ τὸν Φαραὼ σκληρυνϑέντα ἐπὶ τῷ Ἰσραήλ, καὶ μὴ λόγοις ἀλλὰ μάστιξι παιδευϑέντα [11].

Ὃς κατασπαταλᾷ, ἐκ παιδίου (edd. ἐ. παιδὸς) οἰκέτης ἔσται: Εἰ τὸ σπαταλᾶν ἁμαρτάνειν ποιεῖ, πᾶς δὲ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, πᾶς ἄρα ὁ σπαταλῶν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας [12].

Ὕβρις ἄνδρα ταπεινοῖ: Νῦν τὴν κακίαν ὕβριν ψυχῆς λογικῆς ὀνομάζει [13].

Ὃς μερίζεται κλέπτῃ, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν: Ὁ [14] κλέπτης, φησίν, οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ ϑύσῃ καὶ ἀπολέσῃ.

Ἐὰν δὲ ὅρκου προτεϑέντος ἀκούσαντες μὴ ἀναγγείλωσιν: Ὅρκον εἶπεν τὸν νόμον· ὥσπερ γὰρ ὁ ὅρκος τίϑησι ϑεὸν ἐν ψυχῇ, οὕτω καὶ ὁ νόμος εἰσάγει ϑεὸν ἐν ψυχῇ· καὶ ὃν τρόπον πάλιν ἀναιρεῖ ἡ ἐπιορκία ϑεὸν ἐκ ψυχῆς, οὕτω καὶ παρανομία ἐκβάλλει ϑεὸν ἀπ' αὐτῆς. ἐὰν οὖν, φησίν, νόμου τεϑέντος ἀκούσωσι [καὶ] μὴ ἐξαγορεύσωσιν ἑαυτῶν τὰς ἁμαρτίας, φοβηϑέντες καὶ αἰσχυνϑέντες ἀνϑρώπους, ὑποσκελισϑήσονται. οὕτω δὴ καὶ ὁ Δαυίδ· Ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασϑαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. καὶ πάλιν ὁ Σολομὼν φησίν· Ὁ ἐπικαλύπτων ἀσέβειαν ἑαυτοῦ οὐκ εὐοδωϑήσεται, ὁ δὲ ἐξηγούμενος καὶ ἐλέγχων ἀγαπηϑήσεται. καὶ ὁ Δαυὶδ Εἶπα, φησίν, Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. καὶ Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου [15].

Πολλοὶ ϑεραπεύουσι πρόσωπα ἡγουμένων: Ἐν τῷ κατορϑοῦν ϑεραπεύομεν τοὺς ἀγγέλους· αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ ἡγούμενοι ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς λαβόντες ἡμᾶς, ὅτε διεμέριζεν ἔϑνη ὁ ὕψιστος καὶ ἔστησεν ὅρια ἐϑνῶν κατὰ ἀριϑμὸν ἀγγέλων αὐτοῦ. τὸ δὲ ἐκ τῆς κρίσεως δίκαιον ὑπάρξει ἡμῖν παρὰ τοῦ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· εἴγε πᾶσαν τὴν κρίσιν ὁ πατὴρ δέδωκεν τῷ υἱῷ.

Γυναῖκα [1] ἀνδρείαν τίς εὑρήσει: Ἀνδρεία ἐστὶν ἕξις ἀρίστη λογικῆς ψυχῆς, καϑ' ἣν τῶν ἀντικειμένων αὐτῇ [2] κεκράτηκεν ἐχϑρῶν.

Ἡ τοιαύτη σκύλων οὐκ ἀπορήσει: Νικήσαντες τὴν ἀντικειμένην δύναμιν σκυλεύομεν αὐτήν, τοὺς περὶ αὐτῆς λόγους μανϑάνοντες [3].

Μηρυομένη ἔρια καὶ λίνον: Μηρύεται ἔρια καὶ λίνον ψυχὴ τοὺς περὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων λόγους

---

[11] Mai.: - ἐπὶ τῷ Ἰσρ. καὶ οὐ λόγ. etc.

[12] Ad haec Mai. addit: ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ὀλίγα ἐφ' ἑαυτῷ ὀδυνηϑήσεται.

[13] Catena ad istum locum haec affert: Ὑβριστὰς ταπεινοῖ κύριος, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν δόξαν. — Ὕβριν τὴν κακίαν φησίν· ὕβριν δὲ καὶ ταπείνωσιν ἀπωλείας προξενεῖ ἡ κακία τοῖς πράττουσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· τοὺς δὲ ταπεινόφρονας ἡ δόξα, ἣν ἐδόξαζον τὸν ϑεὸν ἐν ὕμνοις καὶ τηρήσει τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, δοξάσει αὐτούς. δόξα γὰρ ϑεοῦ τὸ ποιεῖν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· καϑὼς αὐτός φησιν ὁ κύριος Ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. ἡ δὲ κακία ὕβριν λογικῆς ψυχῆς προξενεῖ.

[14] Catena praemittit: Κλέπτην οὐκ ἄλλον τινὰ εἰ μὴ τὸν διάβολον λέγει· ὁ δὲ μεριζόμενος, ἤγουν μέρος μὲν τῶν τοῦ ϑεοῦ προσταγμάτων τηρῶν, μέρος δὲ τοῦ πονηροῦ ποιῶν, οὗτος μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μικρὸν γὰρ ὅσον καὶ τέλειον αὐτὸν κλέψας ὁ διάβολος ϑύσει ἑαυτῷ. Iam sequitur: ὁ κλ. γάρ, φησίν etc.

[15] Mai.: τίϑ. τὸν ϑε. - εἰσάγ. ϑε. εἰς ψυχ. - καὶ ἡ παρανομ. - ἀκούσαντες μὴ ἐξαγ. - ὑποσκελ. πρὸς ἀπώλειαν. οὕτω φησὶ καὶ ὁ Δαυ. Εἶπα, ἐξαγ. usque πρῶτ. τὰς ἁμαρτίας σου, additis ἵνα δικαιωϑῇς, tum pergit: καὶ πάλ. ὁ Σολ. φησίν· Ὁ ἐπικαλ. usque ἀγαπηϑήσ. Omissa igitur sunt illa: Ὤμοσα καὶ ἔστησα etc.

[16] Catena sic: Ὅσοι κατορϑοῦμεν τὰς ἐντολάς, ϑεραπεύομεν - ὁ ὕψιστ. ἔϑνη - ἀγγ. αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ ϑεραπεύειν ἡμᾶς τοὺς ἡγουμένους ἡμῶν ἀγγέλους, ἐν τῷ ϑελήματι τοῦ κυρίου, ἐν τῇ κρίσει δίκαιον ὑπάρξει etc.

[1] Incipit cap. XXIX, 28 (XXXI, 10). [2] Pro αὐτῇ male ap. Mai. αὕτη.

[3] Catena addit: ἵνα τὰ κατ' αὐτὴν φαῦλα δῆλα ποιήσαντες ἀπαγίδευτοι μένωσι, μὴ μόνον οἱ ἁπλούστεροι, ἀλλὰ καὶ οἱ συλλαγωγηϑέντες ῥᾳδίως ἐκφεύγωσιν ἀπ' αὐτῆς.

γυμνάζουσα, ἢ τοὺς περὶ πρακτικῆς καὶ φυσικῆς ἐξετάζουσα λόγους. ἔλεγε[4] δέ τις ὅτι μηρύεται ἔρια καὶ λίνον ψυχὴ τὴν περὶ σωμάτων καὶ ἀσωμάτων θεωρίαν διὰ τῆς πρακτικῆς ἕλκουσα πρὸς αὐτήν.

Καὶ ἀνισταμένη ἐκ νυκτῶν (edd. ἀνίσταται ἐ. ν. καὶ) ἔδωκε βρώματα τῷ οἴκῳ: Τὴν ἐκ νυκτὸς ἀνισταμένην ψυχὴν ἐγρηγορυῖαν εὑρίσκει ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος· πάντως δὲ καὶ προσευχομένην ἵνα μὴ ἐμπέσῃ εἰς πειρασμόν· σπεύδει γὰρ καὶ αὐτὴ εἰπεῖν τὸ Ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματι[5].

Καὶ οὐκ ἀποσβέννυται ὅλην τὴν νύκτα ὁ λύχνος αὐτῆς: Λύχνος ἐστὶ νοῦς καθαρὸς πνευματικῆς θεωρίας πεπληρωμένος[6].

Τοὺς πήχεις αὐτῆς (ut cod. Alex.) ἐρείδει εἰς ἄτρακτον: Ἄτρακτός ἐστι νοῦς καθαρός, συμπλέκων ἀρετὴν ἀρετῇ[7] καὶ δόγματι δόγμα· ἢ λόγος προφορικός, ἕλκων ἀπὸ τοῦ νοῦ πνευματικὴν θεωρίαν.

Οὐ φροντίζει τῶν ἐν οἴκῳ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὅταν που (cod. ποῦ) χρονίζῃ: Οὐκ ἂν προέλθοι ὁ νοῦς οὐδ' ἐν τῇ[8] θεωρίᾳ γένοιτο τῶν ἀσωμάτων, μὴ τὰ ἔνδον διορθωσάμενος· ἡ γὰρ ταραχὴ τῶν οἰκείων ἐπιστρέφειν αὐτὸν εἴωθε πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξελήλυθεν· ἀπάθειάν τε κτησάμενος χρονίσει τε ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ οὐ φροντίσει τῶν ἐν οἴκῳ· ἐνδέδυται[9] γὰρ θυμὸς μὲν πραΰτητα καὶ ταπεινοφροσύνην, ἐπιθυμία δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν.

Ἐκ βύσσου καὶ πορφυρᾶς ἑαυτῇ ἐνδύματα: Γῆς καὶ θαλάσσης οἱ λόγοι ἐνδύματά εἰσι ψυχῆς λογικῆς ἐκ βύσσου καὶ πορφυρᾶς. ἄλλος δέ τις ἐρεῖ τὴν θεωρίαν τῶν γεγονότων καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἁγίας τριάδος ἔνδυμα εἶναι νοῦ καθαροῦ ἐκ βύσσου καὶ πορφυρᾶς[10].

Σινδόνας ἐποίησεν καὶ ἀπέδοτο, περιζώματα δὲ (ut cod. Alex.) τοῖς Χαναναίοις: Ἡ φανεῖσα σινδὼν ἐπὶ τοῦ δώματος Πέτρῳ σύμβολον ἦν τοῦ κόσμου τοῦ αἰσθητοῦ· τὰ γὰρ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ζῶα τὰ διάφορα ἤθη τῶν ἀνθρώπων ἐδήλου καθαρισθέντα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ. εἰ οὖν ἡ μία σινδὼν τὸν κόσμον τοῦτον ἐσήμαινεν, μήποτε αἱ πλείους σινδόνες τὴν περὶ διαφόρων κόσμων περιέχουσι θεωρίαν, ἣν ἡ καθαρὰ ψυχὴ θεωρήσασα καὶ ἄλλοις μετέδωκεν. εἰ δὲ οἱ Χαναναῖοι ταπεινοὶ ἑρμηνεύονται, καλῶς οὐ τοῖς ταπεινοῖς τὴν διάνοιαν ἀπέδοτο τὰς σινδόνας, ἀλλὰ καθαροῖς μὲν τὰς σινδόνας, τοῖς δὲ Χαναναίοις περιζώματα, ἅπερ πρακτικῆς ἐστὶ σύμβολα, τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς περισφίγγοντα[11].

Στεγναὶ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς: Εἰ ὁ διάβολος βασιλεύς ἐστι πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ δι' ἀνύδρων τόπων ἀνάπαυσιν οὐχ εὑρίσκει, καλῶς τῆς καθαρᾶς ψυχῆς στεγναὶ αἱ διατριβαὶ λέγονται εἶναι[12].

Σῖτα δὲ ὀκνηρὰ οὐκ ἔφαγεν: Σῖτα ὀκνηρὰ τὰς κακίας εἶναί φασιν[13].

Γυνὴ γὰρ συνετὴ εὐλογεῖται, φόβον δὲ κυρίου αὕτη αἰνείτω: Εἰ[14] ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, δικαίως ἡ τυχοῦσα τῆς σοφίας ψυχὴ αἰνεῖ τὸν φόβον κυρίου, ὅστις γέγονεν αὐτῇ τῆς τοιαύτης γνώσεως πρόξενος.

Μετελήφθησαν ἀφ' ὧν εὕρομεν ἐξαπλῶν. καὶ πάλιν αὐτὰ χειρὶ Πάμφιλος καὶ Εὐσέβιος διορθώσαντο.

---

[4] ἔλεγε etc. Pro his Mai.: ἢ τὴν περὶ - πρ. αὐτὴν ἕξεως.

[5] Mai. sic: Ἢ τὴν ἐκ - γρηγοροῦσαν - προσευχ. τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν ε. π. λέγουσαν τὸ - ἐ. δώματος· βρῶμα δέ ἐστι ψυχῆς ἡ μελέτη τῶν θείων λόγων· ἔργα δὲ αἱ ἀρεταί· θεραπαινίδες δὲ αἱ αἰσθήσεις· ταῦτ' οὖν παρέχει ἡ τιμιωτέρα λίθων πολυτελῶν ψυχὴ τῷ σωματικῷ αὐτῆς οἴκῳ.

[6] Istorum loco catena Vat. praebuit haec ad v. 16: Τὴν τοῦ σπουδαίου ψυχήν φησιν ἔχουσαν ἐκκλησίαν ξύλον γνώσεως καὶ ξύλον ζωῆς· γνώσεως μὲν ὡς νόμου, ζωῆς δὲ ὡς λόγου· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἐκ πλευρᾶς Χριστοῦ προελθοῦσα· καὶ νύμφη τούτου εὑρεθεῖσα ἡ σώφρων καὶ ἀνδρεία γυνή, ἡ τὴν πίστιν τούτου τηρήσασα καὶ τοῦτον νυμφίον ἀπ' οὐρανῶν πάλιν προσδοκῶσα.

[7] Mai.: ἐπ' ἀρετῇ. [8] Mai. om. ὁ et τῇ, tum habet ἀπάθ. δὲ κτ.

[9] Mai.: ἐνδέδυνται γὰρ πάντες οἱ παρ' αὐτῆς, ὁ μὲν θυμ. πρᾳότητ. κ. τ. ἡ δὲ ἐπιθ. σω. κ. ἐγκρ.

[10] [11] [12] Haec omnia desunt apud Maium, nisi quod in comment. Didymi p. 71 exhibuit verba (nr. 10): τὴν θεωρ. τῶν γεγ. usque πορφυρᾶς.

[13] Mai.: Σῖτα ὀκν. τὰ ὀκνοποιοῦντα τυχεῖν τῆς βασιλείας τοὺς ἁπλουστέρους καὶ ἀφελεστέρους ἡ εὐγνώμων καὶ θεοφιλὴς ψυχὴ οὐκ ἐσθίει· οὔτε μὴν τούτων γεύεται, εἰ τάχα τύχοι αὐτῶν ἐπιθυμῆσαι· τὰς κακ. γάρ φησι σῖτ. ὀκν.

[14] Mai. praem.: Ψευδεῖς ἀρέσκειαι καὶ μάτ. κάλλ. Ἡ ἀφρονεστάτη ψυχὴ οὐ μόνον ἐννοεῖ καὶ φαντάζεται τὸ αὐτῇ ἀρεστόν, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐγχειρεῖ πληρῶσαι τὴν θεωρίαν. Tum pergit: εἰ δὲ - ὃς γέγονεν etc.

Critobuli ad Muhamedem II. epistula.

Denique missis in praesens aliis, in quibus sunt studia circa librum palimpsestum Euripidis, de historico breviter dicamus, cuius quod sciam nec opus nec nomen innotuit. Quo enim tempore Muhamedes II. orbem terrarum gloria nominis sui implebat, inter monachos Graecos montis Athi inventus est qui historiam rerum ab eo gestarum conscriberet. Conscriptam Muhamedi misit, libri censuram exspectans. Cui exspectationi etsi latet quomodo satisfactum sit, tamen ipse liber non periit. Nuperrime enim in ipsa ea urbe, in qua Muhamedes victor sedem constituit, contigit ut in manus meas incideret codex in quo Muhamedis res gestae a Critobulo monacho conscriptae leguntur. Historiam satis verbose perscriptam praecedit epistula, unde scriptoris ingenium pariter atque libri ratio cognoscitur. Quam quum favore Alexandri Lobanow principis, viri intelligentissimi litterarumque amantissimi, nactus sim, viris doctis eius legendae copiam faciam.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα, περιέχουσα τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἱστορούμενα κατ᾽ ἐπιτομήν, καὶ τὴν αἰτίαν δηλοῦσα τῆς ξυγγραφῆς.

Αὐτοκράτορι μεγίστῳ, βασιλεῖ βασιλέων Μεχεμέτει, εὐτυχεῖ, νικητῇ, τροπαιούχῳ, θριαμβευτῇ, ἀηττήτῳ, κυρίῳ γῆς καὶ θαλάσσης θεοῦ θελήματι.

Κριτόβουλος δοῦλος εὐτελής.

Πολλῶν καὶ μεγάλων ἔργων αὐτουργὸν ὄντα σε ὁρῶν, ὦ μέγιστε αὐτοκράτωρ, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων τῶν πάλαι φημὶ στρατηγῶν τε καὶ βασιλέων κρατοῦντα, οὐ μόνον Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων γενῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ Ῥωμαίων τε καὶ Ἑλλήνων, ἐπί τε δόξῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ φρονήσει καὶ στρατηγικῇ ἀρετῇ οὐδ᾽ ὅσον ἐξεῖναι καὶ παραβάλλειν, οὐ δίκαιον ᾠήθην, ἐκείνους μὲν καὶ τὰ ἐκείνων ἔργα καὶ πράξεις ἐξ ἐκείνου μέχρι καὶ νῦν τῇ διαδοχῇ τοῦ χρόνου παραδοθέντα ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις καὶ ξυγγραφαῖς ᾄδεσθαι καὶ θαυμάζεσθαι παρὰ πᾶσι καὶ μνήμης εἰς ἀΐδιον ἀπολαύειν, σὲ δὲ τοιοῦτον ὄντα καὶ τηλικοῦτον, πάσης τε σχεδὸν τῆς ὑφ᾽ ἡλίου κρατοῦντα καὶ λαμπροῖς καὶ μεγάλοις σεμνυνόμενον ἔργοις εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀμάρτυρον ἔχειν τὴν ἀρετήν, καὶ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν ἔργων τῶν σῶν, ὥσπερ τινὰ τῶν ἀφανῶν καὶ ἀδόξων, μηδεμιᾶς γοῦν μνήμης ἢ ξυγγραφῆς Ἑλληνικῆς ἀξιῶσαι τοὺς νῦν, ἀλλ᾽ ἐᾶσαι ταῦτα λήθης παραδοθῆναι βυθοῖς, καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἔργα σμικρά τε ὄντα καὶ κατ᾽ οὐδὲν ἐπεοικότα τοῖς σοῖς πολύ τοι ἐπιφανέστερα καὶ ἐπικηδέστερα εἰς ἀνθρώπους ἕνεκά γε Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλλήνων ἱστορίας γενέσθαι, τὰς δὲ σὰς πράξεις μεγίστας τε οὔσας καὶ κατ᾽ οὐδὲν ἀπεοικυίας τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον στρατηγῶν τε καὶ βασιλέων μὴ Ἑλληνικῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκδοθῆναι μηδὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παραδοθῆναι, εἰς ἔπαινον μὲν ἀγήρω καὶ τιμὴν τοῦ κατορθωκότος, μίμημα δὲ καὶ μάθημα κάλλιστον τοῖς σπουδαίοις· καί τοι σύ γε δὴ μόνος βασιλέων ἢ κομιδῇ σὺν ὀλίγοις ἔργα συνήψας καὶ λόγους καὶ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὁ αὐτὸς ὢν βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς κρατερός τε μαχητής. διὸ δή μοι καὶ προσῆκόν τε ἅμα καὶ δίκαιον ἔδοξε, τῇ σῇ ἀγαθῇ τύχῃ θαρρήσαντι, τὸν παρόντα πόνον ἀναδέξασθαι, καὶ τὰς σὰς ἀριστείας καὶ πράξεις, πολλῷ τῶν ἄλλων διαφερούσας κατά τε πλῆθος καὶ μέγεθος, ὡς οἱοντέ μοι (sic), Ἑλληνικῇ ξυγγραφῇ παραδοῦναι. ἴσως μὲν γὰρ καὶ πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων Ἀράβων τε καὶ Περσῶν ἀκριβέστερον ἀναγράψουσι ταύτας καὶ τοῖς ἐφεξῆς παραδώσουσιν, ἐπιστάμενοί τε καλῶς καὶ παρηκολουθηκότες τοῖς ἔργοις· οὐδὲν δὲ οἷον ἡ τῶν Ἑλλήνων φωνή, μέγιστον ἔχουσα παρὰ πᾶσι τὸ κλέος· κἀκεῖνα μὲν Πέρσαις καὶ Ἄραψιν ἔσται γνώριμα μόνοις καὶ τοῖς ἐπαΐουσι τῆς (corr. τὴν) ἐκείνων φωνῆς (corr. -νὴν), ταῦτα δὲ οὐχ Ἕλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑσπερίοις ἅπασι τῶν γενῶν· καὶ δὴ καὶ τοῖς ἔξω στηλῶν καὶ τοῖς τὰς Βρετανικὰς νήσους οἰκοῦσι καὶ πολλοῖς ἄλλοις κοινή τις ἔσται φιλοτιμία καὶ θαῦμα, εἰς τὴν ἐκείνων γλῶτταν ἑρμηνευθέντα, φιλέλλησί τε οὖσι καὶ τὰ τοιαῦτα σπουδαίοις. ὃ δή με καὶ μᾶλλον ἐπῆρε πρὸς τοῦτο, πολλοὺς ἕξειν λογιζομένῳ καὶ κριτὰς καὶ μάρτυρας τῆς ἐμῆς ξυγγραφῆς. τοίνυν,

ὦ μέγιστε αὐτοκράτωρ, πολλὰ μογήσας ἤδη, οὐδὲ γὰρ αὐτὸς τοῖς ἔργοις ἐπέστην ἵνα δὴ καὶ τὸ ἀκριβὲς τούτων εἰδείην, ἀλλ' ἱστορῶν τε ἅμα καὶ πυνθανόμενος τῶν εἰδότων καὶ ὡς ἐνῆν ἀκριβῶς ἐξετάζων ξυντέταχα τοῦτο τὸ βιβλίον, ἐν πέντε τμήμασι διελών, ἀρχὴν τῆς ξυγγραφῆς ποιησάμενος ἥνπερ καὶ αὐτὸς ἐποιήσω τῆς βασιλείας, ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ πρῶτον διαβάς, μεταστάντος σοι τοῦ πατρός. περιέχει δὲ τόν τε πόλεμον Ῥωμαίων καὶ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, τά τε τῆς Αἴνου καὶ τῶν Φωκέων, καὶ δὴ καὶ τῶν Τριβαλλῶν, ὡς ἐπράχθη, καὶ τὴν ὅλην τούτων καταστροφὴν καὶ δουλείαν. ἔτι δὲ τὴν εἰς Πελοπόννησον πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολήν, καὶ ὡς ἐχειρώθη πᾶσα καὶ αἱ ἐν αὐτῇ πόλεις καὶ τὰ φρούρια, καὶ κατέστη φόρου ὑποτελής. προσέτι δὲ τὰ κατὰ Σινώπην καὶ Τραπεζοῦντα, πόλεις λόγου ἀξίας καὶ τῶν ὀνομαστῶν, καὶ ὡς προσεχώρησαν αὗται ὁμολογίᾳ καὶ πᾶσα ἡ τούτων ἔξω χώρα, καὶ κατήκοος γέγονε τῷ βασιλεῖ. ἔτι γε μὴν τὴν ἐπανάστασιν Δράκουλι καὶ Γετῶν ἀποστασίαν, καὶ τὴν εἰς τὴν [γῆν] αὐτῶν εἰσβολὴν τοῦ βασιλέως, καὶ καταστροφὴν καὶ δουλείαν σφῶν, καὶ ὡς κατέστη κύριος τούτων Ὁράδος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀπελαθέντος Δράκουλι τοῦ ἀδελφοῦ (τ. αδ. additur in marg.), τήν τε Μιτυλήνης καὶ Λέσβου ἅλωσιν πάσης, νήσου μετά γε τὰς πρώτας μιᾶς δὴ τῶν ὀνομαστῶν καὶ πάνυ γνωρίμων ἐπί τε δόξῃ καὶ μεγέθει καὶ δυναστείᾳ καὶ πλούτῳ. ἔτι δὲ τὴν εἰς Δαλμάτας καὶ Βόστρους καὶ Παίονας πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολήν, καὶ ὡς ἐχειρώθη πᾶσα ἡ (γῆ?) τούτων καὶ κατεστράφη, πολίσματά τε ἑάλω καὶ φρούρια ὀλίγου δεῖν τριακόσια, καὶ οἱ τούτων ἡγεμόνες ἐλήφθησαν. πρὸς δέ γε τὴν εἰς Ἰλλυριοὺς τοὺς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολήν, καὶ τὴν τούτων καταστροφήν· τόν τε πενταετῆ πόλεμον Ἐνετῶν, καὶ τὴν τούτων πρώτην καὶ δευτέραν ἧτταν ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ τῶν σατραπῶν, καὶ ὡς ἐστόρεσε τὸ τούτων φρόνημα βασιλεύς. πρὸς δὲ τούτοις οἰκοδομάς τε λαμπρὰς ἐν τῇ πόλει, νεῶν τε καὶ νεωρίων καὶ βασιλείων καὶ ἀγορῶν καὶ στοῶν καὶ λουτρῶν, καὶ δὴ τειχισμούς τε καὶ συνοικήσεις φρουρίων καὶ πολισμάτων πάνυ χρησίμων καὶ ἀναγκαίων, τῶν γε κατὰ τὸν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Χερροννήσου (sic) πορθμὸν καὶ τὸν τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα τοιαῦτα, καὶ δὴ καὶ δημηγορίας τῶν πάνυ σπουδαίων τοῦ βασιλέως. χρόνου τε πλῆθος ἐν οἷς ταῦτα ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ πρὸς τοῖς δέκα. ταῦτα δὴ πάντα ξυγγραψάμενός (in margine ξυναγαγών) τε καὶ ἀφηγησάμενος ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ, πέμπω τοῦτο τῇ βασιλικῇ σου ἐπιστασίᾳ καὶ σοφίᾳ δοκιμασθησόμενόν τε καὶ κριθησόμενον· κἂν μέν τι γενναῖον εὑρεθῇ παρ' αὐτῷ τῇ τε ἀληθείᾳ ξυμβαῖνον καὶ τῶν σῶν ἔργων ἐφάμιλλον, τῇ τε βασιλικῇ κυρωθείη ψήφῳ, χάριν τε ὁμολογήσομεν τῷ τε θεῷ καὶ σοί, βασιλεῦ, τοιαύτην ὕλην ἡμῖν παρασχόντι ταῖς ἀρίσταις τῶν πράξεων εἰς ἐπίδειξιν τῶν ἡμετέρων λόγων, καὶ ἅμα θαρροῦντες πρὸς ὅλον τὸν ἑξῆς ἀγῶνα ἀποδυσόμεθα, καὶ μετὰ χαρᾶς πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων χωρήσομεν, ἃ σὺν θεῷ σοι πεπράξεται, πυθόμενοι δὴ μόνον καὶ πολλὰ τῶν σφόδρα ἀναγκαίων καὶ ἀγνοουμένων ἡμῖν. εἰ δὲ φανῶσιν οἱ ἡμέτεροι λόγοι πολλῷ τῶν σῶν ἔργων ὄντες καταδεέστεροι καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τούτων οὐκ ἐξικνούμενοι, ὃ πᾶσα παθεῖν αὐτοὺς ἀνάγκη, τό τε βιβλίον ὡς ἀχρεῖον ἀποδοκιμασθῇ, τηνικαῦτα δὴ καὶ αὐτὸς πόρρωθεν προσκυνήσας καὶ σιωπὴν ἀσπασάμενος ἑτέροις παραχωρήσω τῆς ἱστορίας πολλῷ τὰ τοιαῦτα ἐμοῦ βελτίωσι.

Emendanda. Pag. 16 lin. 4 lege Hier[3] Victorin: lin. 5 1, 6 και ην: p. 43 sub IX, 6 Ex ειπα - ειπον: p. 45 sub XVII ad 4 lege φωνης μιας ε. τ. κ.: p. 10 lege 146 pro 147: p. 73 γορτυνα pro τορτ.

Lipsiae, impressit F. A. Brockhaus.

ΚΑΙΑΝΕΦΕΡΕΤΟΕΙϹΤΟΝΟΥΝΟΝ

ΕΩΡΑΚΕΝΑΙΟΙΛΕ
ΓΟΥϹΙΝΑΥΤΟΝΖΗΝ
ΚΑΙΑΠΗΛΘΟΝΤΙΝΕϹ
ΤΩΝϹΥΝΗΜΙΝΕ
ΠΙΤΟΜΝΗΜΙΟΝΚ
ΕΥΡΟΝΟΥΤΩϹΚΑ
ΘΩϹΚΑΙΑΙΓΥΝΑΙ
ΚΕϹΕΙΠΟΝΑΥΤΟ
ΔΕΟΥΚΕΙΔΟΝΚΑΙ
ΑΥΤΟϹΕΙΠΕΝΠΡΟϹ
ΑΥΤΟΥϹΩΑΝΟΗ
ΤΟΙΚΑΙΒΡΑΔΕΙϹΤΗ
ΚΑΡΔΙΑΤΟΥΠΙϹΤΕΥ
ΕΙΝΕΠΙΠΑϹΙΝΟΙϹ
ΕΛΑΛΗϹΑΝΟΙΠΡΟ
ΦΗΤΑΙΟΥΧΙΤΑΥΤΑ
ΕΔΕΙΠΑΘΕΙΝΤΟΝ
ΧΝΚΑΙΕΙϹΕΛΘΕΙΝ
ΕΙϹΤΗΝΔΟΞΑΝ
ΑΥΤΟΥΚΑΙΑΡΞΑ
ΜΕΝΟϹΑΠΟΜΩ
ϹΕΩϹΚΑΙΑΠΟΠΑΝ
ΤΩΝΤΩΝΠΡΟΦΗ
ΤΩΝΚΑΙΔΙΕΡΜΗ
ΝΕΥΕΙΝΑΥΤΟΙϹΤΙ
ΗΝΕΝΤΑΙϹΓΡΑΦΑΙϹ
ΤΑΠΕΡΙΕΑΥΤΟΥΚ
ΗΓΓΙϹΑΝΕΙϹΤΗΝ
ΚΩΜΗΝΟΥΕΠΟΡΕΥ
ΟΝΤΟΚΑΙΑΥΤΟϹ
ΠΡΟϹΕΠΟΙΗϹΑΤΟ
ΠΟΡΡΩΤΕΡΩΤΕΡΩ
ΠΟΡΕΥΕϹΘΑΙΚΑΙ
ΠΑΡΕΒΙΑϹΑΝΤΟΝ
ΤΟΝΛΕΓΟΝΤΕϹΜΙ
ΝΟΝΜΕΘΗΜΩΝ

ΤΩΝΔΕΔΙΗΝΥΓΗ
ϹΑΝΟΙΟΦΘΑΛΜΟΙ
ΚΑΙΑΥΤΟϹΑΦΑΝ
ΤΟϹΕΓΕΝΕΤΟΑΠΑΥ
ΤΩΝ
ΚΑΙΕΙΠΑΝΠΡΟϹΑΛ
ΛΗΛΟΥϹΟΥΧΙΗΚΑΡ
ΔΙΑΗΜΩΝΚΕΟΜΕ
ΝΗΗΝΕΝΗΜΙΝ
ΩϹΕΛΑΛΕΙΗΜΙΝ
ΕΝΤΗΟΔΩΩϹΔΙ
ΗΝΥΓΕΝΗΜΙΝ
ΤΑϹΓΡΑΦΑϹΚΑΙΑ
ΝΑϹΤΑΝΤΕϹΑΥΤΗ
ΤΗΩΡΑΥΠΕϹΤΡΕ
ΨΑΝΕΙϹΙΕΡΟΥϹΑ
ΛΗΜΚΑΙΕΥΡΟΝΗ
ΘΡΟΙϹΜΕΝΟΥϹΤΟΥϹ
ΕΝΔΕΚΑΚΑΙΤΟΥϹ
ϹΥΝΑΥΤΟΙϹΛΕΓΟΝ
ΤΑϹΟΤΙΟΝΤΩϹΗ
ΓΕΡΘΗΟΚϹΚΑΙΩ
ΦΘΗϹΙΜΩΝΙ
ΚΑΙΑΥΤΟΙΕΞΗΓΟΥΝ
ΤΟΤΑΕΝΤΗΟΔΩ
ΚΑΙΩϹΕΓΝΩϹΘΗ
ΑΥΤΟΙϹΕΝΤΗΚΛΑ
ϹΕΙΤΟΥΑΡΤΟΥ
ΤΑΥΤΑΔΕΑΥΤΩΝ
ΛΑΛΟΥΝΤΩΝΑΥ
ΤΟϹΕϹΤΗΕΝΜΕϹΩ
ΑΥΤΩΝΚΑΙΛΕΓΕΙ
ΑΥΤΟΙϹΕΙΡΗΝΗ
ΥΜΙΝΦΟΒΗΘΕΝ
ΤΕϹΔΕΚΑΙΕΜΦΟ
ΒΟΙΓΕΝΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΙΪΔΕΤΕΟΤΙΠΝΑ
ϹΑΡΚΑΚΑΙΟϹΤΕΑ
ΟΥΚΕΧΕΙΚΑΘΩϹ
ΕΜΕΘΕΩΡΕΙΤΑΙΕ
ΧΟΝΤΑΚΑΙΤΟΥΤΟΕΙ
ΠΩΝΕΔΙΞΕΝΑΥΤΟΙϹ
ΤΑϹΧΙΡΑϹΚΑΙΤΟΥϹ
ΠΟΔΑϹ
ΕΤΙΔΕΑΠΙϹΤΟΥΝΤΩΝ
ΑΥΤΩΝΑΠΟΤΗϹΧΑ
ΡΑϹΚΑΙΘΑΥΜΑΖΟΝ
ΤΩΝΕΙΠΕΝΑΥΤΟΙϹ
ΕΧΕΤΕΤΙΒΡΩϹΙΜΟΝ
ΩΔΕΟΙΔΕΕΠΕΔΩ
ΚΑΝΑΥΤΩΙΧΘΥΟϹ
ΟΠΤΟΥΜΕΡΟϹΚΑΙ
ΛΑΒΩΝΕΝΩΠΙΟΝ
ΑΥΤΩΝΕΦΑΓΕΝ
ΕΙΠΕΝΔΕΠΡΟϹΑΥ
ΤΟΥϹ
ΟΥΤΟΙΟΙΛΟΓΟΙΟΥϹ
ΕΛΑΛΗϹΑΠΡΟϹΥ
ΜΑϹΕΤΙΩΝϹΥΝΥ
ΜΙΝΟΤΙΔΕΙΠΛΗ
ΡΩΘΗΝΑΙΠΑΝΤΑ
ΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΕΝ
ΤΩΝΟΜΩΜΩϹΕ
ΩϹΕΝΤΟΙϹΠΡΟΦΗ
ΤΑΙϹΚΑΙΨΑΛΜΟΙϹΠΕ
ΡΙΕΜΟΥ
ΤΟΤΕΔΙΗΝΥΞΕΝΑΥ
ΤΩΝΤΟΝΝΟΥΝΤΟΥ
ϹΥΝΙΕΝΑΙΤΑϹΓΡΑ
ΦΑϹΚΑΙΕΙΠΕΝΑΥ
ΤΟΙϹΟΤΙΟΥΤΩϹΓΕ
ΓΡΑΠΤΑΙΠΑΘΕΙΝ

ΛΩΤΗΝΕΠΑΓΓΕΛΙ
ΑΝΤΟΥΠΑΤΡΟϹΜΟΥ
ΕΦΥΜΑϹΥΜΕΙϹ
ΔΕΚΑΘΙϹΑΤΕΕΝΤΗ
ΠΟΛΕΙΕΩϹΟΥΕΝ
ΔΥϹΗϹΘΕΕΞΥΨΟΥϹ
ΔΥΝΑΜΙΝ
ΕΞΗΓΑΓΕΝΔΕΑΥΤΟΥϹ
ΕΩϹΠΡΟϹΒΗΘΑ
ΝΙΑΝΚΑΙΕΠΑΡΑϹ
ΤΑϹΧΙΡΑϹΑΥΤΟΥΗ
ΥΛΟΓΗϹΕΝΑΥΤΟΥϹ
ΚΑΙΕΓΕΝΕΤΟΕΝ
ΤΩΕΥΛΟΓΙΝΑΥΤΟΝ
ΑΥΤΟΥϹΔΙΕϹΤΗ
ΑΠΑΥΤΩΝΚΑΙΑΥ
ΤΟΙΠΡΟϹΚΥΝΗϹΑΝ
ΤΕϹΑΥΤΟΝΥΠΕϹ
ΤΡΕΨΑΝΕΙϹΙΕΡΟΥ
ϹΑΛΗΜΜΕΤΑΧΑ
ΡΑϹΜΕΓΑΛΗϹΚΑΙ
ΗϹΑΝΔΙΑΠΑΝΤΟϹ
ΕΝΤΩΙΕΡΩΕΥΛΟ
ΓΟΥΝΤΕϹΤΟΝΘΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑΛΟΥΚΑΝ

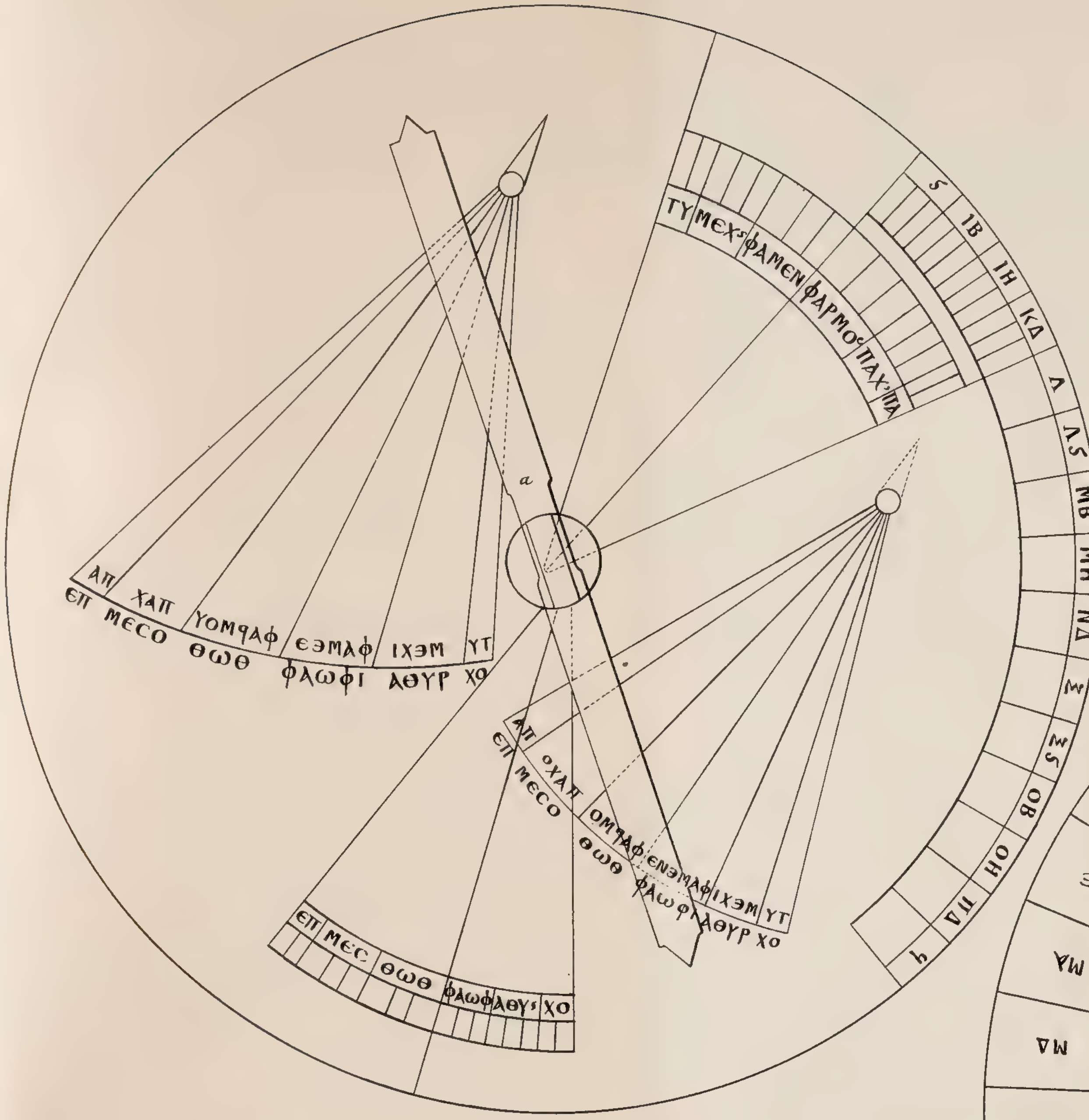
ΤΥ
ΜΕΧ
ΦΑΜΕΝ
ΦΑΡΜΟ
ΠΑΧ
ΕΠ
ΜΕCΟ
ΘΩΘ
ΦΛΩΦΙ
ΑΘΥΡ
ΧΟ
ΜΕC
a

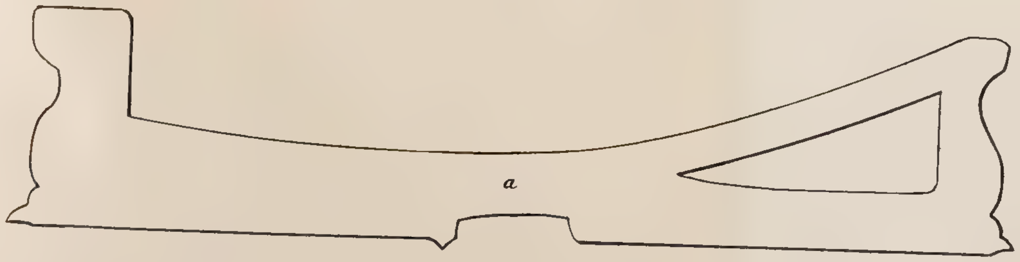
a

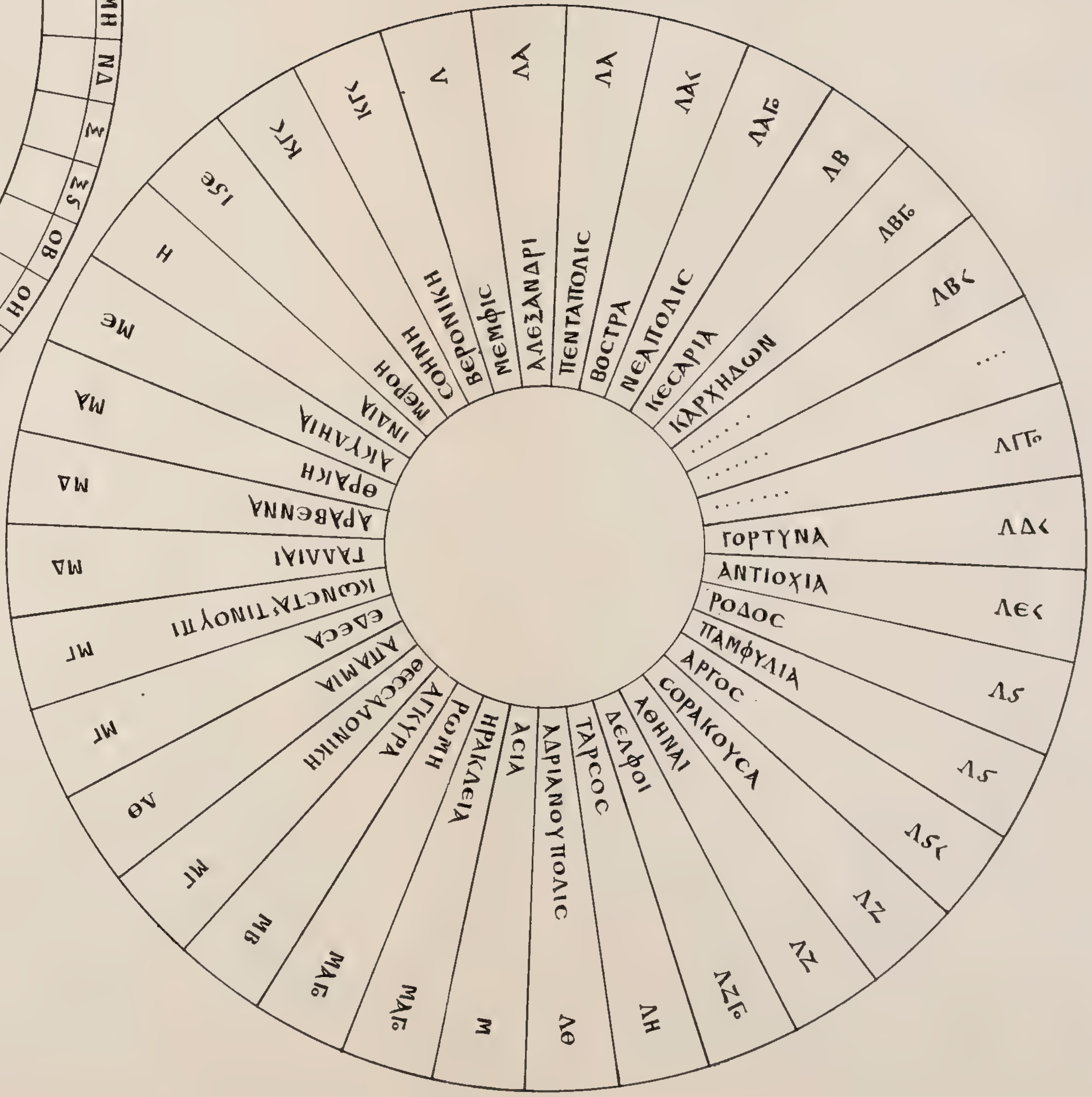
ΜΕΡΟΗ
CΟΗΝΗ
ΒΕΡΟΝΙΚΗ
ΜΕΜΦΙC
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙ
ΠΕΝΤΑΠΟΛΙC
ΒΟCΤΡΑ
ΝΕΑΠΟΛΙC
ΚΕCΑΡΙΑ
ΚΑΡΧΗΔΩΝ
ΓΟΡΤΥΝΑ
ΑΝΤΙΟΧΙΑ
ΡΟΔΟC
ΠΑΜΦΥΛΙΑ
ΑΡΓΟC
CΟΡΑΚΟΥCΑ
ΑΘΗΝΑΙ
ΔΕΛΦΟΙ
ΤΑΡCΟC
ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙC
ΑCΙΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΑ
ΡΩΜΗ
ΑΓΚΥΡΑ
ΘΕCCΑΛΟΝΙΚΗ
ΑΠΑΜΙΑ
ΕΔΕCΑ
ΚΩΝCΤΑΝΤΙΝΟΥΠΙ
ΓΑΛΛΙΑΙ
ΑΡΑΒΕΝΝΑ
ΘΡΑΚΗ
ΑΚΥΛΗΙΑ
ΙΝΔΙΑ

DATE DUE

[redacted]

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

BS64 .S5T6
Notitia editionis Codicis Bibliorum
Princeton Theological Seminary-Speer Library
1 1012 00042 1349